YUSUF ZİYAEDDİN PAŞA

KÜRTÇE-TÜRKÇE SÖZLÜK

yeniden düzenleyen
MEHMET EMİN BOZARSLAN

ÇIRA YAYINLARI

ÇIRA YAYINLARI

KÜRTÇE - TÜRKÇE SÖZLÜK

ÇIRA YAYINLARI : 1
Kültür dizisi : 1

Orijinal adı :
EL-HEDİYYE EL-HAMİDİYYE Fİ'L-LUGAT EL-KURDİYYE

İlk basımı :
Şirket-i Mürettibiye Matbaası, 1310 (1894) - İSTANBUL

Yeni basımı :
Çıra Yayınları, Kasım 1978 - İSTANBUL

Dizgi - Baskı - Cilt :
ZAFER MATBAASI

Kapak filmi :
EBRU GRAFİK

Kapak basımı :
BASIM SANAYİİ MERKEZİ

Yönetim yeri :
Nuruosmaniye Cad.
Ata İşhanı, No : 34/104
Cağaloğlu - İstanbul

Yazışma adresi :
P.K. 497
Sirkeci - İstanbul

YUSUF ZİYAEDDİN PAŞA

KÜRTÇE - TÜRKÇE SÖZLÜK

Yeniden düzenleyen
ve
Türkçeye çeviren :

Mehmet Emin BOZARSLAN

Ji hevalê hêja Kendal re.
Digel evînan
27-5-1979

ÇIRA YAYINLARI

ÖNSÖZ

Bu sözlük, Osmanlılar döneminde II. Abdülhamit zamanında Bitlis'in Mutki ilçesinde kaymakamlık yapmış olan Yusuf Ziyaeddin Paşa tarafından hazırlanmış ve Osmanlı Maarif Nezareti'nin (Eğitim Bakanlığının) izniyle 1310 (1894) yılında İstanbul'da «Şirket-i Mürettibiye Matbaası»nda basılmıştır. Sözlüğü Kürtçe - Arapça olarak hazırlayan Yusuf Ziyaeddin Paşa, adını da zamanın padişahı Abdülhamid'e ithaf ederek **«El-Hediyye El-Hamidiyye fi'l-Lûgat El-Kurdiyye»** (Kürt Dilinde Hamidiye Hediyesi) koymuştur.

Sözlük, bu alanda atılmış ilk adım olması bakımından ilginç olduğu kadar, o dönemden günümüze kalmış bir belge niteliği taşıması yönünden de önemlidir. Bu nedenle biz de sözlüğü ülkemizin okuyucularına kazandırmak amacıyla yenibaştan düzenledik ve Arapçasını Türkçeye çevirerek **«Kürtçe — Türkçe Sözlük» adıyla** yayınlamayı uygun bulduk.

Yenibaştan düzenleme işinde karşımıza çıkan ilk sorun, sözlükteki Kürtçe sözcüklerin sıralaması konusu oldu. Yusuf Ziyaeddin Paşa, sözcükleri Arap

Alfabesine göre sıralamıştır. Aynı sıralamayı koruduğumuz takdirde sözcüklerin aranıp bulunması çok güç, hattâ olanaksız duruma gelecekti. Bu sakıncayı ortadan kaldırmak için sıralamayı yeni Alfabeye göre yaptık ve bu sıralamada, Urfa eski Milletvekili merhum Avukat Kemal Badıllı'nın «**Kürtçe Grameri**» (1) adlı eserinde kabul ettiği sıralamayı esas aldık. Zaten bu sıralama, daha önce hazırlayıp yayınladığımız Kürtçe «**Alfabe**»de (2) de esas alınmıştı. Bu sıralama şöyledir :

A B C Ç D E Ê F V G H X I Î J Q K L M N
O P R S Ş T U Û W Y Z

Öte yandan kalın ve ince harflerin yazılış biçimi de önemli bir sorun oldu. Aslında bu sorun, yalnız bu sözlükte değil, tüm yazılarda önemini göstermektedir. Kürtçede, Türkçedeki gibi ses uyumu bulunmadığı için sessiz harflerin yanlarındaki sesli harflere göre ince ya da kalın okunmaları gibi bir kural yoktur. Örneğin «yağmur» anlamına gelen «**baran**» sözcüğü ile «yükler» anlamına gelen «**baran** sözcüğündeki harfler aynı olduğu halde ilkinde «r» harfi kalın, ikincisinde ince okunur. Aynı fark, «çok» anlamındaki «**pır**» ile «köprü» anlamındaki«**pır**» sözcüklerinde de vardır. Bu farkı yazıda belirtmek için galiba en pratik çözüm yolu, kalın okunması gereken sessiz harfi çift yazmak olacaktır. Örneğin «çok» anlamındaki «**pır**» sözcüğünü «**pırr**» biçiminde yazmak gibi. Ne var ki bu konu henüz tam ve kesin biçimde bir kurala bağlanmadığı için böyle bir uygulamaya gitmeyi şimdilik doğru bulmadık; kalın okunması gereken sessiz harfleri, bulundukları maddelerin sonunda tek tek belirtmeyi tercih ettik.

Bu arada şunu da belirtmek gerekir ki; Yusuf

Ziyaeddin Paşa'nın hazırladığı bu sözlüğün yeterli olduğu iddia edilemez. Bir kez, sözlük, Kürtçede kullanılan tüm sözcükleri kapsamamaktadır. İkincisi, Yusuf Ziyaeddin Paşa, daha çok, görev yaptığı Mutki ve dolaylarında, bir de Bohtan yöresinde kullanılan sözcüklerin bir bölümünü toplayabilmiştir. Ne varki o günkü ağır koşullar ve kıt olanaklar dikkate alınacak ve Yazar'ın Kürt olmadığı, Kürtçeyi iyi bilmediği düşünülecek olursa, sözlüğün hiç de küçümsenemeyecek bir çalışma ürünü olduğu anlaşılacaktır.

Yukarıda da belirttiğimiz gibi sözlük, aynı zamanda o dönemden günümüze kalmış bir belge niteliğindedir. Bu nedenle, yeni Alfabeye göre sıralama yapılması dışında herhangi bir değişikliğe gidilmesi, orijinalliğinin bozulmasına yolaçabilir. Bu nedenle biz de böyle bir değişiklik yapmaya gitmedik. Ancak bazı sözcüklerin değişik anlamlarını parantez içinde verdik. Bununla birlikte bazı ufak-tefek eklemeler de yapmayı zorunlu gördük. Örneğin yazarın sadece geçişsizini kullandığı bazı fiillerin geçişlilerini ya da çok yaygın olan kimi sözcükleri ekledik.

Yapılan değişikliklerden biri de fiillerin tanımlamasında oldu. Yazar, Arapça dilbilgisi kurallarına uygun şekilde tüm fiilleri «masdar» olarak tanımlamıştır. Örneğin «gelmek» anlamına gelen «**hatın**», «gitmek» anlamına gelen «**çûyın**», «yemek» anlamına gelen «**xwarın**» gibi fiiller hep «masdar» diye nitelendirilmiştir. Yazar, aynı tanımlama şeklini bileşik fiillerde de uygulamış; örneğin «yatmak» anlamına gelen «**raketın**», «doldurmak» anlamına gelen «**dagırtın**», «iyileştirmek «anlamına gelen «**başkırın**» gibi fiilleri de yine «masdar» olarak tanımlamıştır. Oysa fiillerin, «köken» demek olan «masdar»dan türeme-

si, Arapçaya özgü bir kuraldır; hatta kimi Arap dilbilimcileri bile bu kuralı benimsememişler ve tam tersine, «masdar»ın fiilden türediğini, asıl kökenin fiil olduğunu savunmuşlardır. Kürtçede ise fiilerin türediği bir «masdar» yoktur· Bu nedenle biz de, Yazar tarafından «masdar» olarak tanımlanan sözcükleri «fiil» ya da niteliklerine göre «bileşik fiil» olarak tanımladık.

Öte yandan sözlükte, Kürtçeye geçmiş olan az sayıda Arapça, Farsça ve Türkçe sözcükler de yer almıştır. Bu sözcüklerden Arapça, Farsça ve Türkçe sözcükler de yer almıştır. Bu sözcüklerden Arapça olanların sonlarına «A», Farsça olanların sonlarına «F», Türkçe olanların sonlarına da «T» harflerini yazdık ve böylece belirlenmelerini sağladık.

Yusuf Ziyaeddin Paşa sözlükten başka bir de Kürtçe grameri hazırlamış ve onu da sözlüğün başında yayınlamıştır. Ancak tüm açıklamaları Arapça gramerinin kurallarına göre yazılmış olan bu grameri biz çevirip yayınlamayı gereksiz ve yararsız bulduk. Çünkü bundan, ancak Arap gramerini bilen kimseler yararlanabilirler.

18 Temmuz 1978

Mehmet Emin Bozarslan

YUSUF ZİYAEDDİN PAŞA VE «KÜRTÇE-TÜRKÇE SÖZLÜK»

Aslen Kudüs'lü olan ve Halit bin Velid'in soyundan gelen Yusuf Ziyaeddin Paşa, II. Abdülhamit döneminde Bitlis'in Mutki ilçesinde kaymakamlık yapmıştır. Aydın ve geniş kültürlü bir kişi olduğu anlaşılan Yazar, bu görevi sırasında Kürtçeye ilgi göstermiş ve bu sözlüğünü bölgedeki din adamlarının yardımıyla hazırlamıştır. 1310 (1894) yılında İstanbul'da «Şirket-i Mürettibiye Matbaası»nda basılan sözlüğe yazdığı önsözde Yazar, bu çalışmasının gerekçesini özetle şöyle belirtmiştir :

«İnkâr edilemeyecek ve akılların, sağlıklı görüşlerin çelişkiye düşmeyecekleri konulardan biri şudur ki; değişik dilleri bilmek ve çeşitli dillerin kurallarını bilim alanında sıralamak; kültür sahibi olmanın temeli, nüktelerdeki ışığa ulaşmanın bir kılavuzu, kapalı kapıların anahtarı sayılmaya değer. Nasıl olmasın ki, bununla cümle kuruluşlarının incelikleri öğrenilebilir; değişik terimleri öğrenme olanağı doğabilir; ilginç örnekler elde edilebilir; tartışma sırasında

kanıt getirmenin yolları genişleyebilir; her topluluğu diğerlerinden ayıran özellikler kavranabilir; uluslar arasında tanışma ve sevgiyi sağlayacak yollar kolaylaşabilir ve irfan sahibi olanların yanında ticaretin, sanayiin ve çeşitli mesleklerin geliştirilmesi üzerine dayanışma artırılabilir. Kaldı ki insana özgü olan konuşma cevheri, ancak, her kavim arasında, kendi dillerini paylaşan kimselerle ortaya çıkıp varlığını gösterebilir. Kısacası değişik dilleri bilmenin yararları sayılamayacak ve sınır tanımayacak kadar çoktur».

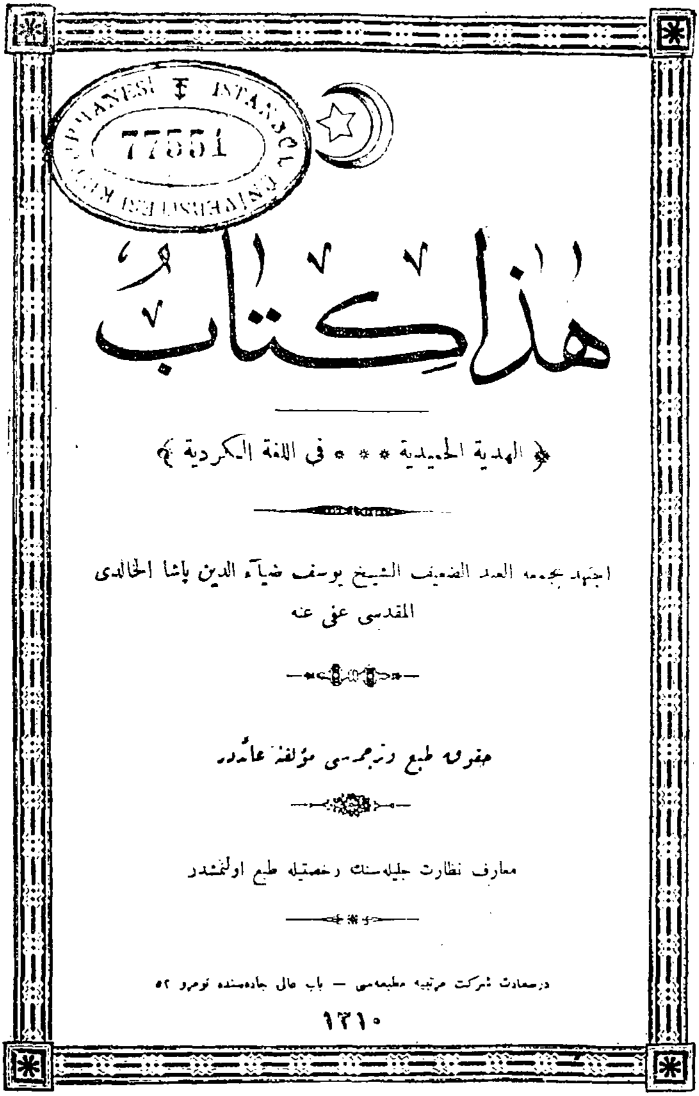
Yazar, bundan sonra zamanın Padişahı II. Abdülhamit dönemindeki duruma sözü getirerek, o dönemde bilim ve kültür alanında büyük atılımlara girişildiğini, Osmanlı sınırları içinde «bilim ve kültür pınarları fışkırdığı»nı öne sürmüş; Abdülhamit için gerek nesir ve gerekse nazım olmak üzere çeşitli övgüler yazmış; daha sonra sözlük konusundaki çalışmalarını şöyle anlatmıştır :

«Kürtlerin memleketinde bulunduğum ve Bitlis vilâyetine bağlı Mutki ilçesinde kaymakamlık yaptığım sırada, Kürt dilinin çok geniş bir kitle tarafından konuşulduğu ve birçok kuşakların dili olduğu halde, kurallarının o zamana kadar saptanıp yazılmamış olduğunu gördüm. Bu dilin öğrenilmesini sağlamak için bu güne kadar hiç bir kitap yazılmamıştır. Hatta bu dili çevirmek ya da toplayıp düzene koymak için çaba harcamış birisine bile rastlamadım. Bu nedenle Kürt dili, sadece onu konuşanlara özgü kalmış ve yararları kendilerinden başkaları için gizli kalmıştır. Bu dili konuşanlar da, önde gelen bilginleri dışında, diğer dilleri öğrenmelerini ve yararlarını elde etmelerini sağlayacak çevirilerden yoksun kaldıkları için kendi dillerinin çerçevesi içinde mahsur

kalmışlardır. İşte bu nedenle, insanlığa hizmet etmek amacıyla ve himmetin dürtüsüyle, irfan elde etmek isteyen kimselere hazırlık yapmak ve unutulmuş Kürt kardeşlerimizi yalnızlıktan ve onun verdiği azaptan kurtarmak ve onların da uygarlığın kapısından içeri girmelerini ve diğer uygar uluslar gibi uygarlık alanında başarı elde etmelerini sağlamak için çaba harcamaya karar verdim ve yüce Allah'a güvenerek ve amaca ulaşmak için bilginlerinden kılavuzluk isteyerek işe giriştim. Ne var ki sözüme kulak asan ya da düşünceme iltifat eden bir kimseye rastlayamadım. Bunun üzerine bu işi nasıl başaracağım konusunda şaştım kaldım. Sonra yüce Tanrı bana yardımcı oldu ve onlardan birini, hattâ gerçekte onların en önde gelenini ve en kararlı olanını bana gönderdi. Bu da Siirtli Molla Halil'in oğlu Molla Hâmid'di. Bu zat, bana yolu kolaylaştırdı ve Kürt dilinin birçok sözcüklerini ve bazı dilbilgisi kurallarını topladı. Ve sonunda, amaca uygun bir kitap ortaya çıktı.»

Öte yandan sözlüğün ve onunla birlikte basılan Kürtçe Gramerinin yayınlanması, gerek İstanbul'da ve gerekse Kürtler arasında geniş bir yankı yapmış; hakkında Kürtçe ve Arapça birçok beğeni yazıları ve şiirler yazılmıştır.

Mehmet Emin Bozarslan

هذا كتاب

الهدية الحميدية * * في اللغة الكردية

اجتهد بجمعه العبد الضعيف الشيخ يوسف ضياء الدين باشا الخالدي
المقدسي عفي عنه

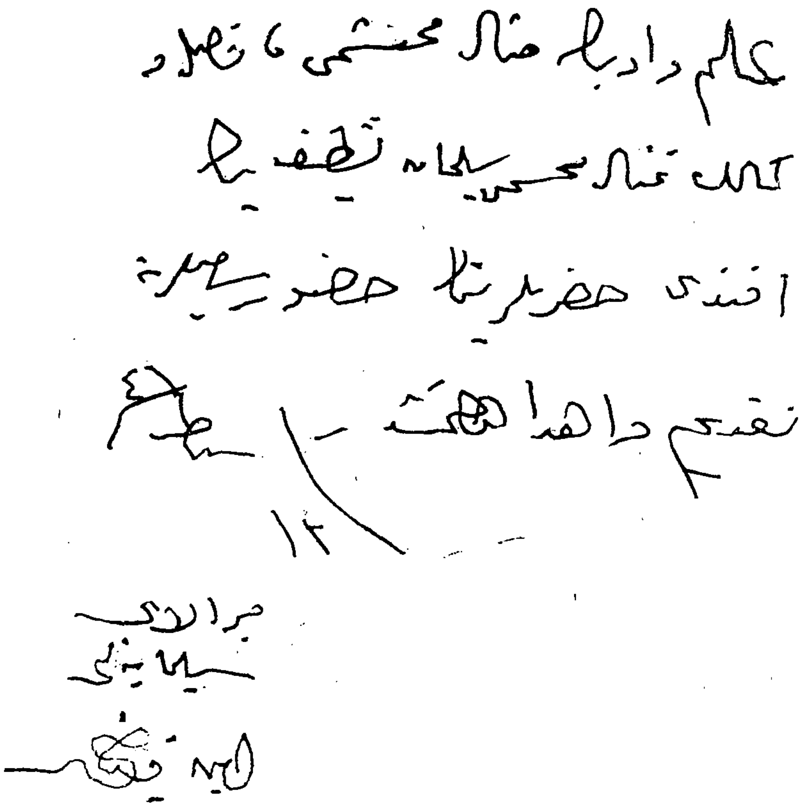
حقوق طبع وترجمه‌سی مؤلفنه عائددر

معارف نظارت جليله‌سنك رخصتيله طبع اولنمشدر

درسعادت شركت مرتبيه مطبعه‌سی — باب عالی جاده‌سنده نومرو ٥٢

١٣١٠

Kitabın 1894'te İstanbul «Şirket-i Mürettibiye Matbaası»nda basılan nüshasının iç kapağı. (İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, kayıt No : 77551)

علم و ادبك مثال محتشمی فضل و کمالك
تمثال مجسمی سلیمان نظیف بك
افندی حضرتلرینك حضور سامیلرینه
تقدیم و اهدا اولنمشدر
١٢ شباط ٤١
میرالای
سلیمانیه لی
امین فیضی

Kitabın bir nüshasını Süleyman Nazif'e armağan eden Miralay (Albay) Emin Feyzi'nin sunuş yazısı ve imzası :

«İlim ve edebin misal-i muhteşemi, fazl ve kemalin timsal-i mücessemi Süleyman Nazif Beyefendi Hazretlerinin. huzur-u samîlerine takdim ve ihda olunmuştur. 12 Şubat Sene 41 (1925)

Miralay
Süleymaniyeli
Emin Feyzi»

A

Abûrî : Geçim (ekonomi, iktisat anlamına da gelir).

Adar : Rumî aylardan Mart ayı. Süryanice.

Adıyan : Berwarî (Pervari) ilçesi halkından bir kabile.

Afır : Hayvan yemliği.

Av : İçme suyu (yalnız içme suyu değil, genel olarak su).

Ava : Bayındır, «harab» ın karşıtı.

Avabûn : Bayındır olmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili **«ava dıbe»**.

Avakırın : İmar etmek, bir yeri bayındır hale getirmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili **«ava dıke»**.

Avayî : Mamur, bayındır yer.

Avdan : Sulamak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili **«av dıde»**.

Avêtın : Atmak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili **«davêje»**.

Avgîz : Yağmur sularının uzun süre kaldığı ve çabucak kurumadığı toprak, sulak arazi.

Avıs : Gebe. Özellikle kadınlar için kullanılır (yalnız kadınlar için değil, hayvanlar için de kullanılır).

Avısbûn : Gebe olmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili **«avıs dıbe»**.

Avıskırın : Gebe bırakmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili **«avıs dıke»**.

Avî : 1 — Küçük ırmakların (ya da büyük ırmakların ve çeşmelerin) akan suları ile sulanan toprak (sulu toprak). 2 — sulanan ekin (her türlü tarım ürünleri). 3 — İlkbaharda ekinlere (ve diğer bitkilere) düşen çiy.

Avrêj : Helâ, abdest bozulan yer. (sözcükteki «r» kalın okunur.).

Avşıle : Ekşi olsun diye, olgunlaşmamış üzümsuyundan yapılan pekmez. Suya karıştırılıp içilir.

Avzêm : İlkbaharda akan ve ilkbahar bitince kuruyan pınar (ayrıca sulak arazi).

Agah : Bir şeyi bilme, bir şeyden haberdar olma işi. F.

Agahdar : Bir şeyi bilen, haberdar olan kimse.

Agır : Ateş.

Agırkırın : Ateş yakmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili **«agır dıke»**.

Ah : Hayıflama ve soluklanma sözcüğü.

Ax : 1 — Toprak. 2 — Hayıflanma sözcüğü.

Axa : Aşiret başkanı ya da yörenin başı.

Axaftın : 1 — Konuşmak anlamına fiil (doğrusu, «yorumlayarak konuşmak» anlamına gelen fiil). 2 — Yaranın kapandıktan sonra yeniden iltihaplanması.

(bazı yörelerde «axıftın» şeklinde söylenir). Her iki anlamda da şimdiki zaman fiili «dıaxıfe».

Axçîk : Hıristiyan genç kızları için kullanılan cins ismi. Ermenice.

Axkîs : Hizan'da bir bucak.

Axur : Hayvan ahırı.

Ajotın : 1 — Sürmek anlamına fiil. 2 — Toprağın ekilmek için sürülmesi (çift sürmek). Her iki anlamda da Şimdiki zaman fiili «**dajo**», nesne ismi de «**ajotî**».

Aqar : Toprak ve akar. Arapça «akar»dan gelmiştir.

Aqıl : Akıl, us.

Aqîd : Koyu ve iyi pekmez.

Aqubet : Arapça «akıbet»ten gelmiştir ve aynı anlamadır.

Alal : Güzel kokulu kırmızı çiçekli bir bitki.

Alıf : Kışlık hayvan yiyeceği. Arapça «alef» sözcüğünden gelmiştir.

Alıkan : Bohtan aşiretlerinden biri. Bitlis ilindeki Hizan ilçesinde çadırlarda yaşarlar.

Alıstın : Yalamak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dalêse**»

Alıstî : Yalanmış olan kap ve benzeri şeyler.

Alîsor : Bazı yerleri kırmızı olan bir armut türü.

Alûçe : Meyvelerden erik.

Alûle : Evler, binalar arasındaki sokak.

Amanc : Vurmak için dikilmiş olan hedef.

Amîn : Arapça «amin» den gelmiştir ve aynı anlamadır.

Anîn : Bir şeyi getirmek anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**tîne**».

Ap : Babanın kardeşi, amca.

Ar : Hububattan elde edilen un.

Arehan : Acımak, acı

duymak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «dıarıhe».

Arvan : Genel olarak un.

Arvas : Müküs ilçesinde bir köy (günümüzde Hizan'a bağlı bucak).

Asas : Binaların üzerinde kurulduğu temel. A.

Asê : Motkan (mutki) ilçesinde bir köy.

Asê : Kendisinden isteneni yapmayan, emredilene uymayan kimse, asi.

Asêbûn : Emirlere uymamak, boyun eğmemek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**asê dıbe**».

Asêkırın : 1 — Bir şeyi, belirtilen isteğe ve verilen emre uymayacak şekle sokmak anlamına bileşik fiil. 2 — Bir şeyi sıkıştırmak, sağlamlaştırmak anlamına bileşik fiil. Her iki anlamda da şimdiki zaman fiili «**asê dıke**».

Asımîn : 1 — Yasemin. 2 — Tütün içmekte kullanılan ve «**qelûn**» diye adlandırılan pipolara takılmak üzere hazırlanan çubuk.

Asîman : Gök, sema.

Aş : Değirmen.

Aşbûn : Nefret ve kızgınlıktan sonra dönüş yaparak barışmak, uzlaşmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**aş dıbe**» (bu fiilin kökü olan «**aş**» sözcüğü çoğu yerlerde «**aşt**» biçiminde, bileşik fiili de «**aştbûn**» biçiminde kullanılır. Siyasal bir terim olarak kullanılan ve «barış» anlamına gelen «**aştî**» sözcüğü de «**aşt**» kökünden gelmiştir).

Aşêf : Toprağı çapalama işi.

Aşêfkırın : Toprağı çapalamak ve daha iyi gelişsin diye ürünün çevresinde toplamak (ayrıca ekindeki yabancı bitkileri ve otları ayık-

lamak) anlamına kullanılan bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili **«aşêf dıke»**.

Aşıq : Arapça «âşık»tan gelmiş ve aynı anlamadır.

Aşvan : Değirmenci.

Aşkırın : Nefret ve kızgınlıktan sonra barıştırmak, uzlaştırmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili **«aş dıke»**.

Aşûjın : Dolu çuvalların ağzını dikmekte kullanılmak üzere hazırlanan ip (bu ipe bazı yörelerde **«derz»** de denir).

Atûn : Kireç ya da kiremit elde etmek için taşların yakıldığı ocak.

Awa : Tarz, biçim, yöntem.

Awal : Bohtan'da bir köy.

Awarıs : Bohtan'da bir köy.

Awar : Pekmez ve undan, çok koyu biçimde yapılan ve kaplarda kurutularak el genişliğinde ya da daha az genişlikte parçalar halinde kesilip kış için saklanan helva. Kürtlerin nefis yiyeceklerindendir.

Awaz : Müzik makamlarından biri.

Ay : Acı duyarken söylenen söz.

Aza : Özgür, serbest (çoğu yörelerde **«azad»** şeklinde söylenir).

Azakırın : Köleyi (ya da tutsağı, özgür olmayan kişi ya da kişileri) özgürlüğe kavuşturmak, serbest bırakmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili **«aza dıke»** (çoğu yörelerde fiil **«azadkırın»**, şimdiki zaman fiili de **«azad dıke»** şeklinde söylenir).

Azakırî : Özgürlüğüne kavuşturulmuş, serbest bırakılmış köle ve benzeri.

B

Ba : 1 — Rüzgâr. 2 — «**Nezd**» anlamına kullanılır; bu durumda tamlamayı gerektirir (Örneğin «benim nezdim» demek olan «**ba mın**» ve «senin nezdin» demek olan «ba te» gibi).

Bab : Baba. Çoğu kez «**bav**» şeklinde söylenir.

Bablîsk : Kasırga (bazı yörelerde «**babırûsk**» şeklinde söylenir).

Bac : Verilmesi gelenek haline gelmiş olan bahşiş. Örneğin çingenelerin uğradıkları kişilerden aldıkları bahşiş gibi.

Bacan : Patlıcan (bazı yörelerde «**balcan**», bazı yerlerde de «**balîcan**» şeklinde söylenir).

Bacî : Bir müzik makamı.

Baçık : Sigara.

Badak : Ağaçlara sarılan bir bitki (sarmaşık).

Badan : Burmak, eğirmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**ba dıde**», nesne ismi ise «**badayî**».

Badayî : Burulmuş, eğrilmiş şey.

Bade : Şirvan'da bir köy.

Badîhewa : Yararı olmayan iş.

Bagêr : Karla birlikte esen şiddetli rüzgâr.

Bahızrık : Beşiri'de bir köy.

Bahoz : 1 — Yaptığı her işte sürekli tereddüt eden ve evde duramayan kişi. 2 — Sert rüzgâr, fırtına.

Baxıms : Beşiri'de bir köy.

Baqıl : Genellikle ekinler arasında biten bakla. A.

Baqın : Garzan ilçesinde bir köy.

Bakırın : Yellendirmek, rüzgâra savurmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**ba dıke**».

Bal : Dikkat.

Balak : Bohtan'da bir köy.

Bale : Ahmak, aptal kimse.

Balgîv : Yastık «**Balgeh**» ve «**balgog**» şeklinde de söylenir.

Baltûz : Baldız. T. (çoğu yörelerde «**dış**» denir).

Balûr : Ellerde ve ayaklarda çıkan nasır.

Bamered : Rıdvan ilçesinde (?) bir bucak.

Ban : Dam.

Bane : Koyunların ilkbahar otlağı.

Bane Azîza : Bohtanlı bir aşiretin ilkbaharda kaldığı yer.

Bang : Namaz için okunan ezan.

Bangdan : Namaz için ezan okumak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**bang dıde**».

Banger : Kürtlerin, topraktan yapılmış evlerinin damları üzerinde, damın pekişmesi ve akmaması için kışın yuvarladıkları bir

taş (bazı yörelerde «**bangeran**» da denir).
Bangle : Siirt yakınlarında bir köy.
Bapêç : Kışın karla karışık olarak esen rüzgâr.
Bapîr : Dede, babanın babası ya da ananın babası.
Bar : 1 — Yük. 2 — Vekar, saygınlık.
Baran : Yağmur (sözcükteki «r» harfi kalın okunur).
Bareşa : Bohtan'da bir köy.
Bargîl : Soylu olmayan atın kısırlaştırılmışı (beygir).
Barxane : Yolcunun eşyasını taşıyan hayvanların tümü.

Barkırın : Yükü hayvana (ya da herhangi bir araca) yüklemek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**bar dıke**».

Barsıl : Beşiri'de bir köy.
Barût : Bilinen barut.
Basan : Bohtan'da bir köy.
Bask : Kuşun kanadı.
Baslês : Ezırgan (Erzincan) taraflarında, birçok tuzlası bulunan bir köy.
Basret : Bohtan'da bir köy.
Baş : İyi, kaliteli şey. Herşey için kullanılır.
Başbûn : İyi olmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**baş dıbe**».
Başkırın : İyileştirmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**baş dıke**».

Batas : Garzan'da akrepleri çok olan bir köy.

Batof : Kürtlerin, öküzlerinin sırtlarını tozdan temizlemekte kullandıkları bir bitki.
Batman : Beşiri'de bir köy. Yakınında büyük ve çok güzel bir köprü vardır. Bu köprü de onun adıyla anılır.

(Şimdiki Batman kenti).

Batran : Garzan ilçesinde bir köy.

Batuwan : Bohtan'da göçebe hayatı yaşayan bir aşiret.

Bawer : İnanç, inanma.

Bawerkırın : İnanmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**bawer dıke**».

Bawerneker : Bohtan'da bir köy.

Bawesîr : Basur.

Bawesîrî : Basura yakalanmış kimse, basurlu.

Baz : Doğan kuşu.

Bazar : Pazarlık.

Bazbend : Kola bağlanan muska.

Bazbırîn : Nusaybin'de bir köy.

Bazdan : Koşmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**baz dıde**».

Bazın : Bilezik.

Bazırgan : Tüccar.

Bed : Çirkin, kötü görünümlü. Her şey için kullanılır.

Bedel : Bir şeyin karşılığı, bedel. A.

Beden : Vücut, beden.

Bedêl : Nöbet.

Bedêlvan : Çiftçilikte, çift süren kimseye arasıra yardım eden ve onun yemek yediği ya da dinlendiği sırada çift sürme işini üstlenen nöbetçi.

Bedî : Dolunay.

Bedrane : Spayert bucağında (?) bir köy.

Beecandın : Kızdırmak, öfkelendirmek anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıbeecîne**»

Beecîn : Kızmak, öfkelenmek anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıbeece**».

Befır : Kar anlamına gelen «**berf**» sözcüğünün bir talaffuz şekli.

Beg : Bey. T.

Begîtî : Beylik, bey olma hali.

Behdîna : Kürt topraklarında büyük bir ke-

sim (Irak Kürdistan'ının kuzey kesimindedir).

Behîv : Badem.

Behîvter : Bademin olgunlaşmamışı, çağla. Ekşi ve lezzetli olduğu için yenir.

Behr : 1 — Deniz. A. 2 — Pay, hisse (bazı yörelerde «**par**» şeklinde söylenir). 3 — Şirvan'da bir köy.

Behrhencê : Bohtan'da bir köy.

Behrkırın : Paylaşmak anlamına bileşik fiil (bazı yörelerde «**parkırın**» şeklinde söylenir). Şimdiki zaman fiili «**behr dıke**» (bazı yörelerde «**par dıke**» şeklinde söylenir).

Behs : Haber, anlatma.

Behskırın : Bir şeyden haber vermek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**behs dıke**».

Bexîl : Cimri. A.

Bexşîş : Büyüklerin, iyilik için verdikleri mal ve paralar.

Bext : 1 — Talih, ikbal, şans, mutluluk. 2 — Güvenilirlik, güven verici olma durumu. «kalleşlik»in karşıtı.

Bextûr : Kötü talihli, talihi ters giden kimse (böylelerine «kara talihli» anlamına gelen «**bextreş**» de denir).

Bej : Kara, Yerküre'nin kara bölümü. «Deniz» in karşıtı.

Bejî : 1 — Sulanması için kendi kaynağı olmayan ve yağmur suyu ile yetinen arazi. 2 — Yağmur suyundan başka bir su ile sulanmayan her çeşit ürün.

Bejn : Boy. Hem insan, hem de hayvanlar için kullanılır.

Beq : Kurbağa.

Beqal : Yiyecek maddeleri satan satıcı. A.

Beqalî : Bakkallık işi.

Beqbeqok : Su yüzünde beliren kabarcıklar.

(bazı yörelerde «Peqık» denir).

Beqem : Çabuk solan bir boya ile boyanmış şey.

Beqlewa : Un, bal ve yağdan yapılan ve içine ceviz gibi şeyler konulan bir yiyecek.

Bel : Kulakları dik olan hayvan.

Bela : Belâ, musibet. A.

Belav : Parçaları ya da bölümleri dağılmış şey. «**Belâ**» ve «**belava**» diye de söylenir.

Belavbûn : Dağılmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**belav dıbe**». Sözcük, «**belabûn**» şeklinde de söylenir. Bunun da şimdiki zaman fiili «**bela dıbe**».

Belavkırın : Dağıtmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**belav dıke**» sözcük «**belakırın**» şeklinde de söylenir. Bunun da şimdiki zaman fiili «**bela dıke**».

Belakır : Belalı, bela arayan kimse (sözcükteki «r» kalın okunur).

Belalûk : Meyvesi sedir ağacının meyvesine benzeyen bir ağaç.

Belaş : Herhangi bir karşılık almadan verilen şey. A. (çoğu yörelerde «**mıft**» denir).

Belbelîtanık : Kelebek (bazı yörelerde «fırfırok» da denir).

Belek : Benekli hayvan ya da dağ.

Belekan : Siirt iline bağlı Sason dağlarında yaşayan ve halkı ilkel olan bir aşiret.

Belekanık : Belekan dağlarında yaşayan bir kuş türü.

Belekbûn : Benekli duruma gelmek anlamına bileşik fiil, Şimdiki zaman fiili «**belek dıbe**».

Belekbırdîn : Değişik renkleri olan güzel elbise, kuş ya da hayvan.

Belekkırın : Bir şeyi be-

nekli hale getirmek anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili **«belek dıke»**.

Belekmer : Bamered bucağında (?) bir köy.

Belê : Onaylama sözcüğü. «Evet» anlamına gelir.

Belk : Ağaç yaprakları (bazı yörelerde **«pelık»** ve **«pel»** şeklinde de söylenir).

Belkî : İhtimal anlamına kullanılan ve kendisinden sonra gelen sözün belirttiği anlamın muhtemel olduğunu ifade eden sözcük. **«Belku»** şeklinde de söylenir. T.

Ben : Bilinen bıtım ağacı (ayrıca **«ip»** anlamına da gelir).

Benav : Bir ağaç. Bu ağaçtan yapılan bastonlar sağlam olur.

Bend : Arazinin çevresine dizilen sınır taşları (ayrıca «taraftarlar» ve «grup» anlamına da kullanılır).

Bendeqe : Değirmenin dönmesini sağlamak için ayakları altına konulan oynak demir.

Bendık : Peynire karıştırılan bir bitki.

Benık : Pamuk olmayan şeylerden, örneğin kıl ve benzerlerinden yapılan iplik (bazı yörelerde «ben» şeklinde söylenir).

Benî : İpliğe dizilerek helvaya (daha doğrusu üzüm şırasından yapılan bulamaca) batırılan ve kış için kurutulan bademiçi gibi yiyecekler (bazı yörelerde **«meşlûr»** ve **«meşlûl»** şeklinde de söylenir).

Benîr : Ekin ekme sırasında öküzün boynuna geçirilen boyunduruğun çubuklarının bağlandığı ip.

Benîşt : Sakız.

Ber : 1 — Elbise. 2 — Taş. 3 — Altı yönden biri olan ön taraf. 4 — meyve, ürün.

Beran : Koç: (sözcükteki «r» harfi kalın okunur).

Beraz : Domuz.

Berazan : Rojkan ve Aşîtan aşiretlerinden iki ayrı kabile.

Beraze : Değirmen taşının dönmesini sağlamak için alt taşın altına konulan tahta pervaneler.

Berba : Harmanın savurulması sırasında uçuşarak buğday yığınının çevresine düşen zayıf buğday taneleri.

Berber : Başları tıraş eden kimse, berber T.

Berbır : Taş kesen kimse (ikinci «r» harfi kalın okunur).

Berbûdî : Gelini babasının evinden alıp kocasının evine getirmeye giden insanlardan oluşan topluluk (bu sözcük de, bazı yörelerde kullanılan «**berbûrî**» ve «**berbûk**» sözcükleri de, gelini almaya giden kadınlar için kullanılır; gelin alayına katılan erkeklere ise, «davetli» anlamına gelen «**xundî**» denir).

Berbûkî : Aynen «**berbûdî**» anlamınadır.

Bercûm : Erûn (Eruh olabilir) bucağında bir köy.

Berdan : Salıvermek, bırakmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «ber dıde».

Berî : 1 — Önce. 2 — Çöl (doğrusu dümdüz ve engebesiz ova).

Berf : Kar.

Bergırtın : Kadınlardan başka bütün dişilerin gebe kalması anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**ber dıgre**».

Berhûdık : Siirt yakınlarında bir köy.

Berx : Koyun yavrusu, kuzu.

Berk : Su havuzu.

Berık : Ufak taş, çakıl.

Berkanî : Taş atmakta

kullanılan araç, sapan.

Berkaz : Binaların duvarında açılan pencere.

Berkeş : Bakırdan yapılmış ve yemek sırasında üzerine kaplar konulan büyük tabak (sini).

Berkeşok : Üzerine kaplar konulan küçük tabak, tepsi.

Berkoş : Kadınların, uçlarını bellerine bağlayıp önlerine saldıkları bir giysi (önlük, peştemal). Bazı zanaatçılar da, elbiselerini kirlenmekten korumak için aynı giysiyi kullanırlar.

Beroj : Güneşe karşı olan yer (sözcükteki «r» kalın okunur).

Beroş : Bakırdan yapılmış ve içinde yemek pişirilen küçük kap, tencere.

Bertîl : Rüşvet (sözcükteki «r» kalın okunur).

Berû : Palamut (meşe ve palamut) ağacının meyvesi (sözcükteki «r» kalın okunur).

Berwal : 1 — Dağlara tırmanan ve doğru gitmeyip sağa - sola zikzak yapan yol. 2 — Dik olmayan dağ (doğrusu, dik olmayan dağın yamacı. Bazı yörelerde bu sözcük «berwar» şeklinde kullanılır).

Berwarî : Bohtan'da bir köy. Eskiden bucaktı (şimdiki Pervari ilçesi).

Berwec : Bir çeşit tüfek demiri.

Bes : Yeter anlamına fiilimsi.

Beser : Bazılarınca göz anlamına kullanılır. A. (Çoğu yörelerde «çav» denir.

Beskırın : Yetinmek, bir şeyden vazgeçmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili **«bes dıke»**.

Bestî : Irmaklara yakın,

çok taşlı olan topraklar.

Beş : Alnının bir kısmı beyaz olan hayvan (böyle hayvanlara bazı yörelerde «**habeş**» de denir).

Beşan : Bohtan'da bir köy.

Bet : Kuş türlerinden toy (sözcükteki «t» harfi kalın okunur).

Betal : 1 — Bâtıl, geçersiz şey. 2 — İşsiz, aylak kimse. A.

Betalbûn : Bir şeyin bâtıl, geçersiz olması anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**betal dıbe**».

Betalî : İşsizlik.

Betalkırın : İptal etmek ya da işi paydos etmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**betal dıke**».

Betan : Elbise astarı (Sözcükteki «r» kalın okunur).

Betıl : İri cüsseli ve cesur kimse. A.

Betırpêr : İçinde bulunduğun günden iki gün önceki gün (doğrusu dört gün önceki gün. İki gün önceki güne «**pêr**», üç gün önceki güne «**tırpêr**», dört gün önceki güne ise «**betırpêr**» denir. Bu sözcük bazı yörelerde «**bertırpêr**» şeklinde söylenir).

Betırpêrar : İçinde bulunduğun yıldan iki yıl önceki yıl (doğrusu dört yıl önceki yıl. İki yıl önceki yıla «**pêrar**», üç yıl önceki yıla «**tırpêrar**», dört yıl önceki yıla da «**betırpêrar**» denir. Bazı yörelerde ise bu sözcük «**bertırpêrar**» şeklinde söylenir).

Betlane : Tatil, işe **ara** verme.

Beybûn : 1 — Bir çiçek (papatya). 2 — Yenilen bir bitki.

Beytar : Hayvanları tedavi eden hekim (veteriner). A.

Bez : Hayvanların içyağı

(insanlarınkine de «bez» denir).

Bê : Siz anlamına olumsuzluk edatı. Örneğin «**bê cıl**» yani «elbisesiz» gibi.

Bêdar : Pervari'de bir köy.

Bêvıl : Burun (bazı yörelerde «bebıl» şeklinde söylenir).

Bêg : En küçük satranç taşı, piyon (bazı yörelerde «**peyak**» denir).

Bêhn : 1 — Güzel ya da fena koku. 2 — Soluk.

Bêhnıjandın : Aksırtmak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıbêhnıjîne**».

Bêhnıjîn : Aksırmak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıbêhnıje**».

Bêhnkırın : Koklamak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**bêhn dıke**».

Bêjıng : Kalbur.

Bêjıngker : Kalburcu, kalbur yapımcısı.

Bêjn : Bir şeyin hareketinden çıkan ses.

Bêlête : Türkü söylenerek oynanan bir çeşit halay. Oynayanlara da «**bêlêtevan**» denir.

Bêmêr : Apıkan'da (?) bir köy.

Bênahî : Görme gücü, görme yeteneği.

Bênarîn : Rıdvan bucağında (?) bir köy.

Bênat : Bohtan'da, güzel incirlerinin çokluğuyla tanınmış bir köy.

Bênatî : Güzel bir incir türü.

Bênder : Harman. (Bazı yörelerde «**bêder**» şeklinde söylenir).

Bêr : Kürek.

Bêreq : Bayrak T.

Bêreqdar : Bayrak taşıyan kimse.

Bêrî : Koyunların kırda sağıldıkları yer (aynı zamanda, bu yere gidip koyunları sağma işine de «**bêrî**» denir.

Bêrîvan : Kıra gidip koyun sağan kadın ya da genç kız (genellikle toplu halde giderler).

Bêsûke : Bohtan'da bir köy.

Bêsîre : 1 — Koruk üzüm. 2 — Bohtan'da bir köy.

Bêş : Sultanın (ya da hükümetin) her yıl halktan topladığı paralar (salma).

Bêşe : Zanaat, meslek.

Bêşêr : Bamered bucağında (?) bir köy.

Bêtam : Garzan'da bir köy.

Bêwehs : Garzan'da bir köy.

Bıçrık : Yağda kızartılmış ekmek.

Bıçûk : Her şeyin küçüğü.

Bıçûkbûn : Küçülmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili **«bıçûk dıbe»**.

Bıçukî : Küçüklük, küçük olma durumu.

Bıçûkkırın : Küçültmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili **«bıçûk dıke»**.

Bıvê-nevê : İster - istemez, mutlaka, zorunlu olarak.

Bıvır : Kesici âletlerden balta.

Bıhışt : Cennet. Allah bize nasip etsin.

Bıhîstın : İşitmek anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili **«dıbıhîze»**.

Bıxêrî : Evlerde ateş yakılan yer, şömine (doğrusu baca).

Bıxûr : Güzel kokulu amber ve benzeri maddeler (doğrusu buhur). A.

Bıxûrdan : Buhurun konulduğu kap.

Bıjang : 1 — Kirpik. 2 — Giysi ve yaygılardaki tüyler.

Bıjartın : Ayıklamak ve bir şeyin iyisini kötüsünden ayırmak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili **«dıbıjêre»**.

Bıjınk : Kırılan taştan uçuşan parçacıklar ve tazyik sırasında sudan uçuşan damlacıklar.

Bıjîreş : Başak kılçıkları

siyah olan buğday türü.

Bıjûjın : Yatak dikişinde kullanılan büyük iğne, çuvaldızın büyüğü.

Bıkat : Bohtan'da bir bucak.

Bıkrık : Kuyunun dibi.

Bıla : Emir sözcüğü. Olumlu fiilin başına geldiğinde olumlu emir anlamına gelir; «**bıla bıxwe**» (yesin) gibi. Olumsuz fiilin başına geldiğinde ise olumsuz emir anlamına gelir; «**bıla nexwe**» (yemesin) gibi (ayrıca söylenen söze ya da verilen emre uyulacağını belirtir ve «peki», «tamam» anlamına gelir).

Bılbal : Yenilen bir bitki.

Bılbıl : Bir kuş. Bülbül. A.

Bılcûne : Bohtan'da bir köy.

Bılınd : Yüksek.

Bılındbûn : Yükselmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**bılınd dıbe**».

Bılındî : Yükseliş, yükselme.

Bılındkırın : Yükseltmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**bılınd dıke**».

Bılîs : Bitlis kentinin adı. «Bedlîs»in bozulmuş şeklidir.

Bılûr : Kaval.

Bılûrvan : Kaval çalan, kavalcı.

Bılûrîs : Bohtan'da ırmağa yakın bir köy.

Bın : Altı yönden biri olan alt.

Bınbat : Erûn'da (Eruh) olabilir) bir köy.

Bındeq : Fındık.

Bınefş : Siyaha çalan kırmızı rengi olan bir çiçek (Menekşe).

Bınefşî : Bınefş çiçeğinin renginde olan giysi.

Bın'erd : Bilinen bir bitki olan şalgam.

Bınîrve : Bohtan'da bir köy.

Bınta : Kalitesiz, kötü tütün.

Bıntatî : Bir üzüm türü.
Bıok : Çirkin görünüşlü, iğrenç kimse (böylelerine «zıştı» da denir).
Bıra : Kardeş.
Bıratî : Kardeşlik.
Bırazava : Düğün işlerini yöneten ve gereken harcamaları yapan kimse, sağdıç.
Bırazî : Kardeş oğlu (kardeş kızına da «bırazî» denir ve ikisi tamlamada birbirinden ayrılır; örneğin «bırazîyê mın» ve «bırazîya mın» gibi. Birincisi «kardeşimin oğlu», ikincisi «kardeşimin kızı» demektir).
Bırçî : Aç kimse. «**Bırsî**» diye de söylenir.
Bırçîbûn : Acıkmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**bırçî dıbe**». Sözcük «**bırsîbûn**» şeklinde de söylenir. Onun da şimdiki zaman fiili «**bırsî dıbe**».
Bırçîkırın : Acıktırmak aç hale getirmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**bırçî dıke**».
Bırdî : Hasır yapımında kullanılan bir kamış türü.
Bırek : Tahtaları biçmekte kullanılan bıçkı (sözcükteki «r» kalın okunur).
Bıreş : Çaresizlik içinde bulunan yoksul (ayrıca, yaprak açmak üzere olan ağaç dallarına da denir).
Bırh : 1 — Kaş (bazı yörelerde «**bırû**» da denir). 2 — kuvvet.
Bırın : Bir şeyi götürmek anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıbe**».
Bırınc : Pirinç. T.
Bırîn : 1 — Yara. 2 — Kesmek, biçmek anlamına fiil (bu anlamda kullanıldığında «r» kalın okunur). Şimdiki zaman fiili «**dıbıre**».
Bırîndar : Yaralı.
Bırûsk : Yıldırım.
Bısk : Kadınların yanak-

ları üzerine sarkıttıkları zülüf.

Bısmıl : Beşiri'de bir köy (şimdiki Bismil ilçesi).

Bısmîla : Besmele.

Bısmîlakırın : Besmele çekmek, «bismillâhirrahmanirrahim» demek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**bısmîla** dıke».

Bıst : Üzerinde et kavrulan (ayrıca ateş karıştırmakta da kullanılan) demir âlet.

Bışêrî : Diyarbekir'de bir bucak (şimdiki Beşiri ilçesi).

Bışkaftın : Elbiselerin dikişini sökmek (doğrusu genel olarak herhangi bir şeyi, örneğin bir makineyi ya da bir saati sökmek) anlamına geçişli fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıbışkêfe**».

Bışkıfîn : Elbiselerin dikişinin sökülmesi (doğrusu herhangi bir şeyin sökülmesi) anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıbışkıfe**».

Bışkoj : Düğme (ayrıca açılmamış gül, gonca gül anlamına da gelir; bazı yörelerde ise «**pışkoj**». şeklinde söylenir).

Bıtır : Benzerlerine göre çok gelişmiş hayvan ya da bitki (sözcükteki «r» harfi kalın okunur).

Bıtırbûn : Benzerlerine göre çok gelişmiş olmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**bıtır dıbe**».

Bıtım : Kabuklu olan bir yemiş (sözcükteki «t» kalın okunur.).

Bıtma : Garzan'da bir köy.

Bızdan : Korkmak anlamına bileşik fiil (aslında kopmak, örneğin zincirin kopması anlamına gelir ve mecazi olarak «korkmak» ödü kopmak» anlamında kullanılır.). Şimdiki zaman fiili «**dıbızde**», öznesi ise «**bızdayî**».

Bızdandın : Korkutmak

anlamına fiil (aslında koparmak, örneğin zinciri koparmak anlamına gelir ve mecazî olarak «korkutmak, ödünü koparmak» anlamında kullanılır.) Şimdiki zaman fiili «**dıbızdîne**».

Bızın : Keçi.

Bızır : Özellikle yağını çıkarmak için ekilen bir bitkinin tohumu, yani keten tohumu.

Bızırkırın : Bızır yağı ile yağlamak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**bızır dıke**».

Bızizî : Garzan'da bir köy.

Bızmar : Çivi.

Bızmık : Koyun ve keçi yavrularının sütten kesilmelerini sağlamak için ağızlarına takılan tahta çubuk (bu sözcük, «gem» anlamına gelen «**bızm**» sözcüğünden türetilmiştir ve «küçük gem, gemcik» demektir).

Bızrık : Vücutta beliren sivilce «**Bızrok**» şeklinde de söylenir.

Bızû : Söğüt ağacına benzer bir ağaç.

Bî : Söğüt ağacı.

Bîber : Biber.

Bîçe : Kadınların yüzlerine örttükleri örtü, peçe.

Bîh : Meyvelerden ayva (bazı yörelerde «**bîyok**» da denir).

Bîr : Kuyu. A.

Bîst : Yirmi sayısı.

Bîşî : Çok ağaçlı ve çok dikenli yer.

Bîzıkan : Hizan'da bir köy.

Bohtan : Siirt ilinde bir ilçe. Buradan olan kimseye de «**Bohtî**» denir.

Bohto : Bohtan bölgesinde büyük bir dağ.

Boxe : Kısırlaştırılmamış öküz.

Boq : Soğanın içinde yeşeren ve tohumu taşıyan bölüm (soğan cücüğü).

Boqıl : Bacağın diz kapa-

ğı ile ayak topuğu arasındaki bölümü.

Boş : Bol, çok, kalabalık. Her şey için kullanılan bir sözcüktür.

Boşbûn : Bollaşmak, çoğalmak, kalabalıklaşmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**boş dıbe**».

Boşkırın : Bollaştırmak, çoğaltmak, **kalabalık**laştırmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**boş dıke**».

Bot : Oluk biçiminde oyulmuş uzun ağaç.

Boz : Maviye çalan beyaz. T.

Buha : Değer, fiyat.

Buhakırın : Fiyat artırmak, pahalılaştırmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**buha dıke**».

Buhar : Dört mevsimden biri olan bahar.

Buhare : Kaliteli ve temiz bir buğday türü.

Bûk : Gelin.

Bûkık : Göz kapaklarında çıkan sivilce, (arpacık).

Bûn : Olmak, oluşmak anlamına gelen ve bileşik fiillerin son bölümünü oluşturan fiil (aslında tek başına olduğunda «**bûyın**»dır; bileşik fiilin sonuna geldiğinde aradaki «y» ve «ı» harfleri düşerek «**bûn**» şeklini alır. Örneğin «var olmak» anlamına gelen «**hebûn**» gibi). Şimdiki zaman fiili «**dıbe**».

Bûr : Irmaktaki (ya da herhangi bir akarsudaki) geçit (aslında bu sözcüğün aslı «**buhur**»dur; bazı yörelerde «bûr« biçiminde söylenir).

Bûra : Kayınbirader, erkeğin karısının erkek kardeşi.

Bûrandın : Geçirmek anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıbûrîne**». (bazı yörelerde fiil «**buhartın**», şimdiki **zaman fiili** «**dıbuhêre**» şeklinde söylenir).

Bûrîn : Geçmek anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıbûre**».

Bûse : Çift sürmek sırasında öküzlerin boynuna geçirilen boyunduruğun bağlanmasında kullanılan ve ağaçtan yapılan bir halka.

C

Cacır : Ceviziçinin dövüldükten sonra balda kaynatılmasıyla elde edilen yiyecek. Kürtlerin lezzetli yemeklerindendir.

Cahşık : Sıpa (çoğu yörelerde «**cahş**» şeklinde söylenir).

Cax : Tahta korkuluk (demir korkuluğa da «**cax**» denir).

Camêr : Onurlu, mert adam. «**Cıwamêr**» de denir.

Cami : Cami. A. (Çoğu yerlerde «**Mızgeft**» denir).

Can : Ruh. Vücut için de kullanılır.

Canbaz : Alım - satımda hile ve sahtekârlık yapan kimse.

Canfes : Halis ipekten dokunan elbise.

Canfida : Kendini feda eden, fedakâr.

Canî : Tay.

Cankûş : Hıristiyanları, kiliseye gitmelerini sağlamak için kapılarını çalarak ya da ses-

lenerek uyandıran kimse.

Car : 1 — Mayhoş. 2 — kere, defa, kez.

Carcîm : Yorganların üstüne serilen ince örtü.

Cariye : Satın alınan kadın, cariye.

Carna : Bazen, zaman zaman, kimi zaman.

Caw : Bez.

Cawker : Bez dokumacısı.

Cazû : Cadı:

Cebar : Kırık kemiklerin yeniden kaynaşmasını sağlayabilen uzman hekim (kırıkçıkık hekimi).

Cebbar : Allah'ın isimlerinden. A.

Cebeş : Karpuz (bazı yörelerde «**jebeş**» ve «**şebeş**» biçiminde de söylenen bu sözcük çoğu yörelerde «**zebeş**» biçiminde söylenir).

Cebılxane : Top ve tüfek mermileri, barut. Türkçe «cephane» sözcüğünden bozulmuştur.

Cebırandın : Kırık bir şeyi yeniden yapıştırmak ya da kaynaştırmak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıcebirîne**».

Cebırîn : Kırık bir şeyin yeniden yapışması ya da kaynaşması anlamına geçişsiz fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıcebıre**».

Cebrane : Birisini bir işi yapmaya zorlamak. «**Cebır**» de denir.

Cebt : Kürtlerin hayvan derilerini boyamakta kullandıkları bir ağaç kökü:

Ce'de : Yürümesi kolay olan yol. Arapça «cadde»den bozulmuştur.

Cedel : Bilginler arasında yapılan tartışma, münazera. A.

Cedew : Hayvanların omuzbaşlarında meydana gelen ve çok zor iyileşebilen bir yara (bu yara özellikle

eşek, katır, at gibi tektırnaklı hayvanlarda olur).

Cedewbûn : Cedew yarasına yakalanmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**cedew dıbe**».

Cedewî : Cedew yarasına yakalanmış hayvan.

Cefa : Güçlük. A.

Cefabûn : Bir işin güçleşmesi, güç görülebilmesi anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**cefa dıbe**».

Cefakêş : Cefa çeken kimse.

Cefakırın : Bir işi güçleştirmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**cefa dıke**».

Cefanî : Bamered bucağında bir köy.

Ceger : Ciğer.

Ceh : Hububattan arpa.

Cehd : Bir şeyi elde etmek için harcanan çaba. A.

Cehdaşî : Aynen arpa biçiminde olan, fakat taneleri daha ince ve zayıf olan bir bitki.

Cehferî : Bir kılıç çeşidi.

Cehxurek : Küçük su birikintilerinde bulunan ve hayvanlar su içerken ağızlarına geçen, sülükten ayrı ve kırmızı renkte olan kurtçuk.

Cehnem : Cehennem. Allah bizi ateşinden korusun.

Cehrî : Zehir. Bazıları tarafından böyle kullanılır (çoğu yörelerde «**jehri**» denir).

Cehter : Kekik. Bazıları tarafından böyle kullanılır (çoğu yörelerde «**zahter**» denir).

Cehwer : «Cevher»in bozulmuş biçimi.

Cehzera : Arpaların sararma zamanı. Kürtlerin belli başlı vakitlerindendir. İşlerinde bunu bir vakit olarak gösterirler.

Ceqın : Bir günlük yürüyüşle alınan mesafe.

Celad : Cellâd. A.

Celaqî : İyice koyulaşıncaya kadar kaynatılan pekmez.

Celalî : Bayezid yakınlarında, çadırlarda yaşayan bir Kürt aşireti.

Celdekan : Garzan bucağında bir köy.

Celeb : 1 — Biçim, tarz. 2 — Kesime götürülen koyun sürüsü.

Celebdar : Koyun ticaretiyle uğraşan kimse.

Celew : At ve diğer bazı hayvanların başına takılan yular.

Cellab : Etrafında kuşların toplanıp yanında kurulmuş olan faka düşmeleri için, yüksek bir yere bırakılan kuş.

Cem : 1 — Büyük sepet. 2 — Yükün bir tarafı, iki denkten biri. 3 — Bir kimsenin ya da bir şeyin yanı, nezdi

Cemcıqandın : Sıvıları karıştırmak, çalkalamak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili **«dıcemcıqîne»**.

Cemcıqîn : Sıvıların karışması, çalkalanması anlamına geçişsiz fiil. Şimdiki zaman fiili **«dıcemcıqe»**.

Cemed : Buz, don. A.

Cemedanî : Başa sarılan nakışlı bir mendil.

Cemıdandın : Dondurmak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili **«dıcemidîne»**.

Cemıdîn : Donmak anlamına geçişsiz fiil. Şimdiki zaman fiili **«dıcemıde»**.

Cenb : Yükün yarısı, iki denkten her biri.

Cenbelî : Sert içimli bir tütün çeşidi.

Cendek : Hayvan cesedi, leş (ayrıca öldürülmüş insanların cesedi için de kullanılır).

Cendere : Dokumaları parlatmakta kullanılan bir alet.

Cendırme : Hükümet zabtiyeleri (jandarma).

Cenesker : Beşiri'de bir köy.

Ceng : Savaş, vuruşma.

Cengene : Her türlü kötülükleri yapmaktan kaçınmayan kimse.

Cennet : Cennet. A.

Cercer : Harman dövmekte kullanılan çırçır. Onu kullanana da «**cercervan**» denir.

Cerd : Küçük baskın, küçük akın.

Cerg : İnsan ve hayvan ciğeri.

Cergebez : Üzerine içyağı sarılarak şişe takılan ve ateşte kızartılan ciğer.

Cesed : Ceset. A.

Cesur : Yürekli, cesur.

Ce'ter : Kekik. Bazı yörelerde böyle söylenir.

Cew : Koyun kırkmakta kullanılan özel bir makas (bazı yörelerde buna «**hevrıng**» denir).

Cewahır : Yakut, inci gibi değerli taşlar.

Cewrık : Enik. köpek yavrusu.

Cewseq : Yolculardan boş kalmayan yol.

Cewtık : Tabaklanmış deriden yapılan kese.

Ceza : İyi ya da kötü bir fiilin karşılığı. A.

Cezbe : Müritlerin coştukları zaman, ellerinde olmadan sağa - sola sallanarak yaptıkları hareket. A.

Ceznık : Garzan'da bir köy.

Ceznî : Garzan'da bir köy.

Cêb : Cep. A. (Çoğu yerlerde «**berîk**» denir).

Cêma : Cudi dağı yakınlarında bir köy. Kürtlere göre Nuh tufanından sonra yer yüzünde kurulan ilk köy bu köydür.

Cênîk : Şakak, favori.

Cêr : Su testisi.

Cêwık : İkiz.

Cıbe : Çuhadan yapılan belli bir giysi, cübbe.

Cıbo : Kürtlerde bir erkek adı.

Cıbran : Rojkan aşiretlerinden biri.

Cıvandın : Toplamak, biraraya getirmek anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıcıvîne**».

Cıvat : Toplantı, topluluk, meclis.

Cıvîn : Toplanmak, biraraya gelmek anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «dıcıvə».

Cıgur : Kürtlerin belli bir mesire günü.

Cıh : Yer, mekân.

Cıhêz : Gelin çeyizi.

Cıhımîn : Ölmek anlamına fiil. Özel olarak kötü kimselerin ve hayvanların ölümü için kullanılır. Şimdiki zaman fiili «**dıcıhıme**».

Cıhû : Yahudi. Kürtlerin memleketinde Yahudiler çok nadir bulunurlar.

Cıxare : Tütünün kâğıda konulup parmak biçiminde sarılmışı (sigara anlamına gelen bu sözcük, bazı yörelerde «**çıxare**» biçiminde de söylenir).

Cıxarekêş : Sigara içen kimse, tiryaki.

Cıîdok : Güzel kokulu bir bitki. Kürtler, elbiselerini güveden korumak için katları arasına bu bitkiyi korlar.

Cıl : Giysi.

Cıld : 1 — Kitap cildi. A 2 — Parçalara bölünerek kurutulan bir helva çeşidi.

Cılşo : Çamaşır yıkayıcısı, bu işi uğraş edinen kimse.

Cılşûştın : Çamaşır yıkamak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**cıl dışo**».

Cımxar : Hıristiyanları, kiliseye gitmeleri için uyandıran kimse.

Cımsarîb : Garzan bucağında bir köy.

Cın : Cin, «insan» karşıtı.

Cınabe : Hamamcı olan, yıkanması gereken kimse (bazı yörelerde «**cınabet**», bazı yöre-

lerde de «cınubet» şeklinde söylenir.

Cınawır : Yırtıcı hayvan. F. (çoğu yörelerde «**lawır**» denir).

Cıncılî : 1 — Duru su. 2 — Yabancı maddelerden arı olan buğday ve benzeri hububat.

Cındar : Cinleri gördüğünü ve onların kendisine boyun eğdiklerini iddia eden kimse (cinci).

Cındî : Her şeyin iyi, güzel ve alımlısı (bazı yörelerde özellikle «yakışıklı» anlamına kullanılır).

Cıneh : Ucu kalın sopa.

Cınêkırın : Pamuk toplamak anlamına gelen ve sadece bu anlamda kullanılan bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**cınê dıke**».

Cınên : Küçük bahçe.

Cınıqandın : Hayvanları, anî bir dürtü ya da benzeri bir davranışla ürküterek harekete itmek anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıcınıqîne**».

Cır : Sohbet, insanlar arası ilişkiler, görgü (sözcükteki «r» harfi kalın okunur).

Cırd : Büyük baskın, büyük saldırı.

Cıre-cır : Herhangi bir şey üzerine anlaşmazlık, sürtüşme (sözcükteki her iki «r» de kalın okunur).

Cırîd : At yarışı.

Cısn : Arapça «cins»in bozulmuş biçimi.

Cıs : Alçı. (Sözcükteki «s» harfi kalın okunur).

Cısane : Alçının bulunduğu yer, alçı ocağı.

Cıwan : Genç. Her şey için kullanılır.

Cıwanıka : Siirt yakınlarında bir köy.

Cıwanî : 1 — Erkek ya da dişi tay. 2 — Gençlik, genç olma hali.

Cıyêbûn : Ayrılmak anlamına bileşik fiil (çoğu yörelerde «**cıhêbûn**» şeklinde söyle-

nir; doğrusu odur). Şimdiki zaman fiili «**cıyê dıbe**».

Cızîr : Bohtan'da Cudi dağı yakınlarında bir kasaba (Cizre ilçesi).

Cızme : Uzun boyunlu ayakkabı (bazı yörelerde de «**gîzme**» denir). T.

Cızû : Kur'an'ın her cüzü (30 bölümünden her biri).

Cî : Yer, mekân. Çoğu yörelerde böyle kullanılır (bazı yörelerde de «**cıh**» şeklinde söylenir).

Cîran : Komşu. A.

Cîmzerq : Beşiri'de bir köy.

Col : Koyunlardan bir sürü.

Comerd : Cömert, bonkör, tok gözlü.

Conga : Dana.

Conî : İçi oyulmuş ve içinde bulgur gibi şeyler dövülen taş (dibek).

Cot : 1 —Çift; «tek»in karşıtı. 2 — Toprağın ekilmesinde kullanılan çift.

Cotkırın : Çift sürmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**cot dıke**».

Cotyarî : Çift süren kimse, çiftçi (çoğu yörelerde «**cotkar**» şeklinde söylenir; doğrusu da budur).

Cozan : Ustura (bazı yerlerde «**duzan**» şeklinde söylenir).

Cuda : Ayrılan, ayrı olan. Her şey için kullanılır.

Cudabûn : Ayrılmak, ayrı olmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**cuda dıbe**».

Cudakırın : Ayırmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**cuda dıke**».

Cuher : İçinde yem bulunmayan torba, boş yem torbası.

Cusse : Cüsse. A.

Cuwab : Arapça «cevab»ın bozulmuş şek-

li (çoğu yörelerde «**bersîv**» denir.

Cuwar : Hayvan yem torbası.

Cû : Su arkı (çoğu yörelerde «**cuh**» şeklinde söylenir).

Cûbırk : Toprak altında yaşayan ve bitki köklerini keserek yiyen bir hayvan (bazı yörelerde «**cûbır**» şeklinde de söylenir ve her ikisinde de «r» harfi kalın okunur).

Cûmık : Şirvan'da bir köy.

Cûn : Maviye çalan beyaz renkte olan.

Cûtin : Çiğnemek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıcû**».

Ç

Çadır : Çadır. T.

Çav : Göz. Hem insan, hem hayvan gözü için kullanılır.

Çavık : Gözlük (çoğu yörelerde «**berçavk**» denir).

Çavînok : Kem göz sahibi, nazar sahibi. Kimisi de bunlara «**çavker**» der.

Çax : Vakit, zaman.

Çaq : Bacak. Hem insan, hem de hayvan bacağı için kullanılır.

Çaqmaq : Tüfek horozu.

Çak : İyi, kaliteli. Her şey için kullanılır.

Çakûç : Çekiç.

Çal : Büyük çukur.

Çalav : 1 — Kadınların yıkandığı yer. 2 — Evlerde suyun döküldüğü yer.

Çalık : Küçük çukur.

Çam : Erzurum dağlarında yetişen, çok uzun bir ağaç. T.

Çamur : Çamur. T.

Çandın : Ekin ekmek, anlamına fiil, Şimdiki zaman fiili «**dıçîne**».

Çandınî : Ekilmiş, ekin (bazı yörelerde «**çandî**» denir)

Çankîs : Hizan'da bir köy.

Çankoç : Hıristiyanların çanı.

Çap : Bir hububat ölçüsü (yaklaşık olarak 10 kiloluktur).

Çar : Dört sayısı (sözcükteki «r» kalın okunur).

Çarçek : Tepeden tırnağa silâhlı kimse.

Çarçîq : Çok çamurlu yer.

Çardar : Ölünün mezara taşınması sırasında üzerine konulduğu tahta.

Çardeh : Ondört sayısı.

Çarder : Kapı çerçevesi, kapının takıldığı kasa (ilk «r» kalın okunur).

Çare : Çözüm yolu, çare.

Çargoşe : Dört köşeli.

Çarîçî : Köylerden azar azar koyun satın alıp kente götüren ve orada kesip etlerini satan kimse.

Çarîk : Dörtte bir. Her şey için kullanılır.

Çarox : Deriden ve yünden yapılan ve yaya yürüyenler tarafından giyilen hafif bir ayakkabı (çarık).

Çarpê : Dört ayaklı hayvanlar (bazı yörelerde özellikle eşekler için kullanılır).

Çarşeb : Kadın çarşafı (bazı yörelerde «**çarşev**» denir).

Çarşem : Haftanın çarşamba günü.

Çartaq : Yüksek eyvan.

Çarwe : Raksedenlerin parmaklarına taktıkları madenî parçalar.

Çat : 1 — Çaput. 2 — Bohtan'da bir köy.

Çatkêş : Tüfeklerin temizlenmesi sırasında çaputun namludan çekilmesinde kullanılan çubuk (harbi).

Çaw : Bükülerek bir şe-

yin etrafına sarılan yaş ağaç çubuk.

Çawa : «Nasıl» anlamına soru edâtı.

Çawırme : Mezarlığın çevresinde yapılan duvar. T.

Çayır : Hayvan otlağı.

Çevrebî : Söğüde benzeyen bir ağaç.

Çehre : İnsan yüzünün biçimi, sima.

Çexer : Yolda herhangi bir şeyin bıraktığı iz.

Çeqçeqok : Değirmenin hububat doldurulan teknesine bağlanarak ucu değirmentaşının üzerine bırakılan ve taşın dönmesiyle inip kalkarak tanelerin tekneden dökülmesini sağlayan tahta parçası (çakıldak).

Çeqene : Sedirağacının yemişine benzer yemişi olan bir ağaç türü. Rojkan'da yetişir.

Çeqılmast : Su karıştırılan yoğurt (bazı yörelerde «**çelqemast**» denir).

Çek : 1 — Silâh, 2 — Kadın süs eşyası.

Çekbend : Üste giyilen kolsuz bir giysi (Yelek).

Çelak : Ceviz gibi yemiş ve meyvelerin ağaçlardan dökülmesinde kullanılan uzun sırık (bazı yörelerde «**rewt**» denir).

Çeleng : Güçlü ve hızlı yürüyen kimse.

Çelıtîn : Bir şeyin kabuğunun soyulması anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıçelıte**».

Çelp : El çırpmanın, avuçları birbirine vurmanın çıkardığı ses (sözcükteki «l» harfi kalın okunur).

Çeltık : Küçük çuval.

Çelûz : Çok soru soran ve sorusunda ısrar eden kimse.

Çem : Irmak.

Çeman : Modkan (Mutki) yöresinde bir köy.

Çembıl : Kaplara ve diğer şeylere takılan kulp.

Çembılkırın : Bir şeye kulp takmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**çembıl dıke**».

Çemçık : Ayran ve benzeri içecekleri içmekte kullanılan derin (ve geniş) kaşık.

Çemçîr : Küçük taneli, siyah renkli bir üzüm türü.

Çemçûr : Üzüm ağaçlarının (ve asmaların) dallarını ısırarak bozulmalarına yolaçan iri bir böcek, filokstera.

Çem'ê Zeytûn : Bohtan'da bir yer.

Çemık : Şirvan bucağında bir köy.

Çemîhanî : Dutların çok olduğu yer, dutluk.

Çemkûrık : Reşan bucağında (?) bir köy.

Çempal : Normal yükten fazla olarak hayvanın yükü üzerine konulan ek-yük (bazı yörelerde buna «**mızodık**» denir).

Çempıl : Parmak uçlarından koltuk altına kadar el ve kolun tümü (bazı yörelerde «**çepıl**» şeklinde söylenir).

Çempır : Bohtan'da bir köy.

Çen : Çene.

Çençûz : Cimri, eli sıkı olan kimse.

Çend : «Kaç, kaç tane?» anlamına soru edatı.

Çendan : «Gerçi» anlamına kullanılan sözcük.

Çeng : 1 — Kuş kanadı. 2 — İnsan avucunun doldurulmaya hazır duruma getirilmiş şekli (ayrıca «dirsek» anlamına da kullanılır).

Çengal : Ucu kıvrılmış demir (kanca).

Çentık : Küçük torba.

Çepel : Pis, pislikten kendini sakınmayan kimse (sözcükteki «l» harfi kalın okunur).

Çeper : Savaşta tüfek atışından korunmak için taştan, ağaçtan ve

benzerlerinden oluşturulan korunak (siper).

Çepıl : Kolun dirsekle omuz arasındaki bölümü (pazu).

Çeşîd : Tarz, çeşit. T.

Çeşme : Abdest bozulan yer, helâ (bazı yörelerde buna «**çol**» ve «**daşır**» denir).

Çeşte : Çeşit. Bazıları da «**Çeşnet**» şeklinde söylerler.

Çerçî : Kentlerden eşya alıp köylerde satan kimse.

Çerez : Lezzetli yemekler.

Çerx : Çakı ve benzerlerinin keskinleştirilmesinde kullanılan ve bir tahta tekerleğin dönmesiyle dönen bir âlet (çark).

Çerxeçî : Bir yerde duramayan ve sürekli dolaşan kimse.

Çerxetûn : Bakırdan yapılmış, uzun saplı bir kap (tava).

Çerxî : Beş kuruştan ibaret bir para birimi.

Çerxkırın : Çakı ve benzeri şeyleri çarkla keskinleştirmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**çerx dıke**».

Çerm : Hayvan derisi; ister dabaklanmış olsun, ister olmasın.

Çermıqandın : Elbise ve benzerlerini buruşturmak, büzmek anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıçermıqîne**».

Çermıqîn : Elbise ve benzerlerinin buruşması, büzülmesi anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıçermıqe**».

Çetare : İpekli elbise.

Çeterî : Diyarbekir yakınlarında bir köy.

Çetın : **Güç** iş, çetin. T.

Çetınbûn : Güçleşmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**çetın dıbe**».

Çetınkırın : Güçleştirmek anlamına bileşik

fiil. Şimdiki zaman fiili **«çetın dıke».**

Çeto : Kürtlerde erkek ismi.

Çê : İyi, düzgün, kaliteli şey. Her şey için kullanılır.

Çêbûn : Bir şeyin düzelmesi ve istenen duruma gelmesi anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili **«çê dıbe»**.

Çêkırın : Bir şeyi yapmak ya da düzelterek istenen duruma getirmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**çê dıke**».

Çêl : Büyük, iri taş; kaya.

Çêle : Yavru.

Çêlek : İnek.

Çêlê : İneğe seslenmek için kullanılan sözcük.

Çênî : 1 — Parça (özellikle et parçası). 2 — Tavuk yemi.

Çêr : Sövgü, küfür (sözcükteki «r» harfi kalın okunur).

Çêrandın : Otlatmak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıçêrîne**».

Çêre : Otlak.

Çêrîn : Hayvanların otlaması anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili **«dıçêre»**.

Çêrkırın : Sövmek, küfretmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**çêr dıke**».

Çêrt : Kuş dışkısı (bazı yörelerde «**zîrç**» denir).

Çıçık : Meme. Yalnız insanlarınki için kullanılır.

Çıçıp : Suyun damlamasından çıkan sesi anlatan sözcük.

Çıftexas : Kâğıda benzer, has ve sağlam bez (patîska).

Çıvîk : Serçe kuşu (bazı yörelerde «**çûk**» ve «**çûçık**» da denir).

Çıxe-çıx : Bazı kuşların seslerini anlatan sözcük.

Çıxor : Rojkan'da bir bucak.

Çıq : Ağaç dalı (doğru-

su, dalın uçlarındaki budak).

Çıqas : Bir şeyin miktarını sormakta kullanılan sözcük, «ne kadar?» anlamına gelir.

Çıqe-çıq : Bir şeyin hareketinden çıkan sesi belirten sözcük.

Çıkan : Bir çeşmenin ya da kuyunun suyunun kuruması anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili **«dıçıke»**.

Çıkandın : Bir şeyi yere dikmek ya da bir başka şeye saplamak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili **«dıçıkîne»**.

Çıkrım : Yere çakılan ya da dikilen ve dik duran herhangi bir şey. (sözcükteki «r» harfi kalın okunur).

Çıkû : Neden belirtmek için kullanılan sözcük; «şu nedenle ki» anlamına gelir.

Çıl : Kırk sayısı.

Çılek : Yemeğe çok düşkün olan kimse, obur.

Çılî-çılî : Yarasa.

Çılkanî : Elajgır (Eleşkirt) bucağında bir köy.

Çılm : Sümük ve burundan akan diğer sıvılar (bazı yörelerde **«lîk»** de denir).

Çılmêre : Açılmasın diye kapıların arkasına sıkıştırılan kalın direk.

Çılmkırın : Sümkürmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili **«çılm dıke»**.

Çılo : Yaprakları dökülmemiş ağaç dalları. Kürtler, yapraklarıyla birlikte istif edip kış için sakladıkları bu dalları, yapraklarını hayvanlarına yedirdikten sonra yakıt olarak kullanırlar.

Çılobır : «Çılo» diye adlandırılan ağaç dallarını kesen kimse (sözcükteki «r» kalın okunur).

Çılobırîn : «Çılo» diye adlandırılan dalları kesmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki za-

man fiili «**çılo dıbıre**».

Çıloçemk : Bohtan bucağında bir köy.

Çıltûk : Kabuğundan soyulmamış pirinç (çeltik).

Çıma : «Niçin?» anlamına gelen soru edatı.

Çıman : Bir şeyin bir parçasının kesilmesi anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıçıme**».

Çımçîr : Çocukların eğlenmesi için yapılan salıncak.

Çınar : Irmak kıyılarında yetişen, meyvesiz ve çok büyük bir ağaç.

Çınîn : Meyve ve benzeri şeyleri koparmak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıçıne**».

Çır : Yapışkan, yumuşak ve esnek şeyler.

Çıra : 1 — Kandil, çıra. 2 — «Niçin?» anlamıne gelen soru edatı.

Çıravî : Bohtan'da karları yaza kadar kalan bir yer.

Çırax : Öğretilip eğitilen öğrenci (çırak).

Çırê : Garzan ilçesinde bir köy.

Çırxatkırın : Özel olarak yapılmış bir direkle değirmeni durdurmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**çırxat dıke**».

Çırık : 1 — Pamuğun atıldığı yer, hallachane. 2 — Bir kuş türü (tavukgillerden olan bu kuş aptallığıyla tanınmıştır).

Çırıkandın : Pamuk atmak, hallac yapmak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıçırıkîne**».

Çırıkvan : Pamuk atan kimse.

Çırısîn : Gözün parlak bir şey karşısında kamaşması (doğrusu yıldız, ateşböceği, cam parçası gibi şeylerin parıldaması) anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıçırıse**».

Çırıtandın : Elbise ve benzeri şeyleri yırtmak anlamına fiil. Şimdiki

zaman fiili **«dıçırıtîne»**.

Çırıtîn : Elbise ve benzeri şeylerin yırtılması anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili **«dıçırıte»**.

Çırî : Ekim ve Kasım aylarının adı (Ekim ayına «Birinci Çırî» anlamına gelen **«Çırî ya Pêşîn»**, Kasım ayına da «İkinci Çırî» anlamına gelen «Çırî ya **Paşîn»** denir).

Çıronek : Damların saçaklarına takılan su oluğu (bazı yörelerde **«çıranek»** biçiminde söylenir; her iki söyleyişte de «r» kalın okunur).

Çırpî : Yere dikilerek üzerine üzüm ağacının dalları bırakılan çubuk (bu çubuklara bazı yörelerde **«serben»** denir).

Çırtûl : Suyun değirmen çarkına çarptıktan sonra dışarı çıktığı yer.

Çırûk : Çürük. Her şey için kullanılır. T.

Çıste : Yaptığı işte uyanık ve çabuk davranan kimse.

Çîçık : Tavuk yavrusu, civciv (bazı yörelerde **«çûçık»** denir).

Çîçırık : Gece bağıran bir böcek.

Çîq : Hayvan bacağı.

Çîqal : Zayıf ve cılız hayvan.

Çîk : Gözde sonradan beliren beyaz leke.

Çîl : Hayvan semerlerine doldurulan bitki.

Çîlan : Elbisenin uzun kolu, yen (bazı yörelerde **«hûçık»** denir)

Çîleçep : Dağlardaki zikzaklı ve dolambaçlı yol.

Çîm : Başka bir yere ekmek için yerden sökülen ve yüzü otlarla kaplı olduğundan içindeki bitki kökleri sayesinde dağılmayan toprak parçası (ayrıca, bacağın diz kapa-

ğından topuğa kadarki bölümü).

Çîmen : Yeşil otlarla kaplı yer, çimlik.

Çînık : Kadınların alınlarına sarkıttıkları saçlar, perçem.

Çîp : Bohtan'da bir köy.

Çîre-çîr : Yazı yazarken kalemin çıkardığı sesi, ve benzeri sesleri anlatmak için kullanılan sözcük (sözcükteki «r»ler kalın okunur).

Çîrık : Parçalara bölünerek kış için kurutulan armut, elma, kayısı gibi meyvelerin kurutulmuşu (bazı yörelerde «qax» denir).

Çîrok : Hikâye ve ve masal (buradaki «r» kalın okunur).

Çîrokvan : Hikâyeci, hikâye ya da masal anlatan kimse «burada da «r» kalın okunur).

Çît : 1 — Kışın çadırların çevresine dikilen çubuklar. 2 — Kalıp basılarak renklendirilen elbiseler (özellikle genç kızların başlarına örttükleri yazma).

Çit : Henüz bir yaşını doldurmamış horoz (buradaki «t» kalın okunur).

Çîtık : Kamıştan ya da içi boş demir çubuktan yapılan küçük oluk.

Çîya : Dağ.

Çîz : At sineği (buradaki «z» kalın okunur).

Ço : Eşek ve katıra hızlı yürümeleri için seslenirken kullanılan sözcük.

Çoçık : Ayran gibi içecek şeyleri içmekte kullanılan derin kaşık.

Çov : Sopa, değnek. İster büyük, ister küçük olsun.

Çogan : 1 — Asa. 2 — Baston (buna «gopal» da denir).

Çoqıl : Ayak. Hem insan, hem de hayvan ayağı için kullanılır.

Çokanî : Dizlerden birini bükerek, öbürünü

dikerek oturma durumu.

Çokdan : Her iki dizi birden çökerek oturmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**çok dıde**».

Çol : 1 — Kır, kırsal yer. 2 — Sahra, çöl.

Çolax : Sepet yapmakla uğraşan bir Kürt boyu.

Çolbır : Yoldan saparak yürüme, yol olmayan kestirmeden yürüme hali (sözcükteki «r» kalın okunur).

Çolık : Abdest bozulan yer, helâ.

Çolıstan : 1 — Kır. 2 — Sahra, çöl.

Çomanî : Garzan'da bir köy.

Çop : Bir şeyi zorla alma işi.

Çopılme : Hayvanların göğsünde beliren bir hastalık.

Çopîk : Dünya işlerinden bir şey anlamayan, ahmak, aptal kimse.

Çortan : Çökeleğin kurutulmuşu (kışın suda eritilerek ayran haline getirilir).

Çûçî : «Otur» anlamına gelen ve yalnız küçük çocuklar için kullanılan sözcük (bazı yörelerde «**çıçî**» şeklinde söylenir).

Çûx : Yünden ya da pamuktan yapılan çuha.

Çûk : Serçe kuşu (bazı yörelerde «**çûçık**» ve «**çıvîk**» denir).

Çûle : Mizah ve oyunlarıyla halkı güldüren (komedyen).

Çûn : Gitmek anlamına fiil (doğrusu yalın halde «**çûyın**»dır; ancak «yol yürümek» anlamına gelen «**rêçûn**» gibi bileşik fiillerde «yı» hecesi düşerek «**çûn**» şeklini alır).

Çûr : 1 — Kumral. 2 — Bir koyun türü. (Her ikisinde de «r» harfi kalın okunur).

Çûwîk : Serçe kuşu (bazı yörelerde «**çûk**», «**çıvîk**» ve «**çûçık**» da denir).

D

Da : Ana.

Dab : At kuyruğu kıllarından yapılan tuzak (çoğu yörelerde «**dav**» şeklinde söylenir ve genel olarak tuzak anlamında kullanılır).

Dabaş : Bir şeyi arama, araştırma işi.

Dabelandın : Yutmak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dadıbelîne**».

Daberızîn : Savaşta saldırıya geçmek ve hamle yapmak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dadıberıze**».

Dadan : Kapı ve benzeri şeyleri kilitlemek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**da dıde**».

Dagırtın : Doldurmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «da **dıgıre**».

Dagırtî : Doldurulmuş olan şey.

Dahelandın : Sarkıtmak, aşağıya doğru salmak anlamına bileşik fiil.

Şimdiki zaman fiili «da dıhelîne».

Dax : Ateşle dağlama.

Daqoq : Çadır kazıklarının yere çakılmasında kullanılan tokmak.

Daketın : Aşağıya inmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «da dıkeve».

Dakırın : Sokmak, hapsetmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «da dıke».

Daleqandın : Bir şeyi bir başka şeye asmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «da dıleqîne».

Dame : Satrancın bir çeşidi olan dama oyunu. F.

Dan : Vermek anlamına fiil (doğrusu «dayın» dır ve yalın halde böyle kullanılır; ancak başka bir sözcükle bileşik fiil oluşturduğunda, örneğin «terlemek» anlamına gelen «xweydan» fiilinde olduğu gibi «yı» hecesi düşerek «dan» şeklini alır).

Danîn : Yere bırakmak, yere koymak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «datîne».

Danû : Yemek için kaynatılan buğdaylar.

Dar : Ağaç. Hem yaş, hem kuru ağaçlar için kullanılır.

Darbır : Küçük yırtıcı hayvanlardan biri.

Darçîn : Bilinen bir baharat türü (tarçın).

Darewsıl : Rıdvan ilçesinde (?) bir köy.

Darqewam : Eğrilmiş ağaç çubukların doğrultulmasında ve bastonların yapımında kullanılan bir demir âlet.

Darlû : Aşitan'da (?) bir köy.

Das : Ekin biçmekte kullanılan orak. «**Dasok**» biçiminde de söylenir.

Daw : Elbisenin etek bölümü.

Dawa : Dava. A. (Çoğu yerlerde «**doz**» denir).

Dawet : Düğün.

Dawud'ê dunukul : **Hüt**hüt kuşu (sözlük anlamı «iki gagalı Davud» dur; bu kuşa bazı yörelerde de «iki gagalı Süleyman» anlamına gelen «**Sılêman'ê dunukul**» denir).

Dayê : Anaya seslenirken söylenen sözcük.

Dayî : Meyvelere ve ağaç yapraklarına düşerek bozulmalarına yolaçan, kudret helvasına benzer bir madde.

Dayîm : Daim. A.

Dayîn : 1 — Sütana. 2 — Mürebbiye.

Dayîre : İleri gelenlerin hizmetçilerinden oluşan topluluk.

Debax : Derilere sürülen dabak.

Debaxxane : Dabak yapılan yer, dabakhane.

Debaxkırın : Dabak sürmek anlamına. bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**debax dıke**».

Deban : Makbul bir kılıç çeşidinin demir bölümü.

Debr : 1 — Geçim. 2 — Kazanç (çoğu yerlerde ekinlerden elde edilen ürün için kullanılır).

Debo : Asker silâhının ve elbisesinin saklandığı depo. T.

Debuqan : Bir ağacın meyvesi. Kaynatılınca içinden sıvı ve yapışkan bir madde çıkar. Bu madde çubuklara yapıştırılarak ağaçların üzerine bırakılır. Üzerine kuş konulunca ayakları yapışır ve avlanır.

Debûş : Bal gibi, yapışkan ve ayrılmayan maddeler.

Decal : Kıyametin alâmetlerinden biri olan ve dertlere çare bulacağını iddia eden yalancı, bozguncu. Deccal.

Dedelû : Rojkan'da bir köy.

Def : Şenliklerde çalınan davul.

Defın : 1 — Burun. «Defınık» diye de söylenir. 2 — Ölüyü gömme işi. A.

Defîne : Yer altına gömülen servet. Define. A.

Defter : Defter. A.

Dev : Ağız. Hem insan, hem de hayvan ağzı için kullanılır.

Deve : Deve.

Devedeşti : Kırda yayılmış ve toprağa karışmış olan hayvan dışkısı.

Develıng : Sîpan (Süphan) dağı yakınlarında bir köy.

Dever : Balta ve benzeri keskin âletlerin ağızlarında meydana gelen yara, çıkıntı, körelti.

Devgem : Atların ağızlarına takılan gemlerin ağza gelen demir bölümü.

Dexwer : Başkalarından güçlü olma ve onlarla mücadele etme olanağına sahip olma durumu.

Devî · Birbirlerine yakın yerlerde olan küçük ağaçlar (funda).

Devmırî : Konuşmaktan âciz kimseler için kullanılan ve «ölü ağızlı» anlamına gelen bileşik sıfat.

Devnerm : Konuşması tatlı ve esprili kimseler için kullanılan ve «yumuşak ağızlı» anlamına gelen bileşik sıfat.

Degale : Siirt yakınlarında bir köy.

Degel : Esprili konuşan, başkalarını güldüren kimse.

Degme : Kendisinden sonra gelen sözün içeriğinin gerçekleşmesi ihtimalinin uzak olduğunu belirten sözcük.

Deh : **On sayısı.**

Dehbe : Yırtıcı hayvanlar (bazı yörelerde de **«lawır» denir).**

Deh-deh : Yük hayvanlarına, hızlı yürümeleri için seslenirken kullanılan sözcük.

Dehıfandın : İtmek anlamına gelen fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıdehıfîne**».

Dehl : İçinde meyve ağaçları bulunan bahçe (doğrusu ormanın belli bir kesimi).

Dehşık : Eşek sıpası.

Dehyek : Herhangi bir şeyin onda biri.

Dexes : Kıskanç, başkalarını çekemeyen kimse.

Dexısîn : Kıskanmak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıdexıse**».

Dexel : Kaliteli bir şeye karışan kalitesiz şey. Örneğin buğdaya karışan yabancı maddeler gibi (ayrıca «sahte» anlamına da gelir).

Dexl : Buğday ve benzeri hububat.

Deıkandın : Yumuşatmak, katılığını gidermek anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıdeıkîne**».

Deıkîn : Yumuşamak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıdeıke**».

Deq : 1 — Ellerdeki nasır. 2 — Yiğit, genç, güçlü kimse. 3 — Çocukların oynadıkları aşık kemiği (ayrıca «aşı» ve kollara ya da çene ve alna yapılan yeşil renkteki «dövme»ler için de kullanılır).

Deqaq : İyi davul çalan davulcu.

Deqdan : Dövme yapmak (ayrıca aşılamak) anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili«**deq dıde**». (bazı yörelerde fiil «**deqandın**», şimdiki zaman fiili de «**dıdeqîne**» şeklinde söylenir).

Deqel : Sabanın işleyemeyeceği kadar sert olan toprak.

Deqlûk : Bir ağacın ceviz büyüklüğündeki

meyvesi. Dövülüp dabağı çıkarılır.

Deqlûs : Başı yere koyup takla atma işi.

Deqor : Kılları orta kalitede olup, kalite bakımından sansarınkilerle kötü kıllar arasında yer alan, orta boylu bir keçi türü (tiftik keçisi olabilir).

Delal : Güzel, cana yakın, iyi. Her şey için kullanılır.

Delıqîn : Utanma duygusunun kalmaması anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıdelıqe**».

Delıng : Bacağa giyilen don (bazı yörelerde de «**derpê**» denir).

Delîl : Kılavuz, yol gösterici. A.

Dellal : Satışta aracılık eden kimse (tallal). A.

Delme : Cübbe.

Delû : Raksetmeyi meslek edinen kimse.

Dem : Vakit, zaman.

Deman : Bir mülkü icar ederek, kiralayarak işletme işi.

Demankırın : Bir mülkü icar ederek işletmek ya da köy âşârını toplamayı taahhüt etmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**deman dıke**».

Demdemî : İstikrarsız, sık sık tavır değiştiren, renkten renge giren kimse (günadamı).

Demet : Tütün yapraklarından (ve benzeri) yapılan deste.

Den : Küp.

Dendık : Kavun, hıyar gibi şeylerin çekirdeği.

Deng : Ses. Her şeyin sesi için kullanılır.

Dengbêj : Ses sanatçısı (bazı yörelerde «**stranbêj**» denir).

Dep : Yassı tahta.

Derabdan : Bir elbiseyi (daha çok pamuklu hırkaları ve yorganları) ortadan dikmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**derab dıde**».

Derabe : Evleri bölmelere ayırmak için araya konulan yassı tahtalar (ayrıca dükkân ve mağaza kepenkleri).

Derav : 1 — Aile fertlerinin çamaşırlarını yıkama işi (bazı yörelerde «**berav**» denir). 2 — Duvarda meydana gelen çatlak.

Deranîn : Çıkarmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**der tîne**».

Derb : 1 — Darp, vurma. A. 2 — Kere, kez.

Derbat : Başkasına karşı direnebilen, direnmeye yeterli olan kimse (direndiği kişiye güç ve yetenek bakımından denk olan kimse).

Derbazbûn : Geçmek, herhangi bir şeyi geçmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**derbaz dıbe**».

Derbazkırın : Geçirmek, herhangi bir şeyi bir başka şeyden geçirmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**derbaz dıke**».

Derben : Kapların kulpu.

Derbık : İçi boşaltılarak barut doldurulan, parmak biçiminde, küçük tahta parçası.

Derbûn : Su kaynağının açılarak suyunun akması, ya da sivilce ve çıbanın açılarak içindeki cerahatın akması anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**der dıbe**».

Dercaw : Yemekten sonra ellerin silinmesinde kullanılan bez (bazı yörelerde «**sercaw**» denir).

Derçık : Kapı eşiği.

Derd : Belâ, dert.

Derdanık : Yeni yapılan peynirin suyunu süzmesi için konulan bez (bazı yörelerde buna «**parzûm**» denir.

Derek : Belirsiz, belli olmayan yer.

Derence : Merdiven.

Dereng : Herhangi bir şey için belirtilen zamandan daha sonraki zaman (geç, gecikme).

Derew : Yalan (bazı yörelerde «**vır**» denir ve «r» kalın okunur).

Derewkırın : Yalan söylemek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**derew dıke**».

Derêxıstın : Çıkarmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**derê dıxe**». (bazı yörelerde fiil «**derxıstın**», şimdiki zaman fiili de «**der dıxe**» şeklinde söylenir).

Derve : İçinde bulunulan yere göre dış yer, dışarı.

Dergeh : Geniş kapı.

Dergevan : Kapıcı.

Dergîl : Çubukların ya da dikenli ağaçların üstüste konularak yapılan ve kapı yerine kullanılan demet.

Dergûş : Çocuk beşiği (çoğu yörelerde çocuğun kendisine «**dergûş**», beşiğe de «çocuk yeri» anlamına gelen «**dergûşan**» denir).

Derxûn : Tencere kapağı.

Derızîn : Kapların (doğrusu herhangi bir katı cismin) küçük bir çatlakla çatlaması anlamına gelen fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıderıze**».

Derî : Kapı.

Derîzan : Kapı önü (dergâh).

Derqîl : Hayvanlara yüklenen sap demetlerini bağlarken ipi iyice sıkmak için kullanılan değnek (bazı yörelerde buna «**fatûl**» denir).

Derketın : Çıkmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**derdıkeve**».

Dermale : Sürüyle birlikte kıra salınmayan ve semizlenmesi için evde beslenen koyun.

Derman : İlâç.

Dermankırın : Tedavi etmek, ilâç vermek, ilâçlamak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili **«derman dıke»**.

Dermankırî : İlâçlanmış yara, ya da herhangi bir şey.

Derpê : Don, kilot.

Ders : Ders. A.

Dersdan : Ders okutmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili **«ders dıde»**.

Derşo : Bulaşık yıkamada kullanılan bez.

Derwêş : Kapı kapı dolaşarak geçimini sağlayan gezgin.

Derz : Kaplarda (doğrusu herhangi bir katı cisimde) meydana gelen küçük çatlak (bazı yörelerde ayrıca çuvalların ağzının dikilmesinde kullanılmak üzere keçi kılından özel olarak yapılan ipe de **«derz»** denir).

Derzın : Bohtan'da bir köy.

Derzî : İğne.

Derzidanık : İğnelik, iğnelerin konulduğu kutu iğne kutusu.

Deskîsî : Birisine yaptığı işte gizlice yapılan yardım.

Desmal : Mendil.

Desmêj : Namaz için alınan abdest.

Despêkırın : Bir şeye başlamak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili **«des pê dıke»**.

Dest : El.

Destav : Küçük ya da büyük abdest.

Destar : Eldeğirmeni.

Destbûrî : Yaptığı davranışlarda kusuruna bakılmayan ve hakaret edici nitelikteki sözlerine gücenilmemeyen kimse.

Destdan : Elle dokunmak, ayrıca elvermek ve mümkün olmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili **«dest dıde»**.

Destvala : Eli boş olan, yoksul kimse (ayrıca

silâhsız kimse için de kullanılır).

Destgırtî : Nişanlı kız (doğrusu hem kız, hem de erkek için kullanılır. Ayrıca bazı yörelerde «**xwestî**» **denir**).

Desthılanîn : Hasma karşı direnmek ve el kaldırmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**dest hıltîne**».

Destık : Tütün, reyhan gibi bitkilerin yapraklarından oluşturulan demet.

Destî : Araçların ve silâhların elle tutulan bölümleri, kulp ya da kabzeleri.

Destîcer : Küçük su testisi.

Destûr : İzin, ruhsat.

Destûrdan : İzin vermek, ruhsat vermek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**destûr dıde**».

Deşt : Ova, düz arazi.

Deştalela : Bohtan'da bir köy.

Deştatuwa : Şirvan'da bir köy.

Deştık : Bohtan'da bir köy.

Dew : Ayran.

Dewar : Sığırlar.

Dewdew : Dudu kuşu.

Dewıxandın : Bayıltmak, kendinden geçirmek anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıdewıxîne**».

Dewıxîn : Bayılmak, kendinden geçmek anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıdewıxe**».

Dewıqandın : Yarıştırılacak yumurtanın kabuğunun sağlam olup olmadığını anlamak için ön dişlere vurarak denemek anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıdewıqîne**». (Yumurta yarıştırma oyunu çoğunlukla çocuklar arasında oynanır. Avuç içinde tutularak birbirine vurulan yumurtalardan hangisi kırılırsa karşı tarafa verilir).

Dewık : Yağ eritildiğinde üzerinde biriken kötü kokulu tortu.

Dewısandın : Bir şeyi basarak sıkıştırmak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili **«dıdewısîne»**.

Dewkîs : Torbaya konup süzdürülen ayran.

Dewlemend : Çok malı olan, zengin kimse.

Dewlemendî : Zenginlik.

Dewlet : 1 — İnsanın sahip olduğu mal, zenginlik, servet. 2 — Yüce Devlet (Osmanlı devletini kastediyor), Allah ona yardımcı olsun (doğrusu genel olarak devlet anlamına gelir).

Dewr : 1 — Zaman, dönem. 2 — Kur'an'ın Yâsin sûresi. 3 — Kitapta okunmakta olan dersten önceki dersler.

Dews : Hayvan yürüyüşünün bıraktığı iz (Ayrıca bir cismin işgal ettiği yer, mahal).

Deykırın : Seslenmek, konuşmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili **«dey dıke»**.

Deyn : Borç. Hem para, hem eşya için kullanılır.

Deyndar : Borlçu.

Deynkırın : Borç almak, borçlanmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili **«deyn dıke»**.

Deyz : Kışın koyunlara (doğrusu keçilere) yedirmek üzere üstüste konularak saklanan çalı destelerinden oluşan yığın.

Dezgeh : Herhangi bir zanaat için hazırlanan ve üzerinde âletlerin konulduğu yer (tezgâh).

Dezî : Elbiselerin dikiminde kullanılan ince iplik.

Dê : Ana

Dêl : 1 — Köpeğin ve kurdun dişisi. 2 — Bedel, ıvaz.

Dêlegur : Dişi kurt.

Dêlemar : Kertenkele.

Dêlî : Üzüm ağacının,

yanında bulunan başka bir ağaca ya da yanına dikilen bir sırığa konulan dalları (ayrıca birkaç üzüm salkımının birbirlerine bağlanarak oluşturulan topluluğa da bu ad verilir).

Dêm : 1 — Yağmur suyundan başka bir suyla sulanmayan arazi. 2 — Bu arazide yetişen meyveler (ayrıca «yanak» anlamına da gelir).

Dêmarî : Üvey ana. (bazı yörelerde **«damarî»** şeklinde söylenir).

Dêr : Hıristiyanların kilisesi.

Dêran : 1 — Buğday ve benzeri hububatı ekmek anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili **«dıdêre»** (ayrıca bir işi doğru ve yerinde kabul etmek, onaylamak anlamına da gelir; örneğin «doğru ve yerinde kabul eder» demek olan **«rast dıdêre»** gibi). 2 — Çaresiz, perişan, zavallı.

Dêrındêz : Hıristiyanların 14 Şubat günü yaktıkları büyük ateş.

Dêse : Dağ koyunu, yabanıl koyun.

Dêw : Cin ve şeytanlardan ifrit (dev).

Dıdan : Diş (bazı yörelerde **«dıran»** şeklinde söylenir).

Dıdu : İki sayısı.

Dıvîl : Nalça takmak için ayakkabılarda açılan delik.

Dıgel : Beraberlik anlatan ve **«ile»** anlamına gelen sözcük.

Dıgme : Elbiselerin dikiminde kullanılan, telleri çok sık, ince iplik.

Dıh : Bohtan'da bir köy (şimdiki Eruh ilçesi).

Dıhından : Bir şeye önem vermek ve özen göstermek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili **«dıhın dıde»**.

Dıhok : Siirt yakınlarında bir köy.

Dıhol : Müzik âletlerinden tef.

Dıjmın : Düşman (düşmana «**neyar**» da denir).

Dıjmınî : Düşmanlık.

Dıjmîn : Sövgü, küfür. «**Dıjwîn**» biçiminde de söylenir.

Dıjmîndan : Sövmek küfretmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıjmîn dıde**».

Dıjmînok : Çok söven, ağzı bozuk olan, sövücülüğüyle tanınan kimse. Küfürbaz.

Dıjûn : Kirlenmiş çamaşır, elbise ve eşya (doğrusu bitlenmiş insan ve çamaşırlar).

Dıjwar : Çetin, sert, güçlü. Her şey için kullanılır.

Dıqdıqandın : Birisini güldürmek için yanlarını gıdıklamak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıdıqdıqîne**».

Dıl : Kalp, yürek, gönül.

Dılbî : Kaliteli bir incir türü.

Dılhıştın : Kalp kırmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıl dıhêle**».

Dılmayîn : Alınmak, kırılmak, gücenmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıl dımîne**».

Dılovan : Seven, cana yakın olan, yakınlık gösteren kimse.

Dılop : Özel olarak kışın damdan akan damla, genel olarak da su damlası.

Dılopkırın : Damlamak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dılop dıke**».

Dımax : Beyin. Arapça «dimağ»ın bozulmuş biçimi.

Dıms : Pekmez.

Dımyan : Rojkan'da bir köy.

Dınbılan : Şirvan aşiretlerinden biri.

Dından : Diş. Çoğunlukla böyle kullanılır (ba-

zı yörelerde de «dıdan» ya da «dıran» denir).

Dınya : Dünya. A.

Dırav : Para.

Dıraxe : Buğday ve benzeri ekinleri biçenlerin topladıkları sap yığınları.

Dıran : Elbise ve benzeri bir şeyin yırtılması, parçalanması anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili **«dıdıre»** (buradaki «r» harfi kalın okunur).

Dırandın : Elbise ve benzeri bir şeyi yırtmak, parçalamak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili **«dıdırîne»** (buradaki «r» de kalın okunur).

Dırb : Yol.

Dıre : Hububat tohumu (çoğu yörelerde **«tov»** denir ve «t» harfi kalın okunur).

Dırêj : Uzun. Her şey için kullanılır.

Dırêjbûn : Uzamak, uzanmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili **«dırêj dıbe»**.

Dırêjkırın : Uzatmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili **«dırêj dıke»**.

Dırêşık : Ayakkabı yapımında kullanılan biz (bazı yörelerde sonundaki «ık» harfleri atılarak **«dırêş»** biçiminde kullanılır).

Dırî : Böğürtlen (buradaki «r» kalın okunur).

Dırne : Koyunların karnına giren kurtçuk (ayrıca hayvan derilerinde meydana gelen delik).

Dırûv : İnsan yüzünün sekli, sima (bazı yörelerde **«dırûb»** şeklinde söylenir).

Dırûn : 1 — Ekin biçme işi (çoğu yörelerde bu işe **«çınîn»** denir). 2 — Dikiş dikme işi.

Dırûtın : Dikiş dikmek anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili **«dıdırû»**.

Dış : Karının kızkardeşi, baldız.

Dıwazdeh : Oniki sayısı.

Dız : Hırsız.

Dızê : Hoşap ilçesinde bir köy.

Dızgîn : Gemin, binicinin elinde tuttuğu bölümü. T.

Dızî : Hırsızlık.

Dızîn : Hırsızlık yapmak çalmak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili **«dıdıze»**.

Dîq : Çocuğa sevgi göstermek için, bir ara kendisinden gizlenip sonra yeniden gözüküp söylenen sözcük (bazı yörelerde «cîq» şeklinde söylenir).

Dîk : Tavuğun erkeği, horoz.

Dîl : Esir, tutsak kimse.

Dîlbaz : İşleri iyi bilen, tecrübeli kimse (doğrusu yakışıklı erkek «dilber»in karşıtı).

Dîlok : Halayda söylenen türkü.

Dîlokvan : Birbirinin elini tutarak halay çekenlerin çevresinde dolandıkları türkücü. Kürtler böyle oynarlar.

Dîmatî : Yaz kış yer değiştirmeyen yerleşik kimseler, «göçebe»nin karşıtı.

Dîn : 1 — Din. A. 2 — Deli.

Dînbûn : Delirmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili **«dîn dıbe»**.

Dîndar : Palamut ağacına benzeyen, ancak yaprakları sarı olan bir ağaç türü (ayrıca dindar, dinine bağlı kimse anlamına kullanılır).

Dînkırın : Delirtmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili **«dîn dıke»**.

Dîsa : Yine, tekrar.

Dîtın : Görmek anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili **«dıbîne»**.

Dîwan : Halkın, ileri gelen kişilerin yanında toplandığı yer.

Dîwar : Duvar.
Dîyarî : Hediye, armağan.
Dîz : Çömlek.
Dobe : Dibinde tortu bulunan ve süzülmesi için bir kaba konulup bırakılan bal.
Dodan : Zırkan'da bir köy.
Dohn : Yağ (sıvı yağ) ve zeytinyağı.
Dohndan : Zeytinyağı ve benzeri bir yağla yağlamak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**dohn dıde**».
Doxîn : Uçkur.
Dojeh : Cehennem. Allah bizi ondan korusun.
Dojezer : Değirmen suyunun, çarkı döndürdükten sonra dışarı çıktığı yer.
Doq : Ucunda büyük bir düğüm bulunan sopa.
Dol : Kova.
Dolab : Çark.
Dom : Devam.
Domkırın : Devam etmek, sürüp gitmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**dom dıke**».
Dor : Sıra (sözcükteki «r» kalın okunur).
Dormadar : Bir şeyin çevresi, etrafı (ilk «r» kalın okunur).
Dosazkê : Rıdvan ilçesinde (?) bir köy.
Dost : Dost, arkadaş (sözcükteki «s» kalın okunur).
Dostık : Sevilen yabancı kadın (doğrusu evlilik dışı ilişkilerde bulunan erkek ve kadının her biri).
Doşab : Pekmezin suya karıştırılmasıyla oluşan şerbet.
Doşanî : Koyun ve diğer süt veren hayvanlardan sağılabilenleri.
Doşek : Yün gibi şeylerin doldurulduğu yatak, döşek. T.
Dotın : Sağmak, hayvandan süt almak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıdoşe**».
Dotmam : Amca kızı.

Dua : Allah'tan istekte bulunma, dua.

Duakırın : Dua etmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**dua dıke**».

Dubare : Hile, aldatmaca (doğrusu ikiyüzlü, hile ve aldatmacaya başvuran kimse).

Dudêran : Bohtan aşiretlerinden göçebe bir aşiret.

Duguh : Dikenlerin kesilmesinde yardımcı araç olarak kullanılan iki uçlu ağaç.

Dugurd : İki katlı iplikten dokunan elbise (ayrıca iki katlı ipliğin kendisi).

Duh : Dün. «**Duhê**» şeklinde de söylenir.

Dumê : Zırkan aşiretlerinden biri.

Dumohr : Alnında birbirine yakın iki benek bulunan hayvan. Böyle hayvanlar uğursuz sayılır.

Dur : Değerli mücevherlerden inci.

Durust : Doğru, dürüst.

Duta : Çalışmaya ve yürümeye çok gücü yeten güçlü hayvan.

Duwêl : Deriden kesilerek ayakkabı dikiminde kullanılan, iplik inceliğindeki parça.

Duwêt : Yazı yazmak için mürekkebin konulduğu kap.

Dû : Duman.

Dûde : Dumandan oluşan ve mürekkep yapımında kullanılan is.

Dûv : Hayvan kuyruğu, kuyruk.

Dûvmesas : Yakalanmak korkusuyla gece uyumamak için iki ayağıyla ağaçlara asılan ve gece boyunca öten bir kuş (sözcükteki «s»ler kalın okunur).

Dûvrepık : Kuyruğunu dik tutan, külrenginde bir kuş (sözcükteki «r» harfi kalın okunur).

Dûvsıng : Taş gibi güç-

lü kuyruğu olan bir çekirge türü.

Dûman : Toprak ve başka şeylerden çıkan toz, duman.

Dûpışk : Akrep.

Dûr : Uzak, «yakın»ın karşıtı.

Dûrbîn : Uzağı görme âleti (dürbün).

Dûrbûn : Uzaklaşmak anlamına bileşik fiil Şimdiki zaman fiili **«dûr dıbe»**.

Dûredest : Elin ulaşamayacağı kadar uzakta bulunan şey.

Dûrketın : Uzak düşmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili **«dûr dıkeve»**.

Dûrkırın : Uzaklaştırmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili **«dûr dıke»**.

Dûrmerwan : Hizan'da bir bucak.

Dûz : Doğru giden yol, doğru olan herhangi bir şey (düz).

E

Eba : Giyilen bir elbise, aba.

Ebandın : Kap gibi bir şeyi ağzına kadar doldurmak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili **«dıebîne»**.

Ecel : Ölüm vadesi, ecel. A. (bazı yörelerde «ercel» biçiminde söylenir).

Ecele : Bir işte hızlı çalışma, acele. A.

Ecemî : Bir helva çeşidi.

Ecêb : Acayip, tuhaf şey.

Ecêblosık : Durumu tanınmayacak kadar, şaşırtıcı olacak kadar değişen kimse.

Ecêbman : Şaşmak anlamına gelen bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili **«ecêb dımîne»**.

Ecêbmayî : Şaşıp kalan.

Ecıbandın : Bir şeyi beğenmek, ondan memnun olmak, onu sevmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili **«dıecıbîne»**.

Edab : Cerahat. İster kan

karışmış olsun, ister olmasın.

Edakırın : Eda etmek, ödemek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili **«eda dıke»**.

Edeb : Terbiye, edep.

Edebdan : Terbiye etmek, edep vermek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili **«edep dıde»**.

Edebxane : Abdest bozulan yer, helâ.

Edıl : Üzüm doldurulan büyük sepet.

Edılandın : Bir şeyi gerektiği duruma getirmek, düzene koymak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili **«dıedılîne»**.

Edılîn : Bir şeyin gerektiği duruma gelmesi, düzene girmesi anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili **«dıedıle»**.

Edna : Değersiz, alçak seviyeli. A.

Efan : Hayvan toynağının taşlara değmekten ötürü zayıflaması anlamına gelen fiil (bazı yörelerde **«hefan»** denir). Şimdiki zaman fiili **«dıefe»**.

Efare : Meyvelerin toplanmasından sonra ağaçta kalan kalitesiz meyveler ve buğdayın (doğrusu herhangi bir tarım ürününün) kaldırılmasından sonra harmanda kalan kalitesiz buğday.

Eft : Köpek sesini taklit etmek için söylenen sözcük.

Efû : Af, bağışlama. A.

Efûkırın : Affetmek, bağışlamak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili **«efû dıke»**.

Ev : Yakındaki tekil eril ve dişil için kullanılan işaret sıfatı.

Evan : Yakındaki çoğul eril ve dişiller için kullanılan işaret sıfatı.

Evd : Kul. Arapça «Abd» ın bozulmuş şekli.

Evdal : Yoksul gezgin (ayrıca çok saf, zaval-

lı kimseler için de kullanılır).

Evraz : Yokuş.

Evîn : Sevgi, aşk.

Evzınd : Şirvan'da bir köy.

Eg : Beyaza çalan renkte olan keçi.

Egal : Yolculukta başa örtülen geniş, ipek mendil.

Egit : Güçlü, cesur, yiğit.

Ehd : Aht. A.

Ehddan : Aht vermek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «ehd dıde».

Ehdkırın : Aht etmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «ehd dıke».

Eh-eh : Keçilere seslenirken kullanılan sözcük.

Exçan : Muş yakınlarında bir köy.

Exte : Kısırlaştırılmış at.

Extırme : Savaşta düşmandan ganimet alınan atlar.

Eqd : Taştan ve kireçten yapılmış çarşı, pazar.

Eks : Savaşılan düşman (ayrıca inat anlamına da kullanılır).

Elaf : Buğday ve benzeri hububat alım-satımıyla uğraşan kimse.

Elamet : İşaret, alâmet, belirti. A.

Elaşkır : Rojkan'da bir köy (bugünkü Eleşkirt ilçesi olabilir).

Elb : 1 — Hububat ölçeği. 2 — Kova.

Elbekî : Bakırdan yapılan bir tabak.

Elbık : Ağaçtan yapılan, yemek ve içmekte kullanılan bir kap.

Elem : Acı, elem. A.

Elema : Bitlis yakınlarında bir köy.

Elemdar : Kendisinde müzmin bir acı bulunan kimse.

Elemoyî : Kendisinde müzmin bir acı bulunan kimse.

Elmedîna : Siirt ilinde Beşiri'de bir köy.

Eletewş : Hiç bir yararı olmayan iş ya da davranış.

Elımandın : Öğretmek,

alıştırmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili **«dıelımîne»**.

Elımandî : Öğretilmiş, alıştırılmış olan.

Elımîn : Öğrenmek, alışmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili **«dıelıme»**.

Elîbegî : İçecekleri içmekte kullanılan bir ufak kap, kâse.

Elîborda : Değişik hububat türlerinin karışımından elde edilen undan yapılan ekmek.

Elîqurne : Kalın ve pürüzlü kâğıt yaprağı.

Elîl : Müzmin bir hastalığı olan kimse.

Elle : İyi, kaliteli. Her şey için kullanılır.

Elo : Kürtlerde kullanılan bir erkek adı. «Ali»nin bozulmuş şeklidir.

Eloh : Şahin kuşu.

Elwan : Modkan'da (Mutki) bir köy.

Em : Birinci şahıs çoğul zamiri, biz.

Eman : Başına bir dert gelen birinin başka birinden yardım isterken, ondan merhamet dilercesine söylediği söz.

Embar : Hububatın konulduğu geniş yer, ambar.

Emılandın : Kullanmak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili **«dıemılîne»**.

Emılandî : Kullanılmış olan şey.

Emır : 1 — Ömür. 2 — Emir, buyruk.

Emırkırın : 1 — Ömür sürmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili **«emir dıke»**. 2 — Emir vermek, buyurmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili **«emir dıke»**.

Emo : 1 — Kürtlerde kullanılan bir erkek adı. «Ömer» in bozulmuş şeklidir. 2 — Yine Kürtlerde kullanılan bir erkek adı. «Emin»in bozulmuş şeklidir.

Emtê : Siirt ilinde Bohtan bölgesinde bir köy.

End : Şirvan'da bir köy.

Enırandın : Kızdırmak, öfkelendirmek anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili **«dıenırîne»**. Bazıları bu fiili **«ernandın»** ve şimdiki zaman fiilini de **«dıernîne»** şeklinde söylerler.

Enırîn : Kızmak, öfkelenmek anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili **«dıenıre»**. Bazıları bu fiili **«erınîn»**, şimdiki zaman fiilini de **«dıerıne»** şeklinde söylerler.

Enıtîn : Kızmak, öfkelenmek anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili **«dıenıte»**.

Enî : Alın.

Enterî : Bele sarılan kuşak.

Epî : Küçük çocuklar için kullanılan ve «ye» anlamına gelen sözcük.

Eprex : Üzüm yaprağı ve benzerine et ve pirinç doldurularak yapılan ve üzerine ekşitilmiş su döküldükten sonra pişirilen yemek. Buna Türkçe'de «sarma» denir.

Eraq : Birtakım işlerde uzmanlaşmış kimse.

Erbın : Siirt'te bir köy.

Erbo : Zırkan'da bir köy.

Erd : Yer, Yerküre. A.

Ereb : Arap. Türkçede olduğu gibi bazen Habeşler ve Zenciler için de bu sözcük kullanılır.

Erebane : Şenliklerde çalınan tef.

Erebe : Tekerlekler üzerine konulan ve eşya taşımakta kullanılan tekne, araba. A.

Erebî : Arapça, Arap dili.

Erefat : Ramazan ya da kurban bayramından önceki gün.

Ereq : Bilinen rakı.

Erese : Çarşının meyve, sebze gibi şeylerin satıldığı belirli yeri. «Ar-

sa»nın bozulmuş şeklidir.

Erez : Rojkan'da bir köy.

Erê : «Evet» anlımana gelen onaylama sözcüğü.

Ervêz : Şirvan'da bir köy.

Ernandın : Kızdırmak, öfkelendirmek anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıerınîne**» (sözcükteki «r» harfi kalın okunur).

Ernîn : Kızmak, öfkelenmek anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıerıne**» (sözcükteki «r» harfi kalın okunur).

Ern : Kızgınlık, öfke (sözcükteki «r» harfi kalın okunur).

Ernok : Çabuk kızan, çabuk öfkelenen kimse (sözcükteki «r» kalın okunur).

Erzan : Ucuz, fiyatı az olan şey.

Erzanbûn : Ucuzlamak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**erzan dıbe**».

Erzanî : Ucuzluk.

Erzankırın : Ucuzlatmak, fiyatları indirmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**erzan dıke**».

Erzen : Çene ve sakalın çene üzerindeki bölümü.

Erzêl : Kürtlerin yaptıkları bir çeşit yatak yeri. Yere çakılan dört direğin üzerine çubuklar ya da yapraklı ağaç dalları demetleri oturtularak yapılır (bazı yörelerde «**enzêl**» şeklinde söylenir).

Eselî : Başa bağlanan bir mendil çeşidi.

Esırîn : Küçük çocuğun hâlâ ağlıyor olması anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıesıre**».

Esîd : Unun pekmezde pişirilmesiyle yapılan ve sonra da üzerine yağ dökülen bir yemek çeşidi.

Esker : Asker. A.

Eskîf : Hasankeyf'in adı. Bilinen bir beldedir.

Eskudarî : Kürtlerin başlarına bağladıkları mendil çeşitlerinden biri. T.

Esman : Gök. Bazıları bu sözcüğü böyle söylerler (doğru söyleme biçimi «**asîman**»dır).

Esmer : 1 — Rengi buğday rengini andıran insan. 2 — Mecazî olarak «sevgili» karşılığı kullanılan sözcük. A.

Esse : Ciddiyet. «Şaka» nın ve «gevezelik»in karşıtı.

Eşîr : Aşiret. A.

Eşqıya : İnsanlara zarar veren, haklarına el uzatan ve hükümetin emirlerine karşı gelen kimse. A.

Eşkere : Açık. «Gizli»nin karşıtı.

Eşkerebûn : Açığa çıkmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**eşkere dıbe**».

Eşkerekırın : Açığa vurmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**eşkere dıke**».

Etfık : Küçük üzüm salkımı.

Etıb : Ayıp, ar, utanç verici davranış (bazı yörelerde «**etıf**» şeklinde söylenir).

Ew : 1 — Üçüncü şahıs tekil zamiri. Hem eril ve hem de dişil için kullanılır. 2 — Üçüncü şahıs tekil işaret sıfatı. Bu da hem eril ve hem de dişil için kullanılır.

Ewan : 1 — Üçüncü şahıs çoğul zamiri. Hem eril ve hem de dişil için kullanılır. 2 — Üçüncü şahıs çoğul işaret sıfatı. Bu da hem eril ve hem de dişil için kullanılır.

Ewan : Bozguncu, karıştırıcı, fitneci, ispiyoncu kimse.

Eware : Kalitesiz, düşük seviyeli. Her şey için kullanılır.

Ewıqandın : Geriye atmak, oyalamak anla-

mına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıewıqîne**».

Ewıqîn : Geç kalmak, oyalanmak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıewıqe**».

Ewk : Bir şeyin adı unutulduğu ya da hemen hatırlanamadığı zaman kullanılan sözcük. Her şey için kullanılır (Türkçedeki «şey» gibi).

Ewlehî : Başkasına duyulan güven, itimat.

Ewr : 1 — Bulut. 2 — Gözlerde meydana gelen beyaz leke (bazı yörelerde her iki anlamda da «**hewr**» şeklinde söylenir).

Ewrav : Parçalı bulutlu hava (bazı yörelerde «**hewrav**» şeklinde söylenir).

Ewte-ewt : Köpek havlamasını taklit ederken kullanılan sözcükler.

Ewtê : Bamerd bucağında (?) bir köy.

Eyal : Aile, hane halkı, ayal. A.

Eyan : Açık, belirgin olan. A.

Eyar : Koyun postu.

Eyarşîrk : Süt koymak için hazırlanan tulum.

Eyb : Ayıp. A.

Eybdar : Kusurlu, ayıbı olan şey ya da kişi.

Eyd : Bayram.

Ey-ey : Keçilere seslenirken kullanılan söz.

Eynberan : Siirt yakınlarında bir köy.

Eyngerm : Garzan'da bir köy. Havası sıcaktır ve bir ılıcası vardır.

Eywan : Büyük, geniş oda, salon.

Ez : Birinci şahıs tekil zamiri, «ben» anlamındadır.

Ezab : Azap, işkence.

Ezabdan : Azap vermek, işkence ve eziyet etmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**ezab dıde**».

Ezeb : Evlenmemiş erkek

(evlenmemiş kızlar için de söylenir).

Ezıl : Görevden ayırma, azil.

Ezılbûn : Görevden atılmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili **«ezıl dıbe»**.

Ezılkırın : Görevden atmak, azletmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili **«ezıl dıke»**.

Ezyet : Eziyet. A.

Ê

Ê : 1 — Birisinin konuşmaya başlamasını ya da konuşmasını sürdürmesini istemek için söylenen sözcük. 2 — Mülkiyet (ya da aidiyet) belirten sözcük (tamlamada bu anlama gelen sözcük yalnız eril tamlananlar için kullanılır; örneğin «benim amcam» anlamına gelen «apê mın» gibi. Dişil tamlananlar için ise «ê» yerine «a» kullanılır. Örneğin «benim halam» anlamına gelen «meta mın» gibi).

Êvar : Akşam.

Êxnî : Kürtlerin yaptıkları bir yemek çeşidi. Bulgur, baharat, soğan ve yağın karıştırılmasıyla, kebap yapılan et parçaları (kuşbaşı) gibi yuvarlak biçimde yapılır.

Êl : Aşiret, kabile.

Êleg : Sırta giyilen kolsuz bir giyecek. Türk-

çe «yelek»in bozulmuş şeklidir.

Êlûn : Eylül ayı.

Êm : Hayvan yiyeceği.

Êmdan : Hayvana yem vermek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili **«êm dıde»**.

Êrdek : İleri gelen kişilerin yolculuğa çıktıkları sırada, bindikleri atın yorulması halinde binmeleri için yedek olarak birlikte götürülen at. Bundan asıl maksat, onların büyüklüğünü göstermektir.

Êrvıst : Diken yapraklı ve yaprakları sürekli yeşil kalan bir ağaç. Kesilip kurutulduğunda çabuk yanar (bazı yörelerde **«hevırs»** ve **«hevrıs»** şeklinde söylenir).

Êrî : Bohtan'da bir köy (ayrıca «masum, suçsuz» anlamına da gelir).

Êrîs : Hıristiyan liderleri için kullanılan unvanlardan biri.

Êrîş : Saldırı, hücum.

Êrş : Bohtan'da bir köy.

Êş : Ağrı.

Êşan : Ağrımak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «dıêşe» (bu, **«dêşe»** biçiminde söylenir).

Êşandın : Ağrıtmak, acıtmak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili **«dıêşîne»** (bu, **«dêşîne»** şeklinde söylenir).

Êzıng : Odun.

Êzıngvan : Oduncu.

F

Fal : 1 — Geleceği haber verme işi. 2 — Balık avlamakta kullanılan bir demir.

Falavêj : Fala bakan kimse, falcı.

Falınc : Felç.

Fanos : Kandil, fener.

Fehêt : Utanma, mahcup olma (çoğu yörelerde «**fedî**» biçiminde söylenir).

Fehêtbûn : Utanmak, mahcup olmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili (**fehêt dıbe**».

Fehêtkırın : Utanmak, mahcup olmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**fehêt dıke**».

Fehl : Damızlık erkek hayvan.

Fehş : Terbiye sınırlarını aşan söz ya da kişi.

Fexr : Kıvanç, iftihar. A.

Feqeh : Din öğrenimi yapan öğrenci (bazı yörelerde «**feqî**» biçiminde söylenir).

Feqîr : 1 — Yoksul, fakir kimse. A. 2 — Halim - selim, barışçı, yumuşak huylu kimse

Feqîrbûn : 1 — Yoksullaşmak, fakir düşmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**feqîr dıbe**». 2 — Halim - selim, barışçı ve yumuşak huylu olmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**feqir dıbe**».

Felek : Felek, talih.

Felıtandın : Kurtarmak anlmaına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıfelıtîne**».

Felıtîn : Kurtulmak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıfelıte**».

Felît : Çok genç yaşta olduğu için henüz aklî dengesini tam olarak bulamamış, aklî yönden olgunluğa erememiş kimse (bazı yörelerde «**fılît**» şeklinde söylenir).

Fen : Hile, oyun, katakulli, dalavere.

Fena : Yok olma (mecazî anlamda da kötü duruma düşme).

Fenabûn : Yok olmak (mecazî anlamda da kötü duruma düşmek) anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**fena dıbe**».

Fenakırın : Yok etmek (mecazî olarak da kötü duruma düşürmek) anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**fena dıke**».

Fenek : Hileci, üçkâğıtçı, dalevereci kimse.

Fener : Kandil, fener.

Fer : 1 — Tek, «çift»in karşıtı. 2 — Yumurtalıklardan her biri.

Feraset : Zekâ, kavrayış yeteneği. A.

Fere : Geniş. Her şey için kullanılır (**sözcükteki** «r» kalın okunur).

Ferebûn : Genişlemek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**fere dıbe**» (sözcükteki «r» kalın okunur).

Ferekırın : Genişletmek

anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**fere dıke**» (sözcük-«teki ilk «r» kalın okunur).

Fereşxane : Yassı, geniş taş.

Ferx : Kuş yavrusu. A.

Ferxes : Eksik şekilde kısırlaştırılmış hayvan.

Ferq : Varlıkları birbirlerinden ayırma, fark. A.

Ferman : Padişah emri (doğrusu genel olarak emir).

Fersend : Fırsat.

Ferş : Geniş, yassı taş.

Ferzîn : Satranç taşlarından biri (vezir).

Fes : Fes.

Fesad : İnsanların sözlerini birbirine götüren, dedikoducu, fitneci kimse.

Fesadî : İnsanların sözlerini birbirine götürme, dedikodu yapma, fitnecilik yapma.

Fesal : Biçim, şekil (ayrıca ölçü anlamına da gelir).

Fesalker : Elbise ölçüsünü alan kimse, terzi gibi.

Fesılkırın : Bir şeye fiyat biçmek, fiyatını tespit etmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**fesıl dıke**».

Fetıqîn : Yarılmak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıfetıqe**».

Fetıkan : Zırkan'da bir aşiret.

Fetılandın : Bir şeyi burup başka bir şeyin etrafına sarmak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıfetılîne**».

Fetılîn : Bir şeyin burulup başka bir şeyin etrafına sarılması anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıfetılè**».

Fetısandın : Nefesini kesip boğarak öldürmek anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıfetısîne**» (sözcükteki «**t**» ve «**s**» kalın okunur).

Fetısîn : Nefesi kesilip boğularak ölmek anlamına fiil. Şimdiki za-

man fiili **«dıfetıse»** (sözcükteki «t» ve «s» kalın okunur).

Fetîr : Hamuruna ekşi katılmadan pişirilen ince, yassı ekmek.

Fetqoyî : Fıtık olan kimse.

Fewıkandın : Bir işi, bir şeyi elden kaçırmak anlamına gelen fiil. Şimdiki zaman fiili **«dıfewıkîne»**.

Fewıkîn : Bir şeyin, bir işin elden çıkması anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili **«dıfewıke»**.

Fewıtandın : Bir işi, bir şeyi elden kaçırmak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili **«dıfewıtîne»**.

Fewıtîn : Bir işin, bir şeyin elden çıkması, kaçması anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili **«dıfewıte»**.

Fêhm : Anlama yeteneği, kavrayış. A.

Fêhmkırın : Anlamak, kavramak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili **«fêhm dıke»**.

Fêrıs : Yiğit, cesur, işlerin üstesinden gelebilen kimse.

Fıhêl : Temize çıkma, aklanma, beraat etme.

Fıhêlkırın : Temize çıkarmak, aklamak, beraat ettirmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili **«fıhêl dıke»**.

Fıkar : Endişe, kaygı.

Fıkarkırın : Endişelenmek, kaygılanmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili **«fıkar dıke»**.

Fıkır : Düşünce, fikir. A.

Fıkırîn : 1 — Düşünmek anlamına bileşik fiil. 2 — Görmek anlamına bileşik fiil (bu anlamda yalnız bazı yörelerde kullanılır). Her iki anlamda da şimdiki zaman fiili **«dıfıkıre»**.

Fılankes : Filân adam, falan kişi.

Fıleh : Hıristiyan. Bu sözcükteki «l» harfi kalın okunur.

Fılûqe : Küçük kayık.

Fıncan : Fincan.

Fıncık : Zıplama, sıçrama (bazı yörelerde «**çındık**» denir.)

Fınd : Etrafına balmumu sarılarak yakılan fitil (mum).

Fınık : 1 — Bohtan'da bir köy. 2 — Yavru katır.

Fınûnî : Dalavereci, üçkâğıtçı, hileci kimse.

Fırandın : Uçurmak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıfırîne**» sözcükteki «r» kalın okunur).

Fıravîn : Öğleden sonra, öğlen yemeği ile akşam yemeği arasında yenilen yemek (bazı yörelerde öğlen yemeğine bu ad verilir).

Fıraq : Kap-kacak.

Fırar : Hükümetin emrinden kaçan kimse (firarî).

Fırfat : Yırtık - pırtık elbise.

Fırfaz : Zıplama.

Fırıkandın : Oğusturmak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıfırıkîne**».

Fırın : Fırın (sözcükteki «r» kalın okunur).

Fırıng : Osmanlı devletinin uyruğu olan Hıristiyanların dışında kalan Hıristiyanlar (Frenk demek olan bu sözcükteki «r» kalın okunur).

Fırıngsıs : Kalın çizgileri bulunan bir elbise çeşidi (sözcükteki «r» kalın okunur).

Fırîk : Henüz olgunlaşmamış olan buğday taneleri.

Fırîn : Uçmak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıfıre**» (sözcükteki «r» kalın okunur).

Fırj : Hayvan aksırığı.

Fırjîn : Hayvanın aksırması anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıferıje**».

Fırk : 1 — Sırtta (doğrusu omurgada) **beliren** ağrı, sızı. 2 — Seyrek.

Fırkbûn : 1 — Kısrağın doğurması anlamına

bileşik fiil. 2 — Seyrelmek anlamına bileşik fiil. Her iki anlamda şimdiki zaman fiili «fırk dıbe».

Fırkkırın : Seyreltmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**fırk** dıke».

Fırnık : Burun deliği (sözcükteki «r» kalın okunur).

Fıro : İneğin, doğurmasından sonra sağılan ve katılaşan sütü (sözcükteki «r» kalın okunur).

Fırotın : Satmak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıfıroşe**» (sözcükteki «r» kalın okunur).

Fırotî : Satılmış (sözcükteki «r» kalın okunur.)

Fırşık : Kuzu ve oğlak midesi (bazı yörelerde buna «**şılavk**» denir).

Fırtonek : Denizin dalgalanması ve gemileri içindekilerle birlikte sarsması; ayrıca sert ve soğuk rüzgârların esmesi durumu.

Fırûzî : Küçük, ufak. Her şey için kullanılır.

Fıryar : Şirvan'da bir köy.

Fısegur : Yırtık - pırtık elbise.

Fısıkîn : 1 — Burulup yay haline getirilmek istenen yaş değneğin çatlaması anlamına fiil. 2 — İnsanın yürürken ayağının kayması anlamına fiil. Her iki anlamda da şimdiki zaman fiili «**dıfısıke**».

Fıskagur : Bir bitki türü.

Fısteq : Ağaçta kendiliğinden kuruyan üzüm.

Fıstek : Yürürken ayağı kayan ve dengesini kaybeden kimse.

Fıstoqî : 1 — Evde duramayan ve başıboş gezen kimse. 2 — Sahibinin evinde durmayan köpek.

Fış : Burundan gelen akıntı (bazı yörelerde buna «**lîk**» ve «**çılm**» da denir).

Fışar : Hediye, armağan (bazı yörelerde buna **«bışare»** ve **«bışar»** da denir).

Fışe-fış : İnsanın sıtmaya yakalanmış gibi hızlı soluk almasından çıkan sesi (ayrıca sığırların soluk alıp verirken çıkardıkları sesi) anlatan sözcük.

Fıtar : Oruçlu olmayan kimse.

Fıtırandın : Oruçlu kimselere iftar yemeği vererek iftarlarını açmalarını sağlamak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «dıfıtırîne» (sözcükteki «r» kalın okunur).

Fıtırîn : İftar açmak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili **«dıfıtıre»**.

Fıtîl : Fitil.

Fıtne : Fitne, kavga kışkırtıcılığı. A.

Fıtre : 1 — Fitre. 2 — Siirt ve dolaylarında kullanılan bir hububat ölçeği.

Fıtrık : Mantar.

Fıtûr : Sabah yenilen yemek, kahvaltı (çoğu yerlerde buna **«xurînî»** denir).

Fîda : Feda. A.

Fîl : 1 — Bilinen hayvan, fil. 2 — Satranç oyununun iki taşı.

Fîlar : Tabanına çivi çakılmamış ayakkabı.

Fîno : Fes.

Fîskanî : Küçük, ufak. Her şey için kullanılır.

Fîş : Kötü iş, çirkin davranış.

Fîzar : Yardım isteyen kimsenin bağırtı sesi.

Forîn : Ateşteki herhangi bir sıvı maddenin kaynayıp taşması anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili **«dıfore»**.

Fort : Palavra, İnsanın, cesaret gibi kendisinde olmayan iyi niteliklere sahipmiş gibi görünmesi durumu.

Fortek : Palavracı kimse.

Fûtık : Kadınların başlarına örttükleri beyaz bir örtü.

V

Va : Yakını gösteren ve «bu» anlamına gelen işaret sıfatı.

Vaji : Ters çevrilmiş, tersine döndürülmüş, makûs şey.

Vajîbûn : Ters çevrilmek, tersine dönmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**vajî dıbe.**»

Vajîkırın : Ters çevirmek, tersine döndürmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**vajî dıke**».

Vala : Boş olan, dolu olmayan mahall, şey (Örneğin boş kova).

Valabûn : Boşalmak, boş olmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**vala dıbe**».

Valakırın : Boşaltmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**vala dıke**».

Valayî : Boşalma, boşluk.

Van : İrade etmek, dilemek anlamına fiil (bu fiil «vîn» şeklinde de

kullanılır). Şimdiki zaman fiili «dıvê».

Varık : dişi piliç.

Varpıtêt : Keşişten bir üst derecedeki Hıristiyan din adamı.

Vebırî : Kesinleştirilmiş bir pazarlık ya da sözleşme gibi şey (sözcükteki «r» kalın okunur).

Vebırîn : Yapılan bir pazarlığı ya da sözleşme gibi bir şeyi kesinleştirmek anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**ve dıbıre**» (sözcükteki «r» kalın okunur).

Vebûn : 1 — Açılmak anlamına bileşik fiil. 2 — Çözülmek anlamına bileşik fiil. Her iki anlamda da şimdiki zaman fiili «ve **dıbe**».

Vecınıqandın : Ürkütmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**vedıcınıqîne**».

Vecınıqîn : Ürkmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**ve dıcınıqe**».

Veçınîn : 1 — Bir şeyden sakınmak anlamına bileşik fiil. 2 — Çorap gibi şeyleri tamir etmek anlamına bileşik fiil. Her iki anlamda da şimdiki zaman fiili «**ve dıçıne**».

Vedan : 1 — Toprağı, yeri kazmak anlamına bileşik fiil. 2 — Çadır, tuzak gibi şeyleri kurmak anlamına bileşik fiil. 3 — Yağmurun kesilmesi anlamına bileşik fiil. Her üç anlamda da şimdiki zaman fiili «**ve dıde**».

Vehatın : Buğday gibi ürünlerin, nemli bir yerde kalmaktan ötürü yumuşaması anlamına bileşik fiil (ayrıca girişilen işten, direncini yitirerek çekilmek anlamına da gelir). Şimdiki zaman fiili «**ve tê**».

Vexwarın : İçmek anlamına bileşik fiil. Şim-

diki zaman fiili «ve dıxwe».

Veqetandın : Bir şeyi bir başka şeyden ayırmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**ve dıqetîne**».

Veqetîn : Bir şeyin bir başka şeyden ayrılması anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «ve **dıqete**».

Vekırın : 1 — Açmak anlamına bileşik fiil. 2 — Çözmek anlamına bileşik fiil. Her iki anlamda da şimdiki zaman fiili «ve **dıke**»».

Vekuştın : Lamba, çıra gibi şeyleri söndürmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**ve dıkuje**».

Vekuştî : Söndürülmüş lamba, çıra gibi şeyler.

Vemırandın : Ateşi (ya da lâmba, çıra gibi şeyleri) söndürmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «ve **dımırîne**».

Vemırîn : Ateşin (ya da lamba, çıra gibi şeylerin) sönmesi anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**ve dımıre**».

Vereşan : Kusmak anlamına bileşik. fiil. Şimdiki zaman fiili «ve **dıreşe**» (sözcükteki «r» harfi kalın okunur).

Vereşandın : Kusturmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «ve **dıreşîne**» (sözcükteki «r» kalın okunur).

Verêkırın : Göndermek, yollamak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**verê dıke**» sözcükteki «r» harfi kalın okunur).

Veşartın : Saklamak, gizlemek anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**ve dışêre**».

Veşartî : Saklanmış, gizlenmiş olan.

Veşartok : Saklambaç oyunu.

Vêxıstın : Ateşi ya da lâmba, çıra gibi şeyleri yakmak anlamına

bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili **«vê dıxe»** (kimi yörelerde fiil **«pêxıstın»**, şimdiki zaman fiili de **«pê dıxe»** şeklinde söylenir).

Vêxıstî : Yakılmış ateş ya da lâmba, çıra gibi şeyler (bazı yörelerde «pêxıstî» şeklinde söylenir).

Vêkdan : Toplamak, bir araya getirmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili **«vêk dıde»**.

Vêketın : Ateşin, ya da lâmba, çıra gibi şeylerin yanması, tutuşması anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili **«vê dıkeve»**.

Vêkxıstın : Dağınık şeyleri toplamak, bir araya getirip birleştirmek anlamın bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili **«vêk dıxe»**.

Vêkketın : Toplanmak, bir araya gelmek, uzlaşmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili **«vêk dıkeve»**.

Vêl : Ağzı geniş bir kap.

Vêra : Beraberlik ifade eden, «ile» anlamına gelen sözcük (bazı yörelerde **«pêra»** şeklinde söylenir).

Vèrgû : Sultanın (doğrusu devletin) her yıl halktan aldığı para. T.

Vêrık : Bez ve ipten örülerek yapılan Kürt ayakkabılarının yüzünü dokumakta kullanılan iplik.

Vêrs : Müküs ilçesinde bir köy.

Vır : Eğer «r» harfi ince okunursa, «burası» anlamına gelen işaret sıfatı, «r» harfi kalın okunursa «yalan» anlamına gelen sözcük.

Vırek : Yalancı (sözcükteki «r» harfi kalın okunur).

Vırker : Yalancı (sözcükteki ilk **«r» harfi** kalın (okunur).

Vırkırın : Yalan söylemek anlamına bileşik

fiil (sözcükteki ilk «r» harfi kalın okunur). Şimdiki zaman fiili **«vır dıke»**.

Vırnî : Koyunların (ya da herhangi bir hayvan türünün) normal yavrulama zamanından sonra doğan yavrusu (ayrıca geç ekilen buğday gibi ekinlere de **«vırnî»** denir; bu sözcükteki «r» harfi kalın okunur).

Vırtoqî : Davranışları kötü olan, düşük seviyeli kimse.

Vırûvî : Pişirilmiş yağlı et.

Vızbûn : Ciddi olarak yapılması gereken bir işte yan çizmek, savsaklamak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili **«vız dıke»** (sözcükteki «z» harfi kalın okunur).

Vıze-vız : Balarısı ve benzerlerinin sesini anlatırken kullanılan sözcük (sözcükteki her iki «z» de kalın okunur).

Vızek : Ciddi olarak yapılması gereken işte yan çizen, savsaklayan kimse (sözcükteki «z» kalın okunur). nur).

Vızık : Topaç (sözcükteki «z» harfi kalın oku-

Vızkırın : Ciddi olarak yapılması gereken bir işte yan çizdirtmek, savsaklatmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili **«vız dıke»** (sözcükteki «z» harfi kalın okunur).

Vî : Yakındaki tekil varlıkları göstermekte kullanılan işaret sıfatı. Hem eril, hem de dişil için kullanılır.

Vîjık : Sıvı haldeki büyük abdest (bazı yörelerde **«vıjık»** ve **«vırık»** denir).

Vîn : İrade, etmek, dilemek anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili **«dıvê»**.

G

Ga : Öküz.

Gaçêrîn : Uzun kuyruğu olan, beyaz renkli bir kuş.

Gadar : Öküzlerin otlatıldığı otlak.

Gadêrî : Öküz çobanı, öküzleri otlatan kimse (buna «**gavan**» da denir).

Gadoş : Topraktan yapılan bir kap. Taşınabilmesi için iki kulpuna ip takılır.

Gav : Adım (ayrıca en kısa zaman parçası, an).

Gavan : Sığırtmaç, sığır çobanı (buna «**gadêrî**» de denir).

Gavdan : Adım atmak anlamına bileşik fiil Şimdiki zaman fiili «**gav dıde**».

Gaj : İplik yumağı (bazı yörelerde «**gac**» biçiminde söylenir).

Gamêş : Manda.

Gamırok : Yeni doğan çocukların yakalandıkları bir hastalık.

Topuklarından kan dökülerek iyileştirilirler. Sözcük anlamı «öküz öldüren»dir.

Gandan : Emek harcamak, emek vermek.

Garan : Sığır sürüsü (sözcükteki «r» kalın okunur).

Garıng : Harman sırasında öküzlerin pisliklerini almak için altlarına konulan özel kap.

Garıs : Darı.

Garnıgan : İçinde süt gibi bir sıvı bulunan bir bitki türü. İçindeki sıvı müshildir.

Gaz : İnsanlarda kolun dirsekten aşağı bölümü, hayvanlarda da ön bacakların dizden aşağı bölümü (ayrıca «kerpeten» anlamına da gelir).

Gaz-gaz : Uğultu, büyük gürültü.

Gazınd : Sitem serzenış (bazı yörelerde «gazınc» biçiminde söylenir).

Gazındok : Çok sitem eden, çok serzenişte bulunan kimse.

Gazî : Bağırtı, haykırış.

Gazîkırın : Bağırmak, haykırmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**gazî dıke**».

Gazîz : İncirde oluşan kurt.

Gazûz : Katlanmış elbiselerin arasına girerek onları delip çürüten bir böcek, güve (bazı yörelerde buna «**gızûz**», bazı yörelerde de «**bızûz**» denir.

Gebe : Çoğunlukla koyunların boynunda meydana gelen bir şişkinlik.

Geda : Yoksul.

Gedandın : Yiyecek dilenmek anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıgedîne**».

Gede : Erkek çocuk. Bazı yörelerde böyle denir.

Gedek : Erkek manda yavrusu.

Gef : Korkutma, tehdit. bazıları da «hile» anlamına kullanırlar.

Gefxwarın : Korkutmak, tehdit etmek anlamına bileşik fiili şimdiki zaman fiili «**gef dıxwe**».

Gevez : Eşyaların boyanmasında kullanılan kırmızı renkli bir ilâç.

Geveze : Şirret, başına gelenlerden utanmayan kimse,

Gevızandın : Yerlere sürümek, toprağa sürümek anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıgevızîne**».

Gevızîn : Yerlere sürünmek, toprakta sürünmek anlamına geçişsiz fiil. Şimdiki zaman fiil «**dıgevıze**».

Geh : 1 — Bir defa, bir ara (kâh). 2 — Parmak boğumları.

Gej : Dağınık saçlar ve benzeri şeyler.

Gel : Halk, kitle.

Gelek : Kalabalık, çok, çok miktarda.

Gelendar : Büyük, iri direk.

Geleş : İşlerin birbirine karışması durumu, sorun, problem (bazı yörelerde de buna «**gelc**» denir).

Gelî : 1 — Vadi. 2 — Kalabalık.

Gelo : Soru edatı, «**acaba**» anlamına.

Gelte : Kürtlerin bir oyunu.

Gelwaz : Ceviziçi, incir gibi yemiçlerin takılıp dizildiği iplik.

Gem : Atların ağzına takılan gem. T. (Bazı yörelerde «**bızm**» denir).

Gemar : Tabakçılıkta boya olarak kullanılan bir madde (ayrıca kir, toz anlamına da kullanılır).

Gemırandın : Herhangi bir şeyin biçimini bozmak ve zerafetini ortadan kaldırmak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıgemırî-**

ne» (sözcükteki «r» harfi kalın okunur).

Gemî : Gemi. T.

Gemor : Hafif acıya çalan tat.

Genım : Buğday.

Genî : Kokuşmuş, iğrenç şey.

Genîbûn : Kokuşmak, iğrenç hale gelmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**genî dıbe**».

Genîkırın : Bir şeyi kokuşmuş hale getirmek, iğrenç duruma getirmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**genî dıke**».

Genûs : Cimri, pinti kimse.

Gep : Ağzın içi.

Gepek : Lokma, yiyecek lokması.

Ger : 1 — Büyük ırmakların derin ve sakin yerleri. 2 — Dolaşma, gezme, seyahat (sözcükteki «r» kalın okunur).

Geran : Dolaşmak, gezmek, seyahat etmek anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıgere**» (sözcükteki «r» kalın okunur).

Gerandın : Dolaştırmak, gezdirmek anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıgerîne**» (sözcükteki «r» kalın okunur).

Gerden : İnsan boynu, gerdan.

Gerdenî : Gerdanlık, kolye.

Gerew : Alınan borcun güvencesi olarak rehin verilen şey (ayrıca «tazminat» anlamına da gelir).

Gerînek : Akar sulardaki girdap (sözcükteki «r» kalın okunur).

Germ : Sıcak olan şey.

Germav : Sıcak olarak yeraltından çıkan su, ılıca. (ayrıca «hamam» anlamına gelir).

Germayî : Sıcaklık, ısı (sözcük «**germî**» şeklinde de söylenir).

Germbûn : Isınmak, sıcak olmak anlamına

bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili **«germ dıbe»**.

Germî : Isı, hararet. Vücuttaki ısı ve diğer her ısı için kullanılır. (sözcük **«germayî»** şeklinde de söylenir).

Germîyan : Yeryüzünün sıcak bölgeleri.

Germkırın : Isıtmak anlamına gelen bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili **«germ dıke»**.

Gerû : Hayvanlarda gırtlak (ayrıca «alanın, dairenin merkezi» anlamına da gelir).

Geş : Canlı, güzel renkli, şen.

Geşbûn : Canlı olmak, güzel renkli ve şen olmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili **«geş dıbe»**.

Geşt : Dostların eğlenmek ve neşelenmek için, yanlarına yiyeceklerini de alarak bahçelere ve kırlara gidip toplanmaları.

Gewr : Beyaza çalan renk ve bu renkte olan herhangi bir şey, boz.

Gewrık : Bir armut türü.

Gewrî : 1 — Gırtlak. 2 — Gözde beliren beyaz leke.

Gewşek : Yumuşak, gevşek. Her şey için kullanılır.

Gez : 1 — Irmak boylarında yetişen küçük boylu ağaç türü. 2 — Isırma.

Gezik : Irmak boylarında yetişen küçük boylu ağaçların dallarından yapılan süpürge.

Geznık : Bir bitki türü.

Gezkırın : Isırmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili **«gez dıke»**.

Gezo : Kudret helvası.

Geztın : Isırmak, dişlemek anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili **«dıgeze»**.

Gêj : Başı dönen. Hem insanlar, hem hayvanlar için kullanılır.

Gêjbûn : Baş dönmek anlamına bileşik fiil.

Şimdiki zaman fiili «**gêj dıbe**».

Gêji : 1 — Baş dönmesi. 2 — Güç ve çetin iş (mecazî olarak bu anlamda kullanılır).

Gêjkırın : Baş döndürmek, başkasına başının dönmesine yolaçacak bir şey yapmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**gêj dıke**».

Gêre : Öküzlerin harmandaki sapların üzerinde dönmesi, harman dövme işi (bazı yörelerde «**gêle**» şeklinde söylenir).

Gêrevan : Öküzleri harmandaki sapların üzerinde dolaştıran, harman döven kimse.

Gêrekırın : Öküzleri harmandaki buğday ve benzerlerinin sapları üzerinde dolaştırmak, harman dövmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**gêre dıke**».

Gêrık : Karınca. Birçok yerlerde kullanılır (bazı yörelerde «**mûrî**» ve «**kurmûrî**» denir).

Gêrûse : Eldeğirmeni (çoğu yerlerde «**destar**» ya da «**destêr**» denir).

Gêzer : Havuç (bazı yörelerde «**gızêr**» denir).

Gêzî : Süpürge. Bazılarınca kullanılır (bazı yörelerde «**sıvnık**» denir).

Gıbîse : Şubat ayının 29 gün sürdüğü yıl.

Gıdî : Hem övgü ve hem de yergi için kullanılan ve ancak cümle içindeki yerine göre bu iki anlamdan hangisine geldiği belli olan bir sıfat (doğrusu «boyun eğen, zavallı, çaresiz, teslim olan» anlamına).

Gıdo : Çocuklar dilinde köpek.

Gıdok : Tümsek ve benzeri yükseklikler.

Gıvî : İçine maya atılmış süt.

Gılar : Çenealtında sarkan tombul etler.

Gılare : Kısa ve çok kalın direk, kütük.

Gılgıl : Darı.

Gılıh : Hükümete ya da hüküm süren birine yapılan şikâyet, ihbar (bazı yörelerde «**gıleh**», bazı yörelerde de «**gılî**» denir).

Gılî : Şikâyet, ihbar.

Gılol : Ekinler arasında yeşeren, küçük ve yuvarlak taneleri olan bir bitki (bazı yörelerde «**xılolîg**» denen bu bitkinin taneleri siyahtır ve toprak altında bulunur).

Gılolî : Yuvarlanan herhangi bir şey.

Gılolîbûn : Yuvarlanmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**gılolî dıbe**».

Gılolîkırın : Herhangi bir şeyi yuvarlamak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**gılolî dıke**».

Gılor : Meşe ağacının elmaya benzeyen ve dabaklamada kullanılan meyvesi (ayrıca yuvarlak anlamına da gelir).

Gılyaz : Meyvelerden kiraz.

Gıncî : Koyun yününün, pisliklerin yapışıp kuruduğu bölümleri.

Gıncîbûn : Koyun yünlerine pisliklerin yapışıp kuruması anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**gıncî dıbe**».

Gıncîkırın : Yünlerin, pisliğin yapışıp kuruduğu bölümlerini kesmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**gıncî dıke**».

Gıngınok : Burnundan konuşan kimse (böylelerine bazı yörelerde «**vın**» da denir ve bu cözcükteki «n» kalın okunur).

Gır : 1 — Uyuz hastalığı (bu anlamda kullanıldığında «r» kalın okunur). 2 — İri olan her-

hangi bir şey (bu anlamda insan ve hayvanlar için de kullanılır). 3 — Katı ve pürüzlü olan herhangi bir şey, yumuşağın karşılığı (bu anlamda da kullanıldığında «r» kalın okunur). 4 — Tümsek.

Gıran : 1 — Ağır olan herhangi bir şey. 2 — Değerli, pahalı şey. 3 — Balyoz (bu anlamda kullanıldığında «r» kalın okunur).

Gıranbûn : 1 — Ağırlaşmak anlamına bileşik fiil. 2 — Pahalılık, pahalı olmak anlamına bileşik fiil. Her iki anlamda da şimdiki zaman fiili **«gıran dıbe»**.

Gıranî : 1 — Ağırlık. 2 — Pahalılık. 3 — Bir halay çeşidi.

Gırankırın : 1 — Ağırlaştırmak anlamına bileşik fiil. 2 — Pahalılık yaratmak anlamına bileşik fiil. Her iki anlamda da şimdiki zaman fiili **«gıran dıke»**.

Gırar : Pişirilmiş bulgur, pirinç ve benzeri yiyecekler (pilav).

Gırdav : Felâket, belâ, musibet.

Gırdıkan : Zırkan'da bir köy.

Gıregır : İleri gelen kimse (her iki «r» de kalın okunur).

Gırêk : Düğüm. Örneğin ip ya da ağaçlardaki düğümler için kullanılır. (bazı yörelerde **«gırê»** denir).

Gırhan : Herhangi bir şeydeki bir deliğin ya da bir gediğin kendiliğinden kapanması anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili **«dıgırhe»**.

Gırık : 1 — Yassılaştırılıp pişirilmek üzere yuvarlak biçimde hazırlanan hamur parçası. 2 — Pirincin kabuklarından soyulması için çeltiğin üzerinde döndürülen küçük de-

ğirmen. 3 — Küçük tümsek.

Gırıng : Herhangi bir şeye verilen önem.

Gırîn : Ağlamak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili **«dıgırî»**.

Gırnoz : Pürüzlü olan herhangi bir şey; pürüzlü kumaş ve başka şeyler (bazı yörelerde **«gızre»**, bazı yörelerde de **«zıvır»** denir).

Gırov : İplik yumağı (sözcükteki «r» kalın okunur).

Gırover : Yuvarlak. Her şey için kullanılır (sözcükteki ilk «r» kalın okunur).

Gırş : Binaların çatısını çatmak üzere duvardan duvara konulan ve çatıyı tutan uzun ve kalın direk (bazı yörelerde **«kêran»** denir).

Gırtın : 1 — Bir şeyi almak ya da tutmak anlamına fiil. 2 — Tutuklamak anlamına fiil. 3 — Bir açık yeri ya da bir şeyin ağzını kapatmak anlamına fiil. Her üç anlamda da şimdiki zaman fiili **«dıgıre»**; nesne ismi ise **«gırtî»**.

Gırûz : Pürüzlü şey.

Gıryandın : Ağlatmak anlamına geçişli fiil. Şimdiki zaman fiili **«dıgırîne»**.

Gışt : Umumî, genel, hep, kamu.

Gızvanok : Saç örgüsü (bazı yörelerde buna **«kezî»**, bazı yörelerde ise **«gulî»** ya da **«gêsû»** denir).

Gızêr : Havuç (bazı yörelerde **«gêzer»** denir).

Gızgêrik : Başdönmesi ya da başın bir şeye çarpması sırasında gözlerin önünde üşüşüyormuş gibi olan kıvılcım görünümündeki ışıklar.

Gızgızîn : Sıtmaya yakalanmış kimsenin titremesi (ayrıca herhangi bir organın zonklaması) anlamına fiil. Şim-

? — Gızîn = (dı orijinalde da, ya Yusuf Ziya'de heye, lê dı vir de nîne) -

diki zaman fiili **«dıgızgıze»**.

Gîhan : Ulaşmak, kavuşmak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili **«dıgîhe»** (bazı yörelerde şimdiki zaman fiili **«dıgîhî»** biçiminde söylenir).

Gîhandın : Ulaştırmak, kavuşturmak, yetiştirmek anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili **«dıgîhîne»**.

Gîhîştın : Ulaşmak, kavuşmak, yetişmek anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili **«dıgîhîje»**.

Gîsın : Toprağı yarmakta kullanılan demir, karasaban.

Gîsk : Altı ayını doldurmuş keçi yavrusu.

Gît : Kışın belirli günleri ve Kocakarı Fırtınası gibi kışın soğuk bölümleri (ayrıca mecazî olarak da, insanın başından geçmesi kaçınılmaz olan askerlik, sünnet, kızamık gibi olaylar için de kullanılır).

Gîtık : Dizkapağı ile ayak arasındaki bacak kemiği (kaval kemiği). Buna **«gîtır»** de denir.

Gîya : Ot (bazı yörelerde **«gîha»** denir).

Gov : Koyun barınağı. Bu amaçla kullanılan binalara da, mağaralara da aynı ad verilir (bazı yörelerde **«gom»** denir).

Govend : Folklor oyunu, halay.

Govendgêr : Halaybaşını çeken kimse. Ayrıca iyi oynayanlara da denir.

Gog : Top (örneğin futbol ya da voleybol topu).

Gol : Çukur yerlerde biriken küçük ya da büyük su birikintileri.

Golık : Bir yaşını doldurmamış buzağı. Hem erkek, hem dişi için kullanılır.

Gonî : Dikenli bir bitki

Kökü çıkarılarak hayvanlara yedirilir.

Gopal : Baston.

Gor : Mezar, kabir (sözcükteki «r» kalın okunur).

Goran : Düşük seviyeli kimse.

Gore : Çorap.

Goristan : Mezarlık, mezar yeri. (sözcükteki «r» kalın okunur).

Gorî : Kurban, feda edilen şey (bazı yörelerde **«gorîn»** denir ve her ikisinde de «r» kalın okunur).

Gornebaş : Mezar açıp, ölüleri soyan kimse, kefensoyan.

Gosan : Arı biçiminde olan, yeşil renkli ve sürekli bağıran bir böcek türü.

Goşe : Dörtgen ya da üçgen olan şeylerin köşeleri, açıları.

Goşkar : Ayakkabı yapımcısı, ayakkabıcı.

Goşt : Et.

Goştî : Tuzlanıp kış için saklanan et.

Goştpere : Ceninlerin ana rahminde ilk et parçası haline gelen biçimleri.

Gote-got : Söylenti, dedikodu, şayia.

Gotın : Söylemek anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili **«dıbêje»**.

Guvaştın : Sıkmak (örneğin limon ve benzeri şeyleri sıkmak) anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili **«dıguvêşe»**.

Guvışk : Helva gibi yiyeceklerden avuçta sıkılarak oluşturulan lokma.

Guh : İşitme organı olan kulak.

Guhan : Hayvan memeleri.

Guhar : Kulağa takılan küpe.

Guhastın : Herhangi bir şeyi bir yerden bir başka yere nakletmek, taşımak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili **«dıguhêze»**.

Guhdan : 1 — Dinlemek, kulak vermek anlamı-

na bileşik fiil. 2 — Bir şeyi korumak, bakmak, bakımını üstlenmek anlamına (mecazî olarak) bileşik fiil. Her iki anlamda da şimdiki zaman fiili «**guh dıde**».

Guhdar : 1 — Dinleyici. 2 — Dikkatli, hareketli, dinamik kimse (mecazî olarak bu anlamda kullanılır).

Guhdarî : Dinleme, kulak verme.

Guhdarîkırın : Dinlemek, kulak vermek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**guhdarî dıke**».

Guher : Koyunların kırda geceledikleri (ya da gündüz dinlendikleri) yer, ağıl.

Guherandin : Bir şeyi değiştirmek, değiş - tokuş etmek anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıguherîne**» (bu fiil bazı yörelerde «**guhartın**» ve şimdiki zaman fiili de «**dıguhêre**» şeklinde söylenir).

Guherîn : Değişmek, bir şeyin bir başka şeyle değişmesi anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıguhere**».

Guhîj : Fındık büyüklüğünde bir ağaç meyvesi. Çoğu sarı renktedir. Kırmızı olanları da vardır. Her iki türü de yenir (bazı yörelerde «**godîş**» ve «**guvîj**» şeklinde de söylenir).

Guhnêr : Dağkeçisinin çiftleşme mevsimi. Bazıları «**guhtêl**» şeklinde söylerler.

Guhşık : Hayvanların ayaklarında bulunan kalın bir kas. Kasap, kesilmiş hayvanı burasından çengele asar

Gul : Gül.

Gulav : Gülsuyu.

Gulan : Mayıs ayının adı.

Gulaş : Güreş. T. (Bazı yörelerde «**pıjan**» denir ve «p» ile «j» harfleri kalın okunur).

Gulçan : Yerelması, çiğdem gibi yemişleri toprak altından çıkarmakta kullanılan, ucu sivriltilmiş değnek.

Gulçîçek : Bir gül türü.

Gulgulî : Üzerinde gül biçiminde desenler bulunan kumaş ve benzeri dokumalar.

Gulî : Saç örgüsü (bazı yörelerde «**kezî**» ve «**gêsû**» denir).

Gulok : İplik yumağı.

Guman : 1 — Tahmin, sanı. 2 — Kuşku, vehim.

Gumgum : 1 — İçine gülsuyu konulan kap. 2 — Katırların boynuna takılan büyük çıngırak.

Gump : Kadın yanağının dolgunluğunu, tombulluğunu anlatmak için kullanılan sözcük.

Gumreh : Malı bol olan, zengin kimse (ayrıca «bolluk» anlamına da kullanılır; mecazî olarak «mutlu» anlamına da gelir).

Gumrık : Gümrük.

Gumş : Helva, pirinç gibi yiyecekleden avuçta sıkılarak oluşturulan lokma.

Gund : Köy.

Gundêş : Bohtan'da bir köy.

Guneh : Günah, suç.

Gunehkar : Günahkâr, suçlu.

Günehkarî : Günahkârlık, suçluluk.

Gunoyî : Yumurtalıklarında şiş bulunan kimse.

Gupık : Ayakkabı topuğu.

Gur : 1 — Kurt (mecazî olarak da «yiyici, vurguncu» anlamında kullanılır). 2 — Gür (bu anlamda kullanıldığında «r» kalın okunur).

Gurandın : Koyun gibi hayvanların derisini yüzmek anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili

«**dıgure**» (bazı yörelerde fiil «**guraftın**», şimdiki zaman fiili de «dıgurêfe» şeklinde kullanılır).

Gurcî : Çok güzel kızlar ve kadınlar için kullanılan sözcük.

Gurçık : Böbrek.

Gurî : Uyuz olan insan ya da hayvan (buradaki «r» kalın okunur).

Gurz : 1 — Topuz, gürz. 2 — Çalı yapraklarından oluşturulup bağlanan demet.

Gustîl : Yüzük (bazı yörelerde «**gustîr**» şeklinde söylenir).

Guzvan : Yüksük (bazı yörelerde de «**guşpan**» şeklinde söylenir).

Gûstêr : Geceleri uçan parlak bir böcek (ateşböceği).

Gûz : Ceviz.

Gûzek : Aşık kemiği.

Gûzık : Pamuk topağı.

H

Ha : 1 — Seslenilen kimsenin seslenişi işittiğini seslenene bildirmek için kullandığı sözcük. 2 — İsimlerin sonuna eklenen işaret zamiri; örneğin «**mêr ê ha**» (şu adam). Bu anlamda bazen de ismin başına gelen bir başka işaret zamirinin önüne eklenir (örneğin «işte şu kişi» anlamına gelen «**ha ev kes**»te olduğu gibi).

Hacî : Kâbe'yi ziyaret eden kimse, hacı.

Hacîhoz : Siirt yakınlarında bir köy.

Hacîreş : Şahin kuşu.

Haf : Herhangi bir şeyin yanı, tarafı (bazı yörelerde de «yukarı», «damın üstü», «üst kat» gibi anlamlarda kullanılır).

Have : Dört yönden birini işaret etmek için kullanılan sözcük.

Havıl : Çare, çıkar yol, çözüm yolu.

Havîn : Dört mevsimden biri olan yaz.

Hal : Durum, hal. A.
Hanê : İsimlerin sonuna eklenen işaret zamiri (örneğin «şu adam» anlamına gelen «**mırov ê hanê**» gibi).
Har : Kuduz hayvan. Mecazî olarak belâlı, şirret insanlar için de kullanılır.
Harbûn : Kudurmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**har dıbe**».
Harkırın : Kudurtmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**har dıke**».

Haş : Anlamsız, yararsız, abes iş.
Haşa : Kuvvetli inkâr, hâşâ. A.
Haşî : Kitap sayfalarının kenarlarına düşülen not. A.
Hatın : Gelmek anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**tê**», öznesi ise «**hatî**».

Hator : Kireç taşlarını dövmekte kullanılan iri başlı bir tahta tokmak.
Hawî : Yarı deli olan, aklî dengesi bozuk olan kimse.
Hawîbûn : Yarı deli olmak, aklî dengesi bozuk olmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**hawî dıbe**».
Hawîkırın : Yarı deli durumuna getirmek, aklî dengesini bozmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**hawî dıke**».
Hazır : Hazır. A.
Hazırbûn : Hazırlanmak, hazır olmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**hazır dıbe**».
Hazırkırın : Hazırlamak, hazır etmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**hazır dıke**».
Heb : 1 — Tane. Her şey için kullanılır. 2 — Pamuk tohumu.
Heban : Kuzu postundan yapılan torba.
Hebandın : Tapmak anlamına fiil, Şimdiki

zaman fiili **«dıhebîne»**.

Hebheb : Çarpışma sırasında yiğitlerin, güçlerini ve karşı koyma kararlılıklarını göstermek için bağırarak yaptıkları sesleniş.

Hebışandın : Hızlı ve oburca yemek yemek anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili **«dıhebışîne»**.

Hebî : 1 — Atılmamış, taneleri ayrılmamış pamuk. 2 — Kendir türlerinden, yemiş tutan bir bitki türü. Yemiş tutmayan türleri de vardır.

Hebreş : Çöreotu. Arapça **«heb»** ile Kürtçe - Farsça **«reş»** sözcüklerinden oluşturulmuş bileşik isim (sözcükteki «r» kalın okunur; ayrıca bazı yörelerde **«reşreşık»** denir ve her iki «r» kalın okunur).

Hebırman : Kış için kurutulup saklanan nar taneleri.

Hebs : Hapis. A. (Bazı yörelerde **«hefs»** şeklinde söylenir).

Hebsxane : Hapishane (bazı yörelerde **«hefsxane»**, bazı yörelerde de **«gırtîxane»** şeklinde söylenir).

Hecam : Soğuk algınlığında hastalara vurulan şişe.

Hecamker : Hastaya şişe vuran kimse.

Hecamkırın : Hastalara şişe vurmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili **«hecam dıke»**.

Hecınandın : Birisinin vücudunda eziklik, kırgınlık meydana getirmek anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili **«dıhecınîne»**;.

Hecınîn : Vücutta her hangi bir hastalıktan ya da eziklikten dolayı kırgınlık meydana gelmesi anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili **«dıhecıne»**.

Heçî : **«İse»**, «gelince» anlamına gelen söz-

cük (örneğin «yılana gelince» ya da «yılan ise insan düşmanıdır» anlamına gelen «**heçî ku mare dıjmınê mırove**» gibi).

Hed : Hadd, insanın yapabileceğinin sınırı. A.

Hedad : Demirci. A.

Hedar : Karar kılma, istikrara kavuşma, yatışma, sükûnet bulma.

Hedef : Hedef, amaç. A.

Hederwîs : Siirt yakınlarında bir köy.

Hedımandın : Yıkmak, bozmak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıhedımîne**».

Hedımîn : Yıkılmak, bozulmak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıhedıme**».

Hedırîn : Karar kılmak, istikrara kavuşmak, yatışmak, sükûnet bulmak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıhedıre**».

Hedîd : Bohtan'da bir köy.

Hefan : Hayvan tırnağının zayıflaması anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıhefe**».

Hefkîn : Hamur parçalarının ekmek yapmak üzere koparıldığında üzerine serpilen un.

Hefsar : Hayvan yuları.

Hefş : Hayvanları barındırmak için ayrılan ve etrafı çırpı ya da dikenlerle çevrilen yer.

Heft : Yedi sayısı.

Heftar : Sırtlan (bazı yörelerde «**keftar**» şeklinde söylenir).

Hefte : Hafta, yedi gün.

Heftê : Yetmiş sayısı.

Heftreng : İçinde yedi renkli çizgiler bulunan bir elbise çeşidi (sözcükteki «r» kalın okunur).

Heval : Arkadaş, yoldaş.

Hevêdan : Zırkan aşiretlerinden biri.

Hevîr : Hamur.

Hevîrtırş : Hamur ekşisi, hamur mayası (sözcükteki ikinci «r» kalın okunur).

Hevpar : Hisse sahibi, pay sahibi, ortak, (bazı yörelerde «**hevbehr**» şeklinde söylenir).

Hevra : Birlikte, beraber (sözcükteki «r» kalın okunur).

Hevrê : Yoldaş, yol arkadaşı, meslektaş (sözcükteki «r» kalın okunur).

Hevrıng : Koyun kırkmakta kullanılan özel makas.

Hevrîşım : İpek, ipekli.

Hevûrî : İki yaşına giren erkek oğlak (bazı yörelerde «**hebûrî**» şeklinde söylenir).

Hejık : Çalı çırpı.

Heq : 1 — Bedel, paha, ücret, hakk. 2 — Doğru olan, «bâtıl»ın karşıtı.

Heqdost : Dilenmeye çıkan kimselerin dilenirken söyledikleri söz.

Heqî : Haklılık, haklı olma durumu.

Heqkırın : 1 — Hakketmek anlamına bileşik fiil. 2 — Ölüyü, toprağa vermek üzere hazırlamak anlamına bileşik fiil. Her iki anlamda da şimdiki zaman fiili «**heq dıke**».

Hek : Şaşkınlık, taaccüp ifade ederken kullanılan sözcük.

Hekandın : Kazımak, hâk etmek anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıhekîne**».

Heke : Eğer anlamına gelen sözcük (çoğu yörelerde «**eger**» ve «**ku**» denir).

Hekemê : Garzan'da bir köy.

Hekîm : Tabip, hekim.

Hekkım : Mutlaka, kuşkusuz, kesinkes anlamına kullanılan sözcük.

Helac : Pamuk atan kimse, hallac. A.

Helak : Çok ağır hasta. A.

Helal : 1 — Helâl, «haram»ın karşıtı. 2 — Temiz ve pak olan şey.

Helan : 1 — Yumuşak taş, kolaylıkla yontulup kazılabilen taş (bazı yörelerde «**tıram**» denir ve «r» kalın okunur). 2 — Erimek anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıhele**».

Helandın : Eritmek anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıhelîne**».

Helaw : Helva. Genellikle pekmezden yapılır ve içine ceviziçi karıştırılır. A.

Helcık : Pamuğu atmakta kullanılan alet (çoğu yerlerde «**kevan**» denir).

Helenze : Siirt yakınlarında büyük bir köy.

Helıcandın : Pamuk atmak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıhelıcîne**».

Helız : Soğuk yerlerde yetişen ve çoğunlukla koyunlara yedirmek üzere kışa saklanan bir bitki (ayrıca mevsimi geçmek üzere olan hasat, bağ bozumu, tohum ekme gibi işler için de kullanılır).

Helîl : Pekmez ve undan yapılan ve kurutulup parçalara bölünerek kışa saklanan bir çeşit helva (bulamaç için de aynı sözcük kullanlıır; ayrıca bazı yörelerde «herîr» şeklinde de söylenir).

Helîm : Yumuşak huylu, halim - selim kimse. A.

Helwend : Şiirt yakınlarında büyük bir köy.

Hemal : Ücret karşılığında eşya taşıyan kimse, hammal (çoğu yörelerde **pıştîvan**» denir).

Hemalî : 1 — Ücret karşılığında yük taşıma, hammallık. 2 — Hamayıl (bazı yörelerde «hemayîl» denir).

Hemam : Hamam (bazı yörelerde «**germav**» denir).

Hemandın : Bir toprak parçasını, otlak yapıl-

mamması için ayırıp çevrelemek anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili **«dıhemîne»**.

Hemayîl : İçinde bazı âyet ve dualar yazılarak boyna asılan küçük kitap, hamayıl.

Hember : 1 — Karşı, mukabil. 2 — Rakîp, düşman.

Hembêz : Kucak.

Hembêzkırın : Kucaklamak, bir şeyi kucaga almak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili **«hembêz dıke»**.

Hemd : Allah'a yapılan hamd, şükür.

Hemdûne : Rıdvan ilçesinde (?) bir köy.

Hemêt : Koruma, himaye (bazı yörelerde **«hemet»** şeklinde söylenir).

Hemısen : Bilinen bir keçi türü.

Hemî : Hep, tamam, bütün. Her şey için kullanılır.

Heml : 1 — Hamilelik, gebelik. 2 — Yük taşıma kapasitesi, gücü.

Hemzık : Bir yemek çeşidi.

Hemzır : Ufak boylu, fakat çalışmada güçlü olan eşek.

Hendef : Uçurum.

Hendeko : Bir bitki türü.

Hene : Kına.

Henek : Latife, şaka, mizahî söz.

Hepık : Dokumaların dokuma sırasında dövülüp sıklaştırılmalarında kullanılan âlet.

Heps : Hapis A. (Bazı yörelerde **«hefs»** ve **«hebs»** şeklinde söylenir).

Hepsxane : Hapishane, cezaevi (bazı yörelerde **«hefsxane»** ve **«hebsxane»**, bazı yörelerde de **«gırtîxane»** denir).

Hepskırın : Hapsetmek, hapse koymak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili **«heps dıke»**.

Her : 1 — Sürekli, daima, her zaman. 2 — Bütün fertler, bütün kişiler (örneğin «her biri» anlamına gelen «**her yek**» ve «her kişi» anlamına gelen «**her kes**» gibi. 3 — Kelimenin kapsadıklarının hepsi. Bu anlamda birden fazla sayı isimlerinin başına gelir. Örneğin «**her du**» (her ikisi), «**her sê**» (her üçü ve «**her çar**» (her dördü) gibi. Bu son anlamda kullanıldığında sayılardan başka kelimelerin başına gelmez.

Herackırın : Herhangi bir şeyi tallal aracılığıyla satışa çıkarıp müzayede ile sattırmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**herac dıke**». (Sözcükteki ilk «r» kalın okunur).

Herbelûs : Garzan'da bir köy.

Herbılîn : İp gibi şeylerin düğümlenmesi anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıherbıle**» sözcükteki «r» kalın okunur).

Here : Git anlamına emir.

Herıdandın : Gücendirmek, darıtlmak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili. «**dıherıdîne**» (Sözcükteki «r» kalın okunur).

Herıdîn : Gücenmek, alınmak, darılmak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıherıde**» (Sözcükteki «r» kalın okunur).

Herımandın : Kirletmek, pisletmek, berbat etmek anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıherımîne**» (sözcükteki «r» kalın okunur).

Herımîn : Kirlenmek, pislenmek anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıherıme**» (sözcükteki «r» kalın okunur).

Herî : 1 — Çamur, balçık (bu anlamda kullanıldığında «r» kalın okunur). 2 — Yün (bazı yörelerde bu anlamdaki sözcük «hırî» şeklinde söylenir).

Herîr : Pekmezden yapılan ve kurtulup parçalara bölünerek kışa saklanan bir çeşit helva (bazı yörelerde «helîl» denir).

Herşex : Reşan'da (?) bir köy.

Herûm : İsteneni yapmaktan kaçınan, boyun eğmeyen, serkeşlik yapan hayvan.

Hesab : Hesap. A.

Hesabkırın : Hesaplamak, hesap etmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**hesab dıke**».

Hesan : 1 — Bıçak gibi şeyleri bilemekte kullanılan taş, bileyi taşı. 2 — Bir şeyi hissetmek anlamına fiil. Şimdiki zaman ifili «**dıhese**».

Hesandın : Başkasına herhangi bir şeyi duyurmak, onu o şeyden haberdar etmek anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıhesîne**».

Hesankırın : Bileyi taşı ile bilemek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**hesan dıke**».

Hesar : Hasar, mahsur kalma durumu.

Hesas : Gece bekçisi.

Hesın : Demir.

Hesınker : Demirci.

Hesîr : Hasır. A. (Çoğu yörelerde «**zılûk**» denir).

Hesk : Büyük kepçe.

Heskok : Sulu yemeğin tencereden alınmasında kullanılan küçük kepçe.

Hesp : At.

Hesret : Hasret. A. (Sözcükteki «r» kalın okunur).

Heste : Çakmak.

Hestî : Kemik.

Hestîf : Baş tarafı geniş olan ve ekmeğin tandırdan alınmasında kullanılan demir.

Hesûd : Kıskanç, başkalarını çekemeyen kimse. A. (çoğu yörelerde «**dexes**» denir).

Hesûdî : Kıskançlık, hasetlik, başkalarını çekememe.

Heş : Bir bitki yaprağından elde edilen ve ağız içi ağrıları iyileştirmekte kullanılan mavi renkli bir toz - ilâç.

Heşandın : Dolgu yapmak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıheşîne**».

Heşaş : Neşeli, keyifli, şen, çapkın kimse, Hem erkekler, hem de kadınlar için kullanılır.

Heşerî : Dişisiyle çokça çiftleşmek isteyen erkek hayvan.

Heşıfandın : Yazı yazarken mürekkebi kâğıt üzerinde dağıtmak anlamına fiil (daha çok mürekkep dağıtan kötü, kalitesiz kâğıt ve kalem için kullanılır). Şimdiki zaman fiili «**dıheşıfîne**».

Heşifîn : Yazı yazarken mürekkebin kâğıt üzerinde dağlıması anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıheşıfe**»

Heşır : Haşir, kıyamet günü.

Heşîn : 1 — Mavi renk. 2 — Yeşil bitkiler (bazı yörelerde her iki anlamda da «**şîn**» şeklinde söylenir).

Heşînbûn : 1 — Mavileşmek, mavî renge girmek anlamına bileşik fiil. 2 — Bitkilerin yeşermesi anlamına bileşik fiil. Her iki anlamda da şimdiki zaman fiili «**heşîn dıbe**» (bazı yörelerde her iki anlamda da fiil «**şînbûn**» şeklinde, şimdiki zaman fiili de «**şîn dıbe**» şeklinde kullanılır.)

Heşt : Sekiz sayısı.

Heştê : Seksen sayısı.

Heşû : Bazı elbiselerin yüzleri ile astarları

arasına yayılarak dikilen pamuk.

Heta : Belli bir zaman ifade eden ve «kadar», «değin» anlamında kullanılan kelime (örneğin «yarına kadar» anlamına gelen «**heta sıbê**» gibi). Bazıları bu sözcüğü «**heya**» şeklinde söylerler.

Hetav : Güneş, güneş ışığı.

Hetar : Kireç taşlarını döverek ufaltan kimse (sözcükteki «t» kalın okunur).

Hethetkê : Garzan'da bir köy.

Hetıkandın : Rezil etmek anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıhetıkîne**».

Hetıkîn : Rezil olmak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıhetıke**».

Hetîk : Başkalarının kötülüklerini açığa çıkararak rezil olmalarına neden olan, kötülüklerini yüzlerine vuran kimse.

Hetîketî : Rezalet, skandal.

Hetrek : Şiddetli darp, sert vuruş.

Hetrend : Siirt yakınlarında bir köy.

Hew : Bu kadar, tamam, son, hepsi bu.

Hewa : Hava, esinti, atmosfer. A.

Hewan : 1 — Havan. 2 — Barınmak, sükûnet ve huzur bulmak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıhewe**».

Hewandın : Barındırmak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıhewîne**».

Hewar : 1 — İmdat isteme çağrısı. 2 — Ağıt yakma (bazı yörelerde «**hawar**» şeklinde söylenir).

Hewarî : Ölüm haberi.

Hewbûn : Bir şeyin bitmesi, son bulması, tamamlanması anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**hew dıbe**».

Hewce : Muhtaç.

Hewcebûn : Muhtaç olmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**hewce dıbe**».

Hewcehî : Muhtaç olma.

Hewcekırın : Muhtaç etmek, muhtaç kılmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**hewce dıke**».

Hewdan : Düşmana karşı yapılan saldırı, hücum.

Hewdel : Suda pişirilen un, un çorbası.

Hewe : İkinci şahıs çoğul zamiri. «Siz» ve «sizler» anlamına (çoğu yörelerde «we» denir; ayrıca bazı durumlarda «**hun**» şeklini alır).

Hewes : Bir şeye duyulan istek, eğilim, arzu.

Hewez : Şaka, latife.

Hewêdî : İyi bir buğday türü.

Hewî : Kuma.

Hewq : Merdiven basamağı (bazı yörelerde «**pêplûk**» denir).

Hewl : Şaşı.

Hewnas : Ekin biçenlerin başı, biçici başı.

Hewr : 1 — Bulut. 2 — Kavak ağacı, (bu anlamda kullanıldığında «r» harfi kalın okunur).

Hewş : Avlu.

Hewz : Havuz (sözcükteki «z» harfi kalın okunur).

Hey : Süreklilik ifade eden sözcük (örneğin «gitti gitti» anlamına gelen «**çû hey çû**» gibi).

Heyderan : Rojkan aşiretlerinden biri.

Heyf : 1 — Yazık. 2 — Hayıflanan şey.

Hey - hey : Hayret, taaccüp ifade eden sözcük.

Heyırandın : Şaşkına döndürmek, hayrete düşürmek anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıheyırîne**».

Heyırî : Şaşıp kalan, hayret içinde kalan, ne yapacağını bilemeyen kimse.

Heyırîn : Şaşıp kalmak, hayrete düşmek, ne yapacağını bilememek anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıheyıre**».

Heyî : Var olan, mevcut olan.

Heyîn : Varlık, mevcudiyet, var oluş.

Heyran : Feda, kurban. Örneğin «ez **hoyranê teme**» yani «ben sana fedayım, kurbanım» denir.

Heywan : Hayvan. A.

Hezandın : Sarsmak anlamına fiil (çoğu yörelerde «**hejandın**» denir). Şimdiki zaman fiili «**dıhezîne**» (bu da çoğu yörelerde «**dıhejîne**» şeklinde söylenir).

Hezar : Bin sayısı (ayrıca kadın ismi olarak da kullanılır).

Hezaz : Yer kayması.

Hezır : Tahmin.

Hezırkırın : Tahmin etmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**hezır dıke**».

Hezîn : 1 — Hüzünlü, üzgün. A. 2 — Sarsılmak anlamına fiil (çoğu yörelerde «**hejin**» şeklinde söylenir). Şimdiki zaman fiili «**dıheze**» (bu da çoğu yörelerde «**dıheje**» şeklinde söylenir).

Hezîran : Haziran ayı.

Hezîranî : Bir armut türü. Haziran ayında yetişir.

Hezkırın : Sevmek, istemek, dilemek anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**hez dıke**».

Heznemêr : Rıdvan bucağında (?) bir köy.

Hezro : Bitlis'te bir köy adı (ayrıca Diyarbakır'a bağlı Hazro ilçesi).

Hezzo : Sason dağında ilçe merkezi olan bir köy (Siirt'e bağlı Kozluk ilçesinin merkezi).

Hê : Adı bilinmeyen ya da söylenmek istenmeyen birisine seslenirken kullanılan sözcük (örneğin kocası-

nın adını söylemeye utanan kadın ona böyle seslenir).

Hêb : Can havlı, canını kurtarma çabası.

Hêbet : Heybet, görkemli görünüş.

Hêcet : Bahane.

Hêç : Serkeş olan, boyun eğmeyen, bir türlü zaptedilemeyen, sağa sola saldıran hayvan (daha çok erkek mandalar için kullanılır. Ayrıca mecazî olarak deli-dolu, belâlı insanlar için de kullanılır).

Hêçbûn : Hayvanın serkeş olması, boyun eğmemesi, zaptedilememesi, sağa sola saldırması anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**hêç dıbe**»

Hêçkırın : Hayvanı serkeş ve saldırgan hale getirmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**hêç dıke**».

Hêvî : 1 — Umut, umut bağlanan kimse. 2 — Rica, beklenti, yakarış.

Hêvîdar : Umut eden, ricada bulunan, yakaran kimse.

Hêvîkırın : Umut etmek, rica etmek, beklemek, yakarmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**hêvî dıke**».

Hêvrıst : Dikenli yaprakları sürekli yeşil kalan bir ağaç (çam ağacının bodur bir çeşidi).

Hêj : Henüz, daha, hâlâ (bazı yörelerde «**hê**» şeklinde söylenir).

Hêja : Değerli, kıymetli.

Hêjan : Değer bulmak, değer kazanmak, kıymetlenmek, anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıhêje**».

Hêjandın : Değerlendirmek, değer kazandırmak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıhêjîne**».

Hêjîr : İncir.

Hêk : Yumurta.

Hêker : Örgü ören, örgücü kimse.

Hêkerûn : Yağda pişirilen yumurta (bazı yörelerde «**hêrûn**» biçiminde söylenir; her iki söyleyiş şeklinde de «r» kalın okunur).

Hêkî : Örgü örme işi, örgücülük.

Hêle : Keklik ve benzeri kuşların avı.

Hêlekan : 1 — Salıncak. 2 — Mancınık.

Hêmî : Uzun süre geçmesinden ya da başka bir nedenden dolayı çürüyecek duruma gelmiş olan elbise.

Hênık : Serin. Hava, yer ve her şey için kullanılır.

Hêran : Öğütülüp ufaltmak (örneğin un öğütmek gibi) anlamına fiil. Şımdiki zaman fiili «**dıhêre**» (sözcükteki «r» harfi kalın okunur).

Hêrs : Kızgınlık, öfke, sinirlilik.

Hêrsbûn : Kızmak, sinirlenmek, öfkelenmek, öfkeye kapılmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**hêrs dıbe**».

Hêrskırın : Kızdırmak, sinirlendirmek, öfkelendirmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**hêrs dıke**».

Hêrsok : Çabuk kızan, çabuk öfkeye kapılan, çabuk sinirlenen kimse.

Hêrû : Hatmi çiçeği.

Hêsa : Dinlenmiş kimse.

Hêsabûn : Dinlenmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**hêsa dıbe**».

Hêsakırın : Dinlendirmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**hêsa dıke**».

Hêsan : Kolaylaşmak, bir işin rahat olması anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**hêsan dıbe**».

Hêsanî : Kolaylık, rahatlık, güç olmama.

Hêsî : Rüzgârın etkisiyle bir yerde biriken

kar yığını (bazi yörelerde «**sêfî**» denir).

Hêsîr : Esir, tutsak (bazı yörelerde «**êsîr**» ve «**yexsîr**» şeklinde söylenir; ayrıca «**dîl**» de aynı anlama gelir).

Hêstır : Katır.

Hêşî : Kalın ve ağır ip.

Hêştır : Dişi deve.

Hêtûn : Ateş ocağı,

Hêwî : Nemli, rutubetli şey.

Hêz : Güç, kuvvet.

Hıbr : Yazı mürekkebi.

Hıcran : 1 — Belâ, felâket, musibet. 2 — Neden, sebep, etken.

Hıcre : Din bilimleri okuyan öğrencilerin okuyup kaldıkları, barındıkları yer, medrese.

Hıvdeh : Onyedi sayısı.

Hıjdeh : Onsekiz sayısı.

Hıjdehî : Halkın mesire yerlerinde toplandıkları belli bir zaman.

Hılavêtin : Yukarıya doğru atmak, yukarıya doğru savurmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**hıl davêje**».

Hılal : Hilâl, yarımay. A

Hılanîn : Bir şeyi kaldırmak, saklamak, bir kenara ayırmak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**hıltîne**».

Hılawîstın : Herhangi bir şeyi asmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**hıl dawîze**».

Hılawîstî : Asılmış olan şey. Her şey için kullanılır.

Hılbûn : Herhangi bir şeyin yerden koparak yukarıya doğru fırlaması anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**hıl dıbe**».

Hıldan : Herhangi bir şeyi kaldırmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**hıl dıde**».

Hıle-hıl : Yorgunluktan soluk soluğa gelme durumu, soluk soluğa nefes alma hali (bazı yörelerde «**helke-helk**» denir).

Hılêle : Bohtan'da bir köy. Bu sözlüğün hazırlanmasında yardımcı olan Molla Salih, bu köydendir. Allah kendisine hayır versin.

Hılgırtın : Herhangi bir şeyi almak, alarak taşımak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**hıl dıgre**».

Hılhatın : Yukarıya doğru kalkmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**hıl tê**».

Hılhılok : Bir ağacın, sedir ağacı meyvesine benzeyen ve yenilebilen meyvesi.

Hılkırın : Herhangi bir şeyi yerden çıkarmak, toprağın içinden çıkarmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**hıl dıke**».

Hılm : Nefes, soluk.

Hılo : Kalk, fırla anlamına emir.

Hılû : Düz, pürüzsüz, tüysüz, saydam. Her şey için kullanılır.

Hılûbûn : Düz, pürüzsüz tüysüz, saydam olmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**hılû dıbe**».

Hılûkırın : Düz, pürüzsüz, tüysüz, saydam hale getirmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**hılû dıke**».

Hımbêz : Kucak (çoğu yörelerde «**hembêz**» şeklinde söylenir).

Hımbız : Gür bitkiler ve gür tüyler ya da saçlar.

Hımet : Himmet.

Hın : Biraz, bir miktar. Her şey için kullanılır.

Hınav : Canlıların karın bölümündeki iç organları.

Hınar : Nar.

Hınare : Gönderilen haber (mesaj).

Hınartın : Haber (mesaj) göndermek anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıhınare**».

Hınartî : Gönderilmiş

olan haber (mesaj) ya da haberci, elçi.

Hınde : Bir miktar. Her şey için kullanılır.

Hındeq : Herhangi bir şeyin karşısında, mukabilinde olan şey.

Hındeko : Bir bitki.

Hındık : Az. Her şey için kullanılır.

Hındıkbûn : Azalmak, az olmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**hındık dıbe**».

Hındıkî : Azalma, az olma durumu.

Hındıkkırın : Azaltmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**hındık dıke**».

Hıner : Hüner, örneğin yiğitlik gibi iyi nitelik.

Hınermend : Hünerli, hüner sahibi kimse.

Hıngaftın : Hırpalamak, ezmek anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dihıngêve**».

Hıngê : O zaman, o vakit.

Hıngıv : Bal.

Hıngıvîn : Baldan olan, ballı, balda pişirilmiş, bala bulanmış olan şey.

Hıngıvkırî : Ballandırılmış, üzerine bal dökülmüş olan şey.

Hıngıl : Yüzülerek tulum haline getirilen derilerdeki bacak bölümleri, hayvanların bacaklarının bulunduğu bölümler.

Hıngî : O kadar ki.

Hıngori : Akşamın gün batımından yatma zamanına kadarki bölümü.

Hıngustîl : Yüzük. Bazılarınca kullanılır (çoğu yörelerde «**gustîl**» şeklinde söylenir).

Hıngustok : Terzinin dikiş sırasında parmağına taktığı âlet, yüksük.

Hır : Burası, ingilizcede olduğu gibi yakın yeri işaret ederken söylenen sözcük. «**Hıre**» şeklinde de söylendiği olur (bazı yörelerde

de «vır» şeklinde söylenir).

Hırç : Ayı.

Hırve : Buraya doğru.

Hırî : Yün (bazı yörelerde «**herî**» şeklinde söylenir).

Hırmet : Kadın. A. (Bazı yörelerde «**hırme**» şeklinde söylenir).

Hıseynî : Bamerd nahiyesinde (?) bir köy.

Hıstır : Gözyaşı.

Hış : 1 — Akıl, düşünme yeteneği (bazı yörelerde «**heş**» ve «**hoş**» şeklinde söylenir). 2 — Sus, konuşma, ses çıkarma anlamına emir.

Hışk : Sert, katı. Her şey için kullanılır.

Hışkbûn : Sertleşmek, katılaşmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**hışk dıbe**».

Hışkkırın : Sertleştirmek, katılaştırmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**hışk dıke**».

Hıştın : Bırakmak, yerinde bırakmak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıhêle**».

Hışyar : Uyanık (ayrıca mecazî olarak dikkatli anlamına gelir).

Hışyarbûn : Uyanmak, uykudan kalkmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**hışyar dıbe**».

Hışyarî : Uyanıklık, uyanık olma hali.

Hışyarkırın : Uyandırmak, uykudan kaldırmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**hışyar dıke**».

Hızn : Hüzün, üzüntü. A.

Hıznî : Hüzünlü, üzgün. A.

Hızûr : 1 — Huzur, önemli bir kimsenin huzuru. 2 — Sükûnet, huzur. A.

Hîv : Ay, gökyüzündeki ay (bazı yörelerde «**heyv**» denir.

Hîvık : Hilâl, yarımay.

Hikaye : Hikâye, öykü. A.

Hîkayekırın : Hikâye anlatmak, bir şeyin öyküsünü anlatmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**hîkaye dıke**».

Hîkî : Örgü örme işi.

Hîle : Hile. A.

Hîlebaz : Hileci, üçkâğıtçı, hile yollarını bilen kimse.

Hilekar : İşi gücü hile yapmak olan kimse.

Hîlekırın : Hile yapmak, işe hile karıştırmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**hîle dıke**».

Hîm : Temel, esas (bazı yörelerde «**xîm**» şeklinde söylenir).

Hînbûn : Öğrenmek, alışmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**hîn dıbe**».

Hînkırın : Öğretmek, alıştırmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**hîn dıke**».

Hînkırî : Öğretilmiş, alıştırılmış olan kimse.

Hîre-hîr : At kişnemesini anlatırken söylenen söz (sözcükteki her iki «r» de kalın okunur).

Hîş : Toprağının rengi kırmızıya ya da maviye çalan yer

Hîşe-hîş : At kişnemesini anlatırken kullanılan söz.

Hît : Bir keçi türü (tiftik keçisi).

Hîz : Ahlaksız, tüm ahlak sınırlarını aşan ve kendisine güvenilemeyen kimse (ayrıca fahişe anlamına da gelir).

Hîzan : Bitlis'e bağlı bir ilçe. Madenleri çoktur ve verimli bir yerdir.

Ho : 1 — Uzak olan kimselere seslenilirken kullanılan söz. 2 — Sığırları güderken kullanılan söz.

Hodar : Kuşları avlamakta kullanılan madde (yapışkan bir maddedir, ağaç dallarının üzerine dökülür ve

kuşlar buraya konduğu zaman ayakları yapışıp kalırlar).

Hogır : Munis, cana yakın, insana iyi vakit geçirten arkadaş.

Hok : Kolay çözülebilen düğüm (kördüğümün karşıtı).

Hol : 1 — Fırlayış, bir yerden bir yere atlama. 2 — Bir çocuk oyunu. Her biri eline bir değnek alarak aralarındaki topa vururlar.

Horî : Huri.

Hoş : 1 — Akıl, düşünme yeteneği (çoğu yörelerde «hış», bazı yörelerde de «**heş**» şeklinde söylenir). 2 — Rengi siyah ile beyaz arasında olan keçi.

Hoz : Güç, kuvvet (çoğu yörelerde «hêz» denir).

Hozan : Şair.

Huqe : Bir ağırlık ölçüsü, iki kıyye (1,4 kilogram kadar).

Hukumat : Hükûmet.

Hun : İkinci şahıs çoğul zamiri, siz sizler (cümle içindeki durumuna göre bazen «**we**» şeklini alır).

Hundır : İç, içeri (bazı yörelerde «**hındır**» ve «**hındur**» şeklinde söylenir ve hepsinde de «r» harfi kalın okunur).

Hûçık : Üste giyilen elbiselerin kol bölümü, yen.

Hûd : Topraktan yapılmış ve bir tarafı kırılmış olan kap.

Hûr : 1 — Ufak. Her şey için kullanılır; örneğin un, kum ve başka tüm küçük cisimler gibi. 2 — Mide (bu anlamdaki sözcük, bazı yörelerde «**hûrî**» şeklinde söylenir).

Hûrbûn : Ufalmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**hûr dıbe**».

Hûrkırın : Ufaltmak, ufak parçalara ayırmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili **«hûr dıke»**.

Hût : Denizlerde yaşayan iri hayvanlar, hut. A.

X

Xaç : Hıristiyanların haçı.

Xaçhebîn : Haça tapan, Hıristiyan (bazı yörelerde **«xaçevîn»** şeklinde söylenir).

Xaçırgan : Ateş ocağının üzerine konulan ve üzerine tencerenin konulduğu demir.

Xaçlû : Elajgır'da (Eleşkirt) bir köy.

Xaçûka : Bitlis'te bir köy.

Xadım : Hizmetçi. A.

Xafıl : Gafil. A.

Xav : 1 — Çiğ yiyecek, pişmemiş yemek. 2 — Dabaklanmamış deri.

Xavık : 1 — Çok yırtık, çürümüş, lime lime olmuş elbise. 2 — Karın ile kalça arasındaki boşluk, böğür (bazı yörelerde bu anlamda kullanıldığı zaman, sözcük **«xafık»** şeklinde söylenir).

Xavır : Kökü basura iyi gelen bir bitki.

Xal : 1 — Ananın karde-

şi, dayı. 2 — Yüzdeki ben.

Xalxalok : Bite benzeyen ve fakat ondan küçük olan bir hayvan (bazı yörelerde uğurböceği için kullanılır).

Xalıb : Galip, yenen. A

Xalıbî : 1 — Galibiyet, galip gelme, yenme. 2 — Bamerd bucağında (?) bir köy.

Xalıs : Halis, yabancı maddelerden arı. A.

Xalî : 1 — Halı. 2 — Tenha yer, ıssız yer, boşalmış yer.

Xalîbûn : Tenhalaşmak, ıssızlaşmak, boşalmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**xalî dıbe**».

Xalîçe : Halı.

Xalîkırın : Tenhalaştırmak, ıssızlaştırmak, boşaltmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**xalî dıke**».

Xam : Uzun süre yürümeyen ve bu nedenle yürüyüş gücü azalan hayvan (hamlaşan insanlar için de kullanılır).

Xama : Yetişkin, gelinlik çağına gelmiş kız, genç kız.

Xambûn : Hamlaşmak, ham olmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**xam dıbe**».

Xamkırın : Hayvanı uzun süre dinlenmeye bırakarak hamlaşmasını sağlamak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**xam dıke**».

Xamox : Ekine verilen ilk su, ilk sulama.

Xamûr : Elajgır (Eleşkirt) ilçesinde bucak merkezi olan bir köy (şimdiki Hamur ilçesi).

Xan : Han.

Xandûq : Kökü yenilen bir bitki ve kökü.

Xang : Olgunlaşmamış meyve ve tütün.

Xanık : Sebze ve meyve satıcılarının kullan-

dıkları gibi büyük ve geniş ağızlı sepet.

Xanım : İtibarlı kadın.

Xanî : Ev (sadece yapının kendisi anlamına gelir ve içinde oturulsun ya da oturulmasın, bu adla adlandırılır; içindekilerle birlikte kastedildiğinde ise «mal» kullanılır. Boş olan bir eve «**xanî**» denir, fakat «**mal**» denmez).

Xapandın : Kandırmak, aldatmak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıxapîne**»».

Xapînok : Aldatıcı, kandırıcı, üçkâğıtçı, dalavereci kimse.

Xapkırın : Oyuna getirmek, üçkâğıda getirmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**xap dıke**»».

Xar : At koşusu.

Xare : Çocukların oynadığı yuvarlak bir taş (misket).

Xarîz : Unun yağda pişirilmesiyle yapılan bir yiyecek.

Xarsık : Hıristiyan kadını.

Xarûf : Topraktan yapılan ve su içmekte kullanılan, geniş ağızlı bir kap.

Xarûk : Taneleri yenilen bir bitkinin kabuklarından elde edilen iplikten yapılan bir ayakkabı çeşidi.

Xarûz : İpe dizilen cevíziçi ve benzerleri.

Xas : Saf, temiz, üstün kaliteli mal.

Xase : İyi buğdaydan yapılan un.

Xasma : Özellikle, bilhassa.

Xasûk : Kurnaz, siyasetçi, oyunbaz kimse.

Xaşe : Bazı organların üzerinde (örneğin ciğerlerde) yer alan çok ince tabaka (zar).

Xaşêl : Öğütülmüş buğdaydan yapılan ve üzerine yağ dökülerek yenilen bir yiyecek.

Xaşêlıno : Obur, önüne

geleni abur - cubur yiyan kimse.

Xatır : 1 — Kadir, hatır. 2 — Veda sırasında kullanılan sözcük. Çoğu zaman başına bir «**bı**» ön-eki eklenir.

Xatî : Teyze (bazı yörelerde «**xaltî**» şeklinde söylenir).

Xatûn : İtibarlı kadın (doğrusu itibarlı genç kız).

Xaye : 1 — Amaç, gaye. A. 2 — Kaybolup izine bile rastlanılmayan herhangi bir şey, ya da insan.

Xayın : Hain, hiyanet eden kimse.

Xazî : Gayri müslimlere karşı savaşan kimse, gazi. A.

Xebat : Çaba, çalışma.

Xebatkar : Çaba harcayan, çalışan kimse, çalışkan.

Xeber : Haber. Bazen «sövgü» anlamında da kullanılır.

Xeberbezîn : Haber yayan, dedikoducu, duyduğunu çevreye yayan kimse (sözcükteki «z» harfi kalın okunur).

Xeberdan : Konuşmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**xeber dıde**».

Xeberdar : Haberli olan, haberdar.

Xebergerîn : Haberleri yayan, dedikoducu, söz götürüp getiren kimse (sözcükteki ikinci «r» kalın okunur).

Xebıtandın : Çalıştırmak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıxebıtîne**».

Xebıtîn : Çaılşmak, çaba harcamak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıxebıte**».

Xebîs : Habis. A.

Xecîcok : Yenilebilen ve kırmızı çiçeği olan bir bitki.

Xef : Gizli, hafi.

Xefbûn : Gizlenmek, saklanmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**xef dıbe**».

Xefık : Fak, tuzak.

Xefkırın : Bir şeyi gizlemek, saklamak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**xef dıke**».

Xeftan : Elbiselerden kaftan.

Xela : Kıtlık, yokluk.

Xelan : Burulma anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıxele**».

Xelandın : Burmak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıxelîne**»

Xelat : Hil'at, armağan, hediye.

Xelebe : Galebe, yengi.

Xelendûr : Kürtler tarafından yenilen tatlı bir bitki.

Xelet : Yanlış. A.

Xeletî : Yanlışlık.

Xelıqandın : Kapıyı kapatmak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıxelıqîne**».

Xelıqîn : Kapının kapanması anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıxelıqe**».

Xelıtandın : Birisinin yanlış yapmasına neden olmak ya da yanlışını ortaya çıkarmak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıxelıtîne**».

Xelıtîn : Yanlışa düşmek, hataya düşmek anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıxelıte**».

Xelîfan : Şax (Cizre'ye yakın bir yer) yakınlarında bir köy.

Xelîfe : Halka tarikat verme izni bulunan şeyh, halife.

Xelîlan : Şax'ta (Cizre'ye yakın bir yer) bir aşiret ve Aşîtan'da (?) bir köy.

Xelît : Bele bağlanan ve içinde barut, saçma gibi tüfek malzemeleri bulunan tüfek avadanlığı.

Xelq : 1 — İnsanlar, halk. 2 — Başkaları, el olanlar. «**Xelk**» ve «**xel**» şeklinde de söylenir (son şekli, yani «**xel**», sadece «el» ve «eller» anlamında kullanılır).

Xem : Gam, keder, üzüntü.

Xemçûr : Bitlis yakınlarında bir köy.

Xemgîn : Üzgün, üzüntülü, kederli kimse.

Xemılandın : Süslemek anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıxemılîne**».

Xemılîn : Süslenmek anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıxemıle**».

Xeml : Süs. Zinet eşyası, elbise, silâh gibi şeyler.

Xemlînok : Süsleyen kimse, süsleyici.

Xemrevîn : Dert ve kederleri gideren, insana dert ve üzüntüleri unutturan şey (daha çok sevgililer için kullanılan bu sözcükteki «r» kalın okunur).

Xemûr : Yüzünde, gövdesinin rengine uymayan renkte çizgiler bulunan keçi (bazı yörelerde böyle keçilere «**xez**» de denir).

Xenaq : Boğulma, boğma, boğuntu.

Xencelîs : Yenilebilen bir bitki kökü.

Xendek : Hendek. (bazı yörelerde «**xendeq**» şeklinde söylenir). A.

Xendok : Rıdvan ilçesinde (?) bir köy.

Xenıqandın : Boğmak ve suda boğmak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıxenıqîne**».

Xenıqîn : Boğulmak ve suda boğulmak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıxenıqe**».

Xenîbûn : Bollaşmak, bolluğa kavuşmak, herhangi bir şeyi bol miktarda edinmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**xenî dıbe**».

Xenîkırın : Birini bolluğa kavuşturmak, herhangi bir şeyi bolca edinmesini sağlamak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**xenî dıke**».

Xenûq : Kolay yutula-

mayan, yutulması güç olan yiyecek.

Xenûqe : Boyuna takılan bir gerdanlık çeşidi.

Xenzırandın : Fazla tüyleri ateşle yakarak yok etmek anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıxenzırîne**» (bazı yörelerde fiil «**kızırandın**», şimdiki zaman fiili de «**dıkızırîne**» şeklinde söylenir).

Xenzırîn : 1 — Fazla tüylerin ateşle yakılması anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıxenzıre**» (bazı yörelerde fiil «**kızırîn**», şimdiki zaman fiili de «**dıkızıre**» şeklinde de söylenir). 2 — Hınzırlaşmak, hınzırlık yapmak, domuzlaşmak, domuz huyunda olmak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıxenzıre**».

Xepar : Hıyar ve benzeri sebzelerin ekili olduğu toprağı çapalayıp yumuşatma ve yabancı otlardan temizleme işi.

Xepırandın : Hıyar, tütün gibi şeylerin ekili olduğu toprağı çapalayıp yumuşatmak ve yabancı otlardan temizlemek anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıxepırîne**».

Xerac : Devletin her yıl halktan aldığı paralar (vergi).

Xeraf : Balık avlamakta kullanılan bir ağ çeşidi.

Xerat : Marangoz.

Xerbazî : İki ya da daha fazla kişiler arasında yapılan el şakası, şakadan yapılan karşılıklı saldırı ve savunma gibi hareketler.

Xercî : 1 — Harcamak üzere ayrılan para, harçlık. 2 — Bazı elbiselerin belirli yerlerinin sırma ile işlenerek yapılan nakış.

Xercîkırın : Bazı elbiselerin belirli yerlerini sırma ile işleyerek na-

kışlı yapmak, nakışlı hale getirmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**xercî dıke**».

Xerckırın : Para harcamak ya da bir şeyi tüketmek, tüketim maddelerini kullanmak anlamına bileşik fiil (tüketilmeyen ya da dayanıklı olan tüketim maddeleri, örneğin yazı makinesi için bu fiil kullanılmaz; «kullanmak» ve «çalıştırmak» anlamına gelen «**xebıtandın**» fiili kullanılır).

Xerdel : Hardal.

Xerez : Garaz. A.

Xergele : İnsanlardan oluşan kalabalık, insanların kalabalık oluşturması, izdiham.

Xerxere : 1 — Can çekişme sırasında insanın çıkardığı hırıltı. (bazı yörelerde «**xırîn**» denir). 2 — Gargara.

Xerıcîn : Herhangi bir işte eğitim görmek, alışmak, alışmaya çalışmak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıxerıce**».

Xerıqandın : Gark etmek, suda boğmak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıxerıqîne**».

Xerıqîn : Gark olmak, suda boğulmak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıxerıqe**».

Xerîb : Yabancı, garip. A.

Xerîbdost : Daha önce tanımadığı insanlarla çabucak tanışıp dost olabilen, insanlarla kısa zamanda dostluk kurabilen kimse.

Xerîbî : Gurbet, yabancılık.

Xerîbok : Bir armut çeşıdı.

Xerz : Yeni dikilmiş ve fidanlık dönemini yeni aşmış ağaç.

Xerzan : Siirt'e bağlı bir ilçe.

Xesandın : Erkek hayvanları kısırlaştırmak

anlamnıa fiil. Şimdiki zaman fiili **«dıxesîne»**.

Xesar : Zarar - ziyan. A.

Xesas : Erkek hayvanları kısırlaştıran kimse.

Xesıfîn : 1 — İnsanın içinde bulunduğu durumdan daha kötü bir duruma düşmesi anlamına fiil. 2 — Ekili buğday ve benzeri hububatların yabanî bitkiler tarafından istilâ edilerek tamamen yok olması ve yabanî otlara dönüşmesi anlamına fiil. Her iki anlamda da şimdiki zaman fiili **«dıxesıfe»**.

Xesî : Kısırlaştırılmış hayvan.

Xesîs : Cimri. A.

Xesnıhêr : Bohtan'da, Berwarî (Pervari)nin hükümet merkezi olan bir köy.

Xesû : Kaynana.

Xeşîl : Bir bitki. Sinameki olduğu söylenir.

Xeşîm : Acemî olan, girdiği işe henüz alışmamış ve yeterince tecrübe edinmemiş olan kimse.

Xet : Hat, çizgi. A. (Çoğu yörelerde **«xêz»** denir).

Xetme : Harman döverken öküzlerin buğdaydan yemelerini önlemek için çenelerinin altına yerleştirilerek ağızlarına bağlanan çubuk (bazı yörelerde buna «ağızlık» anlamına gelen **«devık»** denir).

Xew : Uyku.

Xewar : Çok uyuyan, uykusu çok olan insan ya da hayvan.

Xewx : Şeftalî (bazı yörelerde **«xox»** şeklinde söylenir).

Xewxe : Herhangi bir işin bozulması, o işte meydana gelen çözülme ve bozukluk.

Xew-xewe : Uyuklama, uyku ile uyanıklık arası durumu.

Xewn : Rüya, düş.

Xewr : Çok derin çukur. A.

Xeybet : Adam çekiştirme, başkasının arkasından konuşup dedikodu yapma işi.

Xeyd : Alınma, gücenme, darılma.

Xeyda : Hizan'da bir köy.

Xeydan : Dargın, darılmış olan kimse.

Xeydok : Çabuk darılan, alıngan, hassas kimse.

Xeyıdandın : Darıltmak, gücendrimek anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıxeyıdîne**».

Xeyıdîn : Darılmak, alınmak, gücenmek anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıxeyıde**».

Xezal : Ceylân (kız ismi olarak da kullanılır).

Xezam : Sonbaharda sararan ağaç yaprakları.

Xezîne : Hazine. A. (Bazı yörelerde «**xızne**» şeklinde söylenir).

Xezûr : Kayınbaba.

Xêl : Gelini baba evinden alıp damat evine getirmeye giden insanlardan oluşan topluluk (gelin alayı).

Xêlî : Baş örtüsü. Hem erkeklerin, hem de kadınların baş örtüleri için kullanılır (bazı yörelerde erkekler de soğuktan ya da sıcaktan korunmak için başlarına örtü örterler).

Xêlîkırın : Başa örtü örtmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**xêlî dıke**».

Xêr : 1 — İyi iş, hayır, «şerr»in karşıtı. 2 — Olumsuzluk cevabı, hayır, yok (bu anlamda kullanıldığında çoğu zaman başına «**na**» eklenir ve «**naxêr**» şeklinde söylenir).

Xêrdîn : Bir işin, bir malın hayrını görmek anlamına bileşik fiil (Sözcüğün aslı «**xêrdîtın**»dır; kısaltıp hafifletmek için «**xêrdîn**» şeklinde söylenir). Şimdiki zaman fiili «**xêr dıbîne**».

Xêretxane : İmaret, düşkünler yurdu, darülâceze.

Xêrxwaz : İyiliksever kimse.

Xêrnedî : Hayır görmeyen, iyi gün görmeyen, iflâh olmayan, işi hep ters giden, talihsiz kimse.

Xêrnexwaz : İyiliksever olmayan, başkasının iyiliğini istemeyen, kötü niyetli, başkasını çekemeyen kimse.

Xêrt : Bohtan'da bir köy.

Xêz : Çizgi, hat.

Xêzbûn : Çizilmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili **«xêz dıbe»**.

Xêzkırın : Herhangi bir şeyi çizmek, çiziktirmek, üzerinde çizgi çizmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili **«xêz dıke»**.

Xıcîk : Bağ evi (bazı yörelerde **«xıncîk»** şeklinde söylenir; bazı yörelerde de bağ evine **«bûtık»** denir).

Xıçvıçandın : Bir işi yaparken baştan savma bir şekilde yapmak, gerekli özen ve dikkati göstermeden yapmak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili **«dıxıçvıçîne»**.

Xıdırnebî : Kış mevsiminin belli bir günü. Kürtler bu günde arpa unundan helva yaparlar ve sevinip şenlikler düzenlerler.

Xıdok : İnsanın yanlarının gıdıklanması ya da iki demir parçası gibi şeylerin birbirine sürtülmesinden çıkan seslerin meydana getirdiği gıdıklanma (bazı yörelerde **«xıdokî»** şeklinde söylenir).

Xılaf : Gerçeğe aykırı söz, yalan.

Xılas : 1 — Kurtuluş. 2 — Tamamlanma, son A.

Xılasbûn : 1 — Herhangi bir sıkıntıdan, bir güçlükten kurtulmak anlamına bileşik fiil.

2 — Herhangi bir işin tamamlanması, sona ermesi anlamına bileşik fiil. Her iki anlamda da şimdiki zaman fiili «**xılas dıbe**».

Xılasî : Kurtuluş.

Xılaskırın : 1 — Herhangi bir sıkıntıdan, bir tehlikeden, bir güçlükten kurtarmak anlamına bileşik fiil. 2 — Herhangi bir işi tamamlamak, sona erdirmek anlamına bileşik fiil. Her iki anlamda da şimdiki zaman fiili «**xılas dıke**».

Xılxal : Kadınların ayak bileklerine taktıkları bilezik, halhal.

Xılolîk : 1 — Tarlalarda, ekinler arasında yetişen ve kökü yenilebilen bir bitki. 2 — Taneleri sert olmayan dolu.

Xılûxe : İçi boş olan şey, kof cisim.

Xılûs : Bohtan'da bir dağ.

Xılt : Sigara ağızlığında ya da pipo çubuğunda biriken kir (çoğu yörelerde, öğütülüp un yapmak üzere buğday, arpa, nohut gibi hububatların karıştırılmasından meydana gelen karışıma da «**xılt**» denir).

Xılwe : Tenha yer, ıssız yer.

Xıncer : Hançer.

Xıngılîn : 1 — Kırık ya da çıkık bir organın (örneğin kolun) ya da gözkapaklarının sarkması anlamına fiil. 2 — Sakatlar gibi yürümek, düzgün olmayan şekilde yürümek anlamına fiil. Her iki anlamda da şimdiki zaman fiili «**dıxıngıle**».

Xınok : Bohtan'da bir köy.

Xınûs : Erzurum'da ilçe merkezi olan bir köy (Hınıs ilçesi).

Xırab : Kötü, fena, «iyi» nin karşıtı.

Xırabbûn : Kötü olmak

anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**xırab dıbe**».

Xırabe : 1 — Arızalı, bozuk. 2 — Yıkılmış bina ya da yer, virane.

Xırabebûn : 1 — Arızalanmak, bozulmak anlamına bileşik fiil. 2 — Yıkılmak, viraneye dönmek anlamına bileşik fiil (her iki anlamda da çoğu zaman «**xırabûn**» şeklinde söylenir). Her iki anlamda da şimdiki zaman fiili «**xırabe dıbe**» (çoğu zaman «**xıra dıbe**» şeklinde söylenir).

Xırabekırın : Bozmak, arızalı hale getirmek anlamına bileşik fiil. 2 — Yıkmak, viraneye çevirmek anlamına bileşık fiil (her iki anlamda da çoğu zaman «**xırakırın**» şeklinde söylenir). Her iki anlamda da şimdiki zaman fiili «**xırabe dıbe**» (çoğu zaman «**xıra dıbe**» şeklinde söylenir).

Xırabî : Kötülük, fenalık, «iyilik»in karşıtı.

Xırabkırın : Kötüleştirmek, fenalaştırmak, kötü ve fena göstermek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**xırab dıke**».

Xıran : Aldanmak, yanılmak, kanmak, aldatılmak, yanıltılmak, kandırılmak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıxıre**».

Xırandın : Aldatmak, yanıltmak, kandırmak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıxırîne**».

Xırar : Çok büyük çuval (çoğunlukla saman taşımakta kullanılır).

Xırayî : Aldanmış, kanmış, yanılmış, aldatılmış, kandırılmış, yanıltılmış kimse.

Xırbe : Yıkılmış bina ya da yer, harabe, virane.

Xıre-xır : Horlama.

Xırek : İçine sokulana göre geniş kalan, içindekini tutamayan ve

kavrayamayan delik (laçka, laçkalaşmış delik; örneğin anahtar deliği gibi).

Xırêf : Bal, pekmez gibi şeylerin tortusu.

Xırıfî : Bunamış kimse, bunak.

Xırıfîn : Bunamak, bunak hale gelmek anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili **«dıxırıfe»**.

Xırıkîn : Ayağı kaymak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili **«dıxırıke»**.

Xırîn : Horlamak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili **«dıxıre»**.

Xırındal : Yenilebilen bir bitki.

Xırındol : İnek, koyun gibi hayvanların doğurduktan hemen sonra sağılan ve katılaşan sütleri (bazı yörelerde buna **«fıro»** denir ve «r» harfi kalın okunur).

Xırınk : Güzel, alımlı ve zarif kadın.

Xırge : İçi pamukla doldurulmuş, üste giyilen giysi (hırka).

Xırmûşek : Çimdik (bazı yörelerde **«qırmîçık»**, bazı yörelerde de **«qurnîsk»** şeklinde söylenir).

Xırpe : Birkaç kişi, bir topluluk tarafından bir kişiye yapılan saldırı.

Xırpık : Kırkırdak kemiği.

Xırtık : Çocukların yakalandığı bir hastalık (bu hastalığa yakalanan çocuklar, öksürürken anormal ve tırmalayıcı bir ses çıkarırlar; boğazları yangılanır ve ağrı yapar).

Xırtıkî : «Xırtık» hastalığına yakalanan çocuk.

Xırtol : İnsanların oluşturduğu kalabalık, izdiham.

Xıslık : Küçük salkım, üzüm salkımının bir parçası.

Xışxış : Kadınların takındıkları süs eşyası

gibi şeylerin çıkardığı sesi anlatırken kullanılan sözcük.

Xışxışok : Küçük çocukların eline verilen saplı çıngırak, çıngırdak.

Xışır : Kadın süs eşyası.

Xışîn : Şarıldamak (suyun şarıldaması) anlamına fiil (bazı yörelerde «**xuşîn**» şeklinde söylenir). Şimdiki zaman fiili «**dıxışe**» (bu da bazı yörelerde «**dıxuşe**» şeklinde söylenir).

Xışrûk : Çocukların başlarında meydana gelen ve yüzlerine de yayılan sivilceler.

Xışt : Ucu sivri şiş.

Xıştîn : Hışırdamak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıxışte**».

Xıtêre : Ucu yarılarak ışık etmesi için tutuşturulan değnek (bazı yörelerde buna «**beysûs**», bazı yörelerde de «**yelmûm**» denir). Kürtler arasında bilinen bir günün gecesinde çocuklar bu değnekleri tutuşturup başlarının çevresinde dolaştıra dolaştıra gezerler.

Xıtme : Kur'ân-ı kerîmin tamamını okuma, hatim.

Xıtımandın : Bir deliği tıkamak, bir çukuru doldurup, kapatmak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıxıtımîne**».

Xıtımîn : Bir deliğin tıkanması, bir çukurun dolup kapanması anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıxıtıme**».

Xıtımkırın : Kur'ân-ı kerîmin tamamını okumak, hatmetmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**xıtım dıke**».

Xıyanet : Hıyanet, ihanet. A.

Xıyar : Hıyar, salatalık.

Xızan : Yoksul, fakir.

Xızanbûn : Yoksullaşmak, fakirleşmek anlamına bileşik fiil.

Şimdiki zaman fiili «**xızan dıbe**».

Xızanî : Yoksulluk, fakirlik.

Xızanok : Kendini yoksul gösteren, bunu alışkanlk haline getiren kimse.

Xızêm : Kadınların burunlarına taktıkları, altından ya da gümüşten yapılan süs eşyası, hızma.

Xızêmok : Şalgam ve ceviziçi ezmesinin pişirilerek yapılan ve üzerine yağ dökülerek yenilen bir yemek.

Xızxızok : Taneleri ufak olan ve bulgur tanelerine benzeyen dolu (bazı yörelerde buna «**xışık**» denir).

Xızm : Akraba, kan yakınlığı olan kimse, hısım.

Xızmet : Hizmet. A.

Xızmetkar : Hizmetçi.

Xızmetkırın : Hizmet etmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**xızmet dıke**».

Xîç : 1 — Memeli hayvanlardan sağılan ilk süt. 2 — Çakıl taşı. 3 — ağaçlardan elde edilen sakız.

Xîçık : Ufak çakıl taşı.

Xîm : 1 — Binaların temeli, temel, esas (bazı yörelerde «**hîm**» şeklinde söylenir). 2 — Soy sop.

Xîret : Gayret, hamiyet.

Xîretkêş : Gayretli, hamiyetli kimse.

Xîretkırın : Gayret etmek, hamiyet göstermek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**xîret dıke**».

Xîzar : Büyük testere, hızar.

Xone : Erkek kedi, tekir kedisi.

Xopan : Yıkılmış ev, harabeye dönmüş ve viran olmuş ev.

Xort : Genç erkek, delikanlı.

Xulam : Uşak, başkasının uşaklığını yapan kimse.

Xule-xul : Yer altında

akan suyun çıkardığı sesi anlatmak için kullanılan sözcük.

Xumaç : Bitlis yakınlarında bir köy.

Xumal : Kendi işini kendisi yapan kimse.

Xumalî : 1 — İyi yapılması için özel olarak ısmarlanan elbise. 2 — Çoğalabilen değerli mal (örneğin hayvanlar gibi).

Xumalîk : Elde ve kucakta taşınamayıp ancak sırtta taşınabilen büyük testi.

Xumam : 1 — Havayı bazen kaplayan pus. 2 — Gözün dumanlanması, önünde pus varmış gibi iyi görmemesi hali.

Xumar : Kumar (çoğu yerlerde «**qumar**» şeklinde söylenir).

Xumırîn : 1 — Olgunlaşmak üzere olan meyvelerin kızarmaya başlaması anlamına fiil. 2 — Ateşin sönerek kül tutması anlamına fiil. Her iki anlamda da şimdiki zaman fiili «**dıxumıre**».

Xumîn : Yıkılma gibi şeylerin çıkardığı sesi anlatmak için kullanılan sözcük.

Xumrî : 1 — Kırmızı ile siyah arası renk. 2 — Bu renkte olan herhangi bir şey.

Xunav : 1 — Ağır ağır yağan, taneleri yumuşak bir şekilde yere düşen yağmur. 2 — Gece bitkilere düşen çiy (bazı yörelerde buna «**avî**» denir).

Xundî : 1 — Davetli, davet edilmiş kimse, çağrılı. 2 — Gelin alayına katılan erkek.

Xunıvîn : Yağmurun ağır ağır ve hafifçe yağması anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıxunıve**».

Xunkar : Müslümanların padişahı. «**Xundekar**» şeklinde de söylenir.

Xur : Kaşıntı.

Xuran : Kaşınmak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıxre**».

Xurandın : Kaşımak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıxurîne**».

Xurbet : Gurbet. A.

Xurc : İçinde öte-beri taşınan torba, hurç. «**Xurcık**» şeklinde de söylenir.

Xurde : Ayakkabı tabanı ile astarı arasına yerleştirilen deri parçacıkları, hurda.

Xurek : Yemek, yiyecek'

Xurê : Çiçek hastalığı.

Xurîn : Kahvaltı yapmamış kimse.

Xurînî : Kahvaltı.

Xurme : Hurma.

Xurt : Güçlü. Hem vücutça (ya da irade bakımından) güçlü olanlar, hem de nüfuz sahibi ya da zengin olanlar için kullanılır.

Xurtbûn : Güçlenmek, güç sahibi olmak, nüfuzlu ya da zengin olmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**xurt dıbe**»,

Xurtî : Güçlülük, güç sahibi olma hali.

Xurtkırın : Güçlendirmek, nüfuz ya da maddî güç sahibi kılmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**xurt dıke**».

Xusar : Geceleri yere düşerek yer yüzünü beyazlaştıran ve sonra da çabucak eriyen, tuz gibi madde.

Xuşîn : Suyun çağıldaması anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıxuşe**».

Xuşk : Bacı, kızkardeş (bazı yörelerde bacıya «**xweh**» denir).

Xuşûş : Hile, sahte iş, karışık iş.

Xutbe : Hutbe' A.

Xuyabûn : Görünmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**xuya dıbe**».

Xuyan : Görünmek anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıxuye**».

Xuyayî : Görünen.

Xuzyar : Garzan'da bir köy.

Xûl : Doğuştan başı eğik olan, başını kaldıramayan hayvan.

Xûz : Sırtında kamburu olan kimse.

Xwar : Eğik, çarpık, bükük, eğri. Her şey için kullanılır.

Xwarbûn : Eğilmek, eğrilmek, bükülmek, çarpılmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**xwar dıbe**».

Xwarın : Yemek anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıxwe**».

Xwarî : Eğiklik, eğrilik, büküklük.

Xwarkırın : Eğmek, bükmek, eğri ve çarpık hale getirmek anlamına bileşik fiili. Şimdiki zaman fiili «**xwar dıke**».

Xwarox : Yiyici.

Xwarzî : Bacının (kızkardeşin) oğlu ya da kızı (bazı yörelerde «**xwehrzî**», bazı yörelerde de «**xwarz**» şeklinde söylenir).

Xwazxwazok : Çok istekte bulunan, her önüne gelenden bir şey isteyen kimse.

Xwazgîn : Görücü, kız istemeye giden kimse.

Xwazgînî : Görücülük, kız isteme işi.

Xwe : Kendi.

Xweda : Tanrı, ilâh, rabb, mabud (bu sözcük, Arapça «ilâh» ve «rabb» sözcüklerinin karşılığı olup, genel olarak «tapınılacak varlık» anlamına gelir; böylece hem Allah, hem de örneğin put, haç gibi şeyler de sözcüğün kapsamına girerler).

Xwedan : Sahip, malik (Tanrı anlamına da kullanılır).

Xwedê : Allah (bu isim sadece Allah'a mahsustur ve ondan başka hiç bir varlık için kullanılmaz; örneğin put, haç gibi tapınılan

varlıklara «**Xweda**» denildiği halde hiç bir zaman «Xwedê» denilmez).

Xweh : Bacı, kızkardeş (çoğu yörelerde de «**xuşk**» denir).

Xwelî : Kül, ateşin sönmesinden sonra kalan kül.

Xwenda : Okumuş kimse.

Xwendevan : Okuyucu.

Xwendın : Okumak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıxwîne**».

Xwera : Çok yiyen kimse, obur.

Xwestek : Çok istekte bulunan ve istemekte ısrar eden kimse (bazı yörelerde böylelerine «**xwazxwazok**» denir).

Xwestın : İstemek anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıxwaze**».

Xwestî : Nişanlı kız, gelin olması için istenmiş kız (bazı yörelerde nişanlı delikanlı için de kullanılır).

Xweş : 1 — Hoş, güzel. Her şey için kullanılır. 2 — Sağ, «ölü»nün karşıtı. 3 — Sağlıklı, «hasta»nın karşıtı.

Xweşav : Hoşaf (bazı yörelerde «**xwşab**» şeklinde söylenir).

Xweşbûn : 1 — Güzel ve hoş olmak anlamına bileşik fiil. 2 — Hastalıktan iyileşmek anlamına bileşik fiil. Her iki anlamda da şimdiki zaman fiili «**xweş dıbe**».

Xweşî : 1 — Hoş ve güzel olma hali. 2 — Sağlıklı olma hali. 3 — Havanın güzel olma, yağışlı olmama hali.

Xweşkêş : Sahibinin isteğine uyan, yumuşak huylu, serkeş olmayan hayvan.

Xweşkırın : 1 — Hoş duruma getirmek, güzelleştirmek anlamına bileşik fiil. 2 — Hastayı iyileştirmek anlamına bileşik fiil. 3 — Birisine yaranmak, yaltaklanmak anlamına bile-

şik fiil. Her üç anlamda da şimdiki zaman fiili **«xweş dıke»**.

Xweşkok : Güzel, iç açıcı, cici, çıtı - pıtı (çoğunlukla bu niteliklerdeki kızlar ve kadınlar için kullanılır).

Xwey : Tuz (bazı yürelerde «xwê» şeklinde söylenir).

Xwezî : 1 — Temenni ifade eden sözcük (keşke). 2 — İmrenme ifade eden sözcük (örneğin, «ne mutlu sana» anlamına gelen **«xwezî bı te»** gibi).

Xwezîkırın : 1 — Temenni etmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili **«xwezî dıke»**. 2 — İmrenmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili **«xwezî tîne»**.

Xwêdan : Terlemek, ter çıkarmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili **«xwê dıde»**.

Xwîn : Kan.

Xwînxwar : Kan içici, gaddar, acımasızca insan kanına giren, cani, kan dökücü.

Xwînî : Boynunda kan davası bulunan, kan davasına bulaşmış kimse ya da bir ferdi, bir yakını cinayet işlemiş aile ya da aşiret.

Xwînrêj : Kan dökücü (sözcükteki «r» **kalın** okunur).

I

Ibûdî : Rüşvet.

Ikar : Akar, toprak. A.

Ilac : İlâç. A.

Ilalet : İnsanlardan oluşan büyük topluluk, kalabalık.

İlam : Haber verme, bildirme. A.

Ilım : Bilım. A.

Il'ol : Çok ufak, mini mini. Her şey için kullanılır.

Inkar : İnkâr, yadsıma. A.

Insan : İnsan. A.

Int : Kin.

Inte-ınt : Yük ya da herhangi bir ağırlık taşıyan kimsenin çıkardığı sesi ve soluklanmasını anlatmak için kullanılan söz.

Intîn : Yük ya da herhangi bir ağırlık taşırken soluk soluğa kalmak ve «**ınte-ınt**» sözüyle ifade edilen sesi çıkarmak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dınte**».

Irq : Irk, soy. A.

Irqe-ırq : Su içen kim-

senin çıkardığı sesi anlatmak için kullanılan söz (bazı yörelerde «qurte-qurt» denir).
Irs : İrs. A.
Işa : Yatsı. A.
Işq : Aşk, sevgi. A.
Iwaraş : Kasırga şeklinde esen sert rüzgâr.
Izın : İzin. A.
İzından : İzin vermek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «ızın dıde».
Izzet : İzzet, yücelik. A.

Î

Îane : Yardım, iane. A.

Îcare : İcar, toprağın ekilmesi karşılığında toprak sahibine verilen ücret (bu ücret nakdî de, topraktan alınan ürün de olabilir).

Îcarekırın : İcar etmek, bir toprağı ücret karşılığı ekip biçmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**îcare dıke**».

Îcrakırın : Bir işi yapmak, bir hükmü uygulamak, ya da bir emri yerine getirmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**îcra dıke**».

Îmam : İmam. A.

Îman : İman, inanç. A.

În : Cuma günü.

Încar : Bu kez, bu sefer, bu kere (bazı yörelerde «**îcar**» ya da «**îca**» şeklinde söylenir).

Încas : Bir erik çeşidi.

Îro : Bugün, içinde bulunduğumuz gün.

Îsal : Bu yıl, içinde bulunduğumuz yıl,

Îsk : Geğirti, geğirme (bazı yörelerde «**qırpık**» ya da «**qılpık**» denir).

Îsot : Biber.

Îşev : Bu gece, içinde bulunduğumuz gece.

Îşella : İnşaallah.

Îşık : Yüke bağlanan ipin daha iyi sıkılmasını sağlamak için altına geçirilip dolanan değnek (bazı yörelerde buna «fatûl» denir).

J

Jajî : Kaynatılan ayrandan elde edilen peynir gibi bir madde (Türkçede «çökelek» denilen bu maddeye çoğu yörelerde «**toraq**» denir).

Jajîrûn : Çökelek, un ve yağdan yapılan bir yemek. Kürtlerin lezzetli yemeklerindendir (sözcükteki «r» harfi kalın okunur).

Jan : Hastalık, acı, elem.

Jar : Sıska, zayıf.

Jarbûn : Zayıflamak, güçsüz düşmek, sıskalaşmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**jar dıbe**».

Jehr : Zehir.

Jendın : Pamuk atarken topuzla yaya vurmak, telli sazların tellerini çalmak, kavı tutuşturan çakmağı çalmak anlamlarına fiil. Şimdiki zaman fiili «dıjene».

Jeng : Pas (bazı yörelerde de «**zeng**» şeklinde söylenir).

Jêbûn : Kesilmek, kopmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**jê dıbe**».

Jêhatî : Çalışkan, becerikli, elinden iş gelen kimse.

Jêkırın : Kesmek, koparmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**jê dıke**».

Jêr : Aşağı taraf.

Jêrîn : Aşağı taraftaki.

Jıber : Ezber, ezbere bilme, ezberleme işi.

Jıberkırın : Ezberlemek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**jıber dıke.**»

Jıbîrkırın : Unutmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**jıbîr dıke**».

Jıbo : İçin anlamına gelen ve nedensellik ifade eden sözcük (örneğin «**senin için**» anlamına gelen «**jıbo te**» gibi).

Jıh : Hayvan bağırsaklarının eğrilmesiyle yapılan ve pamuk atılmasında kullanılan yay (bazı yörelerde «**jî**» şeklinde söylenir).

Jıjo : Kirpi (bazı yörelerde «**jiijo**» bazı yörelerde de «**jûjî**» şeklinde söylenir).

Jın : 1 — Kadın, «erkek» in karşıtı. 2 — Karı, «koca»nın karşıtı.

Jınbab : Üvey ana (çoğu yörelerde «**damarî**» ve «**dêmarî**» denir ve «r» kalın okunur).

Jınebî : Dul kadın.

Jınxal : Dayı karısı (bazı yörelerde «**jınexal**» şeklinde söylenir).

Jınkok : Kadıncık, hafifmeşrep kadın.

Jınmam : Amca karısı (bazı yörelerde «**jınap**» şeklinde söylenir).

Jî : Ömür.

Jîn : Hayat, yaşam.

Jîr : Zeki, akıllı kimse (bazı yörelerde «**jîrek**», bazı yörelerde de «**zîrek**» şeklinde söylenir).

Jîyan : Yaşamak anla-

mına fiil. Şimdiki zaman fiili **«dıjî»**.

Jor : Yukarı taraf.

Jorîn : Yukarı taraftaki, yukarı taraflı.

Jûr : Koruk üzüm.

Q

Qab : Kitapların üzerine geçirilen mukavva (kitap kapağı).

Qabılcewab : Sözün altında kalmayan, hazırcevap olan kimse.

Qabılcewz : Sason'da bir köy (şimdiki Sason ilçe merkezi).

Qabılyet : Yetenek, kabiliyet. A.

Qabûr : Kırılan testinin kalan bölümü.

Qaçık : Binanın çatısını çatarken kirişlerin üzerine konulan küçük direkler. Kürt evlerinin çatılarına bunlar konur (bazı yörelerde de bunlara «**max**» denir; bu direkler toprak damlı evlerin çatılarında kullanılır).

Qaf : 1 — Kafa kemiği. 2 — Dünyanın çevresinde olduğuna eskiden inanılan efsane dağ (Kaf dağı).

Qafık : Kiremit (ayrıca köpek yemeğinin ko-

nulduğu kaba da denir).

Qafılqeda : Görünmeyen belâ, ansızın insanın başına gelen kaza.

Qafî : Şiir kafiyesi.

Qafîbêj : Kafiyeli konuşan kimse.

Qafqıloz : Topraktan yapılan kapların birkaçı, bu kaplardan oluşan topluluk. Bazı yerlerde de «**qaqfıloç**» denir.

Qafû : İlkbaharda suların kabarması sırasında ırmak sularının birlikte sürükleyip getirdiği çalı-çırpı, odun gibi şeyler.

Qajık : Sakızağacından çıkarılan sütten elde edilen sakız (çoğu yörelerde «**benîşt**» denir).

Qaqê : Yumurta. Kürtlerin bir kısmı tarafından kullanılır (çoğu yörelerde «**hêk**» denir).

Qaqılok : Bir bitkinin siyah renkteki tomurcuğu. Yenilebilir.

Qaqîşk : Güvercinden daha küçük olan, siyah renkte bir kuş.

Qaqreş : Rengi siyaha çalan bir kabak türü (sözcükteki «r» harfi kalın okunur).

Qal : 1 — Bir olayı anlatma, sohbete ve tartışmaya dalma. 2 — Yabancı maddelerden arındırılmış gümüş.

Qalax : Kışın odun yerine yakmak üzere istif edilen tezeklerden oluşan yığın, tezek istifi.

Qalbûn : Gümüşün yabancı maddelerden arınması anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**qal dıbe**».

Qalıb : Kalıp. A.

Qalık : Kabuk.

Qalınd : Kalın.

Qalınz : Şirvan'da bir köy.

Qalkırın : 1 — Bir olayı anlatmak anlamına bileşik fiil. 2 — Gümü-

şü diğer yabancı maddelerden arındırmak anlamına bileşik fiil. Her iki anlamda da şimdiki zaman fiili «qal dıke».

Qalo : Ateşin üzerine konularak üzerinde ekmek pişirlen yassı bir taş, ya da kiremit.

Qal û qîl : Konuşma, tartışma, olayları anlatma anlamlarına kullanılan sözcük.

Qalûle : Soyulduktan sonra güneşe bırakılan ve güneşin etkisiyle oluk biçimine giren ağaç kabuğu.

Qam : 1 — Güç, takat. Örneğin «**qama mın tunne**» sözü, «yürümeye gücüm ve takatım kalmamıştır» demektir. 2 — İnsan boyu. Örneğin «**ev av qame**» denildiğinde, bunun anlamı, «bu su insan boyu kadardır, insan boyunu aşmıyor» demektir. 3 — Denk, emsal. Örneğin «**ev qama mıne**» sözü, «bu benim dengimdir, emsalimdir» demektir.

Qamçî : Ucunda yumuşak ve yuvarlak bir deri bulunan küçük değnek. Binici, hızlı yürüsün diye bu değnekle atına vurur. T.

Qame : Geniş olan ve kavisli olmayan bıçak (kama).

Qamet : İnsan boyu (çoğu yörelerde «**bejn**» denir).

Qamqam : İlçelerde devlet tarafından görevlendirilen kaymakam (bazı yörelerde «**qaymeqaym**», bazı yörelerde de «**qaymeqam**» şeklinde söylenir).

Qanûn : 1 — Hükümetler tarafından çıkarılan yasa, kanun. 2 — Toplumda uyulan gelenek, töre.

Qapan : Ağırlıkları tartmakta kullanılan araç, kantar.

Qapılme : Kabzesinin tamamı ya da bir bö-

lümü gümüşle kaplanan kılıç. T.

Qapî : Geniş kapı. Yalnız büyük adamların ve ileri gelenlerin kapıları için kullanılır. T.

Qapqap : Takunya.

Qapsûn : Tüfekleri ateşlerken kullanılan madde (kapsül). T.

Qapût : Kalın kumaştan yapılan ve kolları geniş olan palto. T.

Qar : Medreselerde okuyan Kürt öğrenciler arasında yemeğin paylaşılması sırasında yapılan, kendilerine özgü kur'ada, sonuncu olan ve herkesin yemeğini almasından sonra kalan yemeği almak zorunda kalan kimse.

Qarç : Bir ağaç.

Qare-qar : Tavuğun yumurtladığı sırada çıkardığı sesi ve yaptığı bağırtıyı anlatmak için kullanılan sözcük.

Qarîn : Tavuğun yumurtlama sırasında bağırması anlamına fiil (benzer sesler için de aynı fiil kullanılır). Şimdiki zaman fiili «**dıqare**».

Qarqarok : 1 — Çok bağıran tavuk ya da benzer şekilde bağıran insan ya da hayvan. 2 — Çok zayıf olan, kaburgaları sayılacak kadar zayıf ve halsiz düşen insan. Böyleleri için «**qarîçok**» da denir.

Qarûme : Bir bitki türü. Yenilebilir.

Qarûş : Bir bitki türü. Hayvanların boğazında kaldığı için onlara yedirilmesi tehlikeli olabilir.

Qarûşe : Küçük dallardan yapılan süpürge.

Qas : Miktar, herhangi bir şeyden bir miktar.

Qaş : Yüzük kaşı. T.

Qaşıl : Ağaç, karpuz, kavun gibi şeylerin kabuğu.

Qaşım . Güzel kokulu bir bitki.

Qatıl : Katil, adam öldüren kimse. A.

Qawın : Kavun.

Qawît : Bir helva çeşidi.

Qayıl : Bir şeye razı olan, kabul eden kimse.

Qayılbûn : Bir şeyi kabul etmek, ona rıza göstermek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**qayıl dıbe**».

Qayılkırın : Birisini bir işe ya da herhangi bir şeye kani etmek, razı etmek, ikna etmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**qayıl dıke**».

Qayım : Sağlam, dayanıklı.

Qayımbûn : Sağlamlaşmak, dayanıklı hale gelmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**qayım dıbe**».

Qayımkırın : Sağlamlaştırmak, dayanıklı hale getirmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**qayım dıke**».

Qayış : İnce ve uzun deri parçası. Hançer gibi şeylerin bele bağlanmasında kullanılır. T.

Qaz : Kaz.

Qazaxî : Güçlü görkemli ve pahalı olan sığır. Hem erkek, hem de dişi için kullanılır.

Qazım : Yünden ya da deve tüyünden yapılan iplik.

Qazî : Kadı. A.

Qazûx : Ucu sivri olan yüksek sırık, kazık. T.

Qeb : Güreş, boğuşma, dövüş.

Qebal : Faiz, tefe.

Qebale : 1 — Götürü iş. 2 — Mardin yakınlarında bir köy.

Qebalek : Duvarın içinde yapılan ve kapı takılan ufak dolap.

Qebhet : Kabahat. A.

Qebır : Mezar, kabir. A. (çoğu yörelerde «**gor**» denir ve «**r**» harfi kalın okunur).

Qebo-qebo : Güreşe ya da dövüşe çıkan kimsenin rakibine meydan okurken söylediği söz (bazı yörelerde «**qıbo**» ya da «**qıbo - qıbo**» şeklinde söylenir).

Qebrıstan : Mezarlık (çoğu yörelerde «**gorıstan**» denir ve «r» harfi kalın okunur).

Qebûl : Kabul.

Qebûlbûn : Kabul olmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**qebûl dıbe**».

Qebûlkırın : Kabul etmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**kabul dıke**».

Qeda : Belâ, felâket, musibet, kaza.

Qedagerîn : Kaza ve belâları def'eden sadaka (sözcükteki «r» harfi kalın okunur).

Qedakır : Belâ arayan kimse, belâli (sözcükteki «r» harfi kalın okunur).

Qedakırîn : Belâ aramak, belâlı olmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**qeda dıkıre**» (her iki sözcükte de «r» kalın okunur).

Qedan : Bitmek, tükenmek, sona ermek anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıqede**».

Qedandın : Bitirmek, tüketmek, sona erdirmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıqedîne**».

Qedar : Eskiden tarım ürünlerinden alınan ve «âşâr» denilen verginin bedeli olarak tahmin edilerek tahakkuk ettirilen para miktarı.

Qedarkırın : Eskiden tarım ürünlerinden alınan ve «âşâr» denilen verginin bedeli olarak belli miktarda para tahmin ederek tahakkuk ettirmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**qedar dıke**».

Qedexe : Haciz, herhangi bir şeyin satılmasını ve satın alınmasını önlemek için ona konulan haciz (ayrıca «yasak» anlamına da kullanılır).

Qedem : İnsan ayağı. A.

Qedeme : I — Harmanların kaldırılmasından önce yemek üzere hemen ayıklanan buğday ya da arpa. 2 — Kademe, aşama.

Qedemgah : Ayak yolu, helâ.

Qeder : 1 — Allah'ın takdiri, kader. 2 — Miktar. A.

Qedır : Saygınlık, kadir.

Qedırandın : Takdir etmek, değer biçmek, pahasını tahmin etmek anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «dıqedırîne».

Qedırbılınd : Değerli, saygın, yüce kadirli.

Qedîm : Eski, kadim. A.

Qef : Bir kayanın altındaki ya da altı su tarafından oyulmuş ırmak kenarındaki oyuk. Buralara sığınan kimse güneş ve yağıştan korunur.

Qefes : Kafes. A.

Qefş : Bir tutam ot ya da saç (bazı yörelerde «**qefşal**» şeklinde söylenir).

Qefz : Sıçrama, atlama.

Qefzdan : Sıçramak, atlamak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**qefz dıde**».

Qevd : 1 — Hançer, kılıç, tabanca gibi silâhların kabzası, elle tutulan yerleri. 2 — Bileğin elle birleştiği yer. 3 — Bir tutam ot ya da saç.

Qevz : Kabız, peklik.

Qevzbûn : Kabız olmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**qevz dıbe**».

Qehf : Topraktan yapılan kap.

Qehfık : Topraktan yapılıp da kırılmış kap.

Qehırandın : Birisini üzmek, kahretmek, ke-

der ve eleme itmek anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili **«dıqehırîne».**

Qehırîn : Üzülmek, keder ve eleme düşmek, kahrolmak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili **«dıqehıre».**

Qehıtîn : Bazı şeylerin kıt olması, çok nedir bulunabilmesi ya da hiç bulunamaması anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili **«dıqehıte».**

Qeht : Kıtlık, yokluk.

Qehwe : Kahve.

Qela : Kalay.

Qelan : 1 — Yağda kızarmak anlamına fiil. 2 — Bir şeyin kökünün kazınması anlamına fiil. Her iki anlamda da şimdiki zaman fiili **«dıqele».**

Qelandın : 1 — Bir şeyi yağda kızartmak anlamına fiil. 2 — Bir şeyin kökünü kazımak, soyunu tüketmek anlamına fiil. Her iki anlamda da şimdiki zaman fiili **«dıqelîne».**

Qelanîk : Kapların kalaylanmasında kullanılan beyaz renkli kalay. Birçokları buna «qılê» derler.

Qelaştın : Bir ağacı dikine yarmak (doğrusu herhangi bir şeyi, örneğin bir tepeyi yarmak) anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili **«dıqelêşe».**

Qelb : Kalp, yürek, gönül (çoğu yörelerde «dıl» denir).

Qelem : Kalem.

Qelen : Nişanlanan kızın babasına başlık olarak verilen para, başlık.

Qelendere : Bohtan'da bir köy.

Qelew : Şişman, semiz.

Qelewbûn : Şişmanlamak, semizlenmek anlamına bileşik fiil Şimdiki zaman fiili **«qelew dıbe».**

Qelewkırın : Şişmanlatmak, semizletmek anlamına bileşik fiil.

Şimdiki zaman fiili **«qelew dıke»**.

Qelıqandın : Kararsızlığa düşürmek, endişeye itmek, tahrik etmek anlamlarına fiil. Şimdiki zaman fiili **«dıqelıqîne»**.

Qelıqîn : Kararsızlığa düşmek, endişeye düşmek, tahrik olmak anlamlarına fiil. Şimdiki zaman fiili **«dıqelıqe»**.

Qelışandın : Yarmak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili **«dıqelışîne»**.

Qelışîn : Yarılmak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili **«dıqelışe»**.

Qelî : Kavurma.

Qelînek : Kızartmak üzere ayrılan yumurta ya da benzeri şeyler.

Qelîpîvaz : Kavurma ile soğanın kızartılmasıyla yapılan bir yemek.

Qelîsêl : Saçta kızartılarak susuz olarak pişirilen ufak et parçalarının üzerine sarmısaklı yoğurt dökülerek yapılan bir yemek. (bazı yörelerde, kıyılmış soğan karıştırılan bulgur unundan yapılan ekmeğe de bu ad verilir).

Qelp : 1 — Sahte para ve benzeri şeyler, karışık şeyler. 2 — Hileci, işinde dürüst davranmayan, yüklendiği işi baştan savma bir şekilde yapmaya çalışan kimse.

Qelpezan : Kalp eşya yapan, sahte eşya (ya da para) yapmasını beceren kimse.

Qels : 1 — Zayıf, çelimsiz, cılız, halsiz olan insan ya da hayvan. 2 — Zayıf iradeli, güçsüz kimse.

Qelsbûn : 1 — Zayıflamak, cılız ve çelimsiz hale gelmek, halsiz düşmek anlamlarına bileşik fiil. 2 — Zayıf iradeli, güçsüz hale gelmek anlamına bileşik fiil. Her iki an-

lamda da şimdiki zaman fiili **«qels dıbe»**.

Qelsî : 1 — Zayıflık, cılızlık, çelimsizlik, halsizlik. 2 — İradesizlik, güçsüzlük.

Qelskırın : Zayıflatmak, çelimsiz ve cılız hale getirmek, halsiz düşürmek anlamlarına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili **«qels dıke»**.

Qelş : Yarık.

Qelûn : Pipo.

Qemb : Birbirine yapışık iki ceviz, iki badem ve benzeri yemişler (bazı yörelerde bunlara **«cotık»** denir).

Qemç : Keçi kuyruğu. «Qemçık» şeklinde de söylenir.

Qemer : Rengi siyaha çalan insan, esmer.

Qemsar : Şirvan'da bir köy.

Qemsî : Dedikoducu, halkın sözlerini birbirlerine götüren, ara bozan kimse.

Qemtık : Küçük ipek mendil.

Qena : Azamî isteğin elde edilemeyeceği anlaşılınca asgarî isteğin yerine getirilmesiyle yetinileceğini belirten sözcük (Türkçedeki «hiç değilse», «hiç olmazsa», «hiç yoksa» sözcüklerinin karşılığı).

Qenaet : Kanaat. A.

Qenc : 1 — İyi, güzel, kaliteli. Her şey için kullanılır. 2 — İyilik sever kimse.

Qencbûn : 1 — İyi olmak, güzel ve kaliteli olmak anlamlarına bileşik fiil. 2 — İyilik sever olmak anlamına bileşik fiil. Her iki anlamda da şimdiki zaman fiili **«qenc dıbe»**.

Qencî : İyilik, iyi severlik, cömertlik.

Qencîkırın : İyilik etmek, cömertlik etmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili **«qencî dıke»**.

Qenckırın : İyi etmek, güzel ve kaliteli hale getirmek anlamlarına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**qenc dıke**».

Qend : Şeker. F.

Qendeharî : Kaliteli bir buğday çeşidi.

Qendîl : Kandil.

Qenqenaskê : Garzan'da bir köy.

Qentere : Oluk gibi oyularak, suyu geçirmesi için uçları bir derenin ya da herhangi bir yarığın iki kenarına konulan uzun direk.

Qer : Rengi siyaha çalan koyun.

Qerac : 1 — Eğimli arazi. 2 — Bitki yetişmeyen ve yetişen bitkileri de hayvanlar tarafından yenilen arazi.

Qerax : Kenar, kıyı.

Qeram : Kapların ağzına, herhangi bir şeyin içlerine düşmesini önlemek için kapatılan deri parçası, deriden yapılmış kapak.

Qerandın : Istırabını dindirmek, canı sıkılmayacak duruma getirmek, sükûnete kavuşturmak, sıkıntısını dindirmek anlamlarına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıqerîne**».

Qerase : Yerinden kaldırılmak istenen iri taş ve benzerlerini kaldırırken bir ucu altlarına sokularak oynatılan direk (lövye).

Qerbûs : Atın sırtına konulan eyerin ön ve arka taraflarındaki çıkıntıların her biri.

Qereçî : Kalbur yapmakla tanınan bir Kürt kabilesi (nazarlık, yüzük gibi şeyler de yapan bu topluluk göçebedir).

Qerefîl : 1 — Karanfil çiçeği. 2 — Kadınların burunlarını delip taktıkları, hızmaya benzer bir süs eşyası. Ufak bir çiviyi andırıyor.

Qeresû : Hizan'da bir köy.

Qerımîn : 1 — Sıvıların donup katılaşması anlamına fiil. 2 — Canlıların organlarının yorgunluktan, soğuktan ya da rüzgârın etkisiyle katılaşması ve rahat hareket edemez duruma gelmesi anlamına fiil. Her iki anlamda da şimdiki zaman fiili «**dıqerıme**».

Qerısandın : 1 — Herhangi bir şeyi zorlukla sığabileceği bir yere sıkıştırarak ve zorlayarak yerleştirmek anlamına fiil. 2 — Dondurmak, donacak derecede üşümesine yol açmak anlamına fiil. Her iki anlamda da şimdiki zaman fiili «**dıqerısîne**».

Qerısîn : 1 — Herhangi bir şeyin zorlukla sığabileceği bir yere sıkışıp kalması anlamına fiil. 2 — Donmak, donacak derecede üşümek anlamına fiil. Her iki anlamda da şimdiki zaman fiili «**dıqerıse**».

Qerî : Istırabın dinmesi, can sıkıntısı olmaması, sükûnete kavuşma, sıkıntı duymama hali, dinginlik.

Qerîyan : Istırabın dinmesi, canı sıkılmayacak duruma gelmek, sükûnete kavuşmak, sıkıntı duymamak anlamlarına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıqere**».

Qern : Uzun zaman parçası, asır, yüzyıl. A.

Qernê : Bohtan'da bir köy.

Qero : Şirvan'da bir köy.

Qerpal : Çok yırtık, lime-lime elbise.

Qers : 1 — Sıkışma, sıkışıklık. 2 — Donma, donacak derecede üşüme.

Qersûn : Çömlek gibi olup, ağzı daha geniş olan, topraktan yapılmış bir kap.

Qertaf : Balla dolan ko-

vanlara sokularak bal almakta kullanılan araç.

Qerwaş : Kadın hizmetçi.

Qesab : Kasap. A.

Qesabxane : Koyunların kesildiği yer, mezbaha.

Qesabî : Kasaplık mesleği.

Qesarkırî :

Qesar : Yeni dokunmuş bez ve benzeri dokumaları, çekilmelerini sağlamak için yıkama işi.

Qesarkırın : Yeni dokunmuş bez ve benzeri dokumaları, çekilmelerini sağlamak için yıkamak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**qesar dıke**».

Qesarkırî : Yeni dokunmuş bez ve benzeri dokumalardan çekilsin diye yıkanmış olanı.

Qesd : Kasıt. A.

Qesel : Harman döverken buğday ve benzeri hububatların samanlardan ayrılmasından sonra, başaklardan ayrılmamış hububat kalıntıları.

Qesem : 1 — Yemin, ant. A. 2 — Zehir.

Qesıdîn : Herhangi bir işi görmesi, bir ihtiyacı karşılaması isteğiyle birisine gitmek, ondan istekte bulunmak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıqesıde**».

Qesıfandın : Eti kesip parçalara ayırmak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıqesıfîne**».

Qesıfîn : Soğuktan çok fazla etkilenmek anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıqesıfe**».

Qesır : Saray, kasr. A.

Qesırandın : Yeni dokunmuş bez ve benzeri dokumaları, çekmelerini sağlamak için yıkamak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıqesırîne**».

Qesrık : Reşan bucağında (?) bir köy.

Qestî : Kasıtlı.
Qestîka : Kasten, mahsus.
Qeza : 1 — Geçmiş namazın yerine kılınan namaz, 2 — Uğranılan felâket, kaza. A.
Qezakırın : Geçmiş namazı yeniden kılmak, kaza etmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili **«qeza dıke»**.
Qeşa : Buz, suyun buz tutması.
Qeşartın : Kabuklu bir şeyi soymak, kabuğundan ayırmak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili **«dıqeşêre»**.
Qeşem : Soğuk havalarda suyun üzerinde oluşan buz tabakası.
Qeşıtîn : 1 — Oturmasından hoşlanılmayan ya da birlikte olmasından nefret edilen kimsenin gitmesi, bulunduğu yerden ayrılması anlamına fiil. 2 — Hemen gitmek, tüymek, toz almak anlamına fiil. Her iki anlamda da şimdiki zaman fiili **«dıqeşıte»**.
Qeşmer : Küçük düşürücü davranışlara aldırmaksızın şakalar yapan kimse, (komedyen, güldürücü).
Qeşrık : Kabuk (daha çok buğday ve benzeri hububatların kabuğu).
Qet : 1 — Hiç, hiç bir şey. 2 — İpin kopmuş parçası.
Qetab : Aşınmış karasapanın üzerine demircinin çektiği yeni kat. Ayrıca gömlek gibi elbiselerin belirli yerlerinin, örneğin kollarının üzerine baştan başa geçirilen yama.
Qetabkırın : Aşınmış olan karasabanın üzerine demircinin yeni bir kat geçirmesi anlamına bileşik fiil. 2 — Gömlek gibi elbiselerin belirli yerlerinin, örneğin kollarının üzerine baştan başa

yama geçirmek anlamına bileşik fiil. Her iki anlamda da şimdiki zaman fiili **«qetab dıke»**.

Qetan : Yırtılmak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili **«dıqete»**.

Qetandın : Yırtmak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili **«dıqetîne»**.

Qetandî : Yırtılmış olan şey. Her şey için kullanılır.

Qetayî : Yırtık şey. Her şey için kullanılır.

Qetek : Buğday, bulgur gibi şeylerin içindeki ufak taşları ve benzerlerini ayıklamak için bunların üzerine konulup yukarıya doğru savrulan, tepsi biçimindeki tahta araç.

Qetıl : Öldürme, katil.

Qetılkırın : Öldürmek, katletmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili **«qetıl dıke»**.

Qetırme : Tüfeğin barutunun ölçülmesinde kullanılan araç, barut ölçeği.

Qetkırın : Bir şeyi parçalara ayırmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili **«qet dıke»**.

Qetl û qıtûl : Büyük vuruşma.

Qetran : Katran.

Qetûf : Küçük sepet (daha çok üzüm sepeti için kullanılır).

Qewaq : Testi ve diğer toprak kapların yapımcısı.

Qewal : 1 — Yezidilerin liderlerine verilen ad 2 — Sesi güzel olan ses sanatkârı. 3 — Bir tüfek çeşidi.

Qewam : Yere dikilerek baston yapılacak değneklerin bükülmesinde kullanılan direk.

Qewarok : Kabuğu henüz sertleşmemiş olan ceviziçi. Bu cevizlerin kabuğu çakıyla oyularak içindeki yemişi çıkarılır.

Qewartın : Herhangi bir şeyi oymak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıqewêre**».

Qewaş : Kaynamakta olan herhangi bir şeyin suyu üzerinde birikmiş köpüğü almakta kullanılan, geniş ve delikli bakır araç (kevgir).

Qewet : Kuvvet, güç.

Qewımîn : Kaza, kavga gibi şeylerin meydana gelmesi anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıqewıme**».

Qewırandın : Kovmak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıqewırîne**» (bazı yörelerde fiil «**qewıtandın**», şimdiki zaman fiili de «**dıqewıtîne**» şeklinde söylenir).

Qewî : Sağlam, güçlü, dayanıklı, kavi. A.

Qewîtî : Bir başkası aracılığıyla verilen herhangi bir sipariş (ya da gönderilen bir haber, bir mesaj).

Qewîtîkırın : Bir başkası aracılığıyla herhangi bir şey sipariş etmek, sipariş vermek (ya da bir haber, bir mesaj göndermek) anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**qewîtî dıke**».

Qewl : 1 — Birisinin sözlerini naklederken söylenen söz (örneğin «senin dediğin gibi» anlamına gelen «**jı qewlê teve**» gibi). 2 — Herhangi bir iş ya da buluşma için tespit edilen zaman ya da yer (randevu ya da randevu yeri). 3 — Akitlerde yapılan sözleşme. 4 — Bir hikâyeyi, bir övgüyü, bir aşkı konu alan herhangi bir dildeki manzum sözlerin tümü.

Qewleq : Kadınların sürmelerini koydukları ufak kese (çoğu yörelerde «**kıldan**» denir).

Qewm : İnsan topluluğu, aşiret, kavim. A.

Qewman : Sason dağlarında yaşayan ahaliye verilen ad.

Qewmık : 1 — Uzun kuyruğu olan bir kabak türü (su kabağı). 2 — Zırkan'da bir köy.

Qews : Yay gibi eğri olan değnek, direk ve benzerleri.

Qewş : Buğday ve benzeri hububatların saplarının harman yerinde dövülmeye hazır duruma getirilen hali.

Qey : Galiba, herhalde anlamına gelen sözcük.

Qeyar : Topraktan yapılmış kapların kırılmış olanlarının yapıştırılmasında kullanılan madde.

Qeyd : Atların ayağına takılan zincir.

Qeydık : 1 — Atların ayağının aşık, kemiği ile tırnağı arasındaki bölümü. 2 — Kitapların satırları arasına yazılan notlar.

Qeyserûn : Kurutulmuş kayısıların yağda kızartılmış olanları.

Qeytan : Kaytan.

Qez : İpek.

Qezaz : Terzi.

Qêwıx : Bohtan'da bir köy.

Qıbe-qıb : Kekliklerin ötüşünü anlatırken söylenen söz.

Qıbîn : Kekliğin ötmesi anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili **«dıqıbe»**.

Qıbılîn : Ekinlerin iyi olması anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili **«dıqıbıle»**.

Qıble : Namaz sırasında dönülen yön, kıble.

Qıbrax : Elbisenin yolculuğa çıkıyormuşçasına, kemer ve benzeri bir şeyle vücudun üzerine bağlanması durumu.

Qıbraxkırın : Elbisenin, yolculuğa çıkıyormuşçasına, kemer ya da benzeri bir şeyle vücudun üzerine sarılıp bağlanması anlamına bileşik fiil. Şimdiki za-

man fiili **«qıbrax dıke»**.

Qıdîk : İnsanın, yanlarına dokunulduğu zaman gıdıklanması sonucunda meydana gelen durumu (bazı yörelerde buna **«xıdokî»** de denir).

Qıd-qıd : Tavuk sesini anlatırken kullanılan söz.

Qıdûm : Biçim, şekil, insanın görünüm biçimi.

Qıjık : Siyah - beyaz renkleri olan, uzun kuyruklu bir kuş (karga).

Qıjılandın : Yağı ya da yağda herhangi bir şeyi kızartmak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili **«dıqıjılîne»**.

Qıjılîn : Yağın ya da yağda herhangi bir şeyin kızarması anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili **«dıqıjıle»**.

Qılık : Kapıların ağaçtan yapılan kilidi. (Mecazî olarak da çok kısa boylu, cüce insanlar için kullanılır).

Qılîç : Küçük parmak, serçe parmağı.

Qılûmık : 1 — Felç ya da romatizma yüzünden organları eğrilmiş kimse. 2 — Dalları kesilmiş ağaç.

Qınare : Kasap dükkânlarında etlerin asıldığı çengel (bazı yörelerde **«qınar»** şeklinde söylenir).

Qınêbınê : İlkbaharda yetişen ve yenilebilen bir bitki.

Qınık : Tavukların barındığı yer, kümes (çoğu yörelerde **«kox»** denir).

Qınût : Cimri, pinti.

Qınyat : Yetinme, teselli, avuntu.

Qır : Geceleri düşen, tuz rengindeki beyaz madde (kırağı).

Qıral : Müslüman olmayan devletlerin hükümdarları için kullanılan unvan (kral).

Qırar : 1 — Karar (çoğu yörelerde «**bıryar**» denir ve ilk «r» kalın okunur). 2 — İstikrar, bir durumda karar kılma.

Qırardan : Karar vermek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**qırar dıde**» (çoğu yörelerde fiil «**bıryardan**», şimdiki zaman fiili de «**bıryar dıde**» şeklinde söylenir ve her ikisinde de ilk «r» kalın okunur).

Qırargırtın : 1 — Karar almak anlamına bileşik fiil (çoğu yörelerde «**bıryargırtın**» şeklinde söylenir ve ilk «r» kalın okunur). 2 — Bir yerde ya da bir durum üzerinde karar kılmak anlamına bileşik fiil. Her iki anlamda da şimdiki zaman fiili «**qırar dıgıre**».

Qırboz : Sakalları yarı yarıya ya da yarısından fazlası beyazlaşmış kimse. T.

Qıre-qır : 1 — Ağız kavgası. 2 — Kurbağa sesini anlatırken kullanılan sözcük.

Qırêj : Kir (bazı yörelerde «**qılêr**» denir).

Qırêjahî : Kirlilik.

Qırêjbûn : Kirlenmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**qırêj dıbe**» (bazı yörelerde fiil «**qılêrbûn**», şimdiki zaman fiili de «**qılêr dıbe**» şeklinde söylenir).

Qırêjî : Kirli (bazı yörelerde «**qılêrî**» denir).

Qırêjkırın : Kirletmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**qırêj dıke**».

Qırêjok : Temizliğe dikkat etmeyen, kir-pas içinde olan kimse.

Qırıxê : Rıdvan ilçesinde (?) bir köy.

Qırık : Boğaz, gırtlak.

Qırîn : Ağız kavgası.

Qırmıçandın : Ot ya da ekini yarı boyundan

koparmak, kesmek anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «dıqırmıçîne».

Qırş : Çalı-çırpı kırıntıları, kurumuş ot sapları.

Qırşık : Yakmak üzere toplanan çalı-çırpı kırıntıları.

Qırte-qırt : Ağız kavgası, sert tartışma.

Qısas : Kısas. A.

Qıse : 1 — Hikâye, herhangi bir olayı anlatma. 2 — Konuşma, söyleme.

Qısekırın : 1 — Bir olayın öyküsünü, hikâyesini anlatmak anlamına bileşik fiil. 2 — Konuşmak, söylemek anlamına bileşik fiil. Her iki anlamda da şimdiki zaman fiili «**qıse dıke**».

Qısmet : Kısmet, nasip. A.

Qıtık : Hıyara benzeyen bir sebze (acur, kıtî).

Qıyamet. : Kıyamet. A.

Qıyas : İki şey arasında yapılan karşılaştırma, mukayese, kıyas. A.

Qıyaskırın : İki şeyi karşılaştırmak, Kıyas etmek, kıyaslamak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**qıyas dıke**».

Qızılan : Bir Yezidî aşireti.

Qızılqurt : Kurt gibi bir haşere. Kuru ottan yaptığı yuvasını kuyruğuna takarak arkasından sürükler. Bazen de yuvasıyla birlikte hayvanlar tarafından yenir.

Qızwan : Sert kabuklu bir yemiş.

Qîçmez : Cimri, pinti.

Qîvar : Eşekler tarafından sevilen dikenli bir bitki.

Qîjîn : Çocuğun yüksek sesle ağlaması anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıqîje**».

Qîjqijok : 1 — Yeşil renkli ve ince sesli bir kuş. 2 — Yazın gündüzleri sürekli öten

bir böcek (ayrıca mecazi olarak, çok bağırıp çağıran cırtlak sesli kimseler için de kullanılır).

Qîq : Boynu ince ve uzun olan, ayrıca çok zayıflayan kimse.

Qîqbûn : Zayıflamak ve zayıflıktan boynu incelip uzamak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**qîq dıbe**»

Qîqî : Horoz sesini ve ötüşünü anlatırken kullanılan sözcük.

Qîm : Yetinme, bir şeyi yeterli görme, kabul etme.

Qîmanîn : Yetinmek, bir şeyi yeterli görmek, kabul etmek, ona rıza göstermek anlamlarına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**qîma xwe tîne**».

Qîmet : Değer, kıymet. A.

Qîr : 1 — Bağırma, bağırtı. 2 — Zift.

Qîre-qîr : Bağırıp çağırma, bağırtı.

Qîrîn : Bağırmak, haykırmak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıqîre**».

Qîrînkırın : Bağırmak, haykırmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zafiili «**qîrîn dıke**».

Qîrqîrok : Her zaman bağırıp çağıran, velvele çıkaran kimse.

Qît : Birisinin koyunlarını beslemek için alan kimsenin, koyunların yağından sahiplerine verdiği miktar. Bunlar, koyunların sütünü ve yağının çoğunu besleme ücreti olarak kendileri alırlar; yağın bir bölümünü de koyunların sahibine verirler. İşte buna «**qît**» denir.

Qîtık : Bacağın diz kapağı ile aşık kemiği arasındaki bölümü. Hem insan, hem de hayvan bacakları için kullanılır. Bazıları da bunu «**qîçık**» şeklinde söylerler (bazı yöre-

lerde de «gîtık» şeklinde söylenir).

Qoc : 1 — Boynuz (bazı yörelerde «qıloç», bazı yörelerde de «qorç» şeklinde söylenir). 2 — Ağaç kütüğü.

Qoç : Vahşi hayvanları avlamakta kullanılan büyük fak.

Qoçan : İstimlâk. T.

Qoçbehdır : Kökleri müshil olan bir bitki.

Qoq : 1 — Hayvanların başı. 2 — Düz bir şeyde meydana gelen ufak tümsek.

Qol : Kurt, köpek, tilki gibi hayvanlardan kuyruğu kesilmiş olanları (ayrıca kesilmiş kuyruk için de kullanılır).

Qolbûn : Kuyruğu kesilmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**qol dıbe**».

Qolek : Yere yayılan geniş yaprakları olan bir bitki.

Qolınc : Bir ağrı.

Qolkırın : Kurt, köpek, tilki gibi hayvanların kuyruğunu kesmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**qol dıke**».

Qondere : Kundura.

Qop : Eli ya da ayağı sakat olan kimse.

Qor : 1 — Zayıf, cılız hayvan. 2 — Eğik, eğri. 3 — Dizi, sıra (Örneğin gerdana takılan inci dizisi, yan yana duran insanlardan oluşan sıra gibi).

Qorbûn : 1 — Hayvanların zayıflaması, cılız hale gelmesi anlamına bileşik fiil. 2 — Eğrilmek, eğik hale gelmek anlamına bileşik fiil. 3 — Dizilmek, sıralanmak, sıra olmak anlamına bileşik fiil. Her üç anlamda da şimdiki zaman fiili «**qor dıbe**».

Qorç : 1 — Ceviz kabuğunun üzerindeki yeşil kabuk. 2 — Çürümüş ve içi boşalmış diş.

Qorede : Çok zayıflamış, kaburgaları sayılacak hale gelmiş hayvan.

Qore-qor : Yüksek sesle ve acıklı bir şekilde ağlama sesini anlatırken kullanılan söz.

Qorık : Kalça.

Qorîn : Yüksek sesle ve acıklı bir şekilde ağlamak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili **«dıqore»**.

Qorkırın : 1 Eğmek, eğri hale getirmek anlamına bileşik fiil. 2 — Dizmek, sıralamak, sıraya koymak anlamına bileşik fiil. 3 — Zayıflatmak, cılız hale getirmek anlamına bileşik fiil. Her üç anlamda da şimdiki zaman fiili **«qor dıke»**.

Qose : Sigara ağızlığı.

Qot : 1 — Eli ya da ayağı kesik olan kimse. 2 — Kesilen ağacın, kökünün dışarda kalmış ucu.

Qozan : Rojkan'da bir köy.

Quba : Kaynatılınca bozulan ayran.

Qudret : Bir işi yapabilme gücü, kudret. A.

Qufe : Üzüm sepeti.

Qufıl : Kilit, kapı kilidi (bazı yörelerde **«qefıl»** şeklında söylenir).

Qufılandın : Kapıyı kilitlemek anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili **«dıqufılîne»** (bazı yörelerde fiil **«qefılandın»**, şimdiki zaman fiili de **«dıqefılîne»** şeklinde söylenir).

Qufılîn : 1 — Kapının kilitlenmesi anlamına fiil. 2 — Soğuktan donup ölmek anlamına fiil. Her iki anlamda da şimdiki zaman fiili **«dıqufıle»** (bazı yörelerde her iki anlamda da fiil **«qefılîn»**, şimdiki zaman fiili de **«dıqefıle»** şeklinde söylenir).

Quflık : 1 — Küçük kilit. 2 — Uçları gümüş bir plakaya bağlı olan, kadınların bilezik gibi

kollarına takıp bu plakanın iki ucunu kenetledikleri, birkaç dizi mercan ya da kehribardan oluşan bir süs eşyası.

Qul : Delik (bazı yörelerde «**kun**» denir).

Qulbûn : Delinmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**qul dıbe**».

Qule : Siyah ile sarı arasında rengi olan at, katır ve eşek.

Quleteyn : Abdest almak için yapılmış havuz.

Qulêl : Herhangi bir şeyde meydana gelen delik.

Qulêlbûn : Herhangi bir şeyin delinmesi anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**qulêl dıbe**».

Qulêlkırın : Herhangi bir şeyi delmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**qulêl dıke**».

Qulh : Duvarın arkasında, duvara takviye olsun diye yapılan destek.

Qulıbandın : Devirmek, tersine çevirmek, alt-üst etmek anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıqulıbîne**» (bazı yörelerde fiil «**qelıbandın**», şimdiki zaman fiili «**dıqelıbîne**» şeklinde söylenir).

Qulıbandî : Devrilmiş, çevrilmiş, alt-üst olmuş şey (bazı yörelerde «**qelıbandî**» şeklinde söylenir).

Qulıbîn : Devrilmek, ters çevrilmek, alt-üst edilmek anlamlarına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıqulıbe**» (bazı yörelerde fiil «**qelıbîn**», şimdiki zaman fiili de «dıqelıbe» şeklinde söylenir).

Qulık : Delik, hapishane. Bazıları bu anlamda kullanırlar (çoğu yörelerde de «**gırtîxane**» denir).

Qulıng : Durna.

Qulqule : Kapıların alt ve üst köşelerinde bulunan ve alttakı yere, üstteki de duvarın içine geçirilerek kapının tutunmasını ve açılıp kapanmasını sağlayan çıkıntılardan her biri.

Qulkırın : Delmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**qul dıke**» (bazı yörelerde fiil «**kunkırın**», şimdiki zaman fiili «**kun dıke**» şeklinde söylenir).

Qulp : 1 — Çuval ve benzerlerine takılan kulp. 2 — Genç ilinde bir ilçe (Şimdi Diyarbakır'ın Kulp ilçesi).

Qulpık : Geğirti.

Qultîk : Bitlis yakınlarında bir köy.

Quman : Elbise ya da herhangi bir dokuma maddesinin yanmak üzere olması, yanacak duruma gelecek kadar ateşten etkilenmesi anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «dıqume».

Qumandın : Elbise ve benzeri bir dokuma maddesini yanacak duruma gelecek kadar ateşe tutmak anlamına bileşik fıil. Şimdiki zaman fiili «**dıqumîne**».

Qumar : Kumar. A.

Qumaş : Kumaş. A.

Qumqumok : Kertenkele bazı yörelerde «**gumgumok**» şeklinde söylenir).

Qumrî : Bilinen bir kuş (kumru).

Quncık : Binalarda iki duvarın içte birleştikleri yer, köşe (bazı yörelerde «**kuncık**» şeklinde söylenir).

Quncırık : 1 — Yuvarlak cisim, cirm. İnsan vücudunun herhangi bir yerini iki parmak arasına alarak sıkma (çimdik).

Quraftın : Bir dalı, bir değneği, bir çubuğu ve benzeri bir şeyi bükerek kırmak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıqurêfe**».

Qur'an : Kur'ân-ı Kerim.

Qurban : Kurban. A

Qurçımandın : Bir bitki ya da benzerini kökünden değil de gövdesinin herhangi bir yerinden kopararak kesmek anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili **«dıqurçımîne»**.

Qurçımîn : Bir bitki ya da benzerinin kökünden değil de gövdesinin herhangi bir yerinden koparak kesilmesi anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili **«dıqurçıme»**.

Qure : Kibirli, gururlu kimse.

Qur'e : Kura, ad çekme. A.

Qurf : Büyük korku, panik.

Qurıfandın : 1 — Çok korkutmak anlamına fiil. 2 — Bir dalı, bir değneği, bir çubuğu ya da benzerini bükerek kırmak anlamına fiil. Her iki anlamda da şimdiki zaman fiili **«dıqurıfîne»**.

Qurıfîn : 1 — Çok korkmak, paniğe kapılmak anlamına fiil. 2 — Bir dalın, bir değneğin, bir çubuğun ya da benzerinin bükülerek kırılması anlamına fiil. Her iki anlamda da Şimdiki zaman fiili **«dıqurıfe»**.

Qurıx : Bir yıldız (bu yıldız Temmuz ayında görünür).

Qurış : Paralardan kuruş.

Qurm : Ağaç kütüğü.

Qurmıçandın : Elbise ve benzeri şeyleri buruşturmak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili **«dıqurmıçîne»**.

Qurmıçîn : Cildin, elbisenin ve benzeri şeylerin buruşması anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili **«dıqurmıçe»**.

Qurs : 1 — Belli bir süre için eğitim görülen yer (kurs). 2 — Yuvarlak cisim, cirm. A.

Qusan : El ya da ayakta, çalışmaktan ya da yürümekten dolayı, içinde su biriken kabarcıkların meydana gelmesi anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili **«dıquse»**.

Qusandın : Makasla herhangi bir şeyi kesmek anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili **«dıqusîne»**.

Qusûr : Kusur, eksiklik. A.

Qut : Kesik, kopuk.

Qutbûn : Kesilmek, kopmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili **«qut dıbe»**.

Qutek : Gömlek.

Qutıfîn : Şiddetli soğuktan çok etkilenmek anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili **«dıqutıfe»**.

Qutım : Ağacın kesilmesinden sonra yerde kalan kökü.

Qutî : Kutu.

Qutkırın : Kesmek, koparmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili **«qut dıke»**.

Qutnî : İpekli ve pamuklu karışımı olarak dokunan bir dokuma.

Qûç : Taş yığını.

Qûl : Kul, köle.

Qûm : Kum.

Qûnax : Bir günlük yol, bir günlük yürüyüşle alınabilecek mesafe.

Qûntax : Tüfek dipçiği.

Qûş : Binek ve yük hayvanlarının kuyruğunun altına geçirilen ve her iki ucu eyere ya da semere bağlı olan deri parçası (kuskun).

Qût : Kış için hazırlanan insan yiyeceği.

K

Ka : Saman.

Kabûs : Kâbus, karabasan.

Kadane : Rusya'dan getirtilen iri at (bazı yörelerde «qedene» denir).

Kade : İçine, yağda kavrulmuş un konularak pişirilen bir ekmek çeşidi.

Kadız : Gökyüzünde, geceleyin bir bulut gibi görünen uzun hat, Samanyolu (Sözlük anlamı «Saman hırsızı» demektir).

Kadin : Saman konulan yer, bina (samanlık).

Kadînmêş : Balarıları kovanlarının konulduğu yer.

Kafır : Allah'ı inkâr eden (kâfir). A.

Kafûr : Güzel kokulu bir bitki, kâfur.

Kav : Fındık ve benzeri yemişlerin daldan koparılmaya başlandığı gün. Rumî Ağustos ayının 25'idir.

Kavıl : Yıkılmış ev, harabe, yıkıntı, enkaz.

Kavır : İki yaşında olan koyun yavrusu. İki yaşına girdikten sonra üç yaşına girinceye kadar bu adla adlandırılır. Ondan sonra «**beran**» (koç) adıyla adlandırılır (her iki sözcükte de «r» kalın okunur).

Kavnas : Hizan'da bir köy.

Kaxız : Kâğıt.

Kaj : İplik yumağı (bazı yörelerde «**gaj**» ve «**gac**» şeklinde söylenir).

Kaka : Çocuk dilinde meyvelere verilen ad (bazı yörelerde yine çocuk dilinde yumurta için söylenir).

Kakıl : Ceviz, badem gibi yemişlerin içi, çekirdeği.

Kakuç : Çivi çakılmasında kullanılan küçük çekiç.

Kakuçêl : Soğan ve ceviziçi ezmesi ile şalgamın yağda kızartılarak pişirilen yemek.

Kal : Yaşlı erkek, ihtiyar adam.

Kalan : Kılıç, kama gibi kesici silâhların sokulduğu kın.

Kalanî : Kına sokulan kama biçimindeki bıçak.

Kalbûn : Erkeğin yaşlanması, ihtiyarlaması anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**kal dıbe**».

Kale-kal : Yavrularını gören koyunların o sırada çıkardıkları sese verilen ad.

Kalık : 1 — Ata, ananın babası ya da babanın babası. 2 — Tabanına çivi çakılmayan bir ayakkabı çeşidi.

Kalıkî : Beşiri'de bir köy.

Kalî : İhtiyarlık, yaşlılık.

Kalîmast : Harman sırasında, zekâttan ayrı olarak yoksullara verilen buğday ve benzeri ürünler.

Kalûme : Kirlenip pas-

lanmış ve kını kırılmış olan kılıç.

Kam : Nem, rutubet.

Kamav : Suyun kesilmesinden sonra kanalda kalan su kalıntıları.

Kamax : İnsan ve hayvan kıçı.

Kamar : Kalbur, davul gibi şeylerin yuvarlak kasnağı.

Kamaş : Henüz sararmadan ve yeşilken koparılıp kurutulan tütün.

Kamıl : 1 — Rüştüne ermiş, reşit olmuş kimse. 2 — İyilikte, olgunlukta üstün bir düzeye ulaşmış kimse, kâmil, insan.

Kamılbûn : 1 — Rüştüne ermek, reşit olmak anlamına bileşik fiil. 2 — İyilikte, olgunlukta üstün bir düzeye ulaşmak anlamına bileşik fiil. Her iki anlamda da şimdiki zaman fiili «**Kamıl dıbe**».

Kamûk : Üzümü sıkıp şırasını çıkaran kimse.

Kan : Kaynak, Her şey için kullanılır.

Kandew : Gebe kalmayan ve sağılabilen inek (bazı yörelerde «**mêjık**» denir).

Kanê : Hani, nerede anlamına soru sözcüğü. Bazen de «**ka**» şeklinde söylenir.

Kanıka : Bohtan'da bir köy.

Kanî : Pınar, çeşme. «**Kehnî**» şeklinde de söylenir.

Kanîmırî : Reşan'da (?) bir köy.

Kanûn : 1 — Ocak, ateş yakılan yer. 2 — Kış mevsiminden iki ayın adı (Aralık ve Ocak ayları).

Kap : Çocukların oynadıkları aşık kemiği.

Kapan : Dar ve yürünmesi zor olan yol (bazı yörelerde «**şiverê**» de denir ve «r» harfi kalın okunur).

Kapık : İpin bir parçası.

Kapox : Biçilmiş otları toplayıp deste yapmak ve demetlerini bağlamak üzere ücretle tutulan işçi.

Kapol : Toprağa karışmış, çok ufak saman.

Kar : 1 — İş, uğraş. 2 — Kazanç, kâr. 3 — Oğlak (bu anlamda, bazı yörelerde «**karık**», bazı yörelerde de «**kehrık**» biçiminde söylenir). 4 — Tuzla, tuz ocağı (bazı yörelerde de «**xweylîn**» denir).

Karak : Demir madeni.

Kar-bar : Herhangi bir işe girişmek için yapılan gerekli hazırlıklar.

Karçîn : Çok lezzetli bir armut türü.

Karekew : Toplu halde yapılan keklik avı.

Karêç : Parmaklıkları olan ve buğday gibi ürünleri samandan ayırmak için savurmakta kullanılan, ağaçtan yapılmış araç, dirgen (bazı yörelerde **melêb**» denir).

Karêz : 1 — Su kaynağı, pınar. 2 — Havası serin olan yer, yayla.

Karxane : 1 — İşletilmekte olan maden. 2 — İş yeri.

Karıbûn : Yapabilecek duruma gelmek, yapabilmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıkare**».

Karî : Sulak yerlerde yetişen bir bitki.

Karîn : Yapabilmek anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıkare**».

Karkar : Kavaş ilçesinde (Gevaş) bir köy.

Karker : İşçi, emekçi, emeğiyle geçinen kimse.

Karmax : Buğday elemekte kullanılan büyük kalbur.

Karos : Güzel kokulu bir bitki. Bazen yemeğe de katılır.

Kartımûk : Sarı renkli bir gül.

Kartîk : Marangozlukta kullanılan eye (bazı

yörelerde «**kertık**» şeklinde söylenir).

Karwan : Kafile, kervan,

Kasık : İçinde yemek yenilen, topraktan yapılmış kap. Yoksul kimseler tarafından kullanılır.

Kasox : Ekin biçmekte kullanılan orak (çoğu yörelerde «**das**» denir.

Kaş : Dik yamaç.

Kaşıng : Yünden dokunarak ya da örülerek yapılan ve genellikle torbalara kulp olarak takılan ya da semerlerin bağlanmasında kullanılan enli yassı ip.

Kaşkırın : Herhangi bir şeyi yerde sürükleyerek çekmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**kaş dıke**».

Kat : Fazla verimli olmayan, ekilebildiği halde az ürün veren arazi.

Kaw : Böbürlenen, kendi kendini büyük gösteren kimse, kibirli ve gururlu kimse.

Kawîr : Dikenli bir bitki (özellikle develer bu bitkiden çok hoşlanırlar).

Kayın : Geviş, geviş getirme.

Kayınkırın : Geviş getirmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**kayın dıke**».

Kebab : Ateşe tutularak pişirilen et, kebap. A.

Kebanî : Ev işleriyle uğraşan kadın, ev kadını (bazı yörelerde «**kevanî**» şeklinde söylenir).

Kebar : 1 — Fecir, ilk şafak. 2 — Müezzinlerin ramazan gecelerinde halkı sahura kaldırmak için getirdikleri tekbir ya da okudukları ilâhîler.

Kebs : Üzüm ağacının, kökünden koparılmadan toprak altına gömülerek ucu başka bir yerde toprak üstünde bırakılan ve böylece

ikinci bir üzüm ağacı haline gelmesi sağlanan dalı (bazı yörelerde buna «**derx**» denir).

Keç : Kız, bakire. Evleninceye kadar böyle adlandırılır.

Keçel : Kel.

Keçelî : Kellik, kel olma hali.

Keçêç : Tavukların eşelendikleri yer.

Keçêçkırın : Tavukların eşelenmesi anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**keçêç dıke**».

Keço : Kürt erkeklerinin sadece kendi karılarına seslenirlerken kullandıkları sözcük (sözcük, aynı zamanda sevgi de ifade eder ve «**kızcağız**» anlamına gelir).

Ked : Emek harcanarak elde edilen ürün ya da sağlanan gelir.

Keder : Üzüntü, keder.

Kedî : Evcil hayvan.

Kedîkırın : Evcilleştirmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**kedî dike**».

Kedîkırî : Evcilleştirilmiş vahşî hayvan.

Kedxuda : Köy yöneticisi, köyde sözü geçen kişi.

Kedkırın : Emek harcayarak ürün elde etmek ya da gelir sağlamak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**ked dıke**».

Kedûn : Küçük su testisi.

Kef : 1 — Kapların üst kenarları. 2 — Köpük.

Kefandın : Bir elbisenin kenarlarını baştan başa dikmek anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıkefîne**» (bazı yörelerde fiil «**kufandın**», şimdiki zaman fiili de «**dıkufîne**» şeklinde söylenir).

Kefçî : Kaşık. «**kefçık**» şeklinde de söylenir.

Keferzo : Beşiri'de bir köy.

Kefgîr : Ucunda geniş

ve delikli bir demir parçası bulunan, ateşteki yiyeceklerin karıştırılmasında ve köpüğün toplanmasında kullanılan demir araç, kevgir.

Kefxoy : Hıristiyanların köy yöneticisi.

Kefî : Erkeklerin sıcak yörelerde başlarına örttükleri örtü (bazı yörelerde kuşak gibi katlanıp bele de sarılır).

Kefîl : Kefil. A.

Kefkefok : Köpük çıkaran bir bitki (bazı yörelerde «**hîlo**» denir.).

Kefkırın : Köpük çıkarmak, köpürmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**kef dıke**».

Kefşêv : İçinde «çortan» denilen kurutulmuş çökelek eritilen, geniş ağızlı toprak kap.

Kefşîl : Uykudaki insanın ağzından akan salya.

Keftar : Vahşî hayvanlardan biri olan sırtlan.

Kevej : Koyundan yolunarak koparılan tüylerle birlikte kopan kök ya da deri parçası.

Kevel : Koyun ve benzeri hayvanların derisi.

Kever : 1 — Kayalardan oluşan dağ. 2 — Benekli keçi.

Kevır : Taş. Hem büyük, hem küçük taşlar için kullanılır.

Kevi : Yaza saklanan kar.

Kevjal : Yengeç.

Kevn : Eski.

Kevnbûn : Eskimek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**kevn dıbe**».

Kevne : Görmüş-geçirmiş adam, tecrübeli ve güngörmüş kişi.

Kevneperest : Eskiden yana olan kimse (gerici).

Kevnkırın : Eskitmek anlamına bileşik fiil.

Şimdiki zaman fiili **«kevn dıke»**.

Kevok : Güvercin.

Kevot : Meyve vermeyen ve dallarından kaşık yapılan bir ağaç.

Kevroşk : Tavşan (bazı yörelerde **«keroşk»** şeklinde söylenir).

Kevz : Yosun. Bazıları da bunu «kez» şeklinde söylerler.

Kehreban : Kehribar (bazı yörelerde **«karîban»**, bazı yörelerde de **«kareban»** şeklinde söylenir).

Kej : Sarışın.

Kek : Yaşça büyük olan kardeş, ağabey.

Kel : 1 — Kaynama. 2 — İki yaşındaki sığır yavrusu. 3 — Boynuzları olan koyun ya da boynuzları yeterince gelişmeyen, küçük kalan koç.

Kelax : Çok zayıf ve cılız olan hayvan (ayrıca bu hayvanlardan elde edilen ete de aynı ad verilir).

Kelandın : Kaynatmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili **«dıkellîne»**.

Kelaş : Hayvan ya da kuş ölüsü, leş.

Kelbetan : Ateş tutmakta kullanılan demir araç (maşa).

Kelef : Bir tutam iplik.

Keleh : Kale (bazı yörelerde **«kele»** şeklinde söylenir).

Kelegırîn : Yarı ağlama, ağlamaklı olma durumu.

Kelegırînî : Ağlamaklı duruma gelen, neredeyse ağlayacak olan kimse (bazı yörelerde **«kelegırîno»** şeklinde söylenir).

Kelek : Şişirilmiş tulumların üzerine bağlanan ve ırmakları geçmekte kullanılan tahtalardan oluşan araç. Fırat ırmağında bunlar kullanılır.

Kelem : 1 — Kazık. 2 — Ucu gelişigüzel kırılarak sivrilmiş ince ağaç

dalı. 3 — Sebzelerden lahana.

Kelemî : Kalitesi düşük olan bir tütün çeşidi.

Kelendîn : Damlardan temizlenip yere dökülen karların oluşturduğu birikinti.

Kelepaçe : Hayvanların pişirilen başları ve paçaları.

Kelepûr : Sahibinin koruyamadığı ve önüne gelenin alabildiği eşya.

Keleş : Güzel, görkemli hayvan (ayrıca korsan anlamına da gelir).

Kelh : 1 — Güzel, görkemli şey. 2 — Az bulunan, nadir bulunabilen şey.

Kelhok : 1 — Küçük kale. 2 — Bohtan'da bir köy.

Kelık : Ağaç çubuklarından yapılan sepet.

Kelî : Tuzu az olan, yeterince tuz katılmamış olan yemek.

Kelîj : Koyun kuyruğunun ucu.

Kelîlan : Isı, sıcaklık, hararet.

Kelîn : Kaynamak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili **«dıkele»**.

Kelpık : Unun içinde kalan buğday kabukları.

Kelpîç : Evlerin yapımında kullanılan kerpiç.

Kelwaz : Şiddetli soğuk.

Kem : 1 — Normalden daha kısa olan kuyruk, kulak gibi organ ya da saç. 2 — Diken ağaççığı.

Kemax : Hayvan kalçası.

Kemal : 1 — Ergenlik, olgunluk. 2 — Değer, kıymet. Örneğin, «filân adam değersizdir, kıymeti yoktur» anlamına, «**fılankes bê kemale**» denir.

Kemançe : Bir çalgı âleti, keman.

Kembax : Yıkılmış bina, harabe.

Kember : Bele sarılan kemer.

Kemberok : Dikenli bir bitki. Sinameki yapraklarına benzer yaprakları vardır. Meyvesi olgunlaşınca içi kızararak yarılır. Kürtler meyvesini yerler.

Kemç : Bir tarafı kesik olan kuyruk, kulak, burun gibi organlara verilen ad.

Kemçkırın : 1 — Kuyruk, kulak, burun gibi bir organın bir tarafını kesmek anlamına bileşik fiil. 2 — Bir koyunun başka koyunlara karışmasını önlemek ve tanınmasını sağlamak için tüylerinin belli bir bölümünü kesmek anlamına bileşik fiil. Her iki anlamda da şimdiki zaman fiili «kemç dıke».

Kemçkırî : Bir bölümü kesilmiş olan kulak, burun, kuyruk gibi organ ya da tüylerinin bir bölümü kesilmiş olan koyun.

Kemxe : Koyu kırmızı ipekten ve yünden yapılmış elbise.

Kemık : El ve yüz silmekte kullanılan mendil (çoğu yörelerde «**desmal**» denir).

Kemîn : Pusu. A.

Ken : Gülme, gülüş.

Kenandın : Güldürmek anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıkenîne**».

Kenar : Kenar, kıyı.

Kenîn : Gülmek anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıkene**».

Kendal : Hafif dik yamaç.

Kengê : Ne zaman, ne vakit anlamına gelen soru sözcüğü».

Kepek : Kepek (bazı yörelerde «**kapek**», bazı yörelerde de «**kelpık**» şeklinde söylenir).

Kepelek : Bazı otlaklarda oluşan bir kurtçuk. Bu otlaklarda otlayan koyunların ağzına otlarla birlikte geçen bu kurtcuk, koyunun beynine girerek ölümüne

neden olur. Yalnız koyunların ağzına girer.

Kepelekî : Beynine «**kepelek**» denilen kurtçuğun girdiği koyun.

Kepır : Yere çakılan sırıkların etrafına ağaç yaprakları örtülerek yapılan barınak ya da gölgelik (kulübe).

Kepû : Burun. Hem insan, hem hayvan burnu için kullanılır (bazı yörelerde «**bêbıl**», bazı yörelerde de «**poz**» denir).

Kepûr : Konuşurken ya da koşarken, yürürken ağızda biriken köpük.

Ker : 1 — Eşek. 2 — Herhangi bir şeyden koparılan parça. 3 — Sağır (bu anlamda kullanıldığında, sözcükteki «r» harfi kalın okunur) .Kürtlerin, bu sözcüğü, bu anlamları itibarıyla kullanışlarında birbirinden ayrı ufak telâffuz farkları vardır ki, kendilerinden başka kimse bu farkları bilmez ve bu farkları burada belirtmek olanaksızdır.

Kerafe : Bohtan'da bir köy.

Kerafî : Yiyen ya da içen birisine, «zehir-zıkkım olsun» ya da «afiyte olmasın» anlamına söylenen beddua.

Kerane : Zengin, servet sahibi (sözcükteki «r» kalın okunur).

Kerb : Üzüntü, keder. A. (Sözcükteki «r» kalın okunur).

Kerbeş : Dikenli bir ot. Eşekler bu ottan hoşlanırlar.

Kerbokî : Olur olmaz şeylere çok üzülen, çok canı sıkılan kimse (bazı yörelerde «**kerbok**» denir ve her ikisinde de «r» kalın okunur).

Kerbûn : Sağırlaşmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**ker dıbe**» (sözcükteki

«r» harfi kalın okunur).

Kerçılandın : İp ve benzeri şeyleri birbirine karıştırarak birlikte burmak, eğirmek anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili **«dıkerçılîne»**.

Kere : Taşlık, taşlarla kaplı ıssız arazi.

Kerehû : Yazın esen şiddetli rüzgâr.

Kerexane : Ateşi karıştırmakta kullanılan demir.

Kerem : İyilik, lütuf.

Keremkırın : İyilik etmek, lütfetmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili **«kerem dıke»**.

Kereng : Bir bitki.

Kerxû : Motkan'da (Mutki) bir köy. Ben bu köyde kaldım ve burada bir demir madeni bulunduğunu gördüm. Çok güzel olan bu köyün havası da çok güzel, suyu ise hem bol ve hem de soğuktur. Köy yazın serin, kışın ise zemherir gibi soğuktur.

Kerıfîn : Zıkkımlanmak, afiyet olmayasıca yemek ya da içmek anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili **«dıkerıfe»**.

Kerıxîn : Herhangi bir şeyden bıkmak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili **«dıkerıxe»**.

Kerık : 1 — Kolsuz aba. 2 — Olmamış, olgunlaşmamış incir. 3 — Ceviziçinin ortasındaki kabuk.

Kerî : 1 — Koyun sürüsü. 2 — Ekmek parçası.

Kerîkırın : Koyunları sürülere ayırmak anlamına bileşik fiil. 2 — Ekmeği parçalara ayırmak anlamına bileşik fiil. Her iki anlamda da şimdiki zaman fiili **«kerî dıke»**.

Kerîn : Eşekcil, eşek huylu, eşeğe benzeyen kimse.

Kerkırın : 1 — Sağır etmek anlamına bileşik

fiil (bu anlamda kullanıldığında «r» kalın okunur). 2 — Herhangi bir şeyi parçalamak anlamına bileşik fiil. Her iki anlamda da şimdiki zaman fiili **«ker dıke»**.

Kerme : Kurumuş tezek parçası.

Kermêş : Isırdığında acı veren bir sivrisinek türü.

Keroşk : Tavşan (bazı yörelerde **«kevroşk»** denir).

Kertek : Bol, çok. Her şey için kullanılır.

Kertık : Eye.

Kes : Kişi, şahıs.

Kesad : Zayıf, cılız hayvan.

Kesıdandın : Eti kışa saklamak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili **«dıkesıdîne»**.

Kesıxandın : Ağaç dallarını budamak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili **«dıkesıxîne»**.

Kesk : Yeşil renk ya da yeşil renkte olan herhangi bir şey.

Keskbûn : Yeşillenmek, yeşil renge bürünmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili **«kesk dıbe»**.

Keskesor : Gökkuşağı.

Keskkırın : Yeşillendirmek, yeşil renge büründürmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili **«kesk dıke»**.

Kesp : Susam ve benzerlerinin yağı çıkarıldıktan sonra kalan posası.

Kespık : Hayvanların boynuna, evlerin ön duvarlarına, nazar değmesin diye takılan bir beyaz boncuk.

Keş : Atıldıktan sonra hedefe varmadan sağa ya da sola sapan mermi.

Keşe : Papaz. »Keşîş» de denir.

Keşk : Ayranda pişirilerek kurutulan dövme buğdaydan yapılan ve kışa saklanan yiyecek.

Keşkîn : Kürt yemeklerinden biri.

Keşkol : 1 — Gezgin dervişlerin omuzlarına asıp yiyeceklerini koydukları belli bir kap. 2 — Şirvan'da bir köy.

Keşol : Susuz yetişen bakla.

Ket : Bir ot türü. Ekildiği yıldan itibaren 10 yıl ya da daha fazla süreyle hiç ekilmeksizin kendi kendine yeşerir. Demetler halinde kurutularak kışa saklanır ve kışın hayvanlara yedirilir. (Yonca).

Ketew : At ve katırlarda görülen bir hastalık. Bu hastalığa yakalanan hayvan öksürür.

Ketewî : «ketew» denilen hastalığa yakalanmış hayvan.

Ketın : Düşmek anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili **«dıkeve»**.

Kew : Keklik.

Kewandın : Bir yarayı ya da romatizmalı yeri, ısıtılmış mendil gibi bir şeyle ısıtmak ya da yaradan akan kanı ilâçla kesmek anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili **«dıkewîne»**.

Kewar : Arı kovanı ya da hububat koymak için topraktan yapılan onun benzeri, fakat daha büyük ve uzun kovan.

Kewden : Aptal, budala, ebleh, gabi, geri zekâlı.

Kewgır : Keklik avcısı, keklik yakalayan avcı.

Kewkender : Rengi sarıya çalan ve eti bol olan bir keklik türü.

Kewsex : Şirvan'da bir köy.

Kewsel : Karada yaşayan kaplumbağa.

Kewte-kewt : Köpek havlamasını anlatırken söylenen söz.

Keya : Köy muhtarı.

Keyandın : Yayıkta ayran yaymak, çalkalamak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili

«**dıkeyîne**» (bazı yörelerde fiil «**kılandın**», şimdiki zaman fiili de «**dıkıle**» şeklinde söylenir).

Keys : Fırsat, elverişlilik.

Keyscıhû : Yahudi gibi fırsatçı kimse.

Keysfıle : Hıristiyan gibi fırsatçı kimse.

Kezax : Budama.

Kezaxtın : Ağacın daha iyi yetişmesini sağlamak için dallarını budamak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıkezêxe**»,

Kezeb : Ciğer.

Kezer : Siirt yakınlarında bir köy.

Kezıxandın : Ağacın daha iyi yetişmesini sağlamak için dallarını budamak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıkezıxîne**».

Kezî : Saç örgüsü.

Kezwan : Taneleri ufak ve yumuşak olan dağ bıtımı.

Kêç : Pire.

Kêf : Sevinç, neşe, keyif.

Kêver : Bohtan'da bir köy.

Kêvroşk : Tavşan (bazı yörelerde «**keroşk**» ya da «**kevroşk**» şeklinde söylenir).

Kêl : Buğday ve benzeri hububat için kullanılan bir ölçek (**kile**).

Kêlan : Toprağı karasabanla sürüp altını üstüne getirmek anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıkêle**».

Kêldan : Kaba ve iri dikişlerle dikmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**kêl dıde**».

Kêlek : İnsanın vücudunun koltuk altından beline kadarki yan tarafı (doğrusu herhangi bir şeyin yanı, yan tarafı demektir).

Kêlendî : Ekin biçerken her iki elle tutularak kullanılan büyük orak (tırpan). Rojkan'da bunu kullanırlar.

Kêlık : Mezartaşı.

Kêm : Eksik olan herhangi bir şey, «**tam**»ın karşıtı.

Kêmasî : Eksiklik, eksik olma hali (bazı yörelerde «kêmanî», bazı yörelerde de «**kêmayî**» denir).

Kêmbûn : Eksilmek, eksik hale gelmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**kêm dıbe**».

Kêmkırın : Eksiltmek, eksik hale getirmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**kêm dıke**».

Kêr : Çakı, bıçak.

Kêrık : Küçük çakı.

Kêrakî : Pazar gününün adı. Birçoklarınca kullanılır. Bu, Yunanca bir sözcüktür. Buna dikkat et ve hayret et. Ne var ki bu zamandaki dil bilimlerini iyi kavramış olanlardan isen, Kürt dilinin aslının, tüm Aryen dillerinin anası olan Hint-Sanskrit diline dayandığını bileceksin. Farsça, Yunanca, Lâtince, Cermen dili ve bunların torunları, hep Hint-Sanskrit dilinden doğmuşlardır. Bu Kürtçe Kamusu'ndaki kelimeleri adı geçen dillerle dikkatlice ve beceriyle karşılaştırdığın zaman, sence de anlaşılacaktır ki hepsinin kökeni birdir; sonradan zamanın geçmesiyle, insanların birbirlerinden uzaklaşıp ülkelere dağılmalarıyla ve birçok sürekli savaşlarla, gördüğün gibi o köken değişip farklılaşmıştır. Bununla birlikte, sağlıklı bir şekilde ve dikkatle baktığımız zaman, bütün bunların aslında bir tek dil olduğunu, ancak yerlere ve kavimlere göre bu dilin değişik dillere ve deyimlere ayrıldığını görürüz. Şimdilik

bunu işaret etmek yeter. Fırsat elverdiğinde, Yüce Allah dilerse, ben bu önemli konuda uzun, ayrıntılı ve doyurucu bir kitap yazacağım.

Kêran : Damları örtmek için duvardan duvara konulan ve üzerine direklerin bırakıldığı uzun ve kalın direk (kiriş).

Kêrhatın : İşe yaramak, elvermek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**kêr tê**».

Kêrhatî : İşe yarayan, elverişli, kullanışlı.

Kêrî : Ayran yaymakta kullanılan tulumu gergin tutmak için her iki ucundaki özel değneklerin arasına gerilerek, uçları bu değneklerdeki deliklere geçirilen yasssı tahta parçası (bazı yörelerde «**kêrû**» şeklinde söylenir).

Kêşan : 1 — Herhangi bir şeyi çekmek anlamına fiil. 2 — Bir şeyi tartmak anlamına (bu anlamda mecazî olarak kullanılır) fiil. Şimdiki zaman fiili her iki anlamda da «**dıkêşe**».

Kêzık : Böcek.

Kêzîn : Yer altından suyu akıtmak için döşenen kalın boru (ayrıca «böcekten, böcek cinsinden» anlamına da gelir).

Kıbîse : Şubat ayının 29 gün çektiği yıl. A.

Kıçule : Kendir diye adlandırılan bitkinin bir demeti. Bu demet, yumuşaması için suya bırakılır; sonra ondan ip yapılır.

Kıdarık : Ucu geniş olan beyaz bir bitki, mantar.

Kıfrît : «Kibrit»in bozulmuş şekli (bazı yörelerde «**Kırbît**», bazı yörelerde «**kırvît**», bazı yörelerde de «**kıvrît**» şeklinde söylenir).

Kıfş : Açık, belirgin, bel-

li olan herhangi bir şey (bazı yörelerde «**kıfşe**» şeklinde söylenir).

Kıfşbûn : Açık hale gelmek, belirginleşmek, belli olmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**kıfş dıbe**».

Kıfşkırın : Açık hale getirmek, belirginleştirmek, belli etmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**kıfş dıke**».

Kıvî : Küçük ve dar ağızlı küp.

Kıvîlok : Topraktan yapılan ve çoğunlukla yağ ya da bal konulan bir kap.

Kıx-kıx : Çocukların kötü ya da temiz olmayan bir şeyi yemelerini ya da ellerine almalarını önlemek için kullanılan söz.

Kıxs : Soğan arpacığı.

Kıjîn : Cızırtı, «cızzz» etme.

Kıjorek : Kürt evlerinin çatısında kullanılan direkler (bazı yörelerde «**max**» denir).

Kıl : Gözlere sürülen sürme.

Kılan : Ayran yaymak, yoğurdu tulumda sallayarak ayran haline getirmek anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıkıle**».

Kılb : 1 — Duvara çakılan uzun ve kalın mıh. 2 — Köpek gibi hayvanların köpekdişi.

Kılçan : El feneri.

Kılçov : Göze sürme çekmekte kullanılan çubukçuk.

Kıldan : Sürmenin konulup korunduğu kap.

Kılîlık : Kapıların kilidi üzerinde sarkan ufak bir topuz. Kapı kapatıldığı zaman bu topuzun ucu kendisi için hazırlanmış olan deliğe düşer. Ondan sonra bu topuz çıkarılmadıkça kapı açılamaz. Kürt evlerinde bunlar vardır.

Kılîs : Bohtan'da bir bucak.

Kılox : Hayvanların başı.

Kılor : Ortası delik bırakılarak pişirilen ekmek (ayrıca çocuklar için yapılan ufak ekmeğe de denir). Bazıları da buna «**kıloç**» derler.

Kıls : Kireç.

Kılsîn : Bazı dağlarda yetişen bir bitki.

Kın : Kısa. Her şey için kullanırlar.

Kınbûn : Kısalmak, kısa olmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**kın dıbe**».

Kınc : Çaput, eskimiş dokuma, eski ve yırtıkpırtık elbise.

Kınêr : Bilinen sedir ağacı.

Kınıf : Kendir bitkisinin kabukları.

Kınkırın : Kısaltmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**kın dıke**».

Kınoş : Cimri, pinti kimse.

Kınoşe : Süpürge.

Kınoşkırın : Süpürge ile süpürmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**kınoş dıke**».

Kırab : Yalnız bir defa sürülen toprak (sözcükteki «r» kalın okunur).

Kırandın : Yenildiği zaman ses çıkaran katı bir şeyi yemek anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıkırîne**» (sözcükteki «r» harfi kalın okunur).

Kıras : Elbiselerden gömlek.

Kıre-kır : Katı bir şeyi yerken çıkan sesi anlatmak için kullanılan sözcük.

Kırê : Kira.

Kırêc : Kireç.

Kırêdar : Kiracı.

Kırêkırın : Kiralamak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**kırê dıke**».

Kırêt : Kötü, çirkin, iğrenç. Her şey için kullanılır.

Kırnas : Çiçek hastalığı geçirip yüzü delikli olan kimse.

Kırnî : Koyun ve keçilere yapışan ufak asalak.

Kırtan : kısırlaştırılmış erkek manda.

Kırtankırın : Erkek mandayı kısırlaştırmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**kırtan dıke**».

Kırtek : Donduktan sonra, yağmurun ya da güneş ısısının etkisiyle çözülmeye başlayan kar.

Kırtık : Eye (bazı yörelerde «**kertik**» şeklinde söylenir).

Kırtkırın : Ağaç ya da benzeri şeyleri, testereyle bir yerlerini az keserek belirlemek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**kırt dıke**» (bazı yörelerde fiil «**kertkırın**», şimdiki zaman fiili de «**kert dıke**» şeklinde söylenir).

Kırt-mırt : Çeşitli eşya (Pılı-pırtı, takım-taklavat gibi anlamlara gelen bu söze benzer bazı sözler daha vardır; örneğin «**hûr-mûr**», «**tef-tal**», «**pel-pot**» gibi).

Kırtnak : İki ucundan tutulup hamurun üzerinden yuvarlanan ve böylece hamurun yayılmasını sağlayan çubuk (oklava).

Kırtûpan : Gerektiği biçimde yapılmamış olan elbise ve benzeri şeyler (üstünkörü, baştan savma).

Kış : Satranç oyununda Şah'a yapılan saldırı sırasında kullanılan sözcük (ayrıca tavukları kovmak için de kullanılır).

Kışandın : 1 — Bir şeyi çekmek anlamına fiil. 2 — Bir şeyi tartmak anlamına fiil. Her iki anlamda da şimdiki zaman fiili «**dıkışîne**».

Kışkış : Köpeği saldırı-

ya geçirmek, saldırmaya teşvik etmek için kullanılan sözcük.

Kışkışandın : 1 — Bir şeyi sertçe ve güçlü bir şekilde çekmek anlamına fiil. 2 — İki kişinin bir şeyi kendi aralarında çekiştirmeleri anlamına fiil. Her iki anlamda da şimdiki zaman fiili «**dıkışkışîne**».

Kıt : Tek, «çift»in karşıtı. Örneğin ayakkabının teki gibi.

Kıtan : Keten.

Kıtêb : Kitap (çoğu yörelerde «**pırtûk**» denir).

Kıtık : Kedi (bazı yörelerde de «**pısîk**» denir).

Kıtnûk : Hizan'da bir köy.

Kıtte : Kediyi kovmak için kullanılan sözcük.

Kıtût : Kurumuş, bayatlamış ekmek.

Kızbelok : Kökü kabuklarından soyularak yenilen bir bitki.

Kızık : Koyun kuyruğu parçalarının eritilmesinden sonra kalan ufak parçalar (bazı yörelerde «sılık» da denir).

Kızın : Burçak.

Kızırandın : Yünden yapılmış kumaş gibi şeyleri yakmak (ya da fazla tüylerini almak için ateşe tutmak) anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıkızırîne**».

Kızırîn : Yünden yapılmış kumaş gibi şeylerin yanması anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıkızıre**».

Kızîr : Köy muhtarının yardımcısı.

Kızmık : Buğdayın büyük kalburdan geçirilmesi sırasında kalburun üstünde kalan ve içinde az buğday da bulunan saman ve ot kırıntıları.

Kızûrî : Yünden yapılmış elbise ve benzerinin yanmış olanı (ya da

fazla tüylerini almak için ateşe tutulmuş olanı).

Kî : Kim (bazı yörelerde «**kê**» şeklinde söylenir).

Kîja : Hangisi.

Kîkan : Zırkan'da bir köy.

Kîpık : 1 — Kulpları olan küçük bir çömlek. 2 — İçine et ve pirinç doldurularak pişirilen hayvan bağırsakları (ya da işkembesi).

Kîs : 1 — Beşyüz kuruş para miktarı. 2 — Para kesesi (doğrusu herhangi bir kese).

Kîsık : Küçük kese (ayrıca kafatası için de kullanılır).

Kîso : Kara kaplumbağası (bazı yörelerde «**kûsî**» şeklinde söylenir).

Kîyarık : Beyaz, geniş başlı, yapraksız bir bitki. Yağışlı yıllarda çok yetişir (mantar bitkisi).

Koç : Kısa ve kalın direk ya da değnek.

Koçak : Kürt evlerinin çatıları çatıldığında duvardan duvara konulan kalın direğin (yani kirişin) üzerine konulan daha küçük direk (bazı yörelerde buna «**max**» denir).

Koçek : İyi oyun oynayan, iyi rakseden kimse.

Koçer : Çadırlarda yaşayan gezgin Kürt aşiretlerine verilen ad.

Koçmêş : Balarasının ağaç kovuklarında ya da kayalıklarda yaptığı yuva, kovan.

Kod : 1 — Çobanlarınki gibi içine süt sağılan ve ağaçtan yapılan küçük kap. 2 — Su içmekte kullanılan ve topraktan yapılan küçük maşrapa.

Kode : Toprak sahibinin, hayvanlarını toprağında otlatan kimseden aldığı otlak ücreti.

Kofî : Kürt kadınlarının süs için başlarının üzerinde yaptıkları düğüm. Siyah başörtülerini burarak başlarının ön tarafında düğümlerler.

Kovan : Gam, üzüntü, hasret, özlem.

Kovık : Sıvıları kaplara koymakta kullanılan ve bir tarafı dar, bir tarafı geniş olan kap, Huni.

Kox : Kümes.

Koxık : Gelinin, gelin alayındaki diğer kadınlardan ayırt edilmesini sağlamak için yüzüne örtülüp başının arkasında düğümlenen ve çevresinde bir ipek mendil bağlanan küçük ipek örtü. (bazı yörelerde buna «**xêlî**» denir).

Kojo : Çıkarcı, mideci, pinti, cimri kimse.

Kok : Üstü-başı düzgün olan, kılık-kıyafetten ya da varlıktan yana herhangi bir eksiği olmayan, her bakımdan tam olan kimse.

Kokbûn : Kılık-kıyafetten ya da varlıktan yana eksiği olmamak ve her bakımdan tam olmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**kok dıbe**».

Kokkırn : Kılık-kıyafetten ya da varlıktan yana birisinin tüm eksikliklerini tamamlamak, hiç bir eksiğini bırakmamak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**kok dıke**».

Kol : Boynuzu olmayan keçi ve koç.

Kolan : Toprağı kazmak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıkole**».

Kole : Köle :

Kolek : Tahta kaşık ve kepçeleri oymakta kullanılan âlet.

Koloz : Yünden yapılan erkek başlığı. Kürtlerinki gibi.

Kom : Topluluk. Her şey için kullanırlar.

Kombûn : Toplanmak

anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**kom dıbe**».

Komır : Kömür.

Komkırın : Toplamak, bir araya getirmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**kom dıke**».

Komkırî : Toplatılmış, bir araya getirilmiş varlıklar.

Kon : Kıldan yapılmış çadır.

Kone : 1 — Yaşlı-başlı, tecrübeli adam. 2 — Eski eşya.

Kong : Ceviz ağacında oluşan bir tomur. Sökülüp dövülen bu tomurun unu ile eşyalar boyatılıp sarartılır.

Kor : Görmeyen, âmâ, kör. (sözcükteki «r» kalın okunur).

Koranî : Körcesine, körce.

Korefam : Kavrama yeteneği kıt olan, kör kavrayışlı olan kimse.

Korbûn : Kör olmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**kor dıbe**».

Koremar : Engerek yılanı, kör yılan.

Koremışk : Tarla faresi.

Korîzan : Kavrama yeteneği kıt olan, geri zekâlı kimse.

Korkırın : Körleştirmek kör yapmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**kor dıke**».

Korox : Eşekarısı.

Kors : Örgü, örme işi.

Korsker : Örgü ören, örgücü.

Kort : Çukur.

Kose : Köse.

Koş : El altında bulunan istendiğinde giyilebilen elbise.

Koşke : 1 — Bir armut türü. 2 — Bohtan'da bir köy.

Kotan : Çift sürmekte kullanılan ve atlar tarafından çekilen pulluk.

Kotek : Zorbalık, baskı, dayak, eziyet.

Kotın : Kemiği dişle kemirerek üzerindeki et-

leri koparmak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıkoje**».

Kotî : Cüzzam hastalığına yakalanmış kimse.

Kotîbûn : Cüzzam hastalığına yakalanmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**kotî dıbe**».

Koz : Kuzuların barındığı ahır.

Kozane : Taneleri iri ve yuvarlak olan bir üzüm türü.

Kozer : Buğdayın kalburdan geçirilmesinden sonra, kalburun dibinde kalan başak kırıntıları ve saman kalıntıları.

Kozık : Avcıların ya da savaşçıların uygun zamanda ateş etmek için gizlendikleri yer.

Kozır : Köz.

Kozlax : Düzgün ve iyi olmayan küçük ev.

Kubar : Kibar, nazik. A.

Kuç : Elle tututulabilecek irilikteki taş.

Kudandın : Uzun yol yürümek anlamına fiil. Şimdiki fiili «**dıkudîne**».

Kudık : Aslan, kaplan, ayı gibi hayvanların yavrusuna verilen ad.

Kufır : Kâfirlik, gâvurluk. Allah'a sığınırız.

Kufrıstan : Gayri müslümlerin yaşadıkları yer.

Kufrî : Sövgü.

Kuxık : Öksürük.

Kuxıkî : Öksürüklü, öksürüğe yakalanmış kimse.

Kuxîn : Öksürmek anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıkuxe**».

Kul : Küçük çıban.

Kulab : Yırtıcı kuşların ya da diğer yırtıcı hayvanların pençesi.

Kulabe : Boyunduruğun öküzün boynunda durmasını sağlayan ve uçları alttan birbirine bağlanan iki ufak çubuk.

Kulav : Yünden yapılan keçe.

Kulb : Obur, çok yemek yiyen kimse.

Kulbûn : Herhangi bir organda çıban çıkması anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili **«kul dıbe»**.

Kulek : Topallayan, ayağında sakatlık bulunan insan ya da hayvan.

Kulındır : Bir kabak türü.

Kulî : 1 — Çekirge. 2 — Kar danesi. 3 — Pamuk yumağı.

Kulîk : Çiçek.

Kulîmek : Bacağın kalça ile birleştiği yerdeki uyluk kemiği.

Kulm : İki eli birlikte açarak oluşturulan avuç.

Kum : Başa giyilen giysi (kep).

Kumbed : Kümbet, kubbe.

Kun : Delik (bazı yörelerde **«qul»** denir).

Kunbûn : Delinmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili **«kun dıbe»**.

Kunc : İki duvarın içte birleştikleri köşe (bazı yörelerde **«qunc»** şeklinde söylenir).

Kuncırk : İnsan vücudunun herhangi bir yerini iki parmak arasına alıp çekme işi (makaslama, makas alma.).

Kuncî : Susam.

Kund : Baykuş.

Kundır : Kabak.

Kunêr : Çıban.

Kunkırın : Delmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili **«kun dıke»**.

Kur : 1 — Erkek çocuk. 2 — Oğul (bu her iki anlamda da **«r»** harfi kalın okunur). 3 — Tıraş, kırkma.

Kurbûn : Tıraş olmak, kırkılmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili **«kur dıbe»**.

Kurkırın : Tıraş etmek, kırkmak anlamına bi-

leşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**kur dıke**».

Kurkırî : Tıraş edilmiş, kırkılmış olan.

Kurd : 1 — Kürtlere verilen ad. 2 — Yiğit, cesur, gayretli kimse.

Kurdî : Bir yemek çeşidi. Dövmenin ayranda pişirilmesiyle yapılır ve üzerine yağ dökülerek yenilir.

Kurî-kurî : Eşek sıpasına çocukların verdikleri ad.

Kurk : Kürk.

Kurm : Kurt, kurtçuk.

Kurmanc : Kürtlerin bir koluna verilen ad.

Kurmî : İçine kurt düşmüş, kurtlanmış yiyecek ve meyve gibi şeyler.

Kurmkêz : Bir iç hastalığı. Karında oluşan bir kurtçuktan çıktığı söylenir.

Kursî : 1 — Üzerine oturulan şey. 2 — Azı dişi.

Kurt : 1 — Kısa, «uzun» un karşıtı. 2 — Etle beslenen büyük bir kuş.

Kurtan : Eşek palanı.

Kurtanker : Palancı, palan yapan kimse.

Kurtbûn : Kısalmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**kurt dıbe**».

Kurte : Soyu belli olmayan, cins olmayan at.

Kurtek : Üste giyilen ve göbeği geçemeyecek kadar kısa olan bir elbise.

Kurtkırın : Kısaltmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**kurt dıke**».

Kusk : Mavi gözlü insan.

Kuskî : Taşların yerden koparılmasında kullanılan uzun demir.

Kuştın : Öldürmek anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıkuje**».

Kuştî : Öldürülmüş olan, maktûl.

Kuştox : Öldüren, katil.

Kut : Ayağından sakat olan, ayağında sakatlık bulunan kimse.

Kutahî : Son, nihayet, bitiş (bazı yörelerde «**kutasî**» şeklinde söylenir).

Kutan : Dövmek anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıkute**».

Kutek : 1 — Tokmak. 2 — Çatının ya da çatıdaki bir direğin düşmesini önlemek için altına dikilen direk, payanda.

Kutlık : İçine et ve pirinç doldurularak pişirilen köfte (içli köfte).

Kûçak : Kürt evlerinin çatısını çatarken, duvardan duvara konulan iri ve uzun direğin (yani kirişin) üzerine konulan orta uzunluktaki direk (bazı yörelerde «**max**» denir).

Kûçık : Köpek.

Kûç-kûç : Köpeği çağırırken söylenen söz

Kûvî : Vahşî, yabanî hayvan. Bu nitelikteki kuşlar için de, diğer hayvanlar için de kullanılır (ayrıca mecazî anlamda, bu nitelikteki insanlar için de kullanılır).

Kûp : Küp.

Kûr : Derin. Her şey için kullanılır.

Kûrbûn : Derinleşmek, derin olmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**kûr dıbe**».

Kûre : 1 — Demircilerin ateş ocağı. 2 — Kireç taşlarının yakıldığı ocak.

Kûrî : Derinlik.

Kûrkırın : Derinleştirmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**kûr dıke**».

Kûrnıgan : Kıtlık yıllarında, taneleri buğdaya karıştırılarak yenilen bir bitki.

Kût : Tam pişmeden tandırdan ateşe düşen ve biçimi bozulan ekmek.

Kûz : Su testisi.

Kûze : Tilkiye benzeyen, fakat rengi siyah olan ve postundan kürk yapılan bir hayvan. Türkçede buna «sansar» denir.

L

Laçîn : Yolculukta giyilen sağlam ve dayanıklı bir mest.

Laflafok : Sarmaşık.

Lava : Yalvarma, yakarış.

Lavakırın : Yalvarmak, yakarmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**lava dıke**».

Lavlavok : Çok yalvaran, herkese yalvaran kimse.

Lahor : Kaliteli bir Hint kılıcı (ayrıca bir çeşit bel kuşağı).

Lax : Çok zayıf hayvanın eti.

Laxkırın : Biçilen otları ya da kesilen ağaçları toplamadan olduğu gibi yerlerinde bırakmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**lax dıke**».

Laîn : Dinleyicileri güldürmek için bir başkasının sözlerini ya da davranışlarını taklit etme işi.

Lak : Köpek ya da başka hayvanlar için arpa

unundan ya da kepekten yapılan yemek.

Lake-lak : Bir yiyeceği ya da başka bir şeyi çok arzu etmeyi anlatmak için kullanılan söz.

Lakîn : Köpek yiyeceğinin konulduğu kap ya da çukur.

Lal : Dilsiz, konuşma yeteneği olmayan kimse.

Lalbûn : Dilsiz olmak, dili tutulmak, konuşma yeteneğini yitirmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili **«lal dıbe»**.

Lalî : Dilsizlik, konuşma yeteneğinden yoksun olma durumu.

Lalker : Kürtlerin oynadıkları bir oyun. Bu oyuna katılanlar dilsizmişler gibi konuşmazlar. İçlerinden biri yanlışlıkla konuştuğu takdirde onu oyundan çıkarırlar.

Lalkırın : Dilsizleştirmek, konuşma yeteneğini yitirecek duruma getirmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili **«lal dıke»**.

Lame : Yanaktaki elmacık kemiği ile alt çene arasındaki bölüm. Buraya **«lam»** diyenler de vardır. Her ikisinde de «l» harfi kalın okunur.

Lar : Öküzlerin ve mandaların barındırıldığı yer.

Laskırın : **«Laxkırın»**la aynı anlama gelen bileşik fiil.

Lat : 1 — Fazla derin olmayan, sığ olan kap ya da su. 2 — Küçük tarla ya da bir tarlanın küçük parçası.

Law : 1 — Erkek çocuk. 2 — Oğul.

Layıq : Layık, uygun. A.

Lazım : Lazım, gerekli.

Lebê : Seslenene karşılık verirken kullanılan sözcük; «efendim», «buyur» anlamına gelir.

Lebıkandın : Herhangi

bir işi karıştırmak, zora sokmak, içinden çıkılamaz hale getirmek anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dılebıkîne**».

Lebıkîn : Bir işin karışık duruma gelmesi, zora girmesi, içinden çıkılmaz hale gelmesi anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dılebıke**».

Lebıtandın : Herhangi bir şeyi kımıldatmak, hareket ettirmek anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dılebıtîne**». Sözcükteki «l» harfi kalın okunur.

Lebıtîn : Herhangi bir şeyin kımıldaması, hareketlenmesi anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dılebıte**».

Lebûdî : Keçe yapımcısı, keçe dokuyan kimse.

Lefan : Sarılmak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dılefe**».

Lefandın : Sarmak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dılefîne**».

Legen : Bakırdan yapılan ve üzerinde el yıkanan kap (leğen).

Legleg : Leylek.

Lehd : Pazar gününün adı (çoğu yörelerde «**yekşem**» denir).

Lehn : Ayı ini.

Lehîm : Kapların kırılan yerlerinin yapıştırılmasında kullanılan madde (lehim).

Lehîmkırın : Lehimlemek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**lehîm dıke**».

Lehtık : Küçük toprak parçası.

Lexem : Yer altında kazılan kanal ya da geçit.

Lexemkırın : Yer altında kanal ya da geçit kazmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**lexem dıke**».

Lexer : 1 — Zayıf, güçsüz hayvan. 2 — Zayıf et.

Leq : 1 — Kıpırdama, kı-

pırdanış. 2 — Kıpırdayan, laçka olan şey.

Leqan : Kıpırdamak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıleqe**».

Leqandın : Kıpırdatmak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıleqîne**».

Leqbûn : Kıpırdar hale gelmek, laçka olmak, laçkalaşmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**leq dıbe**».

Leqkırın : Kıpırdar hale getirmek, laçkalaştırmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**leq dıke**».

Leke : Elbise ve benzeri şeylere dökülen mürekkep, çamur, yağ gibi şeylerin kalan izi (leke).

Lekıtîn : Hayvanların otlaması, otlağa yayılması anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dılekıte**».

Lem : Hıyar, kabak, domates gibi sebzelerin bitkisi, ağaççığı.

Lemısandın : Korkudan ya da soğuktan dolayı, organları vücuda yapıştırmak, büzüşmek anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dılemısîne**».

Lemısîn : Organların, korkudan ya da soğuktan dolayı vücuda yapışması anlamına fiil. Şimdiki zaman fiil «**dılemıse**».

Lendık : Çocuk beşiği.

Leng : Bir ayağı sakat olan kimse. F.

Lengerî : Bakırdan yapılan ve içine sıvı olmayan yemekler konulan bir kap.

Lep : El ve parmakların tümü, parmaklarla birlikte el. Sözcükteki «l» harfi kalın okunur.

Lepetîr : Buğday kırması ile eti pişirerek yapılan bir yemek.

Lepık : Eldiven. Söziükteki «l» harfi kalın okunur.

Lenzandın : Titretmek, sarsmak anlamına fiil.

Şimdiki zaman fiili **«dılerızîne»**.

Lerızîn : Titremek, sarsılmak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili **«dılerıze»**.

Lerz : Titreme, sarsıntı.

Lerzek : Çok çamurlu olan yer. O kadar ki buraya birisi basınca ayağı batar (bataklık).

Lerzok : Titrek, sürekli titreyen herhangi birşey ya da eli-ayağı titreyen insan.

Leş : Vücut, insan ve hayvan vücudu (bazı yörelerde **«laş»** şeklinde söylenir).

Letan : Susmak ve sessiz-sedasız rahat durmak, uslu uslu oturmak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili **«dılete»** (sözcükteki «l» harfi kalın okunur).

Letandın : Birini Susturmak, sessiz-sedasız ve uslu uslu durmasını sağlamak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili **«dıletîne»** (sözcükteki «l» harfi kalın oku.-nur).

Lewra : Çünkü, zira.

Leyızandın : Oynatmak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili **«dıleyızîne»**.

Leyızîn : Oynamak anlamına fiil· Şimdiki zaman fiili **«dıleyîze»**.

Leyî : Yağmur sularından oluşan sel.

Leyîmışt : Dereleri dolduracak kadar kabaran sel suları, yatağından taşan sular.

Leyz : Oyun (bazı yörelerde **«leyztık»** denir).

Lez : Acele, çabuk.

Lezandın : Acele ettirmek, çabuklaştırmak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili **«dılezîne»**.

Lezet : Lezzet. A.

Lezgîn : Aceleci, işini çabuk yapan, tezcanlı kimse.

Lezîn : Acele etmek, çabuk olmak anlamına

fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıleze**».

Lezkırın : Acele etmek, çabuk yapmak, çabuklaştırmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**lez dıke**».

Lê : 1 — Ama, fakat, lakin. 2 — Ya, öyle, işte öyle. 3 — Kadınlara seslenirken kullanılan sözcük.

Lêç : Doğru yoldan sapma, ters yoldan gitme.

Lêdan : Dövmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**lê dıde**».

Lêv : Dudak.

Lêxıstın : Dövmek, vurmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**lê dıxe**».

Lêkanîn : İki ya da daha fazla kişi arasında uzlaşma sağlamak, onları barıştırmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**lêk tîne**» (bazı yörelerde fiil «**lı hevanîn**», şimdiki zaman fiili de «**lı hev tîne**» şeklinde söylenir).

Lêkhatın : Uzlaşmak, anlaşmak, barışmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**lêk tê**» (bazı yörelerde fiil «**lı hevhatın**», şimdiki zaman fiili de «**lı hev tê**» şeklinde söylenir).

Lêkhatî : Barışmış, uzlaşmış, anlaşmış kimse.

Lêkırın : Bir şeyin üzerine su ya da benzeri bir sıvı dökmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**lê dıke**».

Lêlav : Sulu kar, yağmurla karışık yağan kar (bazı yörelerde buna «**berfelîk**» denir).

Lêp : Hile, desise, aldatmaca, entrika.

Lêpok : Gülünç duruma düşen, gülünç duruma düşecek kadar değişiklik gösteren, biçimi gülünecek duruma gelen kimse ya da bir şey.

Lıb : Üzüm, buğday, ba-

dem gibi şeylerin tanesi.

Lıbas : Giyilen şey, giysi. A.

Lıva : Kuzu tüyü, altı aya kadar olan kuzuların kesilen tüyü.

Lıhêf : Yorgan (bazı yörelerde «**mıtêl**» denir).

Lıxab : Atların ağzına takılan gem (bazı yörelerde «**bızm**» denir).

Lıxabkırın : Atın ağzına gem takmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**lıxab dıke**».

Lıxêz : Yapışkan. Her şey için kullanılır (bazı yörelerde «**zelqok**» denir).

Lıqabûn : Rastlamak, karşılaşmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**lıqa dıbe**».

Lıqat : Buğday biçildikten sonra tarlada dağınık şekilde kalan başakları toplama işi. Toplanan başaklara da aynı ad verilir.

Lıng : Ayak.

Lîç : Su birikintisi.

Lîfık : İçine sabun konularak hamamda vücuda sürtülen pürüzlü kese.

Lîk : Sümük.

Lîko : Burnu çok akan. çok sümküren kimse.

lîlkırın : Ceviz ve fındık gibi yemişlerin üzerindeki yeşil kabuğu soymak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**lîl dıke**».

Lîs : Tavukların ve kuşların barınağı (tünek).

Lîstın : Oynamak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dılîze**» (bu, «**leyztın**» fiilinin bazı yörelerde söyleniş biçimidir).

Lo : Bir erkeğe seslenirken kullanılan sözcük.

Lod : Saman, ot gibi şeylerin yığını.

Lox : 1 — Yağan yağmurdan ya da güneş ısısından eriyip sulanan ve su ile karışık bir hal alan kar.

2 — Damın akmasını önlemek için üzerinde döndürülen yuvarlak ve uzun taş (buna çoğu yörelerde «**bangeran**» denilir ve «r» harfi kalın okunur).

Loq : At, eşek gibi hayvanların zıplayarak ve sarsılarak yaptıkları yürüyüş.

Loqîn : At, eşek gibi hayvanların zıplayarak ve sarsılarak yürümeleri anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıloqe**».

Loqandın : At, eşek gibi hayvanları zıplatarak ve sarsarak yürütmek, böyle yürümeye zorlamak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıloqîne**».

Lok : Soylu ve iri erkek deve. Ayrıca cesur, yiğit insanlar için de kullanılır (bu anlamda mecazî olarak kullanılır).

Lome : Sitem, serzeniş. «**Lomehî**» şeklinde de söylenir (çoğu yörelerde sitem ve serzenişe «**gazın**» ve «**gazınc**» denir).

Lop : Kalın elbise. Bu sözcükteki «l» harfi kalın okunur.

Lorık : Peynir yapılırken ondan süzülen sıcak suyun üzerinde oluşan tabaka.

Loş : Hamuruna maya katılmayan ince, yufka ekmek.

Lotık : Sıçrayıp zıplama.

Luqme : Lokma. A. (çoğu yörelerde «**parî**» denir).

Luqmeqadî : İçine az miktarda un katılan yumurtadan yapılan bir yemek. İçine un katılan yumurta kızartılır, sonra bala ya da pekmeze daldırılarak yenir. «Kadı lokması» demektir.

Lur : Kürtlerin bir kolu. Çok büyük ve ünlü bir koldur. (İran Kürdistan'ında yaşayan bu Kürtlere «**Lor**» da denir).

Lûle : Boru. Hangi maddeden yapılırsa yapılsın bu adla adlandırılır (örneğin su borusu, petrol borusu gibi).

Lûlık : Parmak biçiminde yapılan iplik yumağı.

Lûr : Vücutta beliren ve ateşin yükselmesine yolaçan kızarıklık.

M

Ma : Soru edatı (bu soru edatı, aslında yapılması gereken işi belirler. Örneğin «bilmiyor musun?» anlamına gelen **«ma tu nızanî»** cümlesindeki soru gibi. Bu soru, aslında «bilmen gerekir» demektir. Arapçada böyle sorulara «inkâr sorusu» demek olan «istifham-ı inkârî» denir. Buna «mecazî soru» da denilebilir).

Maç : Öpücük, öpüş.

Maçkırın : Öpmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili **«maç dıke»**.

Madak : Dişi manda.

Maden : Maden.

Madenî : Madenden olan şey, madenî şey.

Mahî : Beyaz bir kemik. Bu kemikten tarak yapılır.

Mahû : Dişi domuz.

Maqûl : 1 — Önde gelen adam, itibarlı **kişi.** 2 — Akla yatkın söz

ya da davranış, makul.

Mak : Ana, anaç. Çoğu tarafından böyle kullanılır.

Mal : 1 — Ev (içinde oturulan eve bu ad verilir; içinde oturulmayan boş eve ise «**xanî**» denir, ama «**mal**» denmez). 2 — Aile. 3 — mal, varlık, servet.

Maldar : Varlıklı, zengin servet sahibi kimse.

Mal'evîn : Mal düşkünü. servet düşkünü, varlıklı olmayı seven kimse.

Malêle : İri taşları ve kayaları yerlerinden kaldırmakta kullanılan kalın direk (lövye).

Malêz : Bulamaç.

Malıştın : Süpürge ile süpürmek (ya da herhangi bir şeyle silmek) anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dımale**».

Malıştî : Süpürülmüş olan (ya da silinmiş olan).

Malker : Evini iyi düzenleyen, işini iyi bilen ve iyi yapan, eşyasına ve malına sahip çıkan kimse (daha çok bu niteliklere sahip ev kadınları için kullanılır).

Mam : Amca, babanın kardeşi.

Mane : Anlam, mana.

Manek : Soylu at.

Manga : İnek (çoğu yörelerde «**çêlek**» denir).

Manker : Dişi eşek.

Mar : Yılan (sözcükteki «r» harfi kalın okunur).

Marek : İçine yün gibi yumuşak bir madde doldurulmuş olan eyer.

Marmaroşk : Kertenkele.

Marmasî : Yılanbalığı.

Martak : Kürt evlerinin çatılarına konulan küçük tahtalar (buna bazı yörelerde «**mırdyaq**» denir ve ikisi de mertek anlamına gelir).

Masî : Balık (sözcükteki

«s» harfi kalın okunur).

Mast : Yoğurt (sözcükteki «s» harfi kalın okunur).

Masûr : Masur.

Maş : Çalışma karşılığında belirli zamanlarda alınan belirli ücret. «Maaş»ın bozulmuş şeklidir.

Maşe : Ateşi tutmak için kullanılan demir araç (maşa).

Maşela : 1 — Altın ya da gümüşten yapılan ve üzerinde «maşallah» yazılarak küçük çocukların boynuna asılan levha. 2 — Beğeni ifade eden sözcük.

Mat : 1 — Şaşkına dönen, ne yapacağını şaşıran kimse. 2 — Satranç oyununda Şah'ın düşmesi, esir olması durumu.

Matbûn : Satranç oyununda mat olmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili **«mat dıbe»**.

Mayın : 1 — Bir şeyin ya da bir kimsenin kalması, yerinde kalması anlamına fiil. 2 — Benzemek anlamına fiil. Her iki anlamda da şimdiki zaman fiili **«dımîne»**.

Maz : Meşe ağacı (sözcükteki «z» harfi kalın okunur).

Mazbır : Koyun ve keçilerin tırnaklarında görülen bir hastalık.

Mazî : Meşe ağacının ürünü (mazı).

Mazîçın : Meşe ağacının ürünlerini (mazıları) ağaçlardan kopararak toplayan kimse.

Mazûvan : Misafiri evinde ağırlayan kimse, misafirin gittiği evin sahibi.

Meaf : Herhangi bir şeyden (örneğin vergiden) bağışlanan, muaf tutulan kimse. A.

Meafe : Devenin sırtına

konulan ve içinde yolcunun oturduğu bir çeşit tahtırevan.

Mecal : Olanak, fırsat, çare.

Mecer : Bir çeşit Frenk tüfeği.

Mecerfe : Damlarda biriken karların temizlenmesinde kullanılan, tahtadan yapılmış özel araç.

Mecîdî : Bir para birimi (eskiden kullanılan bu para birimi 20 kuruş tutarındaydı).

Meded : Yardım isteme. imdat, medet.

Medreb : 1 — Üzerinde, büyümesi için korunan ağaçlar bulunan toprak parçası. 2 — Sulama kanallarıyla sulanan toprak parçası (aynı zamanda pirinç tarlasına da bu ad verilir).

Medrese : 1 — Ders okutulan yer, medrese. 2 — Bohtan'da bir köy.

Meerıs : Bir övgü sözcüğü. Denildiğine göre karısı zina eden erkekler için kullanılır.

Mefa : 1 — Hak, çıkar. 2 — Yarar, fayda.

Mefsık : Pişirilen yemeğin üzerındeki köpüğün alınmasında kullanılan, geniş ve delikli başı, uzun kuyruğu olan demir parçası (çoğu yörelerde buna «**kefgîr**» ve «**kevgîr**» denir).

Meh : Ay, yılın onikide biri (bazı yörelerde «**heyv**» ve «**hîv**» de denir).

Mehal : Olanaksız, imkânsız olan.

Mehan : Yok olmak, silinip ortadan kalkmak ya da eriyip eksilmek anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dımehe**».

Mehandın : Yok etmek, silip ortadan kaldırmak ya da eritip eksiltmek anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dımehîne**».

Mehandî : Yok edilmiş, silinip ortadan kaldı-

rılmış ya da eritilip eksiltilmiş şey.

Mehebet : Sevgi muhabbet.

Mehder : Şefaat, birisinin suç ve günahlarının bağışlanması için bir başkasının yaptığı aracılık, başvuru.

Mehel : Yer, mekân, mahal. A.

Mehele : Mahalle. A. (Çoğu yörelerde «**tax**» denir).

Mehîr : Ayran çorbası, yayla çorbası.

Mehlî : Ekilen tohumu toprağa iyice gömmek için, ekilmiş yerlerin üzerinden geçirilen ve çubukların birbirine bağlanmasından oluşan araç (bazı yörelerde buna «**şafûn**», bazı yörelerde de «**sak**» denir).

Mehr : Nikâh.

Mehrbırîn : Nikâh kıymak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**mehr dıbıre**» (sözcükteki ikinci «**r**» kalın okunur).

Mehrkırın : Erkeğin kadını nikânlaması, onunla nikâh kıydırarak evlenmesi anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**mehr dıke**».

Mehrûm : Mahrum, yoksun. A.

Mehsere : Üzümlerin çiğnenerek şırasının çıkarıldığı yer.

Mehter : Atın bakımcısı, hizmetçisi.

Mehzûn : Üzüntülü, mahzun. A. (Çoğu yörelerde «**xemgîn**» denir).

Mexel : Koyunların kırda barındıkları ve yatıp dinlendikleri yer.

Mexelhatın : Hayvanların yatması anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**mexel tê**».

Mexer : Düz, engin ve geniş arazi.

Mexîs : Bohtan'da bir köy.

Mexsî : Kendilerince kut-

sal sayılan Kudüs'teki yerleri ziyaret eden Hıristiyan.

Meîşet : Geçim, maişet. A.

Mejî : Beyin.

Meqam : 1 — Makam, yer. 2 — Müzikte uygulanan kural, sesi düzenleyen yöntem. A.

Meqbere : Mezarlık, kabristan. A. (Çoğu yörelerde «**gorıstan**» denir ve «r» harfi kalın okunur).

Meqes : Makas.

Mekan : Yer, mekân. A.

Mekûk : Mekîk (bazı yörelerde «**makûk**» şeklinde söylenir).

Mela : Din bilgini, din adamı.

Melaq : Riyakâr, dalkavuk, yaltakçı.

Melaqî : Rıyakârlık, dalkavukluk, yaltaklık.

Melayım : Yumuşak, mülayım, ılımlı, uysal insan. Ayrıca sahibine boyun eğen uysal hayvanlar için de kullanılır.

Melazgır : Rojkan'da, Ahlat'a yakın, müstahkem bir köy (Muş'a bağlı Malazgirt ilçesi).

Melevan : 1 — Tuzla, içinde tuz bulunan çukur ya da kuyu. 2 — Garzan'da tuzlası bulunan bir bucak.

Melek : Melek. (bazı yörelerde «**mılyaket**» de denir).

Meletîk : Kışa yakın yetişen bir elma türü.

Melhem : Merhem. A.

Melheme : Evrenin belirtilerinden, örneğin ay tutulması ve bunun yolaçtığı durumlardan söz eden Müneccimlerin (Astrologların) kitaplarından biri.

Melkemewt : Ölüm meleği, Azrail (bazı yörelerde «**melkemot**» şeklinde söylenir).

Melû : Ekin biçicisinin biçtiği ekinlerden arkasına bıraktığı ve her biri üç tutam kadar

olan sap demetlerinden her biri. Dağınık olarak bırakılan bu demetler daha sonra toplanır. Bunlardan oluşan yığına da «**dıraxe**» denir (bazı yörelerde demetlere «**şımbêl**», bunlardan oluşan yığınlara da «**gıdîş**» denir.

Melûl : Düşünceli, üzüntülü, efkârlı kimse.

Meme : Çocuk dilinde yiyecek.

Memık : Meme, dişi ve erkek memesi (bazı yörelerde kadın memelerine «**çıçık**» da denir).

Menber : Camide, imamın hutbe okuduğu yer, minber.

Mengene : Sıkıştırıcı, mengene.

Menzel : 1 — Evin bir bölmesi, oda. 2 — Konaklanacak yer, menzil. A.

Mer : Toprağı kazmakta kullanılan bel (sözcükteki «r» harfi kalın okunur).

Meran : Dallarından pipo çubuğu yapılan bir ağaç.

Mercê : Garzan'da bir köy.

Mercık : Şirvan'da bir köy.

Merd : Cömert, gözügönlü tok olan kimse.

Mered : Evlerde açılan geniş pencere.

Merek : Saman konulan yer, samanlık (çoğu yörelerde «**kadîn**» denir).

Merem : Amaç, meram, maksat (bazı yörelerde «**mıram**» denir ve «r» harfi kalın okunur).

Merez : Maraz, hastalık, müzmin rahatsızlık. A.

Merezdar : Müzmin bir hastalığa yakalanmış kimse.

Mergonek : Damların akmaması için üzerinde yuvarlanan yuvarlak taş (çoğu yöreler-

de **«banger»** ve **«bangeran»** denir ve her ikisinde de «r» harfi kalın okunur).

Merheba : Merhaba. A.

Merıtandın : Hayvan cildini ya da herhangi bir şeyi, üzerinden pürüzlü bir şey geçirerek tahriş etmek anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili **«dımerıtîne»** (sözcükteki «r» ve «t» harfleri kalın okunur).

Merıtîn : Hayvan cildinin ya da herhangi bir şeyin, pürüzlü bir şeye sürünerek tahriş edilmesi anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili **«dımerıte»** (sözcükteki «r» ve «t» harfleri kalın okunur).

Mermer : Mermer taşı.

Mertal : Kalkan (sözcükteki «r» ve «t» kalın okunur).

Meseb : Yabanıl keklikleri tuzağa düşürüp avlamak için evcil kekliğin bırakıldığı ve etrafında tuzak bulunan yer.

Mesele : 1 — Sorun, mesele. 2 — Halk arasında yaygın olan söz, deyim, özdeyiş.

Meselok : Fıkra.

Mesîn : İbrik (bazı yörelerde **«mısîn»** şeklinde söylenir).

Mesqel : Eşyaları parlatmakta kullanılan araç.

Mesqelkırın : Eşyaları parlatmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili **«mesqel dıke»**.

Mesken : Barınak, konut, mesken. A. (Çoğu yörelerde **«hêwır»** denir).

Mesref : Masraf, harcamak üzere ayrılan para.

Mest : 1 — Tenbel, uyuşuk, üşengen kimse. 2 — Sarhoş, mest, kendinden geçercesine bir şeyden hoşlanan kimse.

Meş : Yürüyüş.

Meşan : Yürümek anla-

mına fiil (bazı yörelerde «**meşîn**» şeklinde söylenir). Şimdiki zaman fiili «**dımeşe**».

Meşandın : Yürütmek, yürümesini sağlamak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dımeşîne**».

Meşfen : Üzerinde ölünün yıkandığı teneşir tahtası.

Meşhele : Kürtlerin yaptığı gibi Ramazan ayına girildiğini bildirmek için yakılan ateş, meşale (Nevroz bayramında'da yakılan bu meşaleye çoğu yörelerde «**mêlede**» denir).

Meşhûr : Ünlü, meşhur kimse ya da şey.

Meşk : İçinde ayran yayılan tulum.

Met : Hala, babanın kız kardeşi.

Meta : Metah, eşya, A.

Metîn : Sağlam, metin. A.

Metran : Hıristiyan, din adamı.

Metrebaz : Şehir dışından ucuz fiyatla eşya alarak şehirde satan kimse.

Mewc : Dalga. A. (Çoğu yörelerde «**pêl**» denir).

Mewıj : Kuru üzüm.

Mewranî : Hamile kadının çeşitli yiyeceklere karşı duyduğu istek ve arzu.

Mey : Alkollü içki, sarhoş edici içki.

Meya : Dişi katır.

Meyan : Maya (bazı yörelerde «**mayan**», bazı yörelerde de «**amîn**» denir).

Meyandın : Sütü mayalamak, süte maya katmak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dımeyîne**» (bazı yörelerde fiil «**mayankırın**», bazı yörelerde de «**amînkırın**» şeklinde söylenir; ilkinin şimdiki zaman fiili «**mayan dıke**», **ikincisinin** ise «**amîn dıke**» şeklindedir).

Meydan : Alan, meydan. A. (bazı yörelerde «**rast**» denir).

Meyger : Mecliste içki dağıtan kimse, saki.

Meyxur : İçkiye düşkün olan, sürekli içki içen kimse.

Meyîn : Sütün maya tutması anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dımeye**».

Meyl : Eğilim, meyil. A.

Meyldar : Eğilimli, herhangi bir şeye eğilim gösteren, meyil veren kimse.

Meymûn : Maymun.

Mezaxtın : Herhangi bir şeyi telef etmek, yok etmek, heder etmek, ziyan etmek anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dımezêxe**».

Mezat : Açık artırma, müzayede.

Mezel : Mazar, kabir çoğu yörelerde «**gor**» denir ve «r» harfi kalın okunur).

Mezıxandın : Herhangi bir şeyi telef etmek, yok etmek, heder etmek, ziyan etmek anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dımezıxîne**».

Mezıxîn : Herhangi bir şeyin telef olması, yok olması, heder olması, ziyan olması anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dımezıxe**».

Mezın : Yaşça ya da kişilik bakımından büyük olan kimse ya da hacim olarak iri olan şey (bu son anlamdaki için daha çok, «iri» anlamına gelen «gır» sözcüğü kullanılır; ayrıca «mezın» sözcüğündeki «z» harfi her üç anlaında da kalın okunur).

Mezınayî : Büyüklük, yücelik (sözcükteki «z» harfi kalın okunur).

Mezınbûn : Büyümek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**mezın dıbe**» (sözcükteki «z» harfi kalın okunur).

Mezınî : Büyüklük (sadece hacim olarak bü-

yük olan şeyler ya da yaşça büyük olan kimseler için bu sözcük kullanılır ve sözcükteki «z» harfi kalın okunur).

Mezınkırın : Büyütmek ve abartmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**mezın dıke**» (sözcükteki «z» harfi kalın okunur).

Mezre : Mezra. A.

Mezrexalık : Sason'da bir köy.

Mezkere : Üzerine bir çaput sarılarak, hamurun tandıra yapıştırılmasında kullanılan geniş bir tahta parçası.

Mezrîxan : Garzan'da bir köy.

Mê : Dişi. Hem insan, hem hayvan için kullanılır.

Mêhvan : Misafir (bazı yörelerde «**mêvan**» şeklinde söylenir).

Mêhîn : 1 — Dişil. 2 — Kısrak.

Mêhtın : Herhangi bir şeyi emmek anlamına fiil. Şımdiki zaman fiili «**dımıje**».

Mêj : 1 — Namaz (çoğu yörelerde «**nımêj**» şeklinde söylenir). 2 — Geçmiş zaman, eski zaman.

Mêjker : Namazında, niyazında olan, namazını kaçırmayan kimse (çoğu yörelerde «**nımêjker**» şeklinde söylenir).

Mêjkırın : Namaz kılmak anlamına bileşik fiil. Şımdiki zaman fiili «**mêj dıke**» (çoğu yörelerde fiil «**nımêjkırın**», şimdiki zaman fiili «**nımêj dıke**» şeklinde söylenir).

Mêjok : Rastladığı her koyunun memesini, ister anası olsun ister olmasın emen ve bunu alışkanlık haline getiren kuzu ya da her keçinin sütünü emen oğlak ya da her ineğin sütünü emen buzağı.

Mêjû : Geçmiş zamanda

meydana gelen olay ve gelişmelerin tümü, tarih.

Mêjûnıvîs : Tarih olaylarını yazmayı ve bu konularda araştırma yapmayı meslek edinmiş kimse, tarih yazarı.

Mêjûzan : Tarih bilgini.

Mêlak : Ciğer, Birçokları tarafından kullanılır (bazı yörelerde de «**kezeb**» denir).

Mêlede : Meşale.

Mêr : 1 — Erkek yetişkin insan, «kadın»ın karşıtı. 2 — Koca, «karı»nın karşıtı. 3 — Yiğit, cesur adam. «korkak»ın karşıtı.

Mêrandın : Birisine bir şeyi göstermek, görmesini sağlamak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**dımêrîne**».

Mêranî : Yiğitlik, cesaretlilik, erkeklik.

Mêrîtî : 1 — Erkek olma hali, erkeklik. 2 — Koca olma hali, kocalık (bazı yörelerde «**mêrînî**» şeklinde söylenir).

Mêrg : Otlak, çimenlik.

Mêş : Kara sinek.

Mêşın : Koyun.

Mêşhıngıvî : Bal arısı.

Mêw : Üzüm ağacı.

Mêzekırın : Bakmak, dikkatle bakmak, temaşa etmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**mêze dıke**».

Mıccın : Bir işe ciddiyetle sarılma, var gücüyle onu yapmaya çalışma hali. Birçoklarınca böyle kullanılır (bazı yörelerde «**mıccıt**» şeklinde söylenir).

Mıcêwrî : Ücret karşılığında cami hizmetini yapan, örneğin süpüren ve lâmbalarını yakan, diğer işlerinde çalışan kimse (bazı yörelerde «**mıcewr**» denir).

Mıcık : İşte gösterilen ciddiyet sürat.

Mıçıqîn : Kaynak ya da pınar suyunun kuru-

yup kesilmesi anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dımıçıqe**».

Mıçılge : Herhangi bir şey üzerine girişilen bahis.

Mıçırandın : Birisinin elini sıkmak, onunla tokalaşmak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dımıçırîne**» (sözcükteki «r» harfi kalın okunur).

Mıdas : Ayakkabı (çoğu yörelerde «**sol**» denir).

Mıdde : Süre, müddet. A.

Mıdûr : Müdür. A.

Mıeyen : Belirli, muayyen. A.

Mıflıs : İflâs eden kimse, müflis. A.

Mıft : Bedava, karşılıksız, beleş.

Mıfte : Anahtar.

Mıftî : Müftü. A.

Mıheme : Kürtlerde erkek adı. «Muhammed»in bozulmuş şeklidir.

Mıhes : Hayvanları kaşımakta kullanılan, oluk biçiminde bir demir araç (kaşağı).

Mıheskırın : Hayvanları kaşağı ile kaşımak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**mıhes dıke**».

Mıhlet : Mühlet, mehil. A.

Mıhrab : Cami mihrabı. A.

Mıhsık : Ayağa giyilen mest.

Mıhtac : Muhtaç. A.

Mıxabın : Maalesef, yazık ki.

Mıxare : Yer yüzündeki derin ve karanlık yer, mağara. A. (Çoğu yörelerde buna «**şıkeft**» denir).

Mıxrık : Düşman kişi, birisine düşmanlık eden kimse.

Mıj : Sis.

Mıjandın : Emzirmek anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dımıjîne**» ve «**dımêje**».

Mıjane : Çift sürülmesi sırasında öküzlerin boyunlarına geçirilen

boyunduruğu bağlamakta kullanılan çubuk.

Mıjang : Gözkapaklarının çevresindeki kirpikler.

Mıjmıjandın : Gözlerini sık sık açıp kapamak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dımıjmıjîne**».

Mıjmıjo : Gözkapaklarını sık sık açıp kapayan kimse.

Mıjmıjok : Hücrelerinin tamamı henüz dolmamış olan bal peteği.

Mıjû : Bayatlaşmış ve tadı bozulmuş ekmek, bayat ekmek.

Mıjûbûn : Ekmeğin bayatlaması ve tadının bozulması anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**mıjû dıbe**».

Mıjûl : Meşgul olan, oyalanan, avunan, herhangi bir şeyle vakit geçiren insan ya da hayvan.

Mıjûlahî : Uğraş, meşgale, avuntu, oyalanma, herhangi bir şeyle vakit geçirme.

Mıjûlbûn : Meşgul olmak, uğraşmak, avunmak, oyalanmak, herhangi bir şeyle vakit geçirmek anlamlarına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**mıjûl dıbe**».

Mıjûlkırın : Meşgul etmek, uğraştırmak, oyalamak, avutmak, herhangi bir şeyle vakit geçirmesini sağlamak anlamlarına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**mıjûl dıke**».

Mıqabıl : Herhangi bir şeyin karşısında olan, karşılığı olan şey, mukabil. A.

Mıqesok : Yırtıcı kuşlardan biri olan doğan.

Mıqewr : Kuyruğu ince ve uzun olan kabak türü.

Mıqlık : İçinde yiyeceklerin kızartıldığı kap (tava).

Mıqpeç : Evcilleştirilmiş olan ve insanların peşinden yürüyerek on-

ları arkadan gagalayan keklik.

Mıkare : Tahtaları oymakta kullanılan araç (bazı yörelerde «**mıqar**» denir).

Mıl : 1 — Omuz. 2 — Bir sınırın, bir akarsuyun ya da bunlara benzer bir şeyin iki tarafından biri. 3 — Bir dağın iki yamacından her biri.

Mılet : Halk, topluluk.

Mılhêb : Harman savurmakta kullanılan yaba (bazı yörelerde «**mılêb**», bazı yörelerde «**melêh**», bazı yörelerde de «**mılêv**» denir).

Mılk : Mülk. Daha çok arazi için kullanılır.

Mıltaf : Çok halsiz düşmüş, takattan düşmüş hasta.

Mılyaket : Melek (bazı yörelerde «**melek**» de denir).

Mın : Ben, birinci şahıs tekil zamiri (bazı durumlarda bu, bazı durumlarda da yine birinci şahıs tekil zamiri olan «**ez**» kullanılır).

Mınafıq : İki yüzlü, münafık. A.

Mınare : Minare. A.

Mırad : Murad. A. (Bazı yörelerde «**mıraz**» denir).

Mırandın : Ölü duruma getirmek, ölü gibi güçsüz ve işlevsiz bırakmak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dımırîne**».

Mırar : Hayvan ölüsü, leş, kesilmeden ölen hayvan (sözcükteki ilk «r» kalın okunur).

Mırarbûn : Hayvanın kesilmeden ölmesi anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**mırar dıbe**» (sözcükteki ılk «r» harfi kalın okunur).

Mırarî : İnci (sözcükteki ilk «r» kalın okunur).

Mırarkırın : Hayvanı kesmeden ölüme terkederek öyle ölmesine yolaçmak anlamına

bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili **«mırar dıke»** (sözcükteki ilk «r» harfi kalın okunur).

Mırc : Bir buğday türü.

Mırcan : Delinmiş inci, mercan.

Mırç : Öpüş sesini taklit etmek için kullanılan sözcük (bu sözcükteki «r» harfi kalın okunur; ayrıca bazı yörelerde «mılç» şeklinde söylenir ve o sözcük teki «l» harfi kalın okunur).

Mırês : Görkem, bir şeyin ya da bir kimsenin görkemli olması, görkemli bir görünümde bulunması, gereken ve istenen şekilde olması durumu (sözcükteki «r» harfi kalın okunur).

Mırın : 1 — Ölüm. 2 — ölmek anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili **«dımıre»**.

Mırısandın : Bir şeyin ya da bir kimsenin görkemini bozmak, şeklini kaybetmesini sağlamak, biçimsiz bir duruma getirmek anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili **«dımırısîne»** (sözcükteki «r» harfi kalın okunur).

Mırısandî : Görkemi ve şekli başkası tarafından bozulmuş, biçimsiz bir duruma getirilmiş olan şey ya da kimse.

Mırısî : Görkemsiz, biçimsiz, ya da görkemini şeklini kaybetmiş olan kimse ya da şey.

Mırısîn : Görkemini kaybetmek, şekli bozulmak, biçimsiz duruma gelmek anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili **«dımırıse»**.

Mırî : Ölü. Hem insanlar, hem hayvanlar için kullanılır.

Mırîşk : Tavuk.

Mırmırandın : Arı, sinek, sivrisinek gibi haşerelerin sokarak ya da birisinin değnek gibi bir şeyle vurarak

vücudun belli bir yerinde ağrı-sızı arası bir acıma meydana geitrmesi anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dımırmırîne**» (sözcükteki her iki «r» harfi de kalın okunur).

Mırmırık : Bir sivrisinek türü (sözcükteki her iki «r» harfleri de kalın okunur).

Mırmırîn : Arı, sinek, sivrisinek gibi haşerelerin sokmasından ya da değnek gibi bir şeyle vurulmasından vücudun belli bir yerinde ağrı-sızı arası bir acıma meydana gelmesi anlamına fiil· Şimdiki zaman fiili «**dımırmıre**».

Mırov : İnsan, adam. (sözcükteki «r» kalın okunur).

Mırovatî : İnsanlık, adam olma hali. 2 — İnsanlar arasındaki akrabalık, hısımlık.

Mısab : Ayakkabı yapımcılarının, ayakkabı kalıbını döverek ayakkabıya sokmakta kullandıkları bir demir araç (sözcükteki «s» harfi kalın okunur).

Mısaxe : Unların değirmen taşının altından döküldüğü yer (bazı yörelerde «**mesax**» şeklinde kullanılır).

Mısas : Çift sürerken ya da harman döverken öküzlerin hızlı yürümelerini sağlamak için kalçalarına dikine vurulan ve ucunda sivri bir demir bulunan uzun sırık (sözcükteki her iki «s» harfleri kalın okunur).

Mıshef : Kur'an. A.

Mısılman : Müslüman.

Mısılmanî : Müslümanlık.

Mısîbet : Belâ, musibet. A.

Mısqal : Tartı ölçülerinden miskal (bu ölçü, eskiden daha çok altın tartılmasında kullanılırdı).

Mısk : **Misk.**

Mıskîn : Miskin. A.

Mısrî : İyi bir çeşit kılıç (sözcükteki «s» kalın okunur).

Mıst : Avuç (bazı yörelerde **«permıst»** şeklinde söylenir).

Mıswak : Namaza durmadan önce dişlere ve diş etlerine sürülen misvak. A.

Mışag : Ayaküstü işlerde çalıştırılan, oraya-buraya gönderilen çocuk (bazı yörelerde **«pışkûrî»** denir).

Mışar : 1 — Tuzlu suyun tuza dönüşmesini sağlamak için biriktirildiği havuz. 2 — Salatalık gibi şeyleri ekmek için tarlanın hatlarla birbirinden ayrılan bölümleri (bazı yörelerde ayrıca, büyük bıçkıya, hızara da **«mışar»** denir).

Mışefıl : Dik yokuş, uçurum.

Mışemr : Sahibi tarafından terk edilen ya da sahibi bilinmeyen ve bulunamayan şey.

Mışewş : Çorba yapılmak üzere öğütülen mercimek (bazı yörelerde **«mışewşî»** denir).

Mışêwre : İki ya da daha fazla kişinin kendi aralarında yaptıkları danışma, müşavere.

Mışk : Fare, sıçan.

Mışkul : Güçlük, müşkül. A.

Mışkulbûn : Güçleşmek, müşkül duruma gelmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili **«mışkul dıbe».**

Mışkulî : Kirpik. Yalnız insanlar için kullanılır.

Mışkulkırın : Güçleştirmek, müşkül çıkarmak, bir işi güç duruma getirmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili **«mışkul dıke».**

Mışlaq : Aynı hizada bulunan şeylerin her bi-

ri (bazı yörelerde «çeq» denir).

Mışmış : Kayısı. Bazıları da bunu «**mıjmıj**» şeklinde kullanırlar.

Mışrak : Güneşin doğduğu yer. A.

Mışrıf : Kışın koyunlara bakan bakıcı.

Mışt : Ağzına kadar dolu olan kap.

Mıştaxe : Üzümü kurutmak için bırakılan yer. Kurumaya bırakılan üzüme de aynı ad verilir.

Mıştaq : Bir şeye özlem duyan, iştiyak gösteren kimse, müştak. A.

Mıştak : Değirmen taşının etrafında biriken unları toplamakta kullanılan değnek.

Mıştbûn : Bir kabın ağzına kadar dolması anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**mışt dıbe**».

Mışterî : Alıcı, müşteri. A. (çoğu yörelerde «**kırîdar**» ve «**kırînox**» denir ve her ikisinde de «r» harfi kalın okunur).

Mıştkırın : Bir kabı ağzına kadar doldurmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**mışt dıke**».

Mıt : Ufak tepe, tümsek (sözcükteki «t» harfi kalın okunur).

Mıtale : Düşünme, mütalâa. A. (Daha çok üzüntülü bir şekilde düşünme anlamında kullanılır).

Mıtêl : Yatağın, döşeğin ortasını dikmekte kullanılan kalın iplik (bazı yörelerde yorgana da «mıtêl» denir).

Mıtık : Çok ufak tepe, çok ufak tümsek (sözcükteki «t» harfi kalın okunur).

Mıtrıb : Çalgı âletleri yapan ve kullanılan bir Kürt topluluğu (bazı yörelerde çingenelere de aynı ad verilir).

Mıûzî : Maddî yönden çekilen sıkıntı, ihtiyaç-

ların karşılanamaması durumu.

Mız : Tadı meyhoş olan meyve ya da içecek.

Mızawır : Muzip, kurnaz, entrikacı, üçkâğıtçı kimse.

Mızdan : Oğuşturmak, masaj yapmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**mız dıde**» (sözcükteki «z» harfi kalın okunur).

Mızgeft : Cami, mescit.

Mızgîn : Müjde, sevindirici haber (bazı yörelerde «**mızgînî**» şeklinde söylenir; ayrıca sevindirici haberi getiren kimseye verilen hediye için de bu sözcük kullanılır).

Mızır : Zararlı olan, zarar veren insan ya da hayvan. A.

Mîmar : 1 — İnşaat yapabilen kimse. 2 — Herhangi bir sanatta usta olan kimse. 3 — Parmaklarda meydana gelen bir hastalık.

Mîna : Benzer, birbirine benzeyen varlıklar ya da insanlardan her biri (gibi).

Mîr : Bey.

Mîrav : Birkaç arazi parçası arasında ortaklaşa kullanılan suyun ortaklar arasında taksim edilmesini kontrol eden ve her hak sahibinin kendi hakkını almasını sağlayarak ortaklar arasında anlaşmazlık çıkmasını önleyen görevli.

Mîrat : Sahipsiz, sahibi ölmüş ve sahipsiz kalmış mal ya da hayvan (bazı yörelerde «**mîrate**» şeklinde söylenir).

Mîratxur : Mirasa konan kimse, mirasyedi.

Mîrî : Beylik mal.

Mîtro : Metre.

Mîz : Küçük abdest, sidik.

Mîzel : Küçük abdestini tutamayan ve geceleyin yatağını ıslatan kimse (bazı yörelerde «**mîzdordor**» denir).

Mîzok : Sidik torbası, mesane.

Mîztın : Küçük abdestini yapmak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili **«dımîze»**.

Moçık : Kürtlerin kullandıkları küçük bir ölçü birimi.

Mode : Çok hareketli olan pehlivan.

Movık : Parmak kemiklerinin ve omurga kemiklerinin eklem yerleri.

Moxıl : Un elemekte kullanılan elek.

Mole : Duvara sıvanan çamur (ya da başka bir sıva maddesi).

Molekırın : Duvarı çamurlu (ya da başka bir maddeyle) sıvamak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili **«mole dıke»**.

Monık : «Movık» anlamında.

Mor : Mor renk.

Morî : Karınca (bazı yörelerde **«mûr»** ve **«mûrî»** şeklinde söylenir; ayrıca **«morî»** sözcüğü boncuk anlamına da gelir).

Morîk : Boncuk.

Moşen : Harman dövmekte kullanılan döven.

Motî : Pekmez. Birçoklarınca kullanılır (çoğu yörelerde **«dıms»** ve **«dıfs»** denir).

Moz : Arı (balarısı dışındaki arılar için kullanılan bir cins ismidir).

Mozebeş : İri ve soktuğunda çok acıtan arı (vücudunun bazı yerleri kırmızıya çalar).

Mozeqırtık : Eşek arısı (buna bazı yörelerde **«korox»** da denir ve vücudunun bazı yerleri sarı renktedir).

Mozık : Sığırların iki yaşını tamamlayan yavrularına verilen ad.

Mozrîk : Ateşten yükselip çevreye uçuşan kıvılcım (çoğu yörelerde buna **«çırîsk»** denir).

Muxtar : Muhtar. A.

Mû : Kıl.

Mûç : Hayvanın dikilen kulağı.

Mûçınık : Cımbız.

Mûçkırın : Hayvanın korktuğu ya da bir şey hissettiği sırada kulaklarını dikmesi anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**mûç dıke**».

Mûdî : Kinci, içten pazarlıklı, kıskanç kimse.

Mûm : Mum (çoğu yörelerde «**fınd**» denir).

Mûmdan : Mumun konulduğu şamdan (çoğu yörelerde «**fından**» denir).

Mûmî : Erkeklerin başlarına bağladıkları bir çeşit mendil.

N

Na : 1 — Olumsuzluk cevabı, «hayır» anlamına. Bazıları, Latincede olduğu gibi bu sözcüğü «**no**» şeklinde söylerler. 2 — Geniş ve şimdiki zaman fiillerinin başına gelen olumsuzluk eki. Örneğin «yapmaz» ve «yapmıyor» anlamlarına gelen «**nake**» fiilindeki gibi.

Nadır : Az bulunabilecek şey, **nadir. A.**

Nav : 1 — Ad, isim. 2 — Herhangi bir şeyin içi (bu anlamda bazı yörelerde «**nêv**» şeklinde de söylenir).

Navber : Ara, iki şeyin ya da iki kişinin arası.

Navbır : Bir odayı ya da benzerini ikiye bölmek için araya dikilen duvar ya da yarım duvar (sözcükteki «r» kalın okunur).

Navêş : Mide ağrısı, **karın ağrısı.**

Navık : 1 — Göbek. Hem

insan, hem de hayvan göbeği için kullanılır (bazı yörelerde **«navok»** şeklinde söylenir).

2 — Patlıcan, kavun gibi şeylerin içi.

Navno : Başkalarını kendine acındırmak için durumunu kötü göstermeyi alışkanlık haline getiren, sürekli yakınan kimse.

Naxır : Sığır sürüsü (çoğu yörelerde **«garan»** denir ve «r» kalın okunur).

Naxırqewan : Aralık ayının onuncu günü. Soğuk ve çok kar yağan köylerde bu gün, hayvanların dışarda otlamalarına son verilir ve ahırlarda beslenmelerine başlanır.

Nal : Nal.

Nalbend : Nalbant.

Nalîn : İnlemek anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili **«dınalc»**.

Nan : Ekmek.

Nangerm : Başkasına yaranmaya çalışan, yaltaklanan kimse.

Nangermî : Başkasına yaranma, yaltaklanma işi.

Nangır : İyi ürün veren, verimli toprak.

Nano : Yeyip içmekten başka bir işe yaramayan, bir işi beceremeyen kimse, beceriksiz kişi.

Nanpêj : Ekmek pişirmeyi meslek edinmiş kimse, fırıncı.

Nas : Tanış, tanıdık kimse.

Nasîn : Tanımak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili **«dınase»**.

Naskırın : Tanımak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili **«nas dıke»**.

Nator : Bağ bekçisi (sözcükteki «t» ve «r» harfleri kalın okunur).

Naz : Cilve, naz (bazı yörelerde **«nazî»** şeklinde söylenir).

Nazdar : Nazlanan, naz eden kız ya da kadın.

Nazenîn : Boy-posça alımlı, zarif, güzel ve nazik olan kız ya da kadın, nazenin.

Nazık : Nazlanan, naz eden kadın ya da kız.

Nazır : Herhangi bir işi yönetmekle görevlendirilen kimse (daha çok toprak ağalarının ve toprak sahibi kent beylerinin köylerindeki işlerini yöneten baş görevli. Bazı yörelerde buna «serkar» denir).

Necar : Marangoz (bazı yörelerde «xerat» denir).

Necırandın : Taş ya da tahtayı oymak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «dınecırîne».

Nedaf : Pamuğu atma işi.

Nefeqe : Nafaka. A.

Nefel : Bir yonca türü.

Nefes : Soluk, nefes. A.

Nefîram : Ayaklanmaları bastırmak için toplanıp ayaklananların üzerine saldırtılan başıbozuk askerler, düzenli ordu dışında silâhlandırılan askerler, milis kuvvetleri (ayrıca seferberlik anlamına da gelir).

Nefs : 1 — Aileyi oluşturan bireylerin her biri, aile içindeki kişilerin her biri. 2 — Kendi, öz. 3 — İştiha, yemek ya da başka bir şeyi arzu etme isteği.

Nefsker : Çok iştahlı, yemek ya da başka bir şeyi çok arzu eden, bunun için sabırsızlanan kimse (sözcüğün sözlük anlamı «eşek iştahlı» demektir).

Nevısî : Üvey evlât. Hem erkek, hem de kız için kullanılır.

Nevî : Torun.

Nevîn : 1 — Düşmanlık, hoşnutsuzluk. 2 — İstememek, arzu etmemek, dilememek, hoşlanmamak anlamlarına fiil. Her iki anlamda şimdiki zaman fiili «navê».

Neh : Dokuz sayısı.

Nehberk : Kürtlerin bir oyunu (damaya benzer, fakat 16 taşla değil, dokuz taşla oynanır).

Nehek : Kurban bayramından önceki dokuz gün, Zilhicce ayının ilk dokuz günü (çok dindar olanlar bu günlerde oruç tutarlar).

Nehf : Menfaat, çıkar.

Nehs : Kurnaz, entrikacı kimse.

Nex : Yün iplik.

Nexıfîn : Midenin yemekten ya da başka bir nedenle bozulması anlamın fiil. Şimdiki zaman fiili «**dınexıfe**».

Nexş : Nakış. Arapça «nakş»ın bozulmuş şeklidir.

Next : Kız babasının kızını verdiği adamdan aldığı başlık parası. Kürtlerde bu, âdettir (çoğu yörelerde «**qelen**» denir).

Nexu : O halde, öyleyse, demek ki anlamlarına gelen sözcük.

Nexweş : Hasta.

Nexweşxane : Hastaların tedavi edildiği yer, hastane.

Nexweşî : Hastalık.

Nexweşokî : Hastalıklı, sağlığı bozuk olan, hastalıklardan kurtulamayan, müzmin hastalığı olan kimse (bazı yörelerde «**nexweşok**» denir).

Nejd : Yağma, talan, eşkiyalık.

Nejdevan : Talan, yağma ve eşkiyalığı meslek edinmiş kimse.

Nejdî : Talancı yağmacı, eşkiya.

Neqeb : Gedik, bir duvarda ya da benzer bir şeyde açılan ya da kendiliğinden meydana gelen açıklık.

Neqebkırın : Bir duvarda ya da benzer bir şeyde açmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**neqeb dıke**».

Neqıl : Kez, defa, kere (örneğin «bu kez» an-

lamına gelen «**vê neqlê**» gibi).

Neqîba : Rıdvan ilçesinde (?) bir köy.

Nekes : Fırsatçı, borçlularına fazla yüklenen kimse.

Neks : Vücudun yan tarafında meydana gelen bir ağrı. «Zatüriye» diye adlandırılan hastalık.

Ne'let : Lanet. «Lanet»in bozulmuş şekli. A.

Nelê : Bir oyunda ya da yarışta, bir tarafın sayılmayan oyunu ya da oyunla ilgili bir davranışı (örneğin futbol maçında bir golün sayılmaması, satranç oyununda bir hamlenin sayılmaması gibi; sözcüğün tam karşılığı «geçersiz»dir).

Nemêr : Cinsel yönden iktidarsız olan erkek.

Nemêrî : Cinsel yönden iktidarsızlık.

Nemır : Ölümsüz (mecazî olarak, yaptığı işlerle ya da bıraktığı eserlerle tarihe geçen ve unutulmayan, eserleriyle yaşayan kimseler ve bunların eserleri için kullanılır).

Nemıran : Hizan'da bir bucak.

Nepaqıj : Hamamcı olup da henüz yıkanmamış olan erkek ya da kadın.

Nepak : Dürüst olmayan, kirli işler çeviren, güvenilmez kimse.

Nepenî : Gizli, gözle görülmeyen herhangi bir iş ya da herhangi bir şey (bazı yörelerde «**nependî**» şeklinde söylenir, «p» ve «n» harfleri kalın okunur).

Nerm : Yumuşak.

Nerma : Yumuşak bir şekilde, yavaşça.

Nermayî : 1 — Yumuşaklık. 2 — Hafif yağmurlu hava, yumuşak hava.

Nermbûn : Yumuşamak anlamına bileşik fiil.

Şimdiki zaman fiili **«nerm dıbe»**.

Nermıjandın : Sert bir şeyi su ile ya da başka bir maddeyle ya da herhangi bir şekilde yumuşatmak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili **«dınermıjîne»**.

Nermıjandî : Sert olup da su ile ya da başka bir madde ile ya da herhangi bir şekilde yumuşatılmış olan şey.

Nermıjî : Sert olup da suda ya da herhangi bir maddede ya da başka bir şekilde yumuşamış olan şey.

Nermıjîn : Sert bir maddenin suda ya da başka bir maddede ya da herhangi bir şekilde yumuşaması anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili **«dınermıje»**.

Nermî : Yumuşaklık.

Nermkırın : 1 — Herhangi bir sert maddeyi yumuşatmak anlamına bileşik fiil. 2 — Katı bir tutum içinde bulunan bir kimseyi ikna ederek bu tutumundan vazgeçirmek için yumuşatmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili her iki anlamda da **«nerm dıke»**.

Nermo : Elinden iş gelmeyen, bir işi beceremeyen kimse. Allahlık adam, budala.

Neseb : Soy, neseb. A.

Nesıl : Kuşak, nesil. A.

Nesîb : Nasib, kısmet. A. (Bazı yörelerde **«nısîb»** şeklinde söylenir).

Neşxor : Hayvanların iyisini yeyip kötüsünü bıraktıkları saman, hayvanların artığı olan saman.

Netêw : Geçersiz, sayılmayan bir oyun ya da oyundaki herhangi bir hareket (bu sözcükle **«nelê»** sözcüğü aynı anlama gelir).

Ne'tık : Başın ön tarafı.

Netrık : Kadınların alın-

larına bağladıkları bir gümüş süs eşyası.

Netu : İyi olmayan, kalitesiz olan herhangi bir şey (bu nitelikteki insanlar için de kullanılan bu sözcüğün tam anlamı «hiç bir şey» dir).

Newêrek : Cesaretsiz kimse. Bu nitelikteki hayvanlar için de kullanılır.

Newq : Vücudun kaburga kemikleri ile kalçalar arasındaki bölümü (bel).

Newroz : Rumî takvime göre Mart ayının 10. günü (Milâdî takvime göre 21 Marta rastlayan bu gün, aslında Rumî Martın 10'una değil, 8'ine rastlar).

Ney : Sazdan yapılan çalgı, ney.

Neyar : Düşman.

Neynık : Ayna.

Neynûk : Tırnak (yalnız insan tırnakları için kullanılır; kuşların ve kedi, köpek gibi yırtıcı hayvanlarınkine «**penc**», diğer hayvanlarınkine de «**sım**» denir).

Nezan : Bilgisiz, cahil kimse.

Nezanî : Bilgisizlik, cahillik.

Nezır : Adak, nezir. A.

Nezırkırın : Adamak, nezretmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**nezır dıke**».

Nêçîr : Av, avlanma.

Nêçîrvan : Avcı, avlanan kimse.

Nêçîrkırın : Avlanmak, av yapmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**nêçîr dıke**».

Nêk : 1 — Örgü örerken kullanılan tığ. 2 — Kürt kadınlarının yün gibi şeyleri eğirmekte kullandıkları iğlerin ucuna takılan çengel (bazı yörelerde «**nîk**» şeklinde söylenir).

Nêm : Yara ve çıbanlardan akan cerahat (bazı yörelerde «**nîm**» şeklinde söylenir).

Nêr : Erkek, «dişi»nin karşıtı.
Nêremok : Cinsiyeti tam olarak belirmemiş olan kimse, hünsa (ayrıca içiçe geçen dişliler ve benzeri şeyler için de kullanılan bu sözcüğün sözlük anlamı «erkeksi dişi»dir).
Nêrgız : Nergis.
Nêrî : Teke.
Nêrîn : Eril, erkeğe mensup, «dişil»in karşıtı.
Nêrnîs : Hizan'da bir köy. Bu sözcükleri toplamakta bize yardım edenlerden biri olan Melazade, bu köydendir. Allah, kendisine fazlasıyla iyilik versin.
Nêz : Yakın.
Nêzbûn : Yaklaşmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili **«nêz dıbe»**.
Nêzî : Yakınlık, yaklaşma.
Nêzîk : Yakın olan kimse ya da yer ya da herhangi bir olayın tarihi.
Nêzîkayî : Yakınlık, yakınlaşma.
Nêzîkbûn : Yakınlaşmak, yakın olmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili **«nêzîk dıbe»**.
Nêzîkkırın : Yakınlaştırmak, yakın etmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili **«nêzîk dıke»**.
Nêzkırın : Yaklaştırmak, yakına getirmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili **«nêz dıke»**.
Nıcımîn : Hafif topallayarak yürümek, yürürken hafif topallamak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili **«dınıcıme»**.
Nıcıs : Temiz olmayan, pis olan şey. A. (Bazı yörelerde **«necıs»** şeklinde söylenir).
Nıfır : Beddua (sözcükteki «r» harfi kalın okunur).
Nıfırkırın : Beddua etmek anlamına bileşik

fiil. Şimdiki zaman fiili «**nıfır dıke**».

Nıfsî : Kaliteli bezden (patiskadan) yapılan yeni iç gömleği.

Nıft : Ucunda kükürt bulunan ve pürüzlü bir şeye sürüldüğünde tutuşan küçük çöp (kibrit çöpü anlamına gelen bu sözcük bazı yörelerde «**nıftık**» şeklinde söylenir).

Nıvıstın : Yatağa girerek uyumak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dınıve**».

Nıvıstî : Yatağa girerek uyumuş olan kimse.

Nıvışt : Muska.

Nıvîn : İçinde yatılıp uyunan ve döşek, yorgan, yastıktan oluşan yatak (bunların tümü).

Nıvîsandın : Bir başkasına herhangi bir şey yazdırmak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dınıvısîne**».

Nıvîsar : Yazılmış yazı, makale.

Nıvîsîn : Yazı yazmak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dınıvîse**».

Nıvîskar : Yazı yazmayı meslek edinmiş kimse, yazar.

Nıvîşk : Tereyağ.

Nıhê : Bitlis'te bir köy.

Nıhêrtın : Bakmak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dınıhêre**» (bazı yörelerde fiil «**nêrîn**» şeklinde söylenir ve her ikisinde de çoğu kez şimdiki zaman fiilinde «ı» ve «h» harfleri düşerek sadece «**dınêre**» şeklinde söylenir).

Nıhrız : Bir kılıç çeşidi.

Nıx : Deveyi yatırmak için söylenen sözcük.

Nıxrî : Ailenin ilk çocuğu. Hem erkek, hem kız çocuklar için söylenir.

Nıqandın : Seçmek, ayıklamak, ayırt etmek anlamlarına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dınıqîne**» (bazı yörelerde fiil «**Neqandın**», şim-

diki zaman fiili «**dıneqîne**» şeklinde söylenir).

Nıqır : Çentik, kertik.

Nıqırandın : Herhangi bir şeyde çentik açmak, kertik yapmak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dınıqırîne**».

Nıqre : Fazla derin olmayan büyük kazan.

Nıqut : 1 — Sıvı maddelerden herhangi birinin damlası. 2 — Yazıda kullanılan nokta.

Nıqutandın : Damlatmak, sıvı bir maddeden damla akıtmak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dınıqutîne**».

Nıqutîn : Damlamak, sıvı bir maddeden damla akması anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dınıqute**».

Nık : Bir kimsenin ya da bir şeyin yanı, yöresi, nezdi, bulunduğu yer (örneğin «kitap benim yanımdadır» anlamına gelen «**pırtûk lı nık mıne**» gibi).

Nıkul : Kuş, tavuk, hindi, kaz gibi hayvanların gagası.

Nımêj : Namaz (bazı yörelerde «**mêj**» şeklinde söylenir).

Nımêjker : Namazında-niyazında olan, namazını kaçırmayan, dindar olan kimse (bazı yörelerde «**mêjker**» şeklinde söylenir).

Nımêjkırın : Namaz kılmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**nımêj dıke**» (bazı yörelerde fiil (**mêjkırın**», şimdiki zaman fiili «**mêj dıke**» şeklinde söylenir).

Nışa : Nişasta (bazı yörelerde «**neşa**» şeklinde söylenir).

Nışadır : Nışadır (bazı yörelerde «**neşadır**» şeklinde söylenir).

Nışırandın : Çorap ve benzeri örgüleri sökmek, sökerek dağıtmak anlamına fiil.

Şimdiki zaman fiili «**dınışırîne**» (sözcükteki «r» harfi kalın okunur).

Nışırîn : Çorap ve benzeri örgülerin sökülmesi, sökülerek dağılması anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dınışıre**» (sözcükteki «r» harfi kalın okunur).

Nışter : Neşter (bazı yörelerde «**nıştel**» şeklinde söylenir).

Nışûv : Dik arazi, uçurum (bazı yörelerde «**nışîv**» şeklinde söylenir).

Nıtırandın : Birisini, herhangi bir şeyi gözetlemekle, kollamakla görevlendirmek, herhangi bir şeyi bir başkasına gözettirmek, kollatmak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dınıtırîne**» (sözcükteki «r» harfi kalın okunur).

Nıtırîn : Gözetmek, kollamak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dınıtıre**» (sözcükteki «r» harfi kalın okunur).

Nıyet : Niyet. A.

Nızar : Güneş görmeyen ya da çok az gören yer, toprak, arazi.

Nızım : Alçak, düşük seviyeli, engin yer ya da şey. «Yüksek»in karşıtı.

Nızımbûn : Bir yerin ya da bir şeyin alçalması, düşük seviyeye gelmesi anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**nızım dıke**».

Nızımkırın : Alçaltmak, düşük seviyeye getirmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**nızım dıke**».

Nızûl : 1 — Nezle. 2 — Nezlenin geçmesi için yapılan ve başa takılan muska.

Nîv : Yarım, herhangi bir şeyin yarısı.

Nîvav : Bohtan'da bir köy.

Nîvekar : Başkasının

toprağına onun tohumunu kendi çift-çubuğuyla ekip biçen ve ürünün yarısını alan çiftçi (yarıcı).

Nîvî : 1 — Ortak mal. 2 — Herhangi bir şeyin ortası.

Nîvîkırın : 1 — İkiye bölmek, herhangi bir şeyi iki eşit parçaya ayırmak anlamına bileşik fiil. 2 — Yarılamak, herhangi bir şeyi ya da işi yarıya getirmek anlamına bileşik fiil. Her iki anlamda da şimdiki zaman fiili «**nîvî dıke**».

Nîvro : Öğle, öğle vakti.

Nîk : Değirmen çarkını kaldırıp indirmekte kullanılan bir direk (bazı yörelerde «tığ» anlamına da kullanılır).

Nîmet : Nimet. A. (Bazı yörelerde «**namet**», bazı yörelerde de «**nı'met**» şeklinde söylenir).

Nîr : Boyunduruk.

Nisan : Nisan ayı.

Nîsk : Mercimek.

Nîşan : Nişan, alâmet, belirti.

Nîşka : Ansızın, anî, birdenbire.

Nît : Bohtan'da bir köy.

Nobet : Nöbet. A. (çoğu yörelerde «**payın**» denir).

Nobedar : Nöbet tutan kimse, nöbetçi.

Nok : Nohut.

Not : Doksan sayısı (bazı yörelerde «**nod**», bazı yörelerde de «**nehwêt**» şeklinde kullanılır).

Nozdeh : Ondokuz sayısı.

Nuha : Şimdi, şu an, şu sırada.

Nuxaftın : Herhangi bir şeyin üstünü örtmek, kapatmak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dınuxêfe**» (bazı yörelerde fiil «**nıxumandın**», şimdiki zaman fiili de «**dınıxumîne**» şeklinde söylenir).

Nuqul : Şekerlendiril-

miş, şekerle kaplanmış bademiçi.

Nû : Yeni. Her şey için kullanılır. Farsça, Yunanca ve Latincede de aynı sözcük vardır ve aynı anlamda kullanılır.

Nûbûn : Yenilenmek, yenileşmek, yeni duruma gelmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**nû dıbe**».

Nûgın : Üç yaşını doldurmuş dişi inek yavrusu (bazı yörelerde «**nûgon**» şeklinde söylenir).

Nûjen : Yenileştirilen ya da tamir edilerek yeniden kullanılabilecek duruma getirilen demir ya da bakır araç (aslında yenilenen her şey için kullanılır).

Nûqbûn : Suya ya da başka bir sıvıya batmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**nûq dıbe**».

Nûqkırın : Herhangi bir şeyi suya ya da başka bir sıvıya batırmak anlamına bileşik fiil. şimdiki zaman fiili «**nûq dıke**».

Nûkırın : Yenilemek, yenileştirmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**nû dıke**».

Nûr : Işık, nur. A.

Nûranî : Nur yüzlü kimse.

Nûzîn : Sırtına yeni eyer geçirilerek, yeni eyerlenerek binmeye alıştırılan at.

O (*)

Ode : Oda. T.

Of : Usanç belirtmek için kullanılan söz, öf.

Ox : Herhangi bir şeyden sevinç duyarken söylenen sözcük, oh.

Oxweş : Herhangi bir şeye sevinirken söylenen sözcük (bu sözcük, aslında «oh güzel» anlamına gelen «**ox**» ve «**xweş**» sözcüklerinden oluşmuş bileşik bir sözcüktür; sonra «x» harflerinden biri düşerek «**oxweş**» şeklini almıştır.

Ooo : Şaşkınlık belirtmek için kullanılan sözcük.

Ore-or : Sığır sesini an-

(*) Bu harf yalnız, Kürtçeye başka dillerden geçmiş sözcüklerin, bir de herhangi bir duyguyu ifade eden ya da kimi sesleri taklit ederken kullanılan sözcüklerin başında gelir. (M.E.B.)

latırken kullanılan söz (bazı yörelerde **«more-mor»** denir ve «r» harfi hepsinde kalın okunur).

Orîn : Sığırların böğürmesi anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili **«dıore»** (bazı yörelerde fiil **«morîn»**, şimdiki zaman fiili **«dımore»** şeklinde söylenir ve hepsinde «r» harfi kalın okunur).

Oşî : Bamerd bucağında (?) bir köy.

Oy : Acı duyarken bunu belirtmek için söylenen söz.

P

Pace : 1 — Pencere. 2 — Çeşitli eşya koymak için duvarın içinde yapılan göz, ufak dolap.

Paç : Hamurun kabarması için üzerine örtülen ve birkaç kat basma ya da benzeri şeylerin üstüste konularak dikilmesiyle oluşan kalın örtü (bazı yörelerde üzerinde namaz kılınan seccadeye de bu ad verilir).

Paçerê : Yolda geçenlerden alınan ücret ya da haraç (sözcükteki «r» harfi kalın okunur).

Padîşa : Padişah, sultan. T.

Pageh : Tavla, atların barındığı yer.

Paxaf : Bir kişiden ya da hayvandan çekinme, kaygılanma duygusu (bazı yörelerde «pax» şeklinde söylenir).

Paxêl : Üzerine eşya konulup hayvanların arkasına bağlanarak çekilen tahta araç.

Paxıl : İnsanın koynu, memelerin hemen altındaki yer (bazı yörelerde «**paşıl**» şeklinde söylenir).

Paxır : Bakır (bazı yörelerde «sıfır» denilir ve «s» ile «r» harfleri kalın okunur).

Paqıj : Temiz olan, kirli olmayan şey, «kirli» nin karşıtı.

Paqıjbûn : Temizlenmek, temiz olmak, temiz hale gelmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**paqıj dıbe**».

Paqıjî : Temizlik.

Paqıjkırın : Temizlemek, temiz duruma getirmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**paqıj dıke**».

Paqlewa : Baklava.

Pak : Temiz, iyi, kaliteli. Her şey için kullanılır.

Pakbûn : Temiz olmak iyi ve kaliteli olmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**pak dıbe**».

Pakî : Temizlik, iyi ve kaliteli olma durumu (bazı yörelerde «**pakîtî**» şeklinde söylenir).

Pakkırın : Temizlemek, iyi ve kaliteli duruma getirmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**pak dıke**».

Pal : 1 — Bir yere yaslanma. 2 — Tepelerin ve tümseklerin yamacı.

Palax : Çeşitli cins ve türlerin bulunduğu otlak ya da çeşitli cins ve türlerin karışımından oluşan herhangi bir şey (örneğin yiyecek).

Palan : At, katır, eşek semeri, palan (çoğu yörelerde «**kurtan**» denir).

Paldan : Yaslanmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**pal dıde**».

Pale : İşçi (daha çok tarım işçileri için kullanılır).

Paleyî : İşçilik (daha çok

tarım işçiliği için kullanılır).

Palık : Gür saçlar ve bıyıklar.

Palûke : Fabrika, işçilerin çalıştığı yer.

Pap : 1 — Sıvı maddelerin, kapların dibinde kalan tortusu. 2 — Çocuk dilinde ayak.

Papax : Başa giyilen kalpak.

Papas : Hıristiyanların din adamı, papaz.

Papor : Şirvan'da bir köy.

Papûçık : Çocuk ayakkabısı.

Papûr : Araba yolu (şose).

Par : 1 — Pay, hisse. 2 — Geçen yıl (bu anlamda kullanıldığında «r» harfi kalın okunur).

Parçe : Bölüm, parça (bazı yörelerde **«perçe»** şeklinde söylenir).

Parçebûn : Parçalanmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**parçe dıbe**».

Parçekırın : Parçalamak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**parçe dıke**».

Parêv : Tandırda kebap edilerek pişirilen et.

Parêz : 1 — Henüz tarlada bulunan kavun ve salatalıkların genel adı. 2 — Perhiz.

Parêzdar : Koruyucu, muhafız, himaye eden kimse.

Parêzvan : Kavun, hıyar gibi sebzelerin ekildiği tarlaya bakan, koruyan ve olgun ürünleri toplayan kimse.

Parêzgırtın : Perhiz tutmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**parêz dıgıre**».

Parvekırın : Paylaştırmak, bölmek, hisselere ayırmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «parve dıke».

Parî : En ufak ekmek parçası, lokma (ayrıca mecazî olarak parça anlamında da kullanılır).

Paronek : Bir yılını doldurmuş buzağı (bazı yörelerde **«parone»** şeklinde söylenir ve her iki söyleyiş biçiminde de «r» harfi kalın okunur).

Parpar : Bakla.

Pars : Dilencilik, dilenme.

Parsek : Dilenci, dilenen kimse.

Parskırın : Dilenmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili **«pars dıke»**.

Parzûn : Sütü ya da peyniri süzmekte kullanılan ince, seyrek dokulu bez ve bu bezden yapılan torba.

Paş : Arka, ard, geri, arka taraf.

Paşa : Paşa. T.

Paşê : Sonra.

Paşıl : İnsanın koynu, memelerin hemen alt tarafı (bazı yörelerde **«paxıl»** şeklinde söylenir).

Paşî : Bir işin, bir sözün, bir yolun ya da yolculuğun sonu (bazı yörelerde **«dawî»** denir).

Paşîv : 1 — Akşam yemeğinden sonra yenen herhangi bir yiyecek. 2 — Sahur, Ramazanda geceleyin yenilen yemek.

Paşketin : Bulunduğu durumdan daha kötü ve geri bir duruma düşmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili **«paş dıkeve»**.

Pato : Henüz pişmeden tandırdan ateşe düşen ekmek.

Payız : Sonbahar, güz.

Pazdeh : Onbeş sayısı.

Pehlewan : Pehlivan.

Pehn : Yassı.

Pehnbûn : Yassılaşmak, yassı hale gelmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili **«pehnd dıbe»**.

Pehnî : Ayak topuğu.

Pehnkırın : Yassılaştırmak, yassı hale getirmek anlamına bileşik

fiil. Şimdiki zaman fiili **«pehn dıke»**.

Pehtın : Pişirmek anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili **«dıpêje»**.

Pehtî : 1 — Pişmiş olan herhangi bir şey. 2 — Olgun kişi. Hem erkek, hem de kadınlar için kullanılır.

Pejıqandın : Bir yarayı ya da çıbanı sıkarak içindeki cerahatın tazyikli bir şekilde dışa fışkırmasını sağlamak, ya da yumuşak bir şeyin üzerine ağır bir şey koyarak bunun ağırlığı altında parçalanmasını ve parçalarının çevreye sıçramalarını sağlamak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili **«dıpejıqîne»**.

Pejıqîn : Yaranın ya da çıbanın açılıp içindeki cerahatın dışarı fışkırması, ya da yumuşak bir şeyin, üzerine düşer bir ağırlığın etkisiyle parçalanıp parçalarının çevreye sıçraması anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili **«dıpejıqe»**.

Pejık : Yakmak üzere kesilen çalı-çırpı (bazı yörelerde **«hejık»**, bazı yörelerde **«percık»**, bazı yörelerde de **«percîn»** denir).

Pejıkandın : Su ya da herhangi bir sıvıyı sıçratmak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili **«dıpejıkîne»**.

Pejıkîn : Su ya da herhangi bir sıvının sıçraması anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili **«dıpejıke»**.

Pejk : Suyun ya da herhangi bir sıvının sıçrayan damlası.

Peqık : Vücutta ve su üzerinde beliren kabarcık.

Pel : Yaprak, Hem ağaç, hem de kâğıt yaprakları için kullanılır.

Pelçım : Ağaç yaprağı.

Pelışandın : Herhangi bir işi sekteye uğratıp sonuçsuz bırakmak

ya da bir grubu, bir topluluğu dağıtıp işini bozmak ve amacına ulaşmasını engellemek anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıpelışîne**».

Pelışîn : Herhangi bir işin sekteye uğrayıp sonuçsuz kalması ya da herhangi bir grubun, bir topluluğun çözülüp amacına ulaşmakta başarısızlığa uğraması anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıpelışe**».

Pelızandın : Bir yarayı ya da sulu bir meyveyi sıkmak, ezmek anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıpelızîne**» (sözcükteki «l» harfi kalın okunur).

Pelızandî : Sıkılmış, ezilmiş yara, çıban ya da sulu meyve.

Penbû : Pamuk.

Penbûjen : Pamuğu atan kimse, hallac.

Penc : Aslan, kurt, köpek, kedi gibi yırtıcı hayvanların ön ayakları ya da kuşların ayakları.

Pencenar : Garzan ilçesindeki aşiretlerden biri.

Pencere : Pencere.

Penceşêr : Bir hastalık. Bu hastalığa yakalanan kimsenin vücudunda delikler meydana gelir. Cüzzam hastalığının bir çeşididir. Allah bizi ondan korusun.

Penêr : Peynir (bazı yörelerde «**penîr**» şeklinde söylenir).

Peng : Halka biçiminde yumak yapılan iplik ve benzeri şeyler.

Pepık : Keçi ayağı.

Pepûk : 1 — Guguk kuşu. 2 — Sadece kadınlar tarafından kullanılan bir üzüntü, bir ağıt sözcüğü.

Per : 1 — Kuş kanadındaki uzun tüyler. 2 — Herhangi bir şeyin ucu (örneğin «köyün ucu» demek olan «**perê**

gund» gibi. Her iki anlamda da «r» harfi kalın okunur).

Perde : Perde.

Pere : Para. T. (çoğu yörelerde «**dırav**» denir).

Pergal : İyi görünüm, iç açıcı durum, kişinin iyi durumda olması (formunda olması).

Pergende : 1 — Perakende. 2 — Dağınık, düzensiz kimse.

Perıtandın : Elbise ve benzeri şeyleri paramparça etmek anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıperıtîne**» (sözcükteki «r» harfi kalın okunur).

Perıtîn : Elbise ve benzeri şeylerin paramparça olması, yırtıkpırtık hale gelmesi anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıperıte**».

Perîşan : Dağınık, düzensiz durumda olan, perişan.

Perperok : Kelebek (bazı yörelerde «**fırfırok**» denir).

Perpıtandın : Çırpındırmak, çırpınır hale getirmek anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıperpıtîne**» (sözcükteki «r» harfi kalın okunur).

Perpıtîn : Çırpınmak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıperpıte**» (sözcükteki «r» harfi kalın okunur).

Pertal : Metah, eşya (daha çok dokuma maddeleri için kullanılır)

Perû : 1 — Pervane. 2 — Armağan olarak verilen elbise ve benzeri (her iki anlamda da «r» harfi kalın okunur).

Perwane : Çıraya tutkun olan kelebek, pervane.

Pesın : Övgü (sözcükteki «s» harfi kalın okunur).

Pesından : Övmek, övgüyle anlatmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**pesın dıde**» (sözcükteki

«s» harfi kalın okunur).

Pesınîn : Övünmek anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıpesıne**» (sözcükteki «s» harfi kalın okunur).

Pesqele : Şakacı, nüktedan, yaptığı mizah ve şakalarla herkesi güldüren kimse.

Pespende : Saygınlığı olmayan, itibarsız, kişiliksiz kimse.

Pespor : Çok konuşan, dırdırı fazla olan kadın.

Peşûş : Yumuşak, «katı» nın karşıtı. Her şey için kullanılır.

Petêx : Ufak kavun.

Petot : Çürük, çürümüş şey (sözcükteki her iki «t» harfleri de kalın okunur).

Petotbûn : Çürümek, çürük hale gelmek, çürümüş olmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**petot dıbe**».

Petotkırın : Çürütmek, çürük hale getirmek, çürük yapmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**petot dıke**».

Pey : 1 — Arka, ard (sözcükteki «p» harfi, bu anlamda kullanıldığında kalın okunur). 2 — Şirvan'da bir köy. Burada sekiz bin ermişin gömülü olduğu söylenir.

Peya : 1 — Yaya, «süvari»nin karşıtı. 2 — Delikanlı, güçlü kuvvetli genç erkek. 3 — Erkek, adam (bu son anlamda sadece bazı yörelerde kullanılır. Bütün anlamlarda sözcükteki «p» harfi kalın okunur).

Peyabûn : Yaya olmak, yaya hale gelmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**peya dıbe**» (sözcükteki «p» harfi kalın okunur).

Peyakırın : Yaya hale getirmek, attan (ya da bir araçtan) indirmek anlamına bileşik fiil.

Şimdiki zaman fiili **«peya dıke»**.

Peyayî : Yaya olma hali.

Peydabûn : Bulunmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili **«peyda dıbe»**.

Peydakırın : Bulmak, herhangi bir şeyi aradıktan sonra, arama sonucunda bulmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili **«peyda dıke»**.

Peyık : Ayı pençesi.

Pez : Koyun ve keçilere verilen ortak ad (her ikisini içeren ortak cins ismi).

Pezîzank : Horoz kursağı. Sadece onun için kullanılır.

Pezkûvî : Yaban keçisi ve yaban koyunu (ikisini içeren ortak cins ismi).

Pezmıjek : Koyun ve keçilerin memelerine yapışıp sütlerini emen küçük bir hayvan (bir maymun türü).

Pê : Ayak.

Pêçan : Sarmak, sarıp sarmalamak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili **«dıpêçe»**. Bazıları da fiili **«pêçandın»**, şimdiki zaman fiilini de **«dıpêçîne»** şeklinde söylerler.

Pêçayî : Sarılmış, sarıp sarmalanmış şey, ya da kimse. Bazıları da bunu **«pêçandî»** şeklinde söylerler.

Pêçık : Parmaklık. Hem ağaç, hem demir parmaklıklar için kullanılır (bazı yörelerde **«bêçık»** şeklinde söylenir).

Pêçî : Parmak (bazı yörelerde **«bêçî»** şeklinde söylenir; ayrıca bazı yörelerde de parmağa **«tılî»** denir).

Pêxember : Peygamber, Allah'ın elçisi.

Pêxwarın : Ekmekle birlikte yenilen yiyecek, katık.

Pêxwas : Yalın ayak, ayağı çıplak olan kimse (çoğu yörelerde

«xwas» şeklinde söylenir).

Pêkanîn : Bir işi yapmak, uygulamak, oluşturmak, icra etmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**pêk tîne**».

Pêkhatın : Bir işin oluşması, uygulanması, yapılması, icra edilmesi anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**pêk tê**».

Pêkhatî : Oluşan, uygulanan, icra olunan iş.

Pêl : 1 — Su ya da hava dalgası, dalga. 2 — Zamanın bir kesiti, bir bölümü.

Pêlav : Ayakkabı (çoğu yörelerde «**sol**» denir).

Pênc : Beş sayısı.

Pênce : Elli sayısı.

Pêncok : Beştaş oyunu.

Pêr : Önceki gün, dün değil evvelsi gün.

Pêrar : Önceki yıl, geçen yıl değil bir önceki yıl.

Pêsir : Gömlek ve benzeri giyeceklerin göğüs bölümü, yakalığı.

Pêsîrtengî : İnsanın uğradığı sıkışıklık, kişinin çıkmaza girmesi durumu (daha çok, kavgalarda yalnız kalan ya da köşeye kıstırılan kimseler için kullanılır ve sözcükteki «**t**» harfi kalın okunur).

Pêş : Ön taraf.

Pêşber : Bir kimsenin ya da herhangi bir şeyin önü, huzuru.

Pêşende : Gelecek, istikbal.

Pêşenk : Kervan kafilesini oluşturan hayvanların başını çeken hayvan.

Pêşewa : Öncü, önder, lider.

Pêşık : Elbisenin eteklik bölümü, eteklik (bazı yörelerde «**daw**» denilir).

Pêşî : Ön, altı yönden biri olan ön taraf, «**arka**»nın karşıtı.

Pêşîn : İlk, birincil, ilk

sıradaki· Her şey için kullanılır.

Pêşû : Sivrisinek (bazı yörelerde «**kermêş**» denilir).

Pêt : Alev, ateşten yükselen alev (bazı yörelerde «**pêtî**» şeklinde söylenir).

Pêwır : Zühre (Venüs) yıldızı.

Pıç : Az miktar, cüzî, azıcık.

Pıçek : Biraz, bir miktar.

Pıdû : Diş etleri.

Pıf : Üfürük, üfleme.

Pıfdanık : İçine üfürükle hava doldurulan balon.

Pıfkırın : Üflemek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**pıf dıke**».

Pıhîn : Tekme, ayak darbesi.

Pıxk : Bir insanı ya da bir hayvanı korkutmak için ansızın söylenen söz.

Pıjan : Güreş (sözcükteki «p» ve «j» harfleri kalın okunur).

Pıjandın : Pişirmek anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıpıjîne**». Bazıları şimdiki zaman fiilini «**dıpêje**» şeklinde de söylerler.

Pıjîn : Pişmek anlamına fiil· Şimdiki zaman fiili «**dıpıje**».

Pıjûn : Biçildikten sonra kurutulan ot.

Pılor : Suda pişirilen un, bulamaç.

Pın : İnsanın gizlemeye çalıştığı ve açığa çıkmasını istemediği bir kusuru, bir hatası ya da suçu (sözcükteki «p» ve «n» harfleri kalın okunur).

Pınc : Bir tutam ot (bazı yörelerde «**pûnc**» şeklinde söylenir).

Pıncar : Pişirilerek ya da çiğ olarak yenilebilen otların genel adı (örneğin semizotu, tereotu, ıspanak gibi).

Pınd : Anus. Hem insanlar, hem hayvanlar için kullanılır.

Pındam : Akarsuyun

akışını engelleyen çer-çöp, ot, yosun gibi şeylere verilen genel ad.

Pıngav : Akış için yol bulamayarak biriken su, su birikintisi.

Pır : 1 — Köprü, 2 — Çok, bol (bu anlamda kullanıldığında «r» harfi kalın okunur).

Piranî : Çoğunluk «azınlık»ın karşıtı (sözcükteki «r» harfi kalın okunur).

Pırbûn : Çoğalmak, bollaşmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «pır dıbe» (sözcükteki «r» harfi kalın okunur).

Pırç : İnsan ya da hayvan vücudundaki tüylerin toplu adı, tüyler (sözcükteki «r» harfi kalın okunur).

Pırçıkandın : Bir insanın ya da hayvanın tüylerini yolmak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili **«dıpırçıkîne»** (sözcükteki «r» harfi kalın okunur).

Pırxeber : Konuşkan, çok konuşan, ağzı kalabalık olan kimse (sözcükteki ilk «r» harfi kalın okunur).

Pırî : Çokluk, «azlık»ın karşıtı.

Pırkırın : Çoğaltmak, bollaştırmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili **«pır dıke»** (sözcükteki ilk «r» kalın okunur).

Pırot : Çömlek yapan kimse, çömlekçi (sözcükteki «r» harfi kalın okunur).

Pırpar : Semizotu.

Pırpızek : İlkbaharda yetişen ve yenilebilen bir bitki.

Pırs : 1 — Soru, sorulan soru. 2 — Kısa söz (bir çift söz. Her iki anlamda da «r» harfi kalın okunur).

Pırsîn : Sormak anlamına gelen fiil: Şimdiki zaman fiili **«dıpırse»** (sözcükteki «r» harfi kalın okunur).

Pırta : Zırkan bucağında bir köy.

Pırtî : Dokuma eşyasının genel adı (manifatura, metre işi eşya).

Pırzık : Sivilce (bazı yörelerde «**pızrık**» ve «**bızrık**» şeklinde söylenir).

Pıs : Oğul, erkek evlât.

Pısxaltî : Teyze oğlu.

Pısîk : Kedi (bazı yörelerde «**kıtık**» denir).

Pıskule : Püskül. T.

Pısmam : Amcaoğlu.

Pıspan : Elbiselere vurulan yama (çoğu yörelerde «**pîne**» denir).

Pıspankırın : Yama vurmak, yamamak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**pıspan dıke**».

Pıspıs : Kedi çağırmakta kullanılan söz (bazı yörelerde «**pışpış**» şeklinde söylenir).

Pıspısandın : Ateşi, feneri, çırayı ya da herhangi bir ışığı yakıp yakıp söndürmek anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıpıspısîne**» (sözcükteki her iki «p» ve her iki «s» harfleri kalın okunur).

Pıspısîn : Bir ateşin, bir fenerin, bir çıranın ya da herhangi bir ışığın yanıp yanıp sönmesi anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıpıspıse**» (sözcükteki her iki «p» ve her iki «s» harfleri de kalın okunur).

Pıspısok : 1 — Yanıp yanıp sönen ateş, fener, çıra ya da herhangi bir ateş. 2 — Gece parlayan bir böcek, ateşböceği (sözcükteki her iki «p» ve her iki «s» harfleri kalın okunur).

Pısteq : Kalitesiz kuru üzüm.

Pıste-pıst : Fısıltı (bazı yörelerde «**kure-pıst**» denir).

Pısyar : Garzan'da bir köy.

Pış : Kediyi kovmak için kullanılan söz. Bazıla-

rı da «**pişte**» şeklinde söylerler.

Pışafık : Kurutulan çökeleği (kurutu) ayran haline getirmek için özel çömlekte erittikten sonra kalan ufak ufak parçaları.

Pışaftın : Yazın kurutulan ve «**çortan**» adı verilen çökelek topaklarını kışın ayran haline getirmek için özel bir çömlekte eritmek anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıpışêfe**»

Pışaftî : Özel çömlekte eritilmiş olan kuru çökelek topağı.

Pışık : Akciğer. Hem insanların, hem de hayvanların akciğerleri için kullanılır.

Pışkul : Koyun, keçi ve deve dışkısı, Sadece bunlar için kullanılır.

Pışrûn : Bulgur pilavı (çoğu yörelerde «**gırar**» denir).

Pışt : 1 — Sırt. Hem insan, hem hayvan sırtı için kullanılır. 2 — Arka taraf, ard. 3 — Bele bağlanan kuşak.

Pıştek : Herhangi bir şeyi ayakta tutmak için arkasına dayandırılan payanda.

Pıştî : Sırtlanarak taşınan yük.

Pıştîvan : Sırtla yük taşıyan kimse,. hammal.

Pıştmêr : Birisine arka çıkan, ona destek olan kimse.

Pışûvanık : Şirvan'da bir köy.

Pıtat : Çok konuşan ve hep anlamsız sözler söyleyen kimse.

Pıtek : Sıvılardan az bir miktar, herhangi bir sıvı maddenin az bir miktarı.

Pıte-pıt : Dırdır, anlamsız ve boş sözler (sözcükteki «p» ve «t» harfleri kalın okunur).

Pıtık : Küçük kız.

Pıtpıto : Çok dırdır eden kadın ve mızmızlanan adam (sözcükteki «p»

ve «t» harfleri kalın okunur).

Pıtrık : Hıristiyan din adamı, patrik.

Pızan : Hayvan yavrusunun doğduğu sırada içinde bulunduğu ince perde, zar. Bazıları da «**pızdan**» şeklinde söylerler.

Pızor : Hayvanların iç organları ve bağırsaklarının genel adı.

Pîç : Meşru olmayan çocuk. T.

Pîvan : Buğday, arpa gibi ürünleri ölçekle, ve dokuma maddelerini uzunluk ölçüleriyle ölçmek anlamına gelen fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıpîve**».

Pîvaz : Soğan.

Pîvok : Fındık büyüklüğünde beyaz kökü olan ve kökü yenilebilen bir bitki.

Pîjık : 1 — Çubuk. 2 — Çubuk biçiminde olan ve içinde pamuk gibi beyaz bir madde bulunan, içindeki bu madde yenilebilen bir bitki.

Pîne : Yama, elbise ya da ayakkabıya vurulan yama (bazı yörelerde «**pıspan**» denir).

Pînekırın : Yama vurmak, yamamak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**pîne dıke**».

Pîr : Yaşlı erkek ya da kadın (yaşlı hayvanlar için de kullanılır).

Pîran : Rojkan'da bir köy (ayrıca Diyarbakır'ın Dicle ilçesinin eski adı).

Pîrbûn : Yaşlanmak, ihtiyarlamak, kocamak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**pîr dıbe**».

Pîreban : Kisan bucağında (?) bir köy.

Pîrejın : Yaşlı kadın, kocakarı.

Pîrek : Kadın.

Pîremêr : Yaşlı erkek, ihtiyar adam.

Pîrhevok : Cadı.

Pîroz : Kutlu, mübarek.

Her şey için kullanılır.

Pîroze : Bir kuş. Güvercine benzer.

Pîrozkırın : Kutlamak, tebrik etmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili **«pîroz dıke»**.

Pîs : 1 — Kirli, pisliğe bulaşmış şey. 2 — Kötü, fena. Her şey için kullanılır.

Pîsbûn : 1 — Kirlenmek, pislenmek anlamına bileşik fiil. 2 — Kötüleşmek, kötü olmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili her iki anlamda da «**pîs dıbe**».

Pîsî : 1 — Pislik. 2 — Kötülük, fenalık.

Pîskırın : 1 — Pislemek, kirletmek, kirli hale getirmek anlamına bileşik fiil. 2 — Kötülemek, kötülüklerini yüzüne vurmak, hakaret etmek anlamına bileşik fiil. Her iki anlamda da şimdiki zaman fiili **«pîs dıke»**.

Pîso : Yanan ve duman çıkaran çaput.

Pît : 1 — Güçlü, kuvvetli (bu anlamda, çoğunlukla yumruk, çekiç darbesi gibi şeyler için kullanılır). 2 — Katı, «**yumuşak**»ın karşıtı (bu anlamda daha çok, olgunlaşmamış arınut, elma, ayva gibi meyveler için kullanılır). 3 — Bünyesi sağlam, dinç (bu anlamda daha çok, orta yaşlı ya da yaşı geçkin insanlar ve hayvanlar için kullanılır).

Pîtbûn : Bünyesi sağlam olmak, dinç olmak anlamına bileşik fiil. şimdiki zaman fiili **«pît dıbe»**.

Pîtî : 1 — Katılık, «**yumuşaklık**»ın karşıtı (bu anlamda daha çok, olgunlaşmamış elma, armut gibi meyveler için kullanılır). 2 —

Bünye sağlamlığı, dinçlik (bu anlamda daha çok, orta yaşlı ya da yaşı geçkin insanlar ve hayvanlar için kullanılır).

Pîtkırın : Sağlamlaştırmak, dinç hale getirmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**pît dıke**».

Pîzpîzek : Beyaz renkte, uzun kuyruğu olan bir kuş.

Pîzpîzok : Bazı ağaç kabuklarından, bazı ot saplarından ya da kamıştan yapılan ve ince bir ses çıkaran çalgı.

Poxık : Fese ve benzeri şeylere takılan püskül.

Poxîn : Hububat unundan yapılan helva (bazı yörelerde, yalnız arpa unundan yapılan helvaya bu ad verilir).

Pol : Kuruş, mangır (bazı yörelerde «**pûl**» şeklinde söylenir). 2 — Kürek kemiği.

Pola : Çelik.

Polê : Şirvan'da bir köy.

Por : Saç, insanın başındaki kıllar (sözcükteki «r» harfi kalın okunur).

Poşî : Kav (bazı yörelerde «**pûşî**» şeklinde söylenir).

Poz : Burun (mecazî olarak tümseklerin ve benzeri yükseltilerin doruğuna da bu ad verilir ve her iki anlamda da «z» harfi kalın okunur; ayrıca buruna bazı yörelerde «**bêhıl**» ve «**bêvıl**» de denir).

Pozbılınd : Gururlu, kibirli, burnu havada olan kimse.

Pûç : Kof, içi boş ya da içi çürük olan ceviz, badem gibi yemişler (mecazî olarak, sağlığı bozulmuş kimselere ve boş, kof adamlara da bu sıfat verilir).

Pûng : Yayla çorbasına. ayran çorbasına katılan bir bitki.

Pûk : Çok soğuk havada rüzgârla birlikte yağan ufak taneli karlar ve bu karlarla birlikte esen rüzgârdan oluşan fırtına, kar fırtınası (bazı yörələrde «**pûke**» şeklinde söylenir).

Pûrt : Vücuttaki tüyler. Hem insan, hem de hayvan vücudundakiler için kullanılır.

Pût : Kış için hazırlanan hayvan yiyeceği.

R

Rabûn : Kalkmak, dikilmek, ayağa kalkmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**ra dıbe**» (sözcükteki «r» harfi kalın okunur).

Raçavkırın : Herhangi bir şeyi ya da kimseyi sınamak için gözetmek, gözetlemek, kollamak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**raçav dıke**» (sözcükteki «r» harfi kalın okunur).

Raçandın : Bez, kumaş gibi şeyleri dokumak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**ra dıçîne**» (sözcükteki «r» kalın okunur).

Radan : Kapıyı kilitlemek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**ra dıde**» (sözcükteki «r» kalın okunur).

Rade : Kapıya takılan ve duvarın içindeki oyuğa girerek kapının kilitlenmesini sağlayan tahta parçası (bu tah-

ta parçası özel biçimde yapılarak arkadan kapıya takılır; birkaç dişlisi vardır; açılmasında da yine tantadan yapılmış dişli bir anahtar kullanılır).

Ragırtın : 1 — Kendini tutmak, kendine hakim olmak, soğukkanlı davranmak, herhangi bir durum karşısında tahammül göstermek anlamına bileşik fiil (bu anlamda kullanıldığında, fiilin başına, «kendi» anlamına gelen «**xwe**» zamiri gelir; örneğin «kendimi tuttum» anlamına gelen «**mın xwe ragırt**» gibi). 2 — Maddî bir ağırlığı kaldırabilmek ya da manevî bir yükü, bir sorumluluğu yüklenebilmek, üstlenebilmek anlamına bileşik fiil. 3 — Birisinin taşıdığı bir maddî ağırlığı ya da yüklendiği manevî yükü, sorumluluğu kaldırabilmesini, üstesinden gelebilmesini ya da giriştiği işi başarabilmesini sağlamak amacıyla ona destek olmak, yardım etmek, yükünü hafifletmek anlamına bileşik fiil (bu anlamda kullanıldığında, fiilin başında yardımına koşulan kişinin adı ya da «onunla» anlamına gelen «**pêra**» sözcüğü kullanılır; Örneğin «ben Memo'nun yardımına koştum» anlamına gelen «**mın bı Memo'ra ragırt**» ya da kişinin adı geçmişse, «ben onunla birlikte o işi yaptım, ona yardımcı oldum» anlamına gelen «**mın pêra ragırt**» gibi). Her üç anlamda da şimdiki zaman fiili «**ra dıgıre**» (sözcükteki «r» harfi, her üç anlamda kalın okunur).

Rahıştın : Bir şeyi almak ya da bir kimseyi yakalamak, tutmak için

elini uzatmak, harekete geçmek, davranmak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**ra dıhêle**». (sözcükteki «r» harfi kalın okunur).

Raxıstın : Sermek, bir şeyi yere ya da herhangi bir şeyin üzerine sermek, yaymak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**ra dıxe**».

Raxıstî : Serilmiş olan şey.

Raxwestın : Güvence istemek, emniyet ya da aman istemek anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**ra dıxwaze**» (sözcükteki «r» kalın okunur).

Raketın : Yatınak, uyumak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**ra dıkeve**» (sözcükteki «r» harfi kalın okunur).

Raketî : Yatmış, uyumuş olan. Hem insanlar, hem hayvanlar için kullanılır (sözcükteki «r» harfi kalın okunur).

Rakırın : Kaldırmak, dikmek, ayağa kaldırmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**ra dıke**» (sözcükteki «r» harfi kalın okunur).

Rakırî : Kaldırılmış olan herhangi bir şey, ya da kimse (sözcükteki «r» harfi kalın okunur).

Ran : İnsan ya da hayvan bacağındaki but bölümünün iç tarafı, içe dönük yanı (sözcükteki «r» harfi kalın okunur).

Rapêçan : Bir şeyi (örneğin bir çarşafı) toplayıp katlamak ya da toplayıp sarmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**ra dıpêçe**» (sözcükteki «r» harfi kalın okunur).

Rast : 1 — Sağ taraf, sağ yan, «sol»un karşıtı. 2 — Doğru yön, doğru çizgi, doğru istikâmet,

«eğri»nin karşıtı. 3 — Doğru söz, «yalan»ın karşıtı. 4 — Doğru davranış, doğru iş, «yanlış»ın karşıtı (bütün anlamlarda «r» harfi kalın okunur).

Rastbûn : Doğrulmak, yönün ya da çizginin doğru olması anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «rast dıbe» (sözcükteki «r» kalın okunur).

Rast-çep : Ucu çengelli olan ve mermi kovanının, elle çıkarılamadığı zaman tüfekten çıkarılmasında kullanılan bir demir çubuk (sözcükteki «r» harfi kalın okunur).

Rastek : Demirden ya da tahtadan yapılan ve kâğıt üzerinde çizgi çizmekte kullanılan araç (cetvel anlamına gelen bu sözcükteki «r» harfi kalın okunur).

Rastgo : Doğru söz söyleyen, yalan söylemeyen, sözüne inanılır kimse (sözcükteki «r» kalın okunur).

Rasthatın : Rastlamak, tesadüf etmek, rast gelmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**rast tê**» (sözcükteki «r» harfi kalın okunur).

Rastî : Doğruluk, doğru davranış, doğru söz.

Rastkırın : 1 — Doğrultmak, doğru çizgiye getirmek, düzgün biçime getirmek anlamına bileşik fiil, «eğmek» ve «eğriltmek»in karşıtı. 2 — Bir kimseyi, herhangi bir şeyi kabul etmesi için ikna etmek, onu yola getirmek, istenen işi kabul etmesini sağlamak anlamına bileşik fiil. Her iki anlamda da şimdiki zaman fiili «**rast dıke**» (sözcükteki «**r**» harfi kalın okunur).

Ratıb : 1 — Medreselerde okuyan, bilim öğ-

renen öğrencilere tahsis edilen yemek (eskiden medreselerde okuyan öğrencilere bu yemek ya yörenin beyleri ya da köy ve kasaba halkı tarafından verilirdi). 2 — Kürtlerin bellerine bağladıkları ve içinde barut, saçma gibi tüfek malzemelerinin bulunduğu avadanlık (her iki anlamda da sözcükteki «r» kalın okunur).

Rawestan : Durmak, bir süre gittikten, yol aldıktan sonra durmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili **«ra dıweste»** (sözcükteki «r» harfi kalın okunur).

Rawestayî : Duran, olduğu yerde duran şey ya da kimse (sözcükteki «r» harfi kalın okunur).

Ray : 1 — Güvenlik, güvence, emniyet, aman. 2 — Görüş, fikir (her iki anlamda da sözcükteki «r» harfi kalın okunur).

Raymezın : Kendini büyük gösteren, kibirli davranan, üst perdeden atıp tutan, haddini bilmeyen kimse (sözcükteki «r» harfi kalın okunur).

Raz : Sır. giz, saklanması gereken iş (sözcükteki «r» kalın okunur).

Razan : Yatıp uyumak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili **«ra dıze»** (sözcükteki «r» kalın okunur).

Razandın : Yatırmak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili **«ra dızîne»** (sözcükteki «r» kalın okunur).

Razayî : Yatmış, uyumuş olan (sözcükteki «r» kalın okunur).

Razî : Razı, herhangi bir şeye razı olan, rıza gösteren kimse (sözcükteki «r» kalın okunur).

Razîbûn : Razı olmak, rıza göstermek anla-

mına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili **«razî dıbe»**.

Razîkırın : Razı etmek, rıza göstermesini sağlamak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili **«razî dıke»** (sözcükteki ilk «r» kalın okunur).

Reb : Rabb, Allah, Tanrı (sözcükteki «r» kalın okunur).

Rebab : Bir çalgı âleti, rubab (bazı yörelerde **«rıbab»** şeklinde söylenir ve her ikisinde de «r» harfi kalın okunur).

Rebase : Yaz ekini ekmek için sulanan tarla, toprak.

Reben : Zavallı, çaresiz, ezilen, perişan kimse (sözcükteki «r» kalın okunur).

Rebenoke : Bohtan'da bir köy.

Rebet : Sason'da bulunan ve Muş vilâyetine bağlı bir ilçe olan köy. Bu köyün halkı uygarlıktan uzaktır.

Rebît : Çok çabuk ve hızlı gelişen hayvan ya da bitki (bazı yörelerde **«bıtır»** denilir).

Redımandın : Bir kabı ağzına kadar doldurmak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili **«dıredımîne»** (sözcükteki «r» harfi kalın okunur).

Ref : Kuş sürüsü (sözcükteki «r» harfi kalın okunur).

Refandın : Çorabın, kilimin ya da benzeri bir örgünün yırtık yerini örerek tamir etmek anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili **«dırefîne»** (sözcükteki «r» kalın okunur).

Refes : Hayvanın attığı tekme (bazı yörelerde **«tîzık»** denir).

Refık : Duvarlarda yapılan raf ya da kör pencere.

Rev : Kaçış, kaçma (söz-

cükteki «r» harfi kalın okunur).

Revandın : Kaçırmak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili **«dırevîne»** (sözcükteki «r» harfi kalın okunur).

Reva-rev : Telâşla kaçış (sözcükteki her iki «r» kalın okunur).

Revde : Köpek ya da kurt sürüsü (sözcükteki «r» kalın okunur).

Revîn : Kaçmak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili **«dıreve»** (sözcükteki «r» kalın okunur).

Revo : Dağlardaki otlaklara götürülüp otlatılan at ve katır sürüsü (sözcükteki «r» kalın okunur).

Revovan : Dağlardaki otlaklara götürülüp otlatılan at ya da katır sürüsünün koruyucusu, onları gözeten kimse. Bazıları sürüye **«revî»** koruyucusuna da **«revîvan»** derler (hepsinde «r» kalın okunur).

Revok : Kaçan kimse, kaçıcı (sözcükteki «r» kalın okunur).

Reh : 1 — Canlılarda sinir, kas. 2 — Bitki ve ağaç kökleri (sözcükteki «r» harfi kalın okunur).

Rehel : Gelin için, kocasının evine götürmesi için hazırlanan eşya (daha çok damat tarafının hazırlayıp kızın evine götürdüğü eşyaya bu ad verilir; bu eşyaya, gelin tarafının hazırladığı çeyiz de katılarak gelinle birlikte damadın evine götürülür.)

Rehgırtın : Kökleşmek, kök salmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili **«reh dıgıre»** (sözcükteki ilk «r» kalın okunur).

Rehmet : Rahmet. A. Bazıları **«rehm»** şeklinde söylerler).

Rehmetî : Rahmetli, merhum.

Rehn : Rehin. A.

Reht : Yorgun (çoğu yörelerde «**westayî**» şeklinde söylenir).

Rehtbûn : Yorulmak anlamına bileşik fiil. şimdiki zaman fiili «**reht dıbe**» (çoğu yörelerde fiil «**westan**», şimdiki zaman fiili «**dıweste**» şeklinde söyenir).

Rehtkırın : Yormak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**reht dıke**» (çoğu yörelerde fiil «**westandın**», şimdiki zaman fiili «**dıwestîne**» şeklinde söylenir).

Rehwa : Bıtlis yakınlarında bir ova. Bıtlis'e bir saat kadar uzaklıkta bulunan bu ovanın soğuğu ve karı çok olur.

Rehwan : Hızlı yürüyen ve binicisini sarsmayan at. «**Rehwal**» şeklinde de söyleyenler vardır (bazı yörelerde de «**rewan**» şeklinde söylenir ve hepsinde «**r**» harfi kalın okunur).

Rex : 1 — Herhangi bir şeyin yanı, sağ ya da sol tarafı. 2 — Satranç taşlarından biri (kale).

Rexdar : Çarşılarda ve kentin çeşitli yörelerinde dolaşıp halkın tütünlerini toplayan, halktan tütün alan kimse (yani bu işle uğraşan görevli).

Rexîne : Bohtan'da bir köy.

Rexne : Bozukluk, gedik, yarık (eleştiri anlamına da kullanılır).

Rext : 1 — Atların göğsüne takılan süs eşyası. 2 — Kürtlerin bellerine bağlayıp kuşandıkları fişeklilkler.

Req : 1 — Su kaplumbağası. 2 — Katı, sert, «yumuşak»ın karşıtı. Her şey için kullanılır. 3 — Tartışmada yenik

düşen, tartışmayı kaybeden kimse.

Reqandın : 1 — Bir hastanın üzerine, iyileşmesi için yararlı duaları okumak anlamına fiil. 2 — Bir sürüyü ya da birkaç kişiyi kovalamak, önüne katıp koşturarak uzaklaştırmak ya da bir yere götürmek anlamına fiil. Her iki anlamda da şımdiki zaman fiili «**dıreqîne**».

Reqas : Rakseden kimse. A.

Reqbûn : Katılaşmak, sertleşmek, katı olmak, sert olmak anlamına bileşik fiil. 2 — Tartışmada yenik düşmek, tartışmayı kaybetmek anlamına bileşik fiil. Her iki anlamda da şimdiki zaman fiili «**req dıbe**».

Reqeçov : Sopalarla kovalama, önüne katıp koşturarak götürme işi.

Reqem : Sayı, rakam. A.

Reqe-req : Kap-kacak gibi şeylerin çıkardığı sesi anlatmak için kullanılan söz.

Reqıs : Raks, oyun. A.

Reqısandın : Raksettirmek, oynatmak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıreqısîne**».

Reqısîn : Raksetmek, oynamak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıreqıse**».

Reqışandın : Su serpmek anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıreqışîne**» (bazı yörelerde fiil «**reşandın**», şimdiki zaman fiili de «**dıreşîne**» şeklinde söylenir).

Reqîn : 1 — Bir ya da birkaç hayvanın, ya da zamanın çabuk geçmesi anlamına fiil. 2 — Kap-kacak gibi şeylerin «tak-tuk» diye ses çıkarmaları anlamına bileşik fiil. Her iki anlamda da şimdiki zaman fiili «**dıreqe**».

Reqkırın : 1 — Katılaştırmak, sertleştirmek,

katı ve sert duruma getirmek anlamına bileşik fiil. 2 — Birisini tartışmada yenilgiye uğratmak, öne sürdüğü tezleri çürütmek anlamına bileşik fiil. Her iki anlamda da şimdiki zaman fiili **«req dıke»**.

Reqreqok : El sürerken kâğıt gibi ses çıkaran sert dokulu elbise, bez ya da benzeri şeyler.

Reman : Aşitan'da (?) bir aşiret (ayrıca Batman yakınlarında da aynı adla bir aşiret vardır).

Remezan : Ramazan ayı. A.

Remıl : Kum falı, kuma bakarak gelecekten haber verme sanatı.

Remıldar : Kum falını bilen, kuma bakarak gelecekten haber verebilen kimse.

Remo : Kürtlerde kullanılan özel isimlerden biri (erkek ismi).

Reng : 1 — Renk. 2 — Tarz, şekil, durum (sözcükteki «r» kalın okunur).

Rengdan : Renk vermek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili **«reng dıde»** (sözcükteki «r» harfi kalın okunur.

Rengdayî : Renk veren şey (sözcükteki «r» kalın okunur).

Rengîn : Renkli.

Rengkırın : Renklendirmek, bir ya da birkaç renge sokmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili **«reng dıke»**.

Rep : Dik duran, dikelen şey (sözcükteki «r» kalın okunur).

Repal : Yırtık ve yamalı elbise (sözcükteki «r» kalın okunur)

Repbûn : Bir şeyin dik durması, dikelmesi anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili **«rep dıbe»** (sözcükteki «r» kalın okunur).

Repe-rep : Düzenli ve

sert adımlarla yürüyenlerin ayaklarından çıkan sesi anlatmak için kullanılan söz (sözcükteki her iki «r» harfleri kalın okunur).

Repîn : Düzenli ve sert adımlarla yürüyenlerin ayaklarının «rap-rap» diye ses çıkarması anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dırepe**» (sözcükteki «r» harfi kalın okunur).

Repkırın : Bir şeyi dikmek, dik hale getirmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**rep dıke**» (sözcükteki ilk «r» kalın okunur).

Resım : Resim. A.

Reş : Siyah renkte olan herhangi bir şey (sözcükteki «r» harfi kalın okunur).

Reşan : Siirt yakınlarında bir bucak.

Reşandın : Su serpmek, tarlaya tohum serpmek ya da herhangi bir şeyi serpmek anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıreşîne**» (sözcükteki «»r harfi kalın okunur).

Reşandî : Serpiştirilmiş, serpilmiş olan su, tohum ve benzeri şey (sözcükteki «r» kalın okunur).

Reşayî : Siyahlık, siyah renk.

Reşbelek · Benekli, siyah-beyaz renkli (sözcükteki «r» kalın okunur.

Reşbûn : Siyahlaşmak, kara renge girmek, karalaşmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**reş dıbe**».

Reşçêle : Siyah renkli, güzel sesli bir kuş.

Reşêş : Az miktarda yağan, kısa süren yağmur (çoğu yörelerde «**xunav**» denir).

Reşgırêdan : Matem dolayısıyla kara giyinmek, karalara bürün-

mek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili **«reş gırê dıde».**

Reşık : Çaputtan ya da ketenden veya kıldan yapılan ayakkabı. Kürtler arasında böyle ayakkabılar giyenler vardır.

Reşıkê : Beşiri'de bir köy.

Reşıme : Hayvanın başına takılan yular.

Reşîne : Bohtan'da bir köy.

Reşkırın : Karalamak, siyah renge sokmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili **«reş dıke»** (sözcükteki ilk «r» kalın okunur).

Reşkotan : Beşiri'deki aşiretlerden biri.

Reşo : Kürtlerde kullanılan bir erkek adı. Kara anlamına gelir.

Reşotankî : Kara-kuru kimse.

Reşreşık : Ekinler arasında yetişen ve taneleri siyah olan bir bitki (çöreotu).

Rewac : 1 — Güç, takat, fer. 2 — Rağbet, geçerlilik.

Rewal : Henüz bıyıkları terlememiş, sakalları çıkmamış genç.

Rewêjek : Tahta kaşık ve benzeri şeyleri oymakta kullanılan araç.

Rewêrtın : Taş ve benzeri şeyleri yontmak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili **«dırewêre».**

Rewneq : Zerafet, güzel görünüm.

Rewş : 1 — Süs, takıp takıştırılan şeyler. 2 — Tarz, durum, şekil, hal.

Rewt : Uzun sırık.

Reyîn : Köpeğin havlaması anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «dıreye».

Rez : Bağ, üzüm bağı (sözcükteki «r» harfi kalın okunur).

Rezvan : Bağ bekçisi (sözcükteki «r» harfi kalın okunur).

Rezîl : Düşük seviyeli, rezil. A.

Rezîlbûn : Rezil olmak,

rezil hale gelmek, alçalmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili **«rezîl dıbe»**.

Rezîlî : Rezillik, rezalet.

Rezîlkırın : Rezil etmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «rezîl dıke».

Rezzaq : Allah'ın isimlerinden biri. Rızk veren anlamına gelir. A.

Rê : Yol (sözcükteki «r» harfi kalın okunur).

Rêbır : 1 — Rehber, kılavuz, yol gösterici (bu anlamda kullanıldığında ilk «r» kalın, son «r» ince okunur). 2 — Yol kesici, haydut (bu anlamda kullanıldığında her iki «r» harfleri de kalın okunur).

Rêç : İnsan ya da hayvanların yürürken yerde bıraktıkları ayak izi.

Rêhtın : Dökmek anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili **«dırêje»**.

Rêx : Sığır dışkısı (bazı yörelerde **«rîx»** şeklinde söylenir).

Rêxo : Çok ve sık sık dışkı bırakan sığır.

Rêjnav : Bohtan'da bir köy.

Rêl : Ağaç topluluğu, orman.

Rêsî : Burularak kurutulan ve kışa saklanan ot destesi.

Rêwengî : Yolcular.

Rêwî : Yolcu.

Rêwîtî : Yolculuk.

Rêz : 1 — Sıra, dizi (bazı yörelerde **«qor»** da denir). 2 — Satır, yazılardaki satır (her iki anlamda da «r» kalın okunur).

Rêzbûn : Sıralanmak, dizilmek, sıraya girmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili **«rêz dıbe»**.

Rêzkırın : Sıralamak, dizmek, sıraya koymak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili **«rêz dıke»**.

Rıayet : Bir kurala, bir

söze, bir emre uyma, riayet. A.

Rıba : Paranın faiz yoluyla getirdiği kâr, faiz. A.

Rıbat : Kurulmuş tuzağın onüne bırakılan ve öterek yabanıl kekliklerin başında toplanmalarını ve tuzağa düşmelerini sağlayan eğitilmiş keklik.

Rıca : Rica. A.

Rıcıf : Ansızın gelip geçen titreme.

Rıcıfîn : Ansızın titremek anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «dırıcıfe».

Rıcım : Taşlama, recim. A.

Rıcımkırın : Taşlamak, recmetmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «rıcım dıke» (bazı yörelerde fiil «rıcımandın», şimdiki zaman fiili «**dırıcımîne**» şeklinde söylenir ve hepsinde «r» kalın okunur).

Rıcrıcîn : Cildin, vurulan şiddetli bir darp yüzünden kızarıp morarması anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «dırıcrıce».

Rıcû : Dilencilik, ona buna avuç açarak geçim sağlama işi.

Rıcûkar : Dilenci, ona buna avuç açarak geçim sağlayan kimse.

Rıcûkırın : Dilenmek, ona buna avuç açarak geçim sağlamak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**rıcû dıke**».

Rıh : 1 — Ruh, can, yaşamı sağlayan ruh (bu anlamda kullanıldığında sözcükteki «r» ince okunur). 2 — Sakal (bu anlamda kullanıldığında «r» harfi kalın okunur).

Rıhan : Reyhan (fesleğen).

Rıhet : Rahat. A.

Rıxam : Yumuşak, yontulabilecek beyaz taş.

Rıjandın : Dökmek anla-

mına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dırıjîne**».

Rıjî : Yağsız, içine yağ ve yağlı bir şey katılmayan yiyecek.

Rıjîn : Dökülmek anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dırıje**».

Rık : İnat, öfke (sözcükteki «r» harfi kalın okunur).

Rıkandın : Öfkelendirmek, inat etmesine yolaçmak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dırıkîne**».

Rıkîn : Öfkelenmek, inat etmek anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dırıke**».

Rıkew : Kuş kafesi.

Rıkêv : Atın hırsla ve saldırganca yaptığı koşu.

Rıkın : Binalarda iki duvarın birleştikleri yerin dış tarafı, yükün. köşe. A.

Rıkoyî : İnatçı, öfkeli, kaprisli kimse (bazı yörelerde «**rıko**» şeklinde söylenir).

Rım : Mızrak.

Rımbaz : İyi mızrak kullanan, mızrak kullanmakta usta olan kimse.

Rımbêşık : Küçük bir tencere çeşidi.

Rımbêz : Mayhoş bir tadı olan ve yenilebilen bir bitki. Çiçeği kırmızı olur (bazı yörelerde «rıbês» şeklinde söylenir).

Rıncber : Rençber.

Rıncberî : Rençberlik.

Rınd : Güzel (yalnız kızlar ve kadınlar için bu sözcük kullanılır; diğer güzel şeyler için ise, yine «güzel» anlamına gelen «**xewş**» ve «**xweşık**» sözcükleri kullanılır).

Rındê : Kadın adlarından biri (güzel demektir).

Rındî : Güzellik.

Rınge-rıng : Bakır sesini anlatmak için söylenen söz (her iki «r» harfleri de kalın okunur).

Rıngîn : Bakırın ses çıkarması anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dırınge**» (sözcükteki «r» kalın okunur).

Rıpın : Bitkilerden yapılan tutam, bitki tutamı.

Rıpından : Bitki köklerinin toprakta yayılması, bitkilerin toprakta kök salması ya da bitkilerin birbirlerine dolanmaları anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**rıpın dıde**».

Rısas : Kurşun, rısas. A. (çoğu yörelerde «**gule**» denir).

Rıstık : Gerdanlık, boyuna takılan kolye.

Rıstın : Eğirmek, yün ya da pamuğu eğirip iplik haline getirmek anlamına fiil· Şimdiki zaman fiili «**dırêse**».

Rıstî : Eğrilmiş, eğrilip iplik haline getirilmiş yün ya da pamuk.

Rışk : Bit yumurtası, saç köklerine yapışan ve daha sonra gelişip büyüyen bit yumurtası·

Rışte : Uzun parçalara ayrılarak kurutulan ve pirinç ya da mercimeğe katılarak pişirilen bir hamur işi yiyecek (erişte).

Rıtam : Sulu çamur, balçık.

Rıtıl : Ağırlık ölçülerinden biri olan batman (sekiz kilogram).

Rıtımandın : Bir yolu, bir su arkını ya da bir kanalı çamur ve balçıkla tıkamak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dırıtımîne**».

Rıtımîn : Bir yolun, bir su arkının ya da bir kanalın çamur ve balçıkla tıkanması anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dırıtıme**».

Rıya : Riya, gösteriş için yapılan iş. A.

Rıyakar : Riyakâr, gösteriş için iş yapan kimse.

Rıza : Razı olma, rıza. A.

(ayrıca erkek ismi olarak da kullanılır).

Rızandın : Çürütmek anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dırızîne**».

Rızınde : Kapıyı duvardaki kapı çerçevesine tutturan demir halka.

Rızî : Çürük, çürümüş olan şey.

Rızîn : Çürümek anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dırıze**».

Rızq : Rızk, azık. A.

Rızyanık : Bir bitki.

Rîçal : İçinde kabak ve benzeri şeylerin kaynatıldığı pekmez (reçel).

Rîp : Hile, oyun, aldatmaca, kandırmaca, desise, üçkâğıtçılık (sözcükteki «r» kalın okunur).

Rîs : Yün iplik (bazı yörelerde «rês» şeklinde söylenir ve her ikisinde de «r» kalın okunur).

Rîsıpî : Bir köyün ya da bir mahallenin yaşlı adamı (sözcüğün sözlük anlamı «**aksakallı**» demektir).

Rîş : Vücutta meydana gelen çıban (örneğin «Şark çıbanı» gibi).

Rîşî : Yere serilen yaygılardaki püskül (bazı yörelerde «**rîşık**» şeklinde söylenir ve her ikisinde de «r» kalın okunur).

Rîtın : Büyük abdest yapmak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dırî**» (sözcükteki «r» kalın okunur).

Ro : 1 — Küçük ırmak. 2 — Körfez.

Rodî : Bağırsak (bazı yörelerde «**rovî**» şeklinde söylenir).

Rovî : 1 — Tilki (bazı yörelerde «**rûvî**» şeklinde söylenir). 2 — Bağırsak (bazı yörelerde «**rodî**» şeklinde söylenir).

Rohnahî : Işıma, ışıklı olma durumu, ışık, aydınlık (çoğu yörelerde «**ronahî**» ve «**ronayî**» şeklinde söylenir).

Rohnî : Aydın yer, ya da aydın olan herhangi bir şey.

Rohnîbûn : Aydınlanmak, aydınlığa kavuşmak anlamına bileşik fiil· Şimdiki zaman fiili **«rohnî dıbe»**.

Rohnîkırın : Aydınlatmak, aydınlığa kavuşturmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili **«rohnî dıke»**.

Roj : 1 — Güneş (güneş ışığı değil, Güneş'in kendisi). 2 — Gün, gündüz.

Rojın : Dumanın çıktığı baca (bazı yörelerde **«locın»** biçiminde söylenir; bazı yörelerde de bacaya **«bıxêrî»** ya da **«kulek»** denir).

Rojî : Oruç.

Rojkan : Bitlis'in ilçelerinden biri (aslında bir aşiretin adıdır; bu aşiretin bulunduğu bölgenin eskiden ilçe olduğu anlaşılıyor).

Rokırın : Buğday, arpa gibi şeyleri yığmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili **«ro dıke»**.

Rokırî : Yığılmış olan buğday, arpa gibi şeyler.

Rokuj : Bohtan'da bir ırmak.

Rol : Ağaçlara dolanan bir bitki (sarmaşık).

Romî : Osmanlı ülkesinde oturan Rumlara verilen ad.

Ron : Sıvı. Bütün sıvılar için kullanılır.

Rû : Yüz· Hem insan yüzü, hem başka şeylerin yüzü için kullanılır.

Rûbar : Yüzyüze olma hali.

Rûdan : Yüz vermek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili **«rû dıde»**.

Rûgırtın : 1 — Birisinin yüz bulması, şımarması anlamına bileşik fiil. 2 — Süt gibi şeylerin katılaşması, maya tutup katılaşması anlamına bileşik fiil.

Her iki anlamda da şimdiki zaman fiili **«rû dıgıre»**.

Rûgırtî : 1 — Yüz bulmuş, şımarmış olan kimse. 2 — Maya tutmuş, katılaşmış olan süt ve benzeri şey.

Rûn : Yağ.

Rûnıştandın : Oturtmak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili **«rû dınîte»**.

Rûnıştın : Oturmak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili **«rû dıne»**.

Rûnıştî : Oturmuş olan.

Rûreş : Yalancı, işi gücü yalan söylemek olan kimse.

Rûreşanî : Yüz kızartıcı iş (bazı yörelerde **«rûreşayî»** şeklinde söylenir).

Rûreşî : Çok yalancılık.

Rût : Tüysüz, köse (mecazî olarak işsiz-güçsüz, boş gezen, evsiz-barksız kimseler için de kullanılır).

Rûtbûn : Tüysüz olmak, köse olmak (mecazî anlamda da işsiz-güçsüz, evsiz-barksız olmak) anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili **«rût dıbe»**.

Rûtkırın : Tüysüzleştirmek, tüysüz hale getirmek (ya da mecazî olarak evsiz-barksız, işsiz-güçsüz hale getirmek) anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili **«rût dıke»**.

S

Sabûn : Sabun.

Sabûnpêj : Sabun yapımcısı, sabun yapan kimse, sabun pişiricisi.

Saçme : Kuş avında kullanılmak üzere tüfeklere doldurulup atılan kurşun taneleri (saçma). T.

Sade : Aynı cinsten olan, başka bir cinsle karışık olmayan şey.

Sadıq : Sadık, bağlı, sadakat gösteren kimse. A.

Saet : 1 — Altmış dakikadan ibaret olan zaman parçası. 2 — Vakit gösteren araç, saat (bu anlamdakine bazı yörelerde **«katjimêr»** ve **«demjîmêr»** denilir).

Saf : Söylenen sözlere çabuk inanan kimse, saf (bazı yörelerde **«saxık»** da denir).

Safî : Duru olan, içinde başka cinsten bir şey bulunmayan şey. A.

Safîbûn : Duru olmak, başka cinslerden arın-

dırılmış olmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili **«safî dıbe»**.

Safîkırın : Bir şeyi duru hale getirmek, başka cinslerden arındırmak anlamına bileşik fiil Şimdiki zaman fiili **«safî dıke»**.

Savar : Buğdaydan yapılan bulgur.

Sahî : Gökyüzünün açık ve bulutsuz olması durumu (bazı yörelerde **«sayî»** şeklinde söylenir ve her ikisinde de «s» kalın okunur).

Sax : 1 — Yaşayan kimse, «ölü»nün karşıtı. 2 — Hastalıklardan ve kusurdan uzak olan, sağlıklı ve kusursuz olan kimse ya da şey.

Saxbûn : 1 — Sağ olmak, yaşamak, yaşıyor olmak anlamına bileşik fiil. 2 — Hastalıktan kurtulmak, iyileşmek anlamına bileşik fiil. Her iki anlamda da şimdiki zaman fiili «sax **dıbe**».

Saxî : Sağlık. 2 — Sağlıklı ve kusursuz, hastalıksız olma hali.

Saxkırın : 1 — Diriltmek, yeniden yaşatmak anlamına bileşik fiil, 2 — Hastalıktan kurtarmak, iyileştirmek, sağlığa kavuşturmak anlamına bileşik fiil. Her iki anlamda da şimdiki zaman fiili «sax dıke».

Saxlem : 1 — Sağlam, kusursuz, sağlıklı. 2 — Güvenilir, emin kimse.

Saq : Kışın bacağa giyilen ve çorap şeklinde olan giyecek (çorapla arasındaki fark, bunun ayak bölümünün bulunmaması ve bacağın ayak bileğinden diz kapağının altına kadar olan bölümüne giyilmesidir).

Sak : Manda yavrusu.

Sakol : Çelimsiz, değersiz hayvan (bazı yörelerde değer verilme-

yen çocuklar için de kullanılır).

Sal : Yıl, sene (sözcükteki «s» harfi kalın okunur).

Salox : Kaybolan ya da bilinmeyen herhangi bir şeyle ilgili olarak verilen bilgi, haber, hakkında bulunan belirti, iz.

Salos : Riyakâr, ikiyüzlü, yaltaklanan kimse (bazı yörelerde «**salûs**», bazı yörelerde de «**şalûz**» şeklinde söylenir).

Samîtîl : Öküzlerin boynuna geçirilen boyunduruğun her iki tarafından sarkıtılan çubukları bağlamakta kullanılan ip.

Sancûl : Köpeğin boynuna geçirilen tasma (sözcükteki «s» kalın okunur).

Sano : Bohtan'da bir köy.

Sap : Buğday ve benzeri ekinlerin demeti, sap.

Sar : Soğuk, «sıcak»ın karşıtı.

Sarîb : Rıdvan ilçesinde (?) bir köy.

Sarînc : Büyük su havuzu (sarnıc). T.

Saro : Bohtan'da bir köy.

Sason : Muş'a bağlı bir ilçe. Son derece sarp bir yer olmakla ve kayalık dağlarının geçit vermemesiyle tanınır. Halkının bir bölümü Kürt, bir bölümü de Araptır. Her iki dil de konuşulur (günümüzde Siirt iline bağlıdır).

Satandın : Pirinci kabuklarından soyduktan sonra dövmek anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dısatîne**» (sözcükteki «s» ve «t» harfleri kalın okunur).

Satıl : Su bakracı.

Sator : Et kesmekte kullanılan büyük bıçak (satır).

Sawî : Düz olan, eğri olmayan şey. Her şey için kullanılılr.

Sawîbûn : Düzelmek, düz olmak, eğri olmamak

anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «sawî dıbe».

Sawîkırın : Düzeltmek, düz hale getirmek, eğri olmaktan çıkartmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «sawî dıke».

Sawrî : Köylülerden alınıp toplanan yiyecekler.

Saz : 1 — Zurna. 2 — Çalgı âleti (saz).

Sazbend : 1 — Zurnacı, zurna çalan kimse, (doğrusu çalgıcı, herhangi bir sazı çalan kimse).

Se : Köpek (sözcükteki «s» harfi kalın okunur).

Seavık : Suda yaşayan köpek, deniz köpeği (denizaslanı, denizayısı ya da denizfili olabilir).

Seb : Adam çekiştirme, arkadan konuşma.

Sebkırın : Adam çekiştirmek, arkadan konuşmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «seb dıke».

Sebıl : At tavlası. Bazılarınca böyle kullanılır (sözcükteki «s» harfi kalın okunur).

Sebır : Sabır. A.

Sebırkırın : Sabretmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «sebır dıke».

Secde : Namazda varılan secde, başın yere konulması. A.

Secere : Soyla ilgili bilgilerin bulunduğu kâğıt, soy kütüğü. A. (Arapça «şecere»nin bozulmuş şeklidir).

Sed : Yüz sayısı.

Sedefe : Sedef.

Sedex : Bohtan'da bir köy.

Sedeqe : Sadaka. A.

Sedem : Sebep, neden (bazı yörelerde «semed» şeklinde söylenir).

Sef : 1 — İnsanlardan oluşan saf, sıra. A. 2 — Yüzük taşı.

Sefa : Sevinç hali, ferah, sefa.

Sefandın : Bal ve benzeri sıvıları süzmek, süzgeçten geçirmek anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili **«dısefîne»** (sözcükteki «s» harfi kalın okunur).

Sefandî : Süzülmüş, süzgeçten geçirilmiş şey.

Sefarker : Bakırcı, kalaycı.

Sefer : Müslüman olmayanlara karşı yapılan cihad, savaş.

Sefık : Süzgeç (sözcükteki «s» kalın okunur).

Sefîh : Aklî dengesi yerinde olmayan kimse. A.

Sefîl : Yoksul, maddî durumu düşük olan kimse. A.

Sefîne : Çeşitli şiirlerin yazılı olduğu kitap (bazı yörelerde **«berhevok»** denir ve ikisi de «antoloji» anlamına gelir).

Sefre : Safra (sözcükteki «s» kalın okunur).

Seft : Büyük kovan (sözcükteki «s» kalın okunur).

Sevî : Üzümün ya da benzer meyvelerin toplanarak taşınmasında kullanılan büyük sepet.

Seglawî : Soylu bir at türü.

Sehabî : Peygamberin arkadaşı (sözcükteki «s» kalın okunur).

Sehaf : Kitapları ciltleyen kimse. A.

Sehan : Bakırdan yapılan bir yemek kabı. Bazıları da **«sehenık»** şeklinde kullanırlar.

Seher : Şafak vakti, seher. A.

Sehet : Sağlık, sıhhat. A.

Sehet bî : Bir şey yiyen ya da içen kimseye söylenen ve «afiyet olsun» anlamına gelen söz.

Sehetxweş : Takdir için kullanılan ve «aferîn» anlamına gelen sözcük.

Sehêtî : Deneme, sınama, kontrol etme işi.

Sehêtîkırın : Denemek, sınamak, kontrol etmek anlamına gelen bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili **«sehêtî dıke»**.

Sehkırın : Dinlemek, işitmek (ayrıca aramak, araştırmak) anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili **«seh dıke»**.

Sehl : Kolay. A.

Sehlbûn : Kolaylaşmak, kolay olmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili **«sehl dıbe»**.

Sehlkırın : Kolaylaştırmak, kolay hale getirmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili **«sehl dıke»**.

Sexel : Küçük yavru, insan ya da başka canlıların yavrusu.

Sexî : Cömert, iyiliksever kimse. A.

Seq : Biley, bileme işi.

Seqandın : Bilemek anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili **«dıseqîne»** (bazı yörelerde fiil **«seqakırın»**, şimdiki zaman fiili de **«seqa dıke»** şeklinde söylenir).

Seqem : Şiddetli soğuk. A.

Seqer : Şiddetli soğuk, ayaz.

Seqet : Organlarından biri bozuk olan kimse, sakat, A.

Seqew : Hayvanların uğradığı bir hastalık, Bu hastalığa yakalanan hayvanlar çok öksürürler. Bu hastalıktan az kurtulunur.

Seqî : Sert bir taş. Rengi maviye çalar.

Sekan : Gemilerin attığı demir. Ayrıca küçük gemileri yüzdürmekte kullanılan bir tahta (durgun su ya da durgun insan için de kullanılır).

Sekar : Saman sepeti, içine saman konulan büyük sepet.

Sekerat : Can çekişme.

Sekın : Duruş, durma.

Sekınandın : Durdur-

mak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili **«dısekınîne»**.

Sekınîn : Durmak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili **«dısekıne»**.

Sekıtîn : Köpeğin ölmesi ya da hakaret için köpeğe benzetilmek istenilen kimsenin ölmesi anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili **«dısekıte»** (sözcükteki «s» harfi kalın okunur).

Sekre : Ayran tası, ayran içmekte kullanılan tas (bazı yörelerde **«sukre»** şeklinde söylenir).

Sel : Yassı taş (sözcükteki «s» kalın okunur).

Selbend : Yollara ya da kaldırımlara döşenen yassı taşların döşenmiş şekli. Ayrıca yerleri tutan buzlar (sözcükteki «s» harfi kalın okunur).

Selef : Bir ürünü, daha olgunlaşmadan önce parasını vererek satın alma işi (tefe, tefecilik).

Selexane : Mezbaha.

Selek : Sepet.

Selemas : İran ülkesindeki Şirvan'da bir köy.

Selende : Kürt evlerinde, damların duvarları aşan bölümleri. Saçaklar şeklinde bulunan bu bölümler, duvarların yağmurdan ıslanıp yıkılmaması içindir. Çünkü Kürt evleri çoğunlukla topraktan yapılmıştır (sözcükteki «s» harfi kalın okunur).

Selete : Hıyarın ayrana doğranmasıyla yapılan yiyecek. İçine tuz ve kimi zaman sarmısak ve benzeri şeyler de katılır (cacık anlamına gelen bu sözcük, salata için de kullanılır).

Selewat : Salavat. A.

Selıxandın : 1 — Hayvanın derisini yüzdürmek anlamına fiil. 2 — Birisine darp vurarak

canını acıtmak anlamına fiil. Her iki anlamda da şimdiki zaman fiili **«dıselıxîne»**.

Selıxin : 1 — Hayvanın derisinin yüzülmesi anlamına fiil. 2 — Birisine vurulan darp sonucunda canının acıması anlamına fiil. Her iki anlamda da şimdiki zaman fiili **«dıselıxe»**.

Selîlanık : Çocukların yürümeye alışmalarını sağlamak için yapılan ve bir tahtanın tekerlekler üzerine oturtulmasıyla oluşturulan araç (yürüteç).

Selîm : Sağlam, salim, sağ-salim, yarasız-beresiz. A.

Selîn : Mezarın içinde, ölünün konulduğu arkın üzerine konulan ve üzerine toprak atılan taşlar (çoğu yörelerde bu taşlara **«alîgor»** denilir).

Selpene : Bohtan'da bir köy.

Semanek : Eti bol olmakla, etli olmakla tanınan büyük bir kuş.

Semawer : İçinde çay kaynatılan kap.

Semawî : 1 — Beyaza çalan mavi renk (gök rengi). 2 — Bu renkte olan şey. A.

Semer : İçinde tahta parçaları da bulunan hayvan palanı, semer.

Semerşêx · Rojkan'da bir köy.

Semx : Kırmızı mürekkebe ve benzeri şeylere katılan bir ağaç sakızı.

Semûr : Yaz mevsiminde esen ve hastalık taşıyan rüzgâr. A.

Sendel : Sandal, sandalye (sözcükteki «s» harfi kalın okunur).

Sened : Borçlunun alacaklıya verdiği ve borcun miktarı ile vadesinin belirtildiği kâğıt, senet. A.

Senem : Put, sanem. A.

Sepet : Sepet. Bazen yal-

nız ufak sepetler için söylenir. T.

Ser : 1 — Baş, kafa. 2 — Üst, bir şeyin üstü, üzeri.

Sera : Hükümetin çalışma yeri, saray (bazı yörelerde **«sara»** şeklinde söylenir ve her ikisinde de «r» harfi kalın okunur).

Serac : 1 — Saraç. 2 — Eyer yapımcısı.

Serad : Delikleri geniş olan kalbur (sözcükteki «r» harfi kalın okunur).

Seraf : Altın alım-satımıyla uğraşan kimse, sarraf.

Serban : Binaların damı.

Serbar : Yükün üzerine konulan ufak-tefek şeyler.

Serbest : Yaptığı işlerde kimseye aldırış etmeyen, cüretkâr, cesur kimse (ayrıca bağımsız, serbest kimse).

Serbestbûn : Serbest olmak, başına buyruk olarak yaptığı işlerde kimseye aldırış etmemek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili **«serbest dıbe»**.

Serbestî : Serbest olma hali.

Serbestkırın : Serbest etmek, serbest bırakmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili **«serbest dıke»**.

Serbıdew : Bir yemek çeşidi. Dövmeden yapılır ve üzerine, kurutulmuş çökeleğin eritilmesiyle elde edilen ayran ve yağ dökülerek yenilir (bazı yörelerde **«gebol»** denir).

Serbıdıms : Bir yemek çeşidi. Dövmeden yapılır ve üzerine pekmez dökülerek yenilir.

Ser bı ser : Başa baş yapılan ve üzerine bir şey alınmayan ya da verilmeyen takas.

Sercaxlî : İplik gibi ince kıyılan tütün.

Serceh : Atlarda görülen ve tehlikeli olan bir hastalık.

Sercıl : Hayvan semerinin ya da palanının üzerine konulan örtü.

Serçerm : Hayvan başının derisi.

Serdan : Birisini ziyaret etmek anlamına bileşik fiil (bazı yörelerde **«seredan»** şeklinde söylenir). Şimdiki zaman fiili **«ser dıde»**.

Serdar : 1 — Topluluğun lideri. 2 — Ordunun başı, komutan.

Sere : Yaşlı kimse, yaşını başını almış kişi.

Serek : Baş, başkan, bir topluluğun lideri.

Serfkırın : Harcamak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili **«serf dıke»** (sözcükteki «s» harfi kalın okunur).

Sergından : Yoksul, çaresiz kimse.

Sergîn : Hayvan dışkısı, zibil, gübre.

Sergo : Hayvan dışkısının toplandığı yer ve dışkıdan oluşan yığın.

Sorgum : Sürgün, uzak bir yere gönderme.

Serhel : Bohtan'da bir köy. Burada bir tuzla vardır.

Ser hıngaftın : Birisini yüceltmek için, eli başa götürerek verilen selâm.

Serhışk : İnatçı ve serkeş hayvan (inatçı insanlar için de kullanılır).

Serxete : Bohtan'da bir köy.

Serxweş . 1 — Sarhoş. 2 — Tüfek demirinin bir çeşidi.

Serxweşbûn : Sarhoş olmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili **«serxweş dıbe»**.

Serxweşî : 1 — Sarhoşluk, sarhoş olma hali. 2 — Ölünün ailesi için yapılan başsağlığı dileği, taziye.

Serxweşkırın : Sarhoş etmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili **«serxweş dıke»**.

Serıdandın : Buğday ve

benzeri hububatı kalburdan geçirmek anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıserıdîne**» (sözcükteki «r» harfi kalın okunur).

Serıdîn : Ekinlerin başak vermesi ve tanelerinin belirgin duruma gelmesi anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıserıde**» (sözcükteki «r» harfi kalın okunur).

Serî : Baş, kafa. Hem insan, hem de diğer varlıkların başı için kullanılır.

Serkan : Kaynağın başı.

Serkanî : Pınarın başı, başpınar.

Serkar : Bir işi yapmakla görevlendirilen kimse (daha çok toprak ağalarının köydeki işlerini yürütmekle görevli baş yönetmenlere denir).

Serkele : Gem demirine bağlanan ve hayvanın başına geçirilen kasnak.

Serker : Eşeğe benzetilen kimse için söylenen söz, eşek başlı.

Serkêr : Kılıcın (ya da bıçağın) ucu, baş tarafı.

Serkom : Buğday yığınının en kaliteli olan üst tabakası.

Serma : Soğuk, «sıcak»ın karşıtı.

Sermıl : İki omuzun üstüne atılan giyecek (pelerin gibi).

Sermıyan : Tüccarın anamalı, sermaye (mecazî anlamda aile reisi ve aşiret reisi karşılığında da kullanılır).

Sernıqab : Yazışmalarda yazının başına yazılan ve yazının gönderileceği kişinin niteliklerini, ona yapılan övgüleri ve kendisine duyulan özlemleri içeren sözler. Bazıları bunu «**serqab**» şeklinde söylerler.

Serok : Başkan, lider (bilinen ve belli bir başkan için kullanılır.

Herhangi bir başkan kastedildiğinde ise «serek» denilir).

Serpırê : Siirt yakınında bir köy.

Sersal : 1 — Yılbaşı. 2 — Ölü için, ölümünün üzerinden bir yıl geçtiğinde verilen yemek ya da sadaka olarak dağıtılan yiyecekler.

Sersar : İhmalkâr, işlere önem vermeyen, her şeye boş veren kimse.

Serserî : İşlere önem vermeyen, sağı-solu belli olmayan, davranışlarında ölçü tanımıyan kimse, serseri.

Sersot : Ucu yanmış değnek, çubuk, odun gibi şeyler. İster ateşi sönmüş, ister sönmemiş olsun, böyle adlandırılır.

Serşe : Herhangi bir şeyin en kalitelisi, en iyisi.

Serşo : Yıkanma yeri.

Serta : İlk koparılan, ilk toplanan tütün.

Serwer : Bir topluluğun başı, reisi, lideri.

Setımandın : Çukuru doldurmak ya da bir şeyi tahrip etmek anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dısetımîne**» (sözcükteki «t» harfi kalın okunur).

Setımîn : Bir çukurun kapanması ya da herhangi bir şeyin tahrip olması, yıkılması anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dısetıme**» (sözcükteki «t» harfi kalın okunur).

Setme : Hayvan ayağının takılması durumu.

Setrenc : Satranç oyunu (sözcükteki «t» ve «r» harfleri kalın okunur.)

Sewadî : Bohtan'da bir köy.

Sewdeser : Başı dönen insan.

Sewık : Hamuru yağda yoğurularak pişirilen ekmek (sözcükteki «s» harfi kalın okunur).

Sewîl : Topraktan yapılmış su testisi.

Sews : Akli dengesi yerinde olmayan, deliler ve malenkolik kimseler gibi aklından yana sağlıklı olmayan kimse (bazı yörelerde «**sewsî**» şeklinde söylenir).

Sewsbûn : Aklî dengesi bozulmuş olmak, yarı-deli olmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**sews dıbe**».

Sewsi : Aklî dengesi yerinde olmama, yarı-deli olma durumu.

Sewskırın : Birisinin aklî dengesini bozmak, aklî dengesinin bozulmasına yolaçmak, onu yarı-deli durumuna getirmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**sews dıke**».

Seyandın : Sıvamak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıseyîne**» (sözcükteki «s» harfi kalın okunur).

Seyandî : Sıvanmış olan duvar ve benzeri şey.

Seyd : Av, avlanma. A. (çoğu yörelerde «**nêçîr**» denir).

Seydvan : Avcı, avcılık yapan kimse (çoğu yörelerde «**nêçîrvan**» denir).

Seyıd : Fatma'nın (Peygamber'in kızı) evlâtlarından olan kimse. A.

Seyıdmîrım : Garzan'da bir köy.

Seyr : Bir şeye ya da bir şeylere, bir yerlere bakma, seyretme, temaşa etme işi.

Seyran : Çevreyi görmek, temaşa etmek için kırlara çıkma işi.

Seyrkırın : Bakmak, temaşa etmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**seyr dıke**».

Sê : Üç sayısı. «**Sısê**»nın kısaltılmış şeklidir.

Sêv : Elma.

Sêvanok : Elma biçimindeki kalça kemiği (oyluk kemiği).

Sêvık : Garzan'da bir köy. Bu sözlükte güvendiğimiz kimselerden biri olan Molla Mustafa o köydendir. Allah, her iki dünyada da derecesini yüceltsin. Amin.

Sêvkar : Sıpayert bucağında (?) bir köy.

Sêvle : İri tarla faresi (bazı yörelerde «**cılboq**» denir).

Sêgeh : Tahtadan yapılan ve buğday saplarının harmanda çevrilip aktarılmasında kullanılan üç parmaklı araç.

Sêqak : Sason'un köylerinden Kabilcevz'de bulunan ve suyunun güzelliğiyle bilinen büyük bir çeşme.

Sêqsêqok : Soğan gibi kökü bulunan ve yenilebilen bir bitki.

Sêk : Üzüm suyundan yapılan sirke. Çoğu tarafından kullanılır (bazı yörelerde «**sırke**» denir).

Sêl : Üzerinde yassı ekmek pişirilen geniş demir parçası (ekmek sacı anlamına gelen bu sözcük, aynı zamanda, üzerinde ekmek pişirilen yassı taş için de kullanılır).

Sêlax : Irmak kenarlarında biriken kum (bazı yörelerde «**sêlxan**» ve «**sîlık**» de denir).

Sêlexer : Beşiri'de bir köy.

Sêlxan : Irmak kenarlarında biriken kum.

Sêlım : Merdiven (bazı yörelerde «**sılım**» şeklinde söylenir).

Sêlmî : Bir helva çeşidi. Kaynatılıp eritilen peynirden yapılır ve içine pekmez gibi tatlı bir şey ile az miktarda un katılır. Kürtlerin çok lezzetli yemeklerindendir.

Sênc : Bağların ve benzeri şeylerin çevresinde yapılan dikenden koruluk (çalı-çırpıdan ya da çitten yapılan

koruluğa da aynı ad verilir).

Sênckırın : Bağların ve benzeri şeylerin çevresini, dikenden (ya da çitten, çalı-çırpıdan) yapılan korkuluklarla çevirmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**sênc dıke**».

Sênckırî : Çevresi dikenden (ya da çitten, çalı-çırpıdan) yapılmış korkuluklarla çevrilmiş olan bağ ve benzeri şeyler.

Sênî : Bakırdan yapılan ve üzerinde yemek yenilen kap (sini).

Sêpê : Üzerine tencere konulan üç ayaklı bir demir araç.

Sêpık : Ayran yayarken yayığın (tuluğun) asıldığı sehpa (ayrıca idam sehpası için de kullanılır).

Sêr : Piyasa, fiyat hareketlerini belirleyen durum.

Sêrıya : Zırkan'da bir köy. (sözcükteki «r» kalın okunur).

Sêrt : Siirt kentinin adı, il merkezi.

Sêw : Zehirli iri arı.

Sêwî : Yetim, anası-babası ölmüş çocuk.

Sıbat : Şubat ayı (sözcükteki «s» harfi kalın okunur).

Sıbə : Sabah.

Sıbetır : Ertesi gün, ertesi sabah.

Sıbê : Yarın.

Sıcade : Üzerinde namaz kılınan seccade (bazı yörelerde «**secade**» şeklinde söylenir).

Sıcan : Garzan'da bir köy.

Sıdan : Ağaçtan yapılan küp biçimindeki kap (bazı yörelerde «**sından**» şeklinde söylenir).

Sıdıh : Dokuma ya da örmede bir uçtan bir uca çekilen iplik.

Sıdıhkırın : Dokuma ya da örmede ipliği bir uçtan bir uca çekmek anlamına bileşik fiil.

Şimdiki zaman fiili **«sıdıh dıke».**

Sıfet : İnsanın niteliği, karakteri (sözcükteki «s» harfi kalın okunur).

Sıfık : Kapının arkasındaki bölme, sofa (sözcükteki «s» harfi kalın okunur).

Sıfır : Bakır (sözcükteki «s» harfi kalın okunur).

Sıfn : Kök, köken, asıl. Her şey için kullanılır.

Sıforî : Sincap (bazı yörelerde **«sıhor»**, bazı yörelerde de **«pılûr»** şeklinde söylenir).

Sıfre : Sofra, üzerinde yemek yemek için konulan herhangi bir şey ve bunun üzerine konulan yemekler.

Sıfrî : Tüfeklerin uzun türden mermileri, örneğin Padişah askerlelerince kullanılan tüfeklerin mermileri gibi.

Sıfto : Kirli, kokuşmuş, iğrenilen şey (sözcükteki «s» ve «t» kalın okunur).

Sıftobûn : Bir şeyin kirlenip kokuşması, iğrenilecek duruma gelmesi anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili **«sıfto dıbe».**

Sıvde : Binalarda kapının üstündeki bölüm.

Sıvê : Şirvan'da bir köy.

Sıvık : Hafif, «ağır»ın karşıtı.

Sıvıkbûn : Hafif olmak, hafiflemek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili **«sıvık dıbe».**

Sıvıkî : Hafiflik, hafif olma hali (bazı yörelerde **«sıvıkayî»** şeklinde söylenir).

Sıvıkkırın : Hafifletmek, hafif hale getirmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili **«sıvık dıke».**

Sıvnık : Öküzlerin sırtlarını temizlemekte kullanılan süpürge (tüm süpürme işlerin-

de kullanılan süpürgelere bu ad verilir).

Sıvsıvîlık : Renkli bir kuş türü.

Sıh : 1 — Gölge. 2 — Otuz sayısı (her iki anlamda da bazı yörelerde **«sî»** şeklinde söylenir).

Sıhbet : Güzel sözler söyleşme, söyleşi· söyleşide bulunmak için yapılan toplantı, sohbet.

Sıhık : Sirke.

Sıhıya : Garzan'da bir köy.

Sıhr : Meyvesiz ağaç.

Sıhrık : Tüfeğin kundağında bulunan bir delik. Ateş eden kimse, bu delikten bakarak ateş eder.

Sıxlet : Zorluk, meşakkat, zahmet. Arapça «sıklet»in bozulmuş şeklidir·

Sıqa : 1 — Başkalarına su taşıyan kimse, su taşıyıcısı, saka. 2 — Bıçak ve benzeri şeyleri bileme işi (her iki anlamda da bazı yörelerde **«seqa»** şeklinde söylenir).

Sıqakırın : Bıçak ve benzeri şeyleri bilemek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili **«sıqa dıke»**.

Sık : Çirkin, kötü görünüşlü. Her şey için kullanılır.

Sıkbûn : Çirkinleşmek, çirkin olmak, kötü görünümlü olmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili **«sık dıbe»**.

Sıkır : Suyun akışını kesmek, yönünü değiştirmek için yapılan bent, su bendi.

Sıkke : 1 — Yere çakılan demir kazık. 2 — Para basma işi, sikke·

Sıkkırın : Çirkinleştirmek, bir şeyi çirkin ve kötü görünümlü hale getirmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili **«sık dıke»**.

Sıl : Yaptığı bir kötülüğün, işlediği bir suçun, yaptığı çirkin bir

işin açığa çıkmasından korkan, gocunan kimse.

Sılav : Selâm. «**Sılam**» şeklinde söyleyenler de vardır.

Sılavkırın : Birisine selâm vermek, onu selâmlamak ya da ona selâm yollamak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**sılav dıke**».

Sıleh : Silâh (çoğu yörelerde «çek» denir).

Sılgam : Bitlis yakınında bir köy.

Sılk : Nar kadar ve daha iri olan bir bitki kökü. Kırmızıdır. Kışın yetişir. Pişirilerek yenir.

Sıloqan : Zırkan aşiretlerinden biri.

Sıltanmût : Rojkan'da bir köy.

Sılux : Muş yakınlarında, Fırat ırmağı üzerinde bir asma köprü.

Sılûk : 1 — Bir şeyhin nezaretinde, halvete çekilerek yapılan ibadet ve riyazet. 2 — Pürüzlü olup da daha sonra saydamlaşan şey (buna bazı yörelerde «hılû» da denir). 3 — İtibarı az olan, saygınlığı eksik olan kimse.

Sım : Hayvan tırnağı ve toynağı.

Sımaq : Sumak.

Sımaqpalan : Pirinç ve benzeri şeyleri eleyip ayıklamada kullanılan, çok delikli bir bakır kap.

Sımbêl : Üst dudağın üst tarafında biten tüyler, bıyık.

Sımbêlek : Sarı renkte bir balık türü.

Sımbêlo : Bıyıkları çok gür ve kalın olan kimse (palabıyık).

Sımbıl : Buğday başağı.

Sımbır : Hayvan tırnaklarını kesmekte kullanılan demir araç (bazı yörelerde «**sımteraş**» denir ve her ikisinde de «r» harfi kalın okunur).

Sımıdmıd : Çekirge yiyen bir kuş türü. Bazılarınca böyle kullanılır.

Sımkok : Bir bitkinin taneleri. Kırmızı renktedirler. İçyağı ile birlikte dövülüp, çocukların ağrıyan kulaklarının altına yapıştırılır.

Sımkot : Ayran gibi içecekleri içmekte kullanılan küçük maşrapa.

Sımsıyarık : Leyleğe benzeyen, fakat leylekten daha ufak olan, kısa gagalı bir kuş.

Sımsîre : Üzümün sıkılıp suyunun çıkarılmasından sonra kalan kabuk kalıntıları (posası).

Sımteraş : Hayvan tırnaklarını kesmekte kullanılan demir araç (bazı yörelerde «**sımbır**» denir ve her ikisinde de «r» harfi kalın okunur).

Sımtın : Delmek anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dısıme**».

Sımtî : Delinmiş, içinde delik açılmış şey.

Sımûz : Nemıran bucağında (?) bir köy.

Sınbıl : Mavi renkli, güzel kokulu bir çiçek.

Sınc : Bir ağaç. Ekşi ve yenilebilen meyveleri olur (iğde ağacı).

Sıncêrî : Bir üzüm türü. Pekmez, çoğunlukla bu üzümün şırasından yapılır.

Sıncık : Topraktan yapılan ve abdestlerini yapmaları için beşikte çocukların altına konulan uzunlamasına bir kap.

Sıncırandın : Tandırı (ya da fırını) ekmek pişirmek için ısıtmak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dısıncırîne**» (bazı yörelerde fiil «**sıcırandın**», şimdiki zaman fiili «**dısıcırîne**» şeklinde söylenir).

Sıncırîn : Tandırın (ya da fırının) ısınması, ekmek pişirilecek duruma gelmesi anlamı-

na fiil. Şimdiki zaman fiili **«dısıncıre»** (bazı yörelerde fiil **«sıcırîn»** şimdiki zaman fiili **«dısıcıre»** şeklinde söylenir).

Sıncûq : Hayvan bağırsaklarından büyük olanları (bazı yörelerde **«sıcûq»** şeklinde söylenir).

Sından : 1 — Demircinin, üzerinde demiri dövdüğü örs. 2 — İçine yağ konulan toprak kap. 3 — Bitlis'te bir köy.

Sındık : Bulgur ufağı (bazı yörelerde **«hûrık»** denir).

Sındıya : Garzan'da bir köy.

Sınet : 1 — Nafile namazı. 2 — Sünnet.

Sın'et : Sanat, zanaat.

Sınetker : Sünnetçi.

Sınetkırın : Sünnet etmek anlamına bileşik. fiil. Şimdiki zaman fiili **«sınet dıke»**.

Sınetkırî : Sünnet edilmiş olan kimse.

Sınêb : Siirt yakınında bir köy. Bu köyde hiç akrep yoktur.

Sıng : 1 — Hayvan, çadır gibi şeyleri bağlamak için yere çakılan kazık. 2 — Çıkrığın iplik sarılan şişi.

Sıngık : Küçük çocukların vücudunda meydana gelen ve kızamıklardan daha büyük olan küçük sivilceler.

Sınsıl : 1 — Omurga kemiklerinden her biri, omurga. 2 — Tümsek.

Sıntır : Hiç kimsesi olmayan öksüz çocuk.

Sıpendar : Hizan'da bir köy.

Sıpıh : Bit.

Sıpıng : Yenilebilen, peynire de karıştırılan bir bitki, ot.

Sıpî : Beyaz, beyaz renkte olan şey.

Sıpîbûn : Beyaz olmak, beyazlaşmak, ağarmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili **«sıpî dıbe»**.

Sıpîde : Şafak, fecir.

Sıpîkırın : Beyazlaştırmak, beyaz renge sokmak, ağartmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**sıpî dıke**».

Sıpîtahî : Beyazlık, beyaz renk.

Sır : 1 — Gizli kalması gereken şey, sır. A. (çoğu yörelerde «**raz**» denir). 2 — Esinti, yelin esmesi.

Sırke : Üzüm ve benzeri şeylerin suyundan yapılan sirke.

Sırs : Zırkan'da bir köy.

Sırt : Baş eğmeyen, serkeş hayvan.

Sısê : Üç sayısı (bazı yörelerde «sê» şeklinde söylenir).

Sıst : Gevşek. Ayrıca tembel ve beceriksiz kimseler için de kullanılır.

Sıstahî : Gevşek, tembel ve beceriksiz olma hali.

Sıstbûn : Gevşek olmak, tenbel ve beceriksiz olmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**sıst dıbe**».

Sıstkırın : Gevşetmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**sıst dıke**».

Sısto : Beceriksiz, elinden iş gelmeyen, **gevşek**, tenbel adamlar için kullanılan sözcük.

Sıtar : Herhangi bir şeyi örten elbise gibi şey.

Sıtare : Yağmurdan korunmak için yapılan üstü kapalı barınak.

Sıtarkırın : Örtmek, setretmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**sıtar dıke**». Ayrıca fiil «**sıtırkırın**», şimdiki zaman fiili de «**sıtır dıke**» şeklinde de söylenir.

Sıtî : Şirvan'da bir köy.

Sıwak : Dişleri temizlemekte kullanılan misvak.

Sıwar : Binici, bir şeye binen, atlı.

Sıwarbûn : Binmek anlamına bileşik fiil.

Şimdiki zaman fiili «sıwar dıbe».

Sıwarxe : Küçük odun.

Sıwarî : Binicilik, binme işi.

Sıwarkırın : Bindirmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «sıwar dıke».

Sıyanet : Saygı, hürmet, birisini sayma işi.

Sıyanıs : Garzan'da bir köy.

Sıyare : Bir buğday türü.

Sî : 1 — Gölge. 2 — Otuz sayısı (bazı yörelerde «sıh» şeklinde söylenir).

Sîx : Hayvan sırtına yüklenen çuvalları birbirine bağlamakta kullanılan sivri uçlu çubuk (bazı yörelerde «zıxt» denir).

Sîxur : Vücudundaki tüyler diken biçiminde olan ve eti yenilebilen bir hayvan, **kirpi** (**bazı** yörelerde «**jûjî**», bazı yörelerde de «**jıjo**» denir).

Sîqal : Yerleri ya da benzeri bir şeyi ovarak temizleme işi.

Sîlık : Irmak kenarlarında biriken kum.

Sîman : İnsan yüzünün şekli, sima.

Sîmır : Eti yenmeyen iri bir kuş.

Sînan : Beşiri'de bir köy.

Sîng : Göğüs.

Sînor : İki toprak arasındaki sınır, hudut.

Sîpan : Ahlat yakınında yüksek bir dağ. Üzerinde her zaman kar vardır (Süphan dağı).

Sîr : Sarmısak.

Sîrık : Bir çeşit yabanî sarmısak. Peynire karıştırılan budur.

Sîrkut : Sarmısak dövmekte kullanılan tahta araç (tokmak).

Sîrmûk : Bir çeşit yabanî sarmısak.

Sîser : Şirvan'da yüksek bir dağ. Denilir ki; akrebin soktuğu kimse o sırada, uzaktan da olsa bu dağı görecek şekilde yönünü ona çe-

virse iyileşir ve rahata kavuşur.

Sîwan : Yağmurdan ya da sıcaktan korunmak için başın üstünde tutulan şemsiye.

So : Peynire katılan ve ona tat veren bir bitki.

Soba : Yüzücü, suda yüzme işini iyi bilen kimse.

Sobahî : Yüzücülük, yüzme işi.

Sofî : Tarikat şeyhlerinden biri önünde tarikata giren kimse.

Sofîsalım : Bohtan'da bir köy.

Sofyan : Elajgir'de (Eleşkirt). bir köy.

Sov : Kıtlık, yokluk.

Sohtın : Yakmak anlamına fiil. Sözcükteki «h» harfi bazen düşer. Şimdiki zaman fiili «**dısoje**».

Soxîn : Bir işin sonu, nihayeti.

Sol : Ayakkabı, kundura (sözcükteki «s» harfi kalın okunur).

Sole : Darı bitkisinin sapları.

Sond : Yemin, and (sözcükteki «s» harfi kalın okunur).

Sondxwarın : Yemin etmek, and içmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**sond dıxwe**».

Sop : Irmaklarda, suların sığ olduğu yerlerde balıkların takılması için yapılan bend (sözcükteki «s» harfi kalın okunur).

Sor : Kırmızı renkte olan şey (sözcükteki «s» ve «r» kalın okunur).

Soravık : Kadınların, güzelleşmek ve yüzlerinin kırmızı olmasını sağlamak için yüzlerine sürdükleri bir ilâç (sözcükteki «s» kalın okunur).

Sorahî : Kırmızı renk.

Soranî : Kırmızı renkte olan bir armut türü.

Sorboz : Rengi kırmızı

ile beyaz arasında olan şey.

Sorbûn : Kırmızılaşmak, kırmızı renge bürünmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**sor dıbe**».

Sorık : Kızamık.

Sorıng : Kırmızı boya ya da kırmızı renkte olan toprak.

Sorîçık : Yemek borusu.

Sorkırın : Kırmızı renge sokmak, kırmızı yapmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**sor dıke**».

Soryaz : Yabanî sarmısağın bir türü.

Sosık : 1 — Kekliğe benzeyen, fakat daha ufak olan bir kuş. 2 — Bohtan'da bir köy.

Sosın : Çiçeği mavi renkte ve güzel kokulu olan bir bitki (sarı renkte olanları da vardır).

Soz : Bir işi yapmak için verilen söz.

Spartın : Bir şeyi bir başka şeye dayandırmak, insanın kendini bir şeye dayandırması ya da bir işte birisine güvenmesi, bel bağlaması anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıspêre**».

Spayırt : Hizan'da bir bucak.

Spehî : Güzel, gözalıcı, alımlı. Her şey için kullanılır.

Spehîbûn : Güzel olmak, gözalıcı ve alımlı olmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**spehî dıbe**».

Spehîkırın : Güzelleştirmek, güzel hale getirmek, gözalıcı ve alımlı duruma getirmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**spehî dıke**».

Spîndar : Uzun boylu, beyaz kabuklu bir kavak türü.

Standın : Almak, bir şeyi almak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıstîne**».

Stên : Hizan'da bir köy.
Stêr : Yıldız.
Stıran : Türkü söylemek, şarkı söylemek anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıstıre**».
Stıranbêj : Türkü söyleyen, şarkı söyleyen, ses sanatçısı (bazı yörelerde «**dengbêj**» denir).
Stırî : Diken.
Stırîbırık : Dikenleri kesmekte kullanılan iki çatallı sırık (sözcükteki ikinci «r» harfi kalın okunur).
Stû : Boyun. Hem insan hem hayvan boynu için kullanılır.
Stûn : Dikilen direk, sütun.
Stûr : Kalın olan yuvarlak şey.
Stûrahî : İnsanın gururlanması durumu, kendisini büyük görüp göstermesi, başkalarına tepeden bakması, başkalarını horlaması hali.
Stûrbûn : Yuvarlak bir şeyin kalınlaşması, kalın olması anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**stûr dıbe**».
Stûrıkan : Şirvan aşiretlerinden biri.
Stûrkırın : Yuvarlak bir şeyi kalınlaştırmak, kalın duruma getirmek anlamına bileşık fiil. Şimdiki zaman fiili «**stûr dıke**».
Suxme : Üzüm ağacının yanında yere çakılarak ağacın dallarının üzerine atıldığı (ya da bağlandığı) çubuk.
Suxre : Angarya, başkasına ücretsiz olarak ya da az bir ücretle zorla yaptırılan iş.
Suxte : Öğrenime yeni başlayan öğrenci.
Sukum : İnsan yüzünün şekli, siması, çehresi.
Suwê : Zırkan'da bir köy.
Sûc : Kabahat, suç. T.
Sûxar : Pirinç sapları.
Sûk : Çarşı.
Sûr : Kentlerin çevresini saran sur,

Sûre : Kur'ân-ı kerimin her bir bölümü, sûre.

Sûret : İnsanın yüzü, çehresi.

Sûrêm : Bitlis yakınında bir köy.

Sûs : Güzel kokulu bir bitki.

Sût : Üzerine, kuşları avlamakta kullanılan bir tahta bırakılan çukur.

Sûtar : Kötü işler yapmaktan sakınmayan, hiç bir şeye aldırış etmeden her şeyi yapan kimse.

Sûtın : Bıçak gibi şeyleri taşa sürerek bilemek (ayrıca yeni yapılmış keçeyi ayak tabanıyla döverek sıkmak, rüzgârlı havalarda karların çukurluk yerlere dolması) anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili **«dısû»**.

Ş

Şabaş : Düğünde damad için verilen paralar. Topluluk içinde duran bir kişi, her para verilişinde, «filân oğlu filân şu kadar verdi» diye bağırır. Bu, Kürtlerde bir gelenektir.

Şabûn : Sevinmek, sevinçli olmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «şa dıbe».

Şagırt : Çırak, öğrenci, bir ustanın yanında yetişmekte olan kimse.

Şahî : Sevinç, sevinçli olma hali, şenlik.

Şahîn : Şahin kuşu. A.

Şax : 1-Dal. 2-Tahtadan yapılan ve bele bağlanarak taşınan barutluk, barut kutusu.

Şaqûl : Ekinlerin içindeki fareleri ve kuşları avlamakta kullanılan, yay şeklindeki av tuzağı.

Şaqût : Ceviz ağacının dallarından kesilen parçalar.

Şakırın : Sevindirmek,

sevinçli duruma getirmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**şa dıke**».

Şal : Dokuma yünden yapılan pantolon.

Şamderzî : Bir kılıç çeşidi.

Şammısrî : Bir kılıç çeşidi.

Şamûyî : Düşük kaliteli bir tütün çeşidi.

Şan : Bal peteği (zehirli olup da bal yapmayan diğer arıların yaptığı peteklere de aynı ad verilir).

Şandêz : Garzan'da bir köy.

Şandın : Göndermek, yollamak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dışîne**».

Şandî : Gönderilmiş, yollanmış şey.

Şape : Yüksek dağların tepelerinden engin yerlere kayarak düşen büyük kar parçası. Korkunç olur (bazı yörelerde buna «**aşît**» denir ve her ikisi de «çığ» anlamına gelir).

Şapık : Dokuma yünden yapılarak üste giyilen ve beli geçmeyen bir giysi.

Şaran : İpliğe takılan ceviziçi gibi yemişler.

Şaş : 1 — Bir işi yapmak isteyip de, yanlışlıkla, yapmak istediğinin tersi bir iş yapan kimse. 2 — Beyaz renkte olan sarık (doğrusu, hangi renkte olursa olsun, sarığa bu ad verilir).

Şaşbûn : 1 — Yanlışlıkla, bir işi istenenin tersine bir şekilde yapmak anlamına bileşik fiil. 2 — Bir işe şaşıp kalmak, ne yapacağını bilemez duruma gelmek anlamına bileşik fiil. Her iki anlamda da şimdiki zaman fiili «**şaş dıbe**».

Şaşxapîn : Beyaz sarıklı olduğu için kendisinden hile ya da sahte bir şey umulmayan,

fakat sonradan sahteci olduğu ve halkı sarığı ile kandırdığı ortaya çıkan kimse. Böyleleri şeyh kılıklı deccallardır.

Şaşî : 1 — Şaşıp kalma durumu, şaşkınlık. 2 — Yanlışlık, hata.

Şaşkırın : 1 — Bir kimseyi, istediğinin tersine bir iş yapacak duruma getirmek, onu şaşırtıp yanlışa itmek anlamına bileşik fiil. 2 — Bir işi yanlış yapmak, şaşırmak anlamına bileşik fiil. Her iki anlamda da şimdiki zaman fiili «**şaş dıke**».

Şawıre : Bohtan'da bir köy.

Şazdeh : Onaltı sayısı.

Şe : Tarak.

Şeb : İlâçlardan biri olan sap.

Şebek : Balık avlamakta kullanılan ağ (çoğu yörelerde «**tor**» denir ve «t» ile «r» harfleri kalın okunur).

Şebıkîn : İnsanın organlarının soğuktan katılaşması ve eğilip bükülmeyecek, yürümeyi güçleştirecek duruma gelmesi anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dışebıke**».

Şebîk : Davar gütmekte kullanılan değnek.

Şebot : Bir balık türü (sözcükteki «t» kalın okunur).

Şefeq : Fecir, şafak.

Şev : Gece, «gündüz»ün karşıtı.

Şevder : Geceleyin kırda, dışarda kalmış kimse (bazı yörelerde «**şeveder**» denir).

Şevgêr : Geceleri dolaşan kimse (sözcükteki «r» kalın okunur).

Şevîn : Geceleyin sığırları kırda otlatma işi (bazı yörelerde «**şevînî**» denir).

Şevkor : Geceleyin gözleri göremeyen kimse (sözcükteki «r» kalın okunur).

Şevrevînık : Yarasa (bazı yörelerde «**şevşevok**» denir).

Şehbaz : Sen, neşeli, keyifli, sevinçli. (Hem insanlar, hem de hayvanlar için kullanılır).

Şehbelot : Siyah renkli kabukları olan bir yemiş. Türkçede buna «Kestane» diyorlar.

Şehde : 1 — Davalarda şahitlik eden kimse. 2 — Şahitlik.

Şehdedan : Davalarda şahitlik etmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**şehde dıde**».

Şehîn : Tartıda kullanılan terazi.

Şekırın : Saçları (ya da benzerini) tarakla taramak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**şe dıke**».

Şekırî : Taranmış saç (ya da benzeri).

Şehne : Köyden toplanan âşarı (ya da toprak sahibine verilecek icarı) kontrol etmekle görevlendirilen ve halkın bunu çalmasını önleyen görevli.

Şehreza : Bilgili, konuları bilen, durumlardan haberi olan kişi.

Şeht : İki eli felç olan kimse.

Şehtbûn : Felç olmak, felçli duruma gelmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**şeht dıbe**».

Şehtkırın : Felç etmek, felçli duruma getirmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**şeht dıke**».

Şehwelî : Bohtan'da bir köy.

Şexef : Damın üzerine sıvanan toprak ya da kireç tabakası.

Şexefkırın : Damın üzerine topraktan ya da kireçten bir tabaka sıvamak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**şexef dıke**».

Şeq : Ortadan yarılan bir şeyin iki yarısından her biri. A.

Şeqıl : Hububat ve tuz yığınından bir şey çalınmasını önlemek için bu yığınları işaretlemekte kullanılan ve üzerinde istenen ad ve nakışlar kazılarak işlenen tahta parçası.

Şeqılker : Hububat ve tuz yığınlarını «**şeqıl**» denilen tahta parçası ile işaret eden kimse.

Şeqî : Yorgun, bitkin kimse.

Şeqîbûn : Yorulmak, yorgun ve bitkin düşmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**şeqî dıbe**».

Şeqîkırın : Yormak, birisini yorgun ve bitkin duruma getirmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**şeqî dıke**».

Şeqletîz : Beşiri'de bir köy.

Şeqoq : Meyve tutmayan bıttım ağacı (bazı yörelerde bir armut türüne bu ad verilir).

Şekal : Eskimiş, yırtık ayakkabı (bazı yörelerde «çıkal» şeklinde söylenir).

Şekır : Şeker.

Şekırok : Yenilebilen bir bitki kökü.

Şel : 1 — İki eli felç olan kimse. A. 2 — Topraktan koparılan parça.

Şelandın : İğne gibi bir şeyi bir yere saplamak ya da giysiye ve benzeri bir şeye sokmak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dışelîne**».

Şelık : İçine süt sağılan kabın ağzına konan bez. Süt bunun üzerine sağılınca süzülerek kaba dolar.

Şelıpandın : Birisini kaydırmak, ayağını kaydırarak yanlış yola itmek, doğru yoldan sapmasına neden olmak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dışelıpîne**» (sözcükteki «l» harfi kalın okunur).

Şelıpîn : Ayağı kaymak, yanlış yola girmek, doğru yoldan sapmak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dışelıpe**» (sözcükteki «l» harfi kalın okunur).

Şelîn : 1 — İğne ve benzeri bir şeyin bir yere batması ya da bir şeye girmesi anlamına fiil. 2 — Yılanın süzülerek deliğe, ağaçların arasına, kayanın altına ya da benzeri yerlere girmesi anlamına fiil. Her iki anlamda da şimdiki zaman fiili «**dışele**».

Şelûf : Küçük horoz doğrusu yavru horoz).

Şemar : Kırkayak.

Şembelîlık : 1 — Irmak kenarlarında yetişen ve koyun dışkısı biçiminde olan bir bitki kökü. 2 — Yağmur oluğu ve benzeri şeylerden dökülen suların buz tutarak yuvarlak biçimde sarkmış hali.

Şemıxîn : Pişmiş yemeğin sıcaktan dolayı kokması, kokusunun bozulması anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dışemıxe**».

Şemırandın : 1 — Terketmek, bir kenara bırakmak, bir yana itmek anlamına fiil. 2 — Kolları ya da bacakları sıvamak anlamına fiil. Her iki anlamda da şimdiki zaman fiili «**dışemırîne**» (sözcükteki «r» harfi kalın okunur).

Şemıtandın : Kaydırmak, kaygan bir zemin üzerinden kaydırmak, birisinin ayağını kaydırarak yanlış yola girmesini sağlamak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dışemıtîne**» (bazı yörelerde fiil «**şımıtandın**», şimdiki zaman fiili «**dışımıtîne**» şeklinde söylenir ve her ikisinde de «t» harfi kalın okunur).

Şemıtîn : Kaymak, kaygan bir zemin üzerin-

den kaymak, farkında olmadan yanlış yola sapmak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «dışemıte» (bazı yörelerde fiil «şımıtîn» şimdiki zaman fiili «dışımıte» şeklinde söylenir ve hepsinde «t» harfi kalın okunur).

Şemî : Cumartesi günü.

Şemsê : Aştîyan'da (?) bir köy. (*)

Şemtok : Kaygan zemin ya da kaygan olan herhangi bir şey (bazı yörelerde «şımtok» denir ve her ikisinde de «t» kalın okunur).

Şemûz : Huysuz, serkeş, tekme atan katır (mecazî olarak huysuz, geçimsiz insanlar için de kullanılır).

Şe'n : Siyah-beyaz renkte olan, benekli keçi.

Şepal : Güzel, zarif (daha çok erkekler için kullanılır ve yakışıklı anlamına gelir).

Şer : 1 — Kötü iş, «hayr» ın karşıtı. A. 2 — Kavga, savaş (her iki anlamda da sözcükteki «r» kalın okunur).

Şe'r : Kadınların başlarına örttükleri siyah başörtüsü.

Şerab : Şarap, içki. A. Allah bizi ondan korusun.

Şerbet : İçine şeker gibi tatlı bir şeyin karıştırıldığı su, şerbet. A.

Şerbık : Küçük su testisi.

Şerîh : İçinde kemik olmayan et parçası.

Şerkar : Savaşçı, militan, kavga veren kimse (sözcükteki ilk «r» harfi kalın okunur).

(*) Bu yer ismi kimi yerlerde **«Aşîtan»**, kimi yerlerde de buradaki gibi **«Aştîyan»**, şeklinde yazılmıştır. Biz de orijinalini aynen koruduk. (M.E.B.)

Şerker : Fiilen savaşmakta olan, savaşın içinde bulunan kimse. (sözcükteki ilk «r» harfi kalın okunur).

Şerkırın : Savaşmak, kavga etmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**şer dıke**».

Şerm : Utanma, mahcup olma, utanç, mahcubiyet.

Şermî : Bir kusurundan ya da bir ihmalinden dolayı başkasına karşı mahcup duruma düşen kimse (bazı yörelerde «**şermende**» denir).

Şermker : Utangaç kimse (bazı yörelerde «**şermok**» denir).

Şernex : Bohtan'da bir köy. O köydeki bucak da aynı adla adlandırılır (şimdiki Şırnak ilçesi).

Şert : 1 — Şart, koşul. 2 — Bahis, bahse girme durumu. 3 — Bahsi kazanan tarafın kaybeden taraftan aldığı para ya da başka şey (her üç anlamda da sözcükteki «r» kalın okunur).

Şertkırın : Bahse girmek, bahse tutuşmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**şert dıke**» (bazı yörelerde fiil «**şertgırtın**», şimdiki zaman fiili de «**şert dıgre**» şeklinde söylenir ve hepsinde ilk «r» harfi kalın okunur).

Şeş : Altı sayısı.

Şeşagır : Ateşli silâhlardan olan tabanca.

Şeşek : Ramazan bayramından hemen sonra tutulan altı gün orucu.

Şeşêk : Altıda bir, herhangi bir şeyin altıda biri «**Şeşyek**»in hafifletilmiş şeklidir.

Şeşxane : Namlusunun içinde birbirinden ayrı, birbiriyle keşişmeyen hatlar (yiv ve setler) bulunan tüfek.

Şeşo : Altıparmaklı, altı parmağı olan kimse.

Şet : Büyük ırmak A. (Sözcükteki «t» harfi kalın okunur).

Şetat : 1 — İstenen yerden başka bir yere bakma durumu, şaşılık. 2 — İstenen yerden başka bir yere bakan kimse, şaşı olan kimse.

Şetıtandın : Bir şeyi, bir işi ya da bir topluluğu dağıtmak, darmadağın hale getirmek anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dışetıtîne**».

Şetıtîn : Dağılmak, dağınık duruma gelmek anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dışetıte**».

Şetrûk : Bohtan'da bir köy.

Şetwan : Kavaş ilçesinde (Gevaş) bir köy.

Şetyan : Büyük ırmak. Bazıları böyle kullanır.

Şewat : Yanma (mecazî olarak acıma duygusuna da denir).

Şewate : Ormanlarda, ekinlerde, binalarda meydana gelen yangın.

Şewıbîn : Ekin başaklarının normal zamanından önce kuruması ve tanelerinin büzüşmesi anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dışewıbe**».

Şewışandın : Bir işi ya da bir şeyi karıştırmak, karışık duruma getirmek anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dışewışîne**».

Şewışî : Karışmış, karışık duruma gelmiş şey.

Şewışîn : Bir şeyin ya da bir işin karışması, karışık duruma gelmesi anlamına fiil. Şimdiki zaman fiilli «**dışewışe**».

Şewıtandın : Yakmak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dışewıtîne**».

Şewıtî : Yanmış olan şey.

Şewıtîn : Yanmak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dışewıte**».

Şewq : Özenme, heves etme, şevk. A.

Şewk : 1 — Bir kadın süs eşyası. Yarım zira' (dirsekten parmak uçlarına kadar) uzunluğunda ve iki parmak kadar kalınlıktadır. Her iki ucunda bir kanca vardır. Bunlardan birinin ucunu kulağının hizasında başörtüsüne takar ve öbürünü çenesinin altından geçirerek yüzünün çevresinden dolar; böylece öbür kancanın ucu da öbür tarafta aynı hizaya takılır. 2 — Bükülebilen ve uçları keskin olan herhangi bir şey.

Şewşıbîn : Sendelemek anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dışewşıbe**».

Şewt : 1 — Koyun ve sığırların kulaklarında meydana gelen bir ağrı. 2 — Yara ya da çıbanların yanıyormuş gibi yaptıkları ağrı.

Şeytan : Şeytan, uğursuz lânetli.

Şê : Rengi sarıya çalan at ya da katır.

Şêx : Tarikat şeyhi ve onun soyundan olan kimse.

Şêxan : Sason dağında bir köy.

Şêlandın : Birisinin paralarını ya da mallarını soymak, elinden zorla almak ya da elbiselerini çıkarıp soymak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dışêlîne**».

Şêlîn : Soyunmak, elbisesini çıkarmak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dışêle**».

Şêlım : Şalgam.

Şêmî : Kırmızı dut, ahududu.

Şên : 1 — Güzel ve alımlı kadın. 2 — İyi, güzel ve kaliteli şey. Her şey için kullanılır. 3 — Kalabalık olan, nüfu-

su çok olan köy ya da kent.

Şênahî : İnsanların oturduğu yer, ıssız olmayan meskûn yer.

Şênî : Kız ismi. Güzel ve alımlı demektir.

Şêr : Yırtıcı hayvanlardan aslan (mecazî olarak da yiğit, cesur adamlara denir).

Şêrîn : Tatlı.

Şêrînî : Tatlılık, tatlı olma durumu (bazı yörelerde **«şîranî»** şeklinde söylenir).

Şêrwan : Siirt'e bağlı ilçelerden biri. Bu ilçeden olan kimselere de «Şêrwî» denir.

Şêst : Altmış sayısı.

Şêwırîn : Birisine danışmak, bir konu hakkında onun görüşünü almak, istişarede bulunmak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili **«dışêwıre»**.

Şêwr : Danışma, istişare.

Şıbak : Evlerin penceresine takılan tahta ya da demir çubuklar (doğrusu pencerenin kendisine **«şıbak»**, takılan çubuklara ise «**bêçık**» denir. **«Şıbak»** da bazı yörelerde **«şebak»** şeklinde söylenir).

Şıbîbî : Aştîyan'da (?) bir köy.

Şıdade : Bohtan'da bir köy.

Şıdan : Sıkışmak, şıkılmak, sıkı duruma gelmek anlamına fiil (bazı yörelerde **«şıdîn»** denir). Şimdiki zaman fiili **«dışıde»**.

Şıdandın : Sıkmak, sıkıştırmak, sıkı duruma getirmek anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili **«dışıdîne»**.

Şıdîyayî : Sıkı olan şey (bazı yörelerde **«şıdayî»** şeklinde söylenir).

Şıey : Beyaz renkli bir üzüm türü. Diğer türlerden önce yetişir.

Şıvan : Çoban, koyun-

keçi güden kimse (sığır güden kimseye ise «**gavan**» denir).

Şıverê : Patika, genel olmayan dar yol (bazı yörelerde «**şıvîle**» denir).

Şıvık : Küçük ve ince değnek, çubuk.

Şıvîle : Patika, genel olmayan dar yol (bazı yörelerde «**şıverê**» denir).

Şıvtêl : Herhangi bir şeyin etrafında sarılabilen yaş ve ince çubuk.

Şıxab : Ağaç ve tahtaları delmekte kullanılan demir delici, matkap.

Şıxre : Üzerine buğday (ya da arpa) sapları konulup bağlanan tahta.

Şıxrebînî : Buğday (ya da arpa) saplarını «**şıxre**» diye adlandırılan tahtaya bağlayıp harman yerine getiren kimse (çoğu yörelerde «**şıxrevan**» denilir).

Şıxul : İş, uğraş, meşgale. A.

Şıxulker : Bir işle uğraşan kimse.

Şıxulkırın : Bir işle uğraşmak, iştigal etmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**şıxul dıke**».

Şıqaqî : Ayağında bir hastalık bulunan ve bu yüzden suya giremeyen, sudan geçemeyen hayvan. Sudan geçmeye zorlandığı zaman ise ya serkeşlik eder ya da suda uyur.

Şıqam : Birisinin yüzüne avuç içiyle vurulan tokat (bazı yörelerde «**şeqam**» şeklinde söylenir).

Şıqıtandın : Bir şeyi yarmak, yırtmak (ayrıca bir kimseyi ya da bir şeyi kaydırmak) anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dışıqıtîne**».

Şıqıtîn : Bir şeyin yarılması, yırtılması (ya da bir kimsenin, bir şeyin kayması) anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dışıqıte**».

Şık : Şüphe, kuşku. A. (çoğu yörelerde «**guman**» denir).

Şıkakan : Van dolaylarındaki aşiretlerden biri.

Şıkarte : Bir çiftçinin, çifti-çubuğu olmayan birisi için ektiği ekin

Şıkeber : Yalnız taşlardan yapılan harçsız duvar (bazı yörelerde «**hışkeber**», bazı yörelerde «**şkeber**», bazı yörelerde de «**hışkebend**» şeklinde söylenir).

Şıkeft : Mağara (bazı yörelerde «**şkeft**» şeklinde söylenir).

Şıkev : İçinde yemek yenilen çömlek (bazı yörelerde «**şkev**» şeklinde söylenir).

Şıkeva : Hamuru kabarmadan pişirilen, hamuruna ekşimik katılmamış ekmek (bazı yörelerde «**şkeva**» denir).

Şıkêr : Üstüste duran kayalıklar, kayalardan oluşan uçurumlar (bazı yörelerde «**şkêr**» denir ve her ikisinde de «r» harfi kalın okunur).

Şıkıl : 1 — Şekil, biçim. 2 — Resim, fotoğraf. A.

Şıkır : Allah'a edilen şükür.

Şıkok : Meyvelerden armut (doğrusu armudun bir türü).

Şıkranî : İstenen işi yapan işçiye, iyilik olsun diye, ücretine ek olarak verilen şey (para ya da başka bir şey).

Şıl : Islak, ıslanmış şey.

Şılahî : Islaklık, ıslak olma durumu.

Şılbûn : Islanmak, ıslak hale gelmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**şıl dıbe**».

Şılek : Islak olan, sürekli olarak altında su bulunan çimenlik ya da benzeri yer.

Şılekî : Sıvı olarak yoğrulan hamurdan yapılan ve yassı taşların üzerinde pişirilerek üzerine pekmez dökülüp yenilen delikli ekmek (bazı yörelerde «**şılek**» şeklinde söylenir; bazı yörelerde ise «delikli ekmek» anlamına gelen «**nan ê kunık**» ya da «sulak ekmek» anlamına gelen «**nan ê avkî**» ya da sadece «**avkî**» denir).

Şılêl : Hububattan olan çavdar.

Şılf : Bıçak, hançer, çakı gibi şeylerin demir bölümü.

Şılkak : Şakrak kuşu.

Şılkırın : Islatmak, ıslak duruma getirmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**şıl dıke**».

Şılor : Kara erik gibi ekşi olan bir meyve.

Şıma : Balmumu.

Şımaq : «**Şıqam**» sözcüğünün bir başka söyleniş şekli. Birçoklarınca böyle kullanılır.

Şımamok: Bir kavun türü. Sarı renkte ve çizgilidir (bazı yörelerde «**şemamok**» şeklinde söylenir. Daha çok güzel kokusu için yetiştirilir).

Şımaşe : 1 — Hıristiyanların bir din adamı. 2 — Zırkan'da bir köy.

Şımarûn : Balmumu ve yağdan yapılan bir ilâç (sözcükteki «r» harfi kalın okunur).

Şımık : Kadınların ve tarikat şeyhlerinin giydikleri bir ayakkabı çeşidi (terlik).

Şıpne : Üzerinde bir kişinin durduğu ve öküzler tarafından ekilmiş toprağın üzerinden çekilerek toprağın tohumları örtmesini sağlayan bir tahta (meşe ağacının dallarının birbirine geçirilerek de yapılan bu araca

bazı yörelerde «**şafûn**», bazı yörelerde de «**sak**» denir).

Şıre-şır : Oluk gibi bir şeyden akan suyun çıkardığı sesi anlatmak için kullanılan sözcük (aynı anlamda «**şırîn**» sözcüğü de kullanılır ve her ikisinde de «r» harfleri kalın okunur).

Şırık : İçinden su akan oluk (bazı yörelerde «**çırık**» ya da «**çıranek**» şeklinde söylenir ve hepsinde «r» harfi kalın okunur).

Şırîk : Ortak, şerik. A.

Şırît : Taneleri yenilen bir bitkinin kabuklarından yapılan ip, şerit.

Şırn : Domuz dişi.

Şırtık : Üzüm ağacının kesilen dalları, çubukları. Bazıları da «**şıftık**» derler (binaların bölmelerini birbirinden ayırmak için aralarında yapılan ve meşe ağaçlarının dallarının birbirine geçirilmesiyle oluşturulan çite benzer ince duvara da «**şırtık**» ve «**şırt**» denir).

Şıst : Gevşek. «**Sıst**»ın bir başka söyleniş şeklidir.

Şıstbûn : Gevşemek. «**Sıstbûn**» fiilinin bir başka söyleniş şeklidir.

Şıstkırın : Gevşetmek. «**Sıstkırın**» fiilinin bir başka söyleniş şeklidir.

Şıtıl : Bitki ya da çubukların küçüklerinden, yerlerinden alınarak yeniden dikilenleri, fide (ayrıca nesil, kuşak anlamına da kullanılır).

Şıtılandın : Küçük bitki ya da çubukları yerlerinden alarak başka yerde yeniden dikmek anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dışıtılîne**».

Şıtran : Yumuşak bir taş çeşidi.

Şıtû : Kışa kadar kalabilen, kışa saklanan bir armut çeşidi (ayrıca kabukları sertçe olan diğer tüm meyvelere de aynı ad verilir).

Şıtûk : Ayran kaynatıldığında üzerinde biriken sarı renkte bir su. Güneşten etkilenen kimselerin vücuduna bu su sürülür.

Şıyar : Uyanık olan kimse (bazı yörelerde «**hışyar**» denir).

Şıyare : Buğday gibi ürünlerin konulduğu çukurun çevresine bırakılan ve böylece ürünü nemlenmekten koruyan saman.

Şîfa : Hastalıktan iyileşme, şifa.

Şîv : Akşam yemeği.

Şiqîn : Yüksek ses, yüksek sesle bağırma.

Şîlan : Bağların çevresinde dikilen bir diken türü.

Şîle : Henüz şarap haline gelmemiş olan üzüm suyu. (üzüm suyuna bazı yörelerde «şîre» denir).

Şîlo : Bulanık su (bazı yörelerde «**şêlo**», bazı yörelerde de «şelo», diğer bazı yörelerde ise «**leyîşo**» denir).

Şîn : 1 — Matem, yas. 2 — Mavi renkte olan şey (bu anlamdakine bazı yörelerde «**heşîn**» ve «**hêşîn**» denir).

Şînayî : Mavi renk (bazı yörelerde «**heşînayî**» ve «**hêşînayî**» denir).

Şînî : Bir yakınının ölümü dolayısıyla mateme giren, yas tutan kimse.

Şîp : Irmakların ya da herhangi bir akarsuyun, akışı çok güçlü olan bölümü.

Şîpane : Kapı eşiği.

Şîr : 1 — Süt. 2 — Bazılarının söyleyiş biçiminde kılıç (bu anlam-

da çoğu yörelerde «şûr» şeklinde söylenir).

Şirazî : Kitap kapaklarındaki bağlama kaytanı, şiraze.

Şîret : Nasihat, öğüt.

Şîrêz : Yapıştırıcı olarak kullanılan bir bitki kökünün tozu.

Şîrker : Kılıç yapımcısı. Bazılarınca böyle kullanılır (çoğu yörelerde «**şûrker**» şeklinde söylenir).

Şîş : Şiş.

Şîşan : Sarı renkte ve güzel kokulu çiçekleri olan bir bitki.

Şîşek : İkinci yaşına giren erkek kuzu.

Şîşkebab : Kıyma haline getirilip şişlere takılarak ateşte pişirilen et.

Şîşman : Semiz ve iri hayvan (bu nitelikteki insanlar için de kullanılır).

Şkestın : Kırılmak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dışke**».

Şkênandın : Kırmak anlamına fiil (bazı yörelerde «**şıkandın**» şeklinde söylenir). Şimdiki zaman fiili «**dışkîne.**»

Şobe : Hastanın rengini değiştiren, sinirlerini bozan, ıstırap çekmesine yolaçan hastalık (çoğunlukla salgın grip anlamında kullanılan bu sözcük, bazı yörelerde «**şûbe**» şeklinde söylenir).

Şoqıl : Susuz yetişen yabanî bakla.

Şolık : Bir mercimek türü.

Şom : Uslu durmayan, sıçrayıp zıplayan hayvan.

Şonık : Yıkanan elbiseleri (ve benzeri şeyleri) dövmekte kullanılan tahta.

Şop : İz.

Şor : Gereğinden fazla tuzlu olan şey, tuzlu yiyecek ya da içecek.

(sözcükteki «r» kalın okunur).

Şorav : Tuzlu, su, tuz katılmış su.

Şorbe : Çorba.

Şorbûn : Tuzlanmak, gereğinden fazla tuzlu olmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**şor dıbe**».

Şorek : Üzerinde bitki yetişmeyen çorak arazi.

Şoreş : İhtilâl.

Şoreşvan : İhtilâlci, ihtilâlden yana olan.

Şoreşgêr : İhtilâlci, fiilen ihtilâl yapan, ihtilâlin içinde olan kimse.

Şorısbah : Aştîyan'da (?) bir köy.

Şorkırın : Gereğinden fazla tuzlamak, tuzlu hale getirmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**şor dıke**».

Şoş : Eşek ya da katırı durdurmak için söylenen söz.

Şûv : Bir kez ya da daha fazla sürülen ve daha sonra ekilmek üzere bırakılan toprak (bazı yörelerde «şov» şeklinde söylenir).

Şûvan : Bohtan'da bir bucak.

Şûjın : Çuvaldız.

Şûn : Bir cismin işgal ettiği yer, mahall.

Şûr : Kılıç (bazı yörelerde «**şîr**» şeklinde söylenir).

Şûrker : Kılıç yapımcısı (bazı yörelerde «**şîrker**» şeklinde söylenir).

Şûşan : Zırkan'da bir köy.

Şûşe : Şişe.

Şûştın : Yıkamak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dışo**».

Şût : Kurnaz, zeki, açıkgöz kimse.

Şûtık : Kısa ve enli bir kuşak· Kürtler bunu bellerine bağlarlar.

Şûz : Bohtan'da bir köy·

T

Ta : 1 — Sıtma. Allah bizi ondan korusun. 2 — Dikiş ipliği. 3 — Bitki tanesi, bir tek bitki (son iki anlamda kullanıldığında «t» harfi kalın okunur).

Tabır : Sıtmalı hastaların sıtmalarının yalnız Allah'ın izniyle kesilmesi için onlara büyü yapmak ve kollarına iplik takmakla tanınmış kimse (ayrıca, sıtmalının koluna takılan ipliğe de aynı ad verilir. (sözcükteki «r» harfi kalın okunur).

Tabût : Ölülerin konduğu tabut. A.

Tac : Tarikat şeyhlerinin ve dervişlerin başlarına giydikleri külah (ayrıca kralların tacı).

Tacır : Ticaretle uğraşan kimse. A. (bazı yörelerde «**têcır**» şeklinde söylenir).

Tav : Güneş ışığı (sözcükteki «t» harfi kalın okunur).

Tavdan : Güneşin ışıması, doğup ışık saçması anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**tav dıde**» (sözcükteki «t» harfi kalın okunur).

Tavehîv : Ay ışığı, mehtap (sözcükteki «t» harfi kalın okunur).

Tavî : Az yağmur, kısa süre yağıp kesilen yağmur (sözcükteki «t» harfi kalın okunur).

Tax : Mahallenin, kentin ya da köyün bir mahallesi, bir semti.

Taxe : Tütün ve benzeri şeylerden oluşan demet (bazı yörelerde «**taxık**» şeklinde söylenir).

Taxım : Pipo çubuğunun ucuna takılarak tütün içmekte kullanılan kehribar ağızlık (ayrıca genel olarak sigara ağızlığı anlamına da kullanılır).

Taxûk : Çekilerek yol alan bir çeşit araba. Rojkan ve Motkan gibi soğuk ve çok karlı yerlerde, donmuş karların üzerinden, çoğunlukla adamlar tarafından, kimi zaman da hayvanlar tarafından çekilen bu araba, birbirine çaprazlama geçirilerek bağlanan direklerden yapılır ve üzerinde oturulur. Ben de birkaç kez bu çeşit arabalara bindim ve çok rahat buldum (kızak).

Tajî : Av köpeği, tazı.

Taqet : Güç, kuvvet, takat. A.

Taqî : Koyun postu.

Tal : 1 — Talih, ikbal, şans. «**Talı'**» şeklinde de söylenir. 2 — Acı (bu anlamdakine bazı yörelerde «tehl» denir).

Talan : 1 — Yağma, yağma etme işi. 2 — Başkalarından zorla, gasp edilerek alınan mal.

Talanker : Talancı, başkalarının malını yağma eden, zorla ellerinden alan, yağmalayan kimse.

Talankırın : Talan etmek, başkalarının mallarını zorla ellerinden almak, yağmalamak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili **«talan dıke»**.

Talbûn : Acı olmak, acı tat vermek anlamına bileşik fiil· Şimdiki zaman fiili **«tal dıbe»** (bazı yörelerde fiil **«tehlbûn»**, şimdiki zaman fiili de **«tehl dıbe»** şeklinde söylenir).

Talıb : Bilim okuyan öğrencilerden (yani eski medrese öğrencilerinden), Mevlânâ Cami'nin «El-Fevaıd El-Dıyaiyye» adlı kitabına ulaşan kimse· Öğrenimini tamamlayıp mezun oluncaya kadar bu adla adlandırılır (ayrıca istekli, **talip** anlamına da kullanılır).

Talî : 1 — Sonra, daha sonra, sonuncu. A. 2 — Acılık, acı olma durumu, acı tat verme durumu.

Talkırın : Acı duruma getirmek, acı tat verecek duruma getirmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili **«tal dıke»**.

Tam : 1 — Eksiksiz, tamam, tam. A. 2 — Tat (bu anlamda kullanıldığı zaman «t» harfi kalın okunur).

Tamdan : 1 — Tat vermek anlamına bileşik fiil. 2 — Altınla kaplamak, altın kaplama yapmak anlamına bileşik fiil. Her iki anlamda da şimdiki zaman fiili **«tam dıde»**.

Tamdayî : Altınla kaplanmış, altın kaplamalı şey.

Tametîtik : Lezzetli, güzel yemekler.

Tamıjandın : 1 — Küçük çocuğa yemek yemesini öğretmek anlamına fiil. 2 — Birisini herhangi bir şeye alıştırmak, bir şeyin tadını almasını sağlamak (yani ağzına bir parmak bal çalmak gibi) anlamına fiil. Her iki anlamda da şimdiki zaman fiili **«dıtamıjîne»**.

Tamıjî : 1 — Yemek yemeye alışmış küçük çocuk. 2 — Herhangi bir şeyden çıkar sağlamaya alışmış kimse.

Tamıjîn : 1 — Küçük çocuğun kendi kendine yemek yemeye alışması anlamına fiil. 2 — Herhangi bir şeyden çıkar sağlamaya, bu çıkarın tadını almaya alışmak anlamına fiil. Her iki anlamda da şimdiki zaman fiili **«dıtamıje»**.

Tamkırın : Yemeğin ya da herhangi bir yiyeceğin tadına bakmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili **«tam dıke»**.

Tamsar : Güzel tat vermeyen, lezzetli olmayan yiyecek ya da içecek.

Tan : Binanın bir bölümünü ikiye ayırmak amacıyla, birbirlerine geçirilerek bağlanan ve ayrılmak istenen yere konulan çubuklar (bazı yörelerde buna **«şırt»** ve **«şırtık»** denir).

Tapo : Tapu. Bazıları «tapî» şeklinde de söylerler. T. (Her iki söyleyiş şeklinde de «t» harfi kalın okunur).

Tar : 1 — Kalbur, davul gibi şeylerin kasnağı. 2 — Ekin biçen kimsenin, sapların dökülmesini önlemek için sol eliyle tuttuğu yamuk tahta. (Her iki anlamda da «t» harfi kalın okunur).

Tarıgan : Kalitesi iyi olmayan buğday (sözcükteki «t» harfi kalın okunur).

Tarî : Karanlık şey (örneğin karanlık gece ya da karanlık yer).

Tarîbûn : Karanlık olmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**tarî dıbe**».

Tarîkırın : Karanlık etmek, karanlık duruma getirmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**tarî dıke**».

Tarîtî : Karanlık, karanlığın kendisi, karanlık olma durumu.

Tarkırın : Paylaşmak, bölmek, taksim etmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**tar dıke**».

Taronî : Bohtan'da bir köy.

Tas : İçinde su içilen kap, tas. T. (Sözcükteki «t» harfi kalın okunur).

Taştê : Sabah vakti yenilen yemek.

Tawe : İçinde yemek kızartılan kap, tava.

Tawî : 1 — Sıtmalı, sıtmaya yakalanmış kimse. 2 — Tespih taneleri iriliğnde, sarı renkli, az tatlı taneleri olan ve taneleri yenilebilen bir ağaç. 3 — Bu ağacın taneleri (son iki anlamda kullanıldığında «t» harfi kalın okunur).

Taze : 1 — İyi, kaliteli şey. Her şey için kullanılır. 2 — Yeni, taze (bazı yörelerde «teze» şeklinde söylenir).

Tazebûn : 1 — İyi, kaliteli olmak anlamına bileşik fiil. 2 — Yenilenmek, yeni olmak, tazelenmek anlamına bileşik fiil. Her iki anlamda da şimdiki zaman fiili «**taze dıbe**» (bazı yörelerde fiil «**tezebûn**», şimdiki zaman fiili «**teze dıbe**» şeklinde söylenir).

Tazekırın : 1 — Bir şeyi iyi duruma getirmek anlamına bileşik fiil. 2 — Bir şeyi yenilemek, tazelemek anlamına bileşik fiil. Her iki anlamda da şimdiki zaman fiili «**taze dıke**» (bazı yörelerde fiil «**tezekırın**», şimdiki zaman fiili «**teze dıke**» şeklinde söylenir).

Tazî : Çıplak, elbiseden soyunuk kimse (sözcükteki «t» ve «z» harfleri kalın okunur).

Tazîbûn : Çıplak olmak, çıplak duruma gelmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**tazî dıke**».

Tazîkırın : Soymak, elbiseden soyup çıplak duruma getirmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**tazî dıke**».

Tazîm : Deliler için yazılan muska.

Tazîtî : Çıplaklık, çıplak olma durumu.

Teba : 1 — Tebaa, uyruk. A. 2 — Şey, hiç bir şey, herhangi bir şey (bu anlamda kullanıldığında sözcükteki «t» harfi kalın okunur).

Tebax : Ağustos ayı.

Tebaxçe : Kahve fincanlarının konulduğu tabak (ayrıca, sofraya getirilecek ekmeklerin, kaşık ve benzeri şeylerin konulduğu geniş ve kulpsuz sepete de aynı ad verilir).

Tebane : Toprak damları, yağmur sırasında akmamaları için dövmekte kullanılan bir tahta araç.

Tebat : Sebat, istikrar, sükûnete kavuşma, karar kılma.

Tebeq : 1 — İçinde yemek yenilen kap, tabak. A. (çoğu yörelerde buna «**teyfık**» denir ve «t» harfi kalın okunur). 2 — Hayvanların (çift tırnaklılarının) tırnaklarında meydana gelen bir

hastalık. Bu hastalığa yakalanan hayvan yürüyemez olur. Bazen tırnakları da dökülür (şap hastalığı).

Tebeqî : Şap hastalığına yakalanmış hayvan.

Tebenk : Ermiş kimselerin verdikleri yiyecek ve benzeri şeyler. Bunlar kutsal sayılır.

Tebeş : Bir koyun türü. Bazıları tarafından kullanılır.

Teb'et : İnsan ve başka varlıkların yapısı, tabiatı. A. (bazı yörelerde «**tebîet**» şeklinde söylenir).

Tebûr : Buğday ve benzeri hububatın tohumunun ekilmesinde kullanılan bir araç.

Te'da : Zulüm, başkasına yapılan zorbaca haksızlık, baskı. A. «**Te'dahî**» şeklinde söyleyenler de vardır.

Tedarık : Bir şey için yapılan hazırlık (bazı yörelerde «**tedarek**» şeklinde söylenir).

Tedbîr : Bir iş için düşünülerek alınan önlem, bulunan çare, tedbir. A.

Tefan : Ateşin ya da lâmba, çıra gibi şeylerin sönmesi anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıtefe**» (sözcükteki «t» harfi kalın okunur).

Tefandın : Ateşi ya da lâmba, çıra gibi şeyleri söndürmek anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıtefîne**».

Tefar : Şirvan'da bir köy.

Tefarî : İyi ve kaliteli bir incir türü (sözcükteki «t» harfi kalın okunur).

Tefarîk : 1 — Bir köyde oturan ve fakat aslen o köyden olmayan kimse. 2 — Çift-çubuk sahibi olmayan yoksul köylü.

Tefşo : Marangozlukta kullanılan keser (sözcükteki «t» harfi kalın okunur).

Teftef : 1 — Dolgun ve pek olmayan, yumuşak ve gevşek olan et (bazı yörelerde «**lax**» denir). 2 — Vücudun yan tarafında, kaburga kemiklerinin altında bulunan yumuşak bölüm (bazı yörelerde «**xavık**» denir).

Teftî : Buğdaydan (daha doğrusu kaynatılmadan dövülüp kabuklarından soyulan ve bulgur gibi öğütülen buğdaydan) yapılan çorba (bazı yörelerde «**sımêdî**» denir).

Teftîk : Keçi kılları arasında bulunan yumuşak tüyler. Çoğunlukla tarakla çıkarılır. (tiftik anlamına gelen bu sözcük, bazı yörelerde «**tıftık**» şeklinde söylenir).

Tev : Birlikte, hep beraber. «**Tevda**» şeklinde de söylenir.

Tevdan : Tenceredeki yemeği ve benzeri şeyleri karıştırmak (mecazî olarak da işleri karıştırmak, karıştırıcılık yapmak) anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**tev dıde**».

Tever : Küçük bir balta çeşidi. Kürtlerin kullandıkları silâhlardan biridir.

Tevız : Uyuşma, uyuşukluk (sözcükteki «t» harfi kalın okunur).

Tevızandın : Uyuşturmak, uyuşuk duruma getirmek anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıtevızîne**».

Tevizîn : Uyuşmak, uyuşuk duruma gelmek anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıtevıze**».

Tevlıhev : Karışık, karma, karmakarışık.

Tevlıhevbûn : Birbirine karışmak, karma duruma gelmek, karmakarışık olmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**tevlıhev dıbe**» (fiil «**tevlîbûn**», şimdiki zaman fiili de

«**tevlî dıbe**» şeklinde de söylenir).

Tevlıhevkırın : Birbirine karıştırmak, karışık duruma getirmek, karmakarışık yapmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**tevlıhev dıke**» (fiil «**tevlîkırın**», şimdiki zaman fiili de «**tevlî dıke**» şeklinde de söylenir).

Tevn : 1 — Dokunmakta olan ve henüz tamamlanmamış bulunan elbise ve benzeri dokuma. 2 — Dokuma aracı.

Tevr : Toprağı kazmakta, çapalamakta kullanılan kazma, çapa (sözcükteki «t» harfi kalın okunur).

Tevtevîk : Bir çalgı âleti (sözcükteki her iki «t» de kalın okunur).

Tevz : 1 — Alay etme, dalga geçme, gırgıra alma. 2 — Gerinme, el ve ayakları uzatarak gerinme durumu (son anlamdaki, bazı yörelerde «**tevzık**» şeklinde de söylenir ve hepsinde «t» harfi kalın okunur).

Teharet : Abdest yaptıktan sonra su ile temizlenme işi. A. (sözcükteki «t» harfi kalın okunur).

Tehfîl : Ağır pislikten (doğrusu köpek ve domuza dokunmaktan) yapılan temizlik ve bir keresi topraklı suda olmak üzere yedi kez yıkama işi.

Tehısîn : Ayağın kayması anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıtehıse**» (çoğu yörelerde fiil «**şımıtîn**», şimdiki zaman fiili de «**dışımıte**» şeklinde söylenir ve «t» harfi kalın okunur).

Tehl : Acı (bazı yörelerde «**tal**» denir).

Tehlbûn : Acı olmak, acı tat vermek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**tehl dıbe**»

(bazı yörelerde fiil «**talbûn**», şimdiki zaman fiili de «**tal dıbe**» şeklinde söylenir).

Tehlesêv : Ceviz kadar meyvesi olan ve yenilebilen bir bitki.

Tehlık : Koyu esmer renkte olan erkekler için kullanılan sözcük. «**Tehle**» şeklinde de söylenir (ayrıca acı ve geniş yapraklı bir bitkiye de «**tehlık**» denir).

Tehlî : 1 — Acı bir bitki (bazı yörelerde «**tehlık**» şeklinde söylenir). 2 — Acı tat, acılık, acı olma durumu.

Tehlîşık : Acı ve tuzlu karışımı bir tat veren su.

Tehlkırın : Acı yapmak, acı tat verecek duruma getirmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**tehl dıke**» (bazı yörelerde fiil «**talkırın**», şimdiki zaman fiili «**tal dıke**» şeklinde söylenir).

Tehluke : Tehlike. A. (Bazı yörelerde «**taluke**» şeklinde söylenir).

Tehn : Başkasına atılan lâf, birisini kastederek söylenen söz.

Tehre : Yaz günlerinde öğlen vakti sıcağın çok şiddetli olması durumu (bazı yörelerde «**qêle**» denir).

Teht : Yassı taş.

Tex : Öküze, dönmesi istendiği zaman söylenen söz.

Texdeme : Harmanlardaki sapların ayıklanmasından önce, yiyecek ihtiyacını karşılamak üzere hemen ayıklanan buğday ve benzeri ürünler.

Texlît : Tarz, biçim.

Texmîn : Tahmin, bir şeyi kestirme. A.

Texmînkırın : Tahmin etmek, bir şeyi önceden kestirmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki

zaman fiili «**texmîn dıke**».

Texnık : Tütünlerin içine konulup kıyıldığı çanak.

Text : Üzerinde yatılan karyola (ayrıca kral tahtı).

Texte : Tahta.

Texterewan : İnsanlar ya da hayvanlar tarafından taşınan binek aracı, tahtırevan.

Texsîr : 1 — Hafif sıtma (bazı yörelerde «**teksîr**» şeklinde söylenir). 2 — Bir şeyi esirgeme işi.

Teıbandın : Birisini yormak, yorgun duruma getirmek anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıteıbîne**».

Teıbîn : Yorulmak, yorgun düşmek anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıteıbe**».

Tejık : Yere serilen kilim (sözcükteki «**t**» harfi kalın okunur).

Teqal : Yuvarlak yassı şey.

Teqalık : Çıkrığın iplik sarılan şişine takılan yuvarlak parça. İplik bu parçanın önüne kadar sarılır, onu geçmez.

Teqan : Patlamak, infilâk etmek anlamına fiil (bazı yörelerde «**teqîn**» şeklinde söylenir). Şimdiki zaman fiili «**dıteqe**».

Teqandın : Patlatmak, infilâk ettirmek anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıteqîne**».

Teqıl : Ağırlığı olan herhangi bir şey.

Teqılandın : Bir şeyin ağırlığını kestirebilmek, tahmin etmek için onu elle kaldırıp tartar gibi yapmak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıteqılîne**».

Teqılîn : Birisinin ayağıyla bir şeye takılması anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıteqıle**».

Teqın : Çamur, balçık, dizboyu çamur.

Teqınîn : Çamura batmak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıteqıne**».

Teqteqok : Değirmen teknesine bağlanarak değirmen taşının üzerine salınan ve teknenin sallanmasıyla sallanarak tanelerin taşın deliğine düşmelerini sağlayan tahta parçası, çakıldak (çoğu yörelerde «**çeqçeq**» ve «**çeqçeqo**» denir).

Tek : 1 — Bır, tek (çoğu yörelerde «kıt» denir). 2 — İki buçuk kuruşluk bir para birimi.

Tekbîr . 1 — Tedbir. 2 — Bayramlarda Allah'ı yüceltmek için getirilen tekbir. A.

Tekelek : Yük taşıyıcılarının altına takılan yuvarlak tahta, tekerlek. T.

Teksîr : Hafif sıtma (bazı yörelerde «**texsîr**» denir).

Tekya : Sevap kazanmak için misafirlere yemek yedirilen yer, tekke.

Telaq : Erkeğin karısını boşamak için kullandığı sözcük, karı boşama işi. A.

Telaqdan : Erkeğin karısını boşaması anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**telaq dıde**».

Telaş : Balta ile büyük bir direkten kesilen parça, yarılan parça, yarma.

Teleb : Dişi bir hayvanın, örneğin kısrağın, erkek hayvana karşı duyduğu çiftleşme isteği.

Telıfandın : Telef etmek, yok etmek anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıtelıfîne**».

Telıfîn : Telef olmak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıtelıfe**».

Telîs : Büyük çuval (doğrusu, kendir ipliğinden yapılan seyrek dokulu çuval).

Temam : Tamam. A·

Temambûn : Tamamlanmak, tamam olmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**temam dıbe**».

Temamkırın : Tamamlamak, tamam etmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**temam dike**».

Temar : Bir şeyin toprak altında (ya da herhangi bir şeyin altında) örtünmesi, gömülmesi durumu (sözcükteki «t» kalın okunur).

Temartın : Bir şeyi toprağa gömmek (ya da herhangi bir şeyin altında sarıp sarmalayarak örtmek) anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıtemêre**» (bazı yörelerde fiil «**temırandın**», şimdiki zaman fiili de «**dıtemırîne**» şeklinde söylenir ve hepsinde «t» ve «r» kalın okunur).

Temartî : Toprak altına gömülmüş (ya da herhangi bir şeye sarılıp sarmalanarak örtülmüş) şey.

Temaşe : Seyretme, sevindirici bir şeye bakma, temaşa.

Tembekî : Nargileyle içilen tömbeki.

Temburî : Erkeklerin arkaya doğru taradıkları saçları (bazı yörelerde «**temorî**» şeklinde söylenir ve daha çok, başın ön tarafındaki saçlara denir).

Temehkar : Cimri, eli sıkı olan kimse (bazı yörelerde «**tımakar**», bazı yörelerde de «**tıma**» şeklinde söylenir ve hepsinde «t» harfi kalın okunur).

Temel : 1 — Mal, varlık. 2 — Binanın esası, temeli· T. (bu anlamda çoğu yörelerde temele «**hîm**» ve «**xîm**» denir).

Temenna : Birisini yücelterek selâmlamak için elin başın hizasına

götürülerek verilen selâm, temennah.

Temezî : İpekli başörtüsü. «**Temesî**» şeklinde de söylenir.

Temırîn : Köpeğin ölmesi ya da hakaret için ölümü köpeğinkine benzetilmek istenen kimsenin ölmesi anlamına fiil (mecazî olarak hakaret için uyumak, uykuya dalmak anlamına da kullanılır). Şimdiki zaman fiili «**dıtemıre**» (sözcükteki «t» ve «r» kalın okunur).

Temîz : Pak, temiz. (Çoğu yörelerde «**paqıj**» denir).

Temîzbûn : Temizlenmek, temiz olmak, temiz duruma gelmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**temîz dıbe**».

Temîzkırın : Temizlemek, temiz duruma getirmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**temîz dıke**».

Temûz : Temmuz ayı.

Tenbıh : Uyarı, dikkat çekme, tenbih. A.

Tenbıhkırın : Uyarıda bulunmak, dikkat çekmek, tenbih etmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**tenbıh dıke**».

Tenbû : Çoğunlukla koyunlarda görülen ve kulakları ile memelerini ısıran bir haşere (sözcükteki «t» harfi kalın okunur).

Tenbûr : Çalgı aletlerinden tanbur (sözcükteki «t» harfi kalın okunur).

Tendûr : Tandır. Birçokları böyle kullanırlar (bazı yörelerde de «**tenûr**» şeklinde söylenir).

Teneke : Beyaz ve ince bir maden. Levhalar

halinde satılır (teneke)

Teng : 1 — Dar yer (ya da dar olan herhangi bir şey). 2 — Binek ve yük hayvanının kolanı (sözcükteki «t» harfi kalın okunur).

Tengav : Dar yer, dar olan herhangi bir yer. Çoğunluk tarafından bu anlamda kullanılır. Bazıları da akarsuyun daraldığı yer anlamına kullanırlar.

Tengayî : Darlık, dara düşme, sıkıntı (bazı yörelerde **«tengî»**, bazı yörelerde de **«tengasî»** şeklinde söylenir ve hepsinde «t» harfi kalın okunur).

Tengbûn : Daralmak, dar olmak, dar hale gelmek anlamına bileşik fiil (mecazî olarak da ağlayacak duruma gelmek, gözleri dolmak anlamına kullanılır). Şimdiki zaman fiili **«teng dıbe»**.

Tengezar : Yerinden yurdundan kopmuş kimse.

Tengıjîn : Çok kızmak, çok öfkelenmek anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili **«dıtengıje»** (sözcükteki «t» harfi kalın okunur).

Tengkırın : Daraltmak, dar duruma getirmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili **«teng dıke»**.

Tenha : Issız, tenha.

Tenık : İnce, yufka. Hem ince elbiseler, hem de diğer ince şeyler için kullanılır (sözcükteki «t» kalın okunur).

Tenıkbûn : İncelmek, ince olmak, ince duruma gelmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili **«tenık dıbe»**.

Tenıkkırın : İnceltmek, ince yapmak, ince duruma getirmek anlamına bileşik fiil. Şim-

diki zaman fiili «tenık dıke».

Tenışder : Kapının iki yanına, duvarın içine yerleştirilen iki direk. Kapı, kapandığı zaman bu direklere dayanır (sözcükteki «t» harfi kalın okunur).

Tenışt : Yan, bir şeyin yanı, yanı başı (sözcükteki «t» harfi kalın okunur).

Tenî : Ateşteki kapların altında (ya da bacalarda, ocaklarda) dumanın etkisiyle meydana gelen is (sözcükteki «t» harfi kalın okunur).

Tenûr : Tandır (bazı yörelerde «tendûr» şeklinde söylenir).

Tenzê : Bohtan'da bir köy.

Tep : Hile, aldatmaca, sahte iş, üçkâğıtçılık (sözcükteki «t» harfi kalın okunur).

Tepan : Geniş başlı bir tahta araç. Kürtler, kışın evlerinin damlarını, sıkışsın ve akmasın diye bu araçla döverler.

Teparık : Tezek yığınının üstünü sıvayla kapattıktan sonra bırakılan deliği tıkamak için çamur ve dışkıdan yapılan tıkaç.

Tepelık : Çalgı âleti olarak kullanılan dümbelek (bazı yörelerde «dınbılık» şeklinde söylenir).

Tepê : Sılîvan (Silvan) bucağında bir köyün adı.

Tepık : Serçe ve benzeri kuşları avlamak için yerde kazılan küçük çukur (ayrıca elle yapılıp duvara yapıştırılan ve kurumaya bırakılan tezeğe de aynı ad verilir).

Tepkırın : Bir kişinin, kendisine gelen darbeden korunmak için sırtını eğmesi anlamı-

na (ya da hayvan dışkısını elle tezek yapıp duvara yapıştırmak anlamına) bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**tep dıke**» (sözcükteki «t» harfi kalın okunur).

Teplû : İnsanlarda görülen ve baygınlığa yol açan bir hastalık.

Ter : Yaş bitki, ağaç, meyve gibi şeyler (sözcükteki «r» harfi kalın okunur).

Terabûn : Yüksek bir yerden düşmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**tera dıbe**».

Terafkırın : Ekinlerin içindeki yabanî otları yolar gibi üzüm ağacının çevresindeki zararlı bitkileri yolmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**teraf dıke**».

Terakırın : Yüksek bir yerden atmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**tera dıke**».

Teral : Tembel, çalışmayı sevmeyen, çalışmaktan hoşlanmayan kimse (sözcükteki «r» harfi kalın okunur).

Terane : Mizah, eğlence, güldürü.

Teraş : 1 — Ağaç dallarını budama işi. 2 — Sason'da bir köy.

Teraşkırın : Ağaç dallarını budamak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**teraş dıke**» (bazı yörelerde fiil «**teraştın**», şimdiki zaman fiili «**dıterêşe**»; bazı yörelerde de fiil «**terışandın**», şimdiki zaman fiili «**dıterışîne**» şeklinde söylenir ve hepsinde «r» harfi kalın okunur).

Terbıye : Edep, terbiye. A.

Tercıman : Çevirmen, tercüman. A.

Teredîn : Akıldan yana hafif olan kimse, hafif kişi.

Teref : Yan, taraf. A.

Terefdar : Yandaş, taraftar.

Teres : Sövgü sözü (korkak, yüreksiz anlamına gelir).

Terfık : İpin bir parçası (bazı yörelerde «qet» denir).

Terhem : Bohtan'da bir köy.

Terhî : Kadınların başlarını örttükleri tülbent.

Terıfandın : Göze bir şey sokarak acıtmak, acımasına neden olmak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıterıfîne**».

Terıfîn : Gözün, içine giren bir şeyin etkisiyle acıması anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıterıfe**».

Terıqandın : 1 — Birisini çok kızdırmak, neredeyse çatlayacak derecede öfkelendirmek anlamına fiil. 2 — Bir hayvanı kovalayarak kırlara sürmek, kırlara salmak anlamına fiil. Her iki anlamda da şimdiki zaman fiili «**dıterıqîne**».

Terıqîn : 1 — Çok kızmak, neredeyse çatlayacak derecede öfkelenmek anlamına fiil. 2 — Hayvanın kırlara gitmesi, başıboş olarak kırlarda dolaşması anlamına fiil. Her iki anlamda da şimdiki zaman fiili «**dıterıqe**».

Terıkandın : 1 — Terk etmek, bırakmak anlamına fiil. 2 — Bir şeyi, örneğin bir camı çatlatmak, çatlak duruma getirmek anlamına fiil. Her iki anlamda da şimdiki zaman fiili «**dıterıkîne**».

Terıkîn : Çatlamak, çatlak duruma gelmek anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıterıke**».

Terî : Koyun kuyruğu (sözcükteki «t» ve «r» harfleri kalın okunur).

Terîtî : Bitki, ağaç gibi şeylerin yaş olma durumu, yaşlık (sözcükteki «r» harfi kalın okunur).

Terk : 1 — Bırakma, terk. A. 2 — Bir şeyde meydana gelen çatlaklık.

Terkkırın : Terk etmek, bırakmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**terk dıke**».

Terlan : Güzel, yakışıklı, zarif delikanlı.

Term : 1 — Büyükayı takımyıldızı (bazı yörelerde «**Termê Maxîrê**» denir). 2 — Toprak üzerine yayılmış üzüm ağacı. 3 — Hayvan ölüsü (doğrusu genel olarak «ölü» anlamına gelir ve hem insan, hem hayvan ölüsü anlamına kullanılır).

Termal : Hayvan kalçası.

Terno : Garzan'da bir köy.

Terş : Keçi, koyun, sığır gibi hayvanların genel adı, sığır ve davarlar.

Tert : Yerden koparılan, kurumuş toprak ya da hayvan dışkısı parçası.

Tertûl : Ekinleri ve üzüm yapraklarını yiyen bir kurt. Sanırım Avrupa'da «filoksera» olarak bilinen türdendir.

Terwende : Az, ender bulunan değerli şeyler.

Terz : 1 — Biçim, şekil, tarz. A. 2 — Uygun iş, münasip iş.

Terzî : Elbise dikicisi, terzi.

Terzîtî : Terzilik.

Tes : At ya da katırı gerisingeri sürmek için kullanılan sözcük.

Tesbîh : Namazdan sonra okunan tesbih ve dualar. A.

Teslîm : Verme, teslim. A.

Teşî : Başı kalın, kuyruğu ince, başında eğik bir çivi (çengel) bulunan ve yün gibi şeyle-

ri eğirmekte kullanılan bir tahta araç (iğ).

Teşîlok : Bir kuş türü. Birçokları tarafından da «**teztezok**» diye adlandırılır (Her iki sözcükteki «t» harfleri kalın okunur).

Teşqele : İşin yürümesini önleyen engel, karışıklık, pürüz.

Teşk : Bacağın aşık kemiği ile kalça arasındaki bölümü.

Teşt : Hamur teknesi.

Teter : Özel olarak hükümetin yazılarını götürüp getiren posta, postacı. T.

Teterqazî : Sipan-Xelat (Süphan-Ahlat) dolaylarında bir köy.

Tetık : Eldiven (çoğu yörelerde «**Lepık**» denir ve «l» harfi kalın okunur).

Tewaf : Allah'ın Evi'ne (Kâbe'ye) ya da ermiş kimselere yapılan ziyaret. A.

Tewan : Katlanmak anlamına geçişsiz fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıtewe**» (sözcükteki «t» harfi kalın okunur).

Tewandın : Katlamak anlamına fiil. «Yaymak»ın karşıtı. Şimdiki zaman fiili «**dıtewîne**».

Tewandî : Katlanmış şey.

Tewaş : Yağ (çoğu yörelerde «**rûn**» denir ve «r» kalın okunur).

Tewb : Dokuması tamamlanmış ve katlanmış kumaş, elbise gibi şeyler.

Tewır : Çeşit tür.

Tewl : Otlakta, hayvanın ayağına bağlanan ip.

Tewr : Hatta, o kadar ki.

Teyan : Çadırlarda yaşayan Bohtan aşiretlerinden biri.

Teyfık : Yemek tabağı, tabak (sözcükteki «t» kalın okunur).

Teyr : Kuş. A. (Sözcükteki «t» talın okunur).

Teyrok : Dolu, yağdığı zaman ekinlere, mey-

velere zarar veren dolu (bazı yörelerde «teyrık» şeklinde söylenir ve her ikisinde de «t» ve «r» harfleri kalın okunur).

Teze : Yeni, taze (bazı yörelerde «**taze**» şeklinde söylenir).

Tezebûn : Yenilenmek, tazelenmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**teze dıbe**» (bazı yörelerde fiil «**tazebûn**», şimdiki zaman fiili «**taze dıbe**» şeklinde söylenir).

Tezekırın : Yenilemek, tazelemek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**teze dıke**» (bazı yörelerde fiil «**tazekırın**», şimdiki zaman fiili «**taze dıke**» şeklinde söylenir).

Tezetî : Tazelik.

Tezîn : Ayak gibi bir organın uyuşması, uyuşuk hale gelmesi anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıteze**». Çoğu böyle kullanır. (bazı yörelerde fiil «**tevızîn**», şimdiki zaman fiili de «**dıtevıze**» şeklinde söylenir ve hepsinde «t» kalın okunur).

Têcır : Ticaretle uğraşan kimse, tüccar, tacir.

Têhn : Susuz, susamış kimse (bazı yörelerde «**tî**» şeklinde söylenir).

Têhnbûn : Susamak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**têhn dıbe**» (bazı yörelerde fiil «**tîbûn**» şimdiki zaman fiili «**tî dıbe**» şeklinde söylenir).

Têhnkırın : Susatmak, susuz duruma getirmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**têhn dıke**» (bazı yörelerde fiil «**tîkırın**», şimdiki zaman fiili «**tî dıke**» şeklinde söylenir).

Têjık : Yırtıcı vahşî hayvanların küçük yavrularına verilen ad.

Têkdan : Karıştırmak, birbirine katmak, karma hale getirmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili **«têk dıde»**.

Têkılhev : Karışık, birbirine katılmış şey.

Têkılhevbûn : Karışmak, birbirine katılmak, karma duruma gelmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili **«têkılhev dıbe»**.

Têkılhevkırın : Karıştırmak, birbirine katmak, karma duruma getirmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili **«têkılhev dıke»**.

Têlan : Garzan'da bir köy.

Têr : 1 — Tok, doymuş, karnı tok olan insan ya da hayvan. 2 — Ortadan birbirine yapışık iki çuval (bu anlamda kullanıldığında sözcükteki «t» harfi kalın okunur).

Têrbûn : Doymak, tok olmak, tok hale gelmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili **«têr dıbe»**.

Têrkırın : Doyurmak, tok duruma getirmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili **«têr dıke»**.

Têz : 1 — Tüfek ateşleneceği sırada, alt bölümündeki deliğin üstüne konulan az miktardaki barut. 2 — Tadı keskin ve dili yakıcı nitelikte olan sıvı.

Tıf : Tükrük.

Tıfaq : Belâ, felâket, musibet.

Tıfıqîn : Rastlamak, karşılaşmak, ansızın olmak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili **«dıtıfıqe»** (bazı yörelerde fiil **«tefıqîn»**, şimdiki zaman fiili **«dıtefıqe»** şeklinde söylenir).

Tıfık : Üzerine tencere konulan ateş ocağı. İster topraktan olsun, is-

ter taştan, aynı adla adlandırılır.

Tıfkırın : Tükürmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili **«tıf dıke»**.

Tıfsî : Bakırdan yapılan geniş tabak. «Tepsi» nin bozulmuş şeklidir. **T.** (Bazı yörelerde **«berkeşok»** denir).

Tıftık : Tiftik (bazı yörelerde **«teftîk»** denir).

Tıvîk : Hıristiyanların, birisinin başına üşüşüp onu dövmeleri anlamına gelen sözcük. Kürtlerin garip sözcüklerinden biridir (sözcükteki «t» harfi kalın okunur).

Tıvîlık : Güvercine benzeyen bir kuş (bazı yörelerde **«kotel»** denir).

Tıhnûşık : Ensede görülen bir ağrı, boyun ağrısı.

Tıhnûyî : Yakalandığı bir hastalık yüzünden çok su içen kimse.

Tıhtavık : Nane bitkisi. Bilinen bir bitkidir.

Tıxa : Hıristiyanların erginlik çağına gelmemiş erkek çocukları (sözcükteki «t» harfi kalın okunur).

Tıjî : Dolu olan herhangi bir şey .

Tıjîbûn : Dolmak, dolu hale gelmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili **«tıjî dıbe»**.

Tıjîkırın Doldurmak, dolu hale getirmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili **«tıjî dıke»**.

Tıl : Bohtan ve Diyarbekir (Dicle) ırmaklarının arasında ve iki ırmağın birleştiği yerde bir köy. Süleyman peygamber'in bu köyde kaldığı ve kuşların bu köyün üzerinden geçerken O'na saygı için kondukları söylenir.

Tılık : Üzüm salkımından bir parça (bazı yörelerde **«çıqulık»**,

bazı yörelerde de «xıslık» denir).

Tılî : Parmak (bazı yörelerde «bêçî» denir).

Tılîlî : Kadınların sevinçli günlerde (özellikle düğünlerde) söyledikleri ve uzun süre tekrarladıkları söz.

Tıllo : Siirt'e iki saat kadar yakın bir köy. Işıklı bir yerdedir. Havası sağlamdır ve güzeldir. Bu köyde, Halit bin Velid'in soyundan olan mücahitlerin türbeleri vardır. Onun soyundan gelenler, hâlâ bu köyde oturuyorlar. onlardan bazıları da Siirt'te ve çevresindeki bazı köylerde oturuyorlar. Eruh ilçesinde de onlardan çok kimseler vardır. Onların Kürtler arasında en ünlü olanları, ünlü Bedirhan Paşa ailesidir. Tıllo'da, onlardan başka da bazı ermişlerin türbeleri vardır. Örneğin Şeyh Fakirullah El-Abbasî'nin ve Türkçe «Marifetnâme» kitabının sahibi (yazarı) İbrahim Hakkı'nın türbeleri gibi. Allah onlara rahmet eylesin.

Tılmıs : Beşiri'de bir köy.

Tılol : Sıvı, sulu çamur, balçık.

Tılolok : İçine şeker katılmış sütle pişirilen pirinç unundan elde edilen yemek (muhallebi).

Tılp : Zeytinyağı ve benzerlerinin tortusu.

Tıma : Cimri, eli sıkı kimse.

Tımatım : Öfkeli kimsenin söylediği anlaşılmaz sözler.

Tımayî : Cimrilik.

Tımoq : Sason dağında bir köy.

Tınaz : Şaka, mizah, alay, alaya alma, dalga geçme (sözcükteki «t» harfi kalın okunur).

Tınazkırın : Şaka yapmak, alaya almak, dalga geçmek anlamı-

na bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**tınaz dıke**».

Tırb : Mezar, türbe. A.

Tırbît : Tanıdık, tanış olan kimse.

Tırxel : Yürümek gücüne sahip olamayacak kadar yuınuşak ve gevşek olan kimse ya da hayvan.

Tırî : Üzüm. Çoğu böyle kullanır. «**Tırıh**» şeklinde de kullananlar vardır.

Tırınce : Merdiven (bazı yörelerde «**dırınce**» ve «**derence**» şeklinde kullanılır ve hepsinde «**r**» harfi kalın okunur).

Tırkanî : Vücudun organlarını titreterek yapılan bir raks, oyun.

Tırtop : Rojkan'da bir köy.

Tıs : Oyun dışı kalan oyuncu.

Tısî : Katıksız yenilen ekmek, yavan ekmek.

Tışt : Şey, eşya.

Tıştîr : Bir yaşını doldurmuş keçi.

Tızbî : Elle çekilen tespih.

Tî : 1 — Kadının kocasının erkek kardeşi (kayın). 2 — Susuz, susamış kimse (bu anlamdaki, bazı yörelerde «têhn» şeklinde söylenir).

Tîj : Keskin, sivri «**Tûj**» şeklinde de söylenir.

Tîjbûn : Keskinleşmek, sivrilmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**tîj dıbe**». Bazılarınca da fiil «**tûjbûn**», şimdiki zaman fiili de «**tûj dıbe**» şeklinde söylenir.

Tîjkırın : Keskinleştirmek, sivriltmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**tîj dıke**». Bazıları da fiili «**tûjkırın**», şimdiki zaman fiilini «**tûj dıke**» şeklinde söylerler.

Tîk : Gömleğin birbirine eklenen parçaları (ay-

rıca dik anlamına da kullanılır).

Tîmar : Ata yapılan tımar. T.

Tîmarkırın : Atı tımar etmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**tîmar** dıke».

Tîr : 1 — Ok, 2 — Koyu olan, katıya yakın sıvı madde.

Tîremar : Küçük yılan, ince yılan, ok biçimindeki yılan.

Tîroj : Açık bir yerden, pencereden binanın içine giren güneş ışığı, ışın (sözcükteki «r» harfi kalın okunur).

Tîş : Dağ. ister büyük, ister küçük olsun, bu adla adlandırılır.

To: Kaymak (sözcükteki «t» kalın okunur).

Tobe : Tövbe, tevbe. A.

Tofan : Nuh Peygamber'in tufanı (ayrıca fırtına anlamına da mecazî olarak kullanılır).

Tov : Tohum (sözcükteki «t» kalın okunur).

Tovıl : Ağaç ya da benzeri şeylerin kabuğu.

Tovî : Tohum için sararmaya bırakılan hıyar.

Tol : 1 — Kısa tüylü köpek. 2 — Delikanlı (doğrusu fahişe kadın ya da ona benzer genç erkek anlamına gelir ve her iki anlamda da «t» ve «l» kalın okunur).

Tolaz : Ahlâkça düşük olan, itibarının düşmesine aldırmayan, davranışlarında sınır tanımıyan erkek (sözcükteki «t» ve «l» kalın okunur).

Tolık : Bir bitki.

Tom : Siirt yakınlarında bir köy.

Tomanî : Meyvelerden bir armut türü.

Top : Bilinen silâh, top. T.

Toraq : İyi peynirin tortusundan yapılan kalitesiz peynir (Türkçede «çökelek» ve «nor» adlarıyla bilinir).

Toranî : 1 — Boş oturmayı, boş gezmeyi seven, çalışmaya heves etmeyen kimse. 2 — Sahibinin evinde barınmayan köpek (sözcükteki «t» ve «r» harfleri kalın okunur).

Tore : Üzüm ağacının ve benzeri ağaçların dallarından kesilen çubuk (ayrıca gelenek, töre anlamına da kullanılır).

Torık : Bohtan'da bir köy.

Torî : Çakal (bu sözcük bazı yörelerde «**torîk**» şeklinde söylenir).

Tortor : Ufak taneli, siyah bir üzüm türü (sözcükteki her iki «t» ve «r» de kalın okunur).

Tortore : Boş oturmayı, boş gezmeyi seven, çalışmaktan hoşlanmayan kimse (sözcükteki «t» ve «r» harflerinin hepsi kalın okunur).

Toşıl : Direk, çubuk ve benzeri şeylerin kabuğu.

Totak : Bir kuş. Kumru olduğunu sanıyorum.

Totırne : Uzun boylu, iriyarı, yayvan erkek (sözcükteki her iki «t» ile «r» kalın okunur).

Toz : Havada dağılan, yayılan ufak toprak, toz.

Tu : İkinci şahıs tekil zamiri, «sen» anlamına gelir (cümle içindeki yerine göre bazen «te» şeklini de alır).

Tuxm : Soy, sülâle.

Tuxmanıs : Kavaş'ta (Gevaş) bir köy.

Tuxmeyn : Kötü beslenme yüzünden karnı şişen ve ağrıyan kimse.

Tuxt : Eski bir ağırlık ölçüsü, kıyyenin dörtte biri.

Tuxub : Sınır (bazı yörelerde «**tuxum**» şeklinde söylenir).

Tukme : Güçlü, sağlam.

Her şey için kullanılır. T.

Tuman : Don, kilot (bazı yörelerde «**tıman**» şeklinde söylenir ve çoğu yörelerde dona «**derpê**» derler).

Tune : Yok, bulunmuyor anlamına gelen sözcük. «**Tunne**» şeklinde de söylenir.

Tunebûn : Yokluk, yok olmak, bulunmamak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**tune dıbe**».

Tunekırın : Yok etmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**tune dıke**».

Turme : Bembeyaz ya da sarıya çalan beyaz ipekle işlenen beyaz sarık.

Tut : Köpeği kovmak için söylenen söz (bazı yörelerde «**hoşt**» denir).

Tû : Dut.

Tûj : Keskin, sivri, kesici olan şey. İster silâh, ister başka şey olsun, hepsi bu adla adlandırılır (bazı yörelerde «tîj» şeklinde söylenir).

Tûjbûn : Keskinleşmek, keskin olmak, sivrilmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**tûj dıbe**» (bazı yörelerde fiil «**tîjbûn**», şimdiki zaman fiili **de** «**tîj dıbe**» şeklinde söylenir).

Tûjık : Kesici silâhlardan biri olan hançer. Birçokları tarafından kullanılır.

Tûjî : Keskinlik, sivrilik.

Tûjkırın : Keskinleştirmek, sivriltmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**tûj dıke**» (bazı yörelerde fiil «**tîjkırın**», şimdiki zaman fiili «**tîj dıke**» şeklinde söylenir).

Tûk : 1 — Hayvan tüyleri. 2 — Tükrük.

Tûle : Küçük av köpeği (ayrıca tüyleri dökülmüş, cılızlaşmış sokak köpeği için de aynı sözcük kullanılır).

Tûnc : Sarı bir maden (tunç). T.

Tûncık : Kadın ya da erkeğin alnına dökülen saçları.

Tûzık : Yenilebilen bir bitki.

U (*)

(*) Kürtçede bu harf, sözcüklerin başında gelmez. (M.E.B.)

Û (*)

(*) Kürtçede bu harfle başlayan sözcük yoktur. (M.E.B.)

W

Wax : Elden kaçırılan bir şeyden ya da istenmeyen bir şeyin başa gelmiş olmasından dolayı söylenen ve hayıflanma ifade eden sözcük.

Walî : Bir vilâyetin siyasetini yürütmek üzere yüce devlet tarafından atanan yönetici, vali. A.

Wan : Üçüncü şahıs çoğul zamiri. Hem eril, hem de dişil varlıklar için kullanılır (cümle içindeki yerine ve durumuna göre bazen «**ew**» şeklini alır).

Wanêha : Biraz uzak olan iki ya da daha fazla varlıklar için kullanılan işaret sözcüğü (bazı yörelerde «**ewên ha**» şeklinde söylenir).

War : Göçebe olan ve çadırlarda yaşayan Kürt aşiretlerinin indikleri, konakladıkları yerler ve köylülerin yazın direklerden ve

yapraklardan kurdukları evlerde oturdukları soğuk, serin yerler.

Waswas : İbadet ve diğer işlerde bazı adamlarda görülen vesvese (kuruntu, kuşku, tereddüt). A.

Way : Üzüntü ya da acı, acıma ifade eden sözcük.

Wefat : Ölüm, vefat. A.

Wefatkırın : Ölmek, vefat etmek, eşraf kimselerin ölmesi anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**wefat dıke**». Ayrıca fiil «**wefatbûn**», şimdiki zaman fiili de «**wefat dıbe**» şeklinde de söylenir.

Weh : Şaşkınlık sırasında, bir şeye şaşarken söylenen söz.

Weha : Böyle, bu şekilde.

Wehakî : Böylece, böylesine.

Wehîd : Ev işlerinde ya da diğer işlerinde yardımcısı olmayan, tek başına işlerini yapmak durumunda olan kimse.

Wehş : Domuz (çoğu yörelerde «**beraz**» denir).

Weqî : Eski bir ağırlık ölçüsü (kıyye).

Wek : Gibi, benzer.

Wekal : Vekil, «vekil»in bozulmuş şeklidir. A. (Bazı yörelerde «**wekîl**» şeklinde söylenir).

Wekî : 1 — Madem, madem ki. 2 — Gibi, benzer.

Wekok : Örnek.

Welat : Vatan, yurt, memleket.

Welê : Öyle, o şekilde.

Welî : Allah'ın ermiş kulu, veli. A.

Were : Gel anlamına emir. Tekil şahıs içindir. Çoğulu ise «**werın**»dır.

Werem : İnce hastalık, verem (çoğu yörelerde «**jana zırav**» denir).

Wergeran : Dönmek, ters-yüz olmak, tersine dönmek, devrilmek anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**wer dıge-**

re» (sözcükteki ikinci «r» kalın okunur).

Wergerandın : Devirmek, ters-yüz etmek, tersine çevirmek anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili **«wer dıgerîne»** (sözcükteki ikinci «r» kalın okunur).

Wergırtın : Giymek, elbise giymek anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili **«wer dıgıre»**.

Wergırtî : Giyilmiş olan elbise.

Werîne : Getir, al getir anlamına emir. Tekil şahıs için kullanılır. Çoğulu ise **«werînın»** dır.

Werîs : Kınnap ve benzeri şeylerden yapılan ip.

Werımandın : Şişirmek, şişkin duruma getirmek anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili **«dıwerımîne»**.

Werımîn : Şişmek, şişkin duruma gelmek anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili **«dıwerıme»**.

Werm : Şişkinlik, şişme durumu.

Werz : Hıyar ve kavun ekilen ve sulak olmayan tarla, arazi.

Wesîyet : İnsanın varlığı, malı ve çocukları için yaptığı vasiyet. A.

Westan : Yorulmak, yorgun duruma gelmek anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili **«dıweste»**.

Westandın : Yormak, yorgun duruma getirmek anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili **«dıwestîne»**.

Westayî : Yorgun, yorulmuş olan kimse ya da hayvan.

Weş : Hayvana, yoldan saptığında söylenen sözcük.

Weşan : Sallanıp dağılmak (örneğin ağaçtan düşen meyvelerin dağılması) anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili **«dıweşe»**.

Weşandın : Sallayarak dağıtmak anlamına

fiil. Şimdiki zaman fiili «dıweşîne».

Weşandî : Sallanıp dağıtılmış olan şeyler.

Wezın : Tartı. A.

Wezınandın : Tartmak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıwezınîne**».

Wezîr : Yüce devletin veziri (bakanı). A.

Wezîrî : İri taneli, kaliteli bir incir türü.

Wey : Şaşkınlık sözcüğü, bir şeye şaşarken söylenen sözcük.

Wêran : Harabe, yıkıntı, yıkılmış bina.

Wêrîn : Cesaret etmek, göze almak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dıwêre**».

Wırd : Şeyhin müridine öğütlediği ve sürekli okumasını istediği zikirler.

Wısa : Öyle, o şekilde. Bazen de «**wısan**» şeklinde söylenir.

Y

Ya : 1 — İmdat, medet umma, yakarış sözcüğü. Ancak Allah'tan yada O'na yakın olan kimseden medet dilemekte kullanılır. Örneğin **«ya Xwedê»** (ya Allah) ve **«ya Şêx'ê Bexda'yê»** (ya Bağdat Şeyhi) gibi. 2 — Tamlamada aidiyet ifade eder (Türkçedeki «ki» edatı gibi; örneğin «benimki» anlamına gelen **«ya mın»** gibi. Ancak tamlayan dişil olursa bu sözcük kullanılır, bazı yörelerde de «a» şeklinde söylenir; tamlayanın eril olması durumunda ise bunun yerine «yê» ya da «ê» kullanılır).

Yahî : Birisinden iyilik gören kimsenin, kendisine iyilik edene söylediği ve memnunluk ifade eden sözcük. Bazıları tarafından da **«yahû»** şeklinde söylenir.

Yan : Bağlaç. İki şeyden birisinin olacağını (örneğin «ya o gelecek, ya ben gideceğim» anlamına gelen **«yan ew dê bê, yan ez dê bıçım»** cümlesindeki gibi) ya da iki şeyden birisinin seçilmesi gerektiğini (örneğin «ya okuyacaksın, ya çalışacaksın» anlamına gelen **«yan tu dê bıxwînî yan tu dê bıxebıtî»** cümlesindeki gibi) ifade eder (bazı yörelerde **«an»**, bazı yörelerde de **«ya»** şeklinde söylenir).

Yanxwe : Bağlaç. **«Yan»** la aynı anlama gelir.

Yar : Sevgili, yar.

Yarî : 1 — Şaka, lâtife, mizah. 2 — Sevgi, dostluk.

Yazdeh : Onbir sayısı.

Yeqîn : Sağlıklı bilgi. A.

Yeqînkırın : Sağlıklı şekilde bilmek, inanmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili **«yeqîn dıke»**.

Yek : Bir sayısı.

Yekane : Ev işlerinde ya da diğer işlerinde kendisine yardım edecek kimsesi bulunmayan ve işlerini tek başına yapmak durumunda kalan kimse. Kurt için de kullanılır, **«gur ê yekane»** (tek başına olan kurt). denir. Yani güçlü ve cesur olduğu için tek başına ve arkadaşsız olarak dolaşır; bu nedenle ondan korkulur (bu sözcük ayrıca tek, eşsiz, emsalsiz anlamına da kullanılır).

Yekbûn : Birleşmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili **«yek dıbın»** (Şimdiki zaman fiili çoğul olarak gelir. tekil olmaz).

Yekîtî : Birlik, birleşme, bir olma durumu.

Yekkırın : Birleştirmek, bir araya getirmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili **«yek dıke»**.

Yeman : Başa, istenmeyen bir şey geldiğinde imdat istemek için söylenen sözcük. «**A**-**man**»ın bozulmuş şeklidir (ayrıca yaman, hünerli, becerikli, cesur anlamına da kullanılır).

Yezdan : Allah, Tanrı, Yaradan (çoğu yörelerde «**Xwedê**» denir).

Z

Zaboq : Çöplerin döküldüğü yer, çöplük, zibillik.

Zac : Derileri boyamakta kullanılan kaliteli boya.

Zad : Yiyecek, yemek, hububat ürünü.

Zado : Elajgır : (Eleşkirt) bucağında bir köy.

Zava : 1 — Güveyi, damat. 2 — Ailenin kızıyla evli olan kimse, damat (örneğin «sizin damadınız» anlamına gelen «**zavayê we**» gibi).

Zavatî : Güveyi olma durumu, damatlık.

Zahıd : Dünyadan elini-eteğini çekip kendini Tanrı yolunda ibadete veren kimse, zahit. A.

Zahır : Açık, zahir, «gizli»nin karşıtı. Çoğu tarafından kullanılır (çoğu yörelerde «**eşkere**» ya da «**eşkera**» denir).

Zax : Çizgi, hat (çoğu yörelerde «**xêz**» denir).

Zaxo : Musul ile Cizre arasında bir kasaba (şimdi Irak sınırları içindedir).

Zaxor : Güçlükle yürünebilen taşlık ve sarp yer.

Zaxoran : Aşîtan'da (?) bir köy.

Zaxorî : Başa bağlanan bir ipekli turban.

Zal : Yoksul, çaresiz, fakir kimse.

Zana : Bilgili, bilgi sahibi, bilgin.

Zanabûn : Bilgili olmak, bilgi sahibi olmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**zana dıbe**».

Zandor : Yerde kazılarak kışın kar doldurulan büyük çukur. Burada doldurulan kar yaza kalır, saklanır (sözcükteki «z» harfi kalın okunur).

Zanîn : Bilmek anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dızane**» (ayrıca bilgi anlamına da kullanılır).

Zape : Van gölü yakınlarında bir köy.

Zar : Konuşulan dil (konuşma organı olan ve «**zıman**» denilen ağızdaki dille karıştırılmamalı).

Zare-zar : Bir belâya, bir felâkete uğramış kimsenin feryadı.

Zarîn : Bir belâya, bir felâkete uğramış kimsenin feryad etmesi, ağlaması anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dızare**» (sözcükteki «z» ve «r» harfleri kalın okunur).

Zarûk : Küçük çocuk (ayrıca evlât anlamına da kullanılır; bazı yörelerde «**zarû**» şeklinde söylenir ve her iki söyleyiş biçiminde de «r» harfi kalın okunur).

Zarûkî : Çocukluk, çocuk olma durumu.

Zarû-zêç : Çoluk-çocuk.

Zatîk : Hıristiyanların bayramı. Bazılarınca kullanılır (sözcükteki

«z» harfi kalın okunur).

Zayı : Kayıp, zayi. A.

Zayıbûn : Kaybolmak, zayi olmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili **«zayı dıbe»**.

Zayıkırın : Kaybetmek, zayı etmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili **«zayı dıke»**.

Zayın : Doğurmak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili **«dızê»**.

Zeb : Katı, sert şey (sözcükteki «z» harfi kalın okunur).

Zebanî : Cehennemdeki görevli. A.

Zebeş : Karpuz (bazı yörelerde «jebeş», bazı yörelerde de **«şebeş»** şeklinde söylenir).

Zebloq : Saydam, düz. Her şey için kullanılır.

Zebûn : Birisiyle her zaman iş yapan, sürekli müşterisi durumuna gelen kimse.

Zevî : Tarla.

Zevzîk : Şirvan'da bir köy. Narları boldur.

Zegır : Taşın parçalanıp ufaltılmasıyla meydana gelen ufak taş parçaları.

Zehf : Çok, bol. Her şey için kullanılır.

Zehfbûn : Çoğalmak, bollaşmak, bol olmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili **«zehf dıbe»**.

Zehferan : Safra (bazı yörelerde **«zavır»**, bazı yörelerde de **«zırav»** şeklinde söylenir).

Zehfkırın : Çoğaltmak, bollaştırmak, bol hale getirmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili **«zehf dıke»**.

Zehmet : Meşekkat, eziyet, zahmet. A.

Zehmetkêş : Zahmet çeken, eziyet çeken kimse.

Zexîre : Evde ilerisi için hazırlanıp saklanan yiyecek, ya da yolculuğa çıkan kimsenin birlikte götürdüğü azık (azığa bazı yörelerde **«zewade»** denir).

Zexm : Sağlam, pek, güçlü. Her şey için kullanılır.

Zexmık : Üzengiyi eyere bağlayan bağ.

Zexmkırın : Sağlamlaştırmak, pekiştirmek, güçlendirmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**zexm dıke**».

Zexmbûn : Sağlamlaşmak, pekişmek, güçlenmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**zexm dıbe**».

Zeqnepûrt : Son derece acı tat veren şeylerin benzetildiği şey. «**zeqnepûrt xwar**» denilir. Yani yediği afiyet olmasın demektir. «**Zıqûm**» da aynı anlama gelir. Kürtler, bunun Cehennemde bir ağaç olan asıl anlamını bilmiyorlar.

Zekem : Nezle, grip. Bilinen bir hastalıktır.

Zekemî : Nezleye yakalanmış kimse.

Zelal : Duru, berrak, Su ve benzeri şeyler için kullanılır.

Zelalbûn : Durulaşmak, berraklaşmak, duru hale gelmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**zelal dıbe**».

Zelalet : Dalalet, sapıklık, doğru yoldan sapma. A.

Zelalî : Duruluk, berraklık.

Zelalkırın : Duru hale getirmek, berraklaştırmak anlamına bileşi fiil. Şimdiki zaman fiili «**zelal dıke**».

Zele : Birisinin yüzüne ya da ensesine vurulan el darbesi, tokat (bazı yörelerde «**şeqam**» denir).

Zelıqandın : Bir şeyi bir başka şeye yapıştırmak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dızelıqîne**».

Zelıqîn : Bir şeyin bir başka şeye yapışması anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dızelıqe**».

Zelîl : Düşük seviyeli, değersiz kimse. A.

Zelqok : Yapışkan olan şey (bazı yörelerde **«zeleqok»** ya da **«zeleqokî»** şeklinde söylenir).

Zelûl : Düşük seviyeli, değersiz kimse, zelil.

Zem : Adam çekiştirme, başkasının aleyhine konuşma. A.

Zeman : Vakit, zaman. A.

Zemkırın : Adam çekiştirmek, başkasının aleyhine konuşmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili **«zem dıke»**.

Zen : Sanı, sanma, zan. A.

Zend : Bilek, kolun dirsekle el arasındaki bölümü.

Zendedar : Bilek kalınlığında olup bilek uzunluğunda kesilen sırık parçaları.

Zendek : Çalışırken ve iş yaparken bilezik gibi bileğe giyilen bir dokuma maddesi (kolluk demek olan bu parçaya bazı yörelerde **«dest-hûçık»** denir).

Zeng : Demirde beliren kir, pas (bazı yörelerde **«zengar»** ya da **«zıngar»** şeklinde söylenir ve «r» harfi kalın okunur).

Zengal : Taneleri az olan üzüm salkımı.

Zengan : Aşitan'da (?) bir köy.

Zengo : Eyere bağlanan üzengi (bazı yörelerde **«zengû»** şeklinde söylenir).

Zengûn : Varlıklı kimse, zengin (bazı yörelerde bu sözcük **«zengîn»** şeklinde söylenir; bazı yörelerde de varlıklı kimseye **«dewlemend»** denir).

Zenkırın : Sanmak, zannetmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili **«zen dıke»**.

Zeptîye : Hükümet zaptıyesi (güvenlik güçle-

ri). «Zeptî» şeklinde de söylenir).

Zer : Sarı renkte olan şey.

Zeraqe : Duvarlarda açılan ve içerinin ışık almasına yarayan küçük delik.

Zerayî : Sarı renk, sarılık. «**Zerî**» şeklinde de söylenir.

Zerbûn : Sararmak, sarı olmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**zer dıbe**».

Zercıl : Beşiri'de bir köy.

Zerçınık : Sonbaharda çimenliklerde, otlaklarda biten kısa boylu çayır, otlar (bazı yörelerde «**payızxêr**» denir).

Zerde : Pirinçle şekerin, balın ya da pekmezin birlikte pişirilmesiyle yapılan bir yemek.

Zerdele : Meyvelerden kayısı.

Zere : Rengi sarıya çalan şey.

Zerebî : Söğüt ağacının bir türü (bazı yörelerde «**zerbî**» şeklinde söylenir).

Zerek : 1 — Kehribar tanelerinden yapılan kolye, kehribar gerdanlık. 2 — Gözün beyaz bölümünün sararmasına neden olan bir hastalık (sarılık hastalığı olan bu hastalığa bazı yörelerde «**zerık**» denir).

Zereket : Hayvanlar için kışa saklanan bir bitki.

Zerekew : Kekliğe benzeyen ve rengi sarıya çalan bir kuş.

Zerekî : Sarılık hastalığına yakalanmış kimse (bazı yörelerde «**zerıkî**» şeklinde söylenir).

Zerg : Mızrak ucu.

Zergûz : Ceviz ağacına benzeyen ve fakat meyve tutmayan bir ağaç.

Zerıqîn : Güneşin doğması ve ışık vermesi anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dızerıqe**».

Zerık : Yumurta sarısı.
Zerısk : Kabuğundan göz ilâcı yapılan bir ağacın çubuğu.
Zerî : 1 — Sarı renk, sarılık. 2 — Sarışın kız ya da kadın.
Zerîle : Sarı renkte, ufak bir kuş.
Zerînkas : Kavaş (Gevaş) ilçesinde bir köy.
Zerketav : Güneşin batmak üzereyken saçtığı ışık (sözcükteki «t» harfi kalın okunur).
Zerkırın : Sarartmak, sarı renge sokmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili **«zer dıke»**.
Zerneqêt : Sason'da bir köy.
Zernîx : Zırnık. Bilinen bir şeydir (bazı yörelerde **«zırnîq»** şeklinde söylenir).
Zerpıçî : Zayıflamış, rengi sararmış kimse. Birçokları da **«zer'ılî»** şeklinde söylerler (bazı yörelerde de **«zerhımî»** ya da **«zermıhî»** şeklinde söylenir).
Zerzanîq : Uzunlamasına, taş gibi bir şeyin üzerine konulan ağaç. Her iki ucuna birer kişi oturur. Bir kez, bir ucundaki öbür uçtakini kaldırır; bir kez de bunun tersi yapılır. Bu oyunu en çok çocuklar oynarlar (tahtaravallı).
Zerzûr : Bir kuş.
Zewac : Evlenme, evlilik.
Zewade : Yolcunun yanına aldığı azık (bazı yörelerde buna **«zexîre»** denir).
Zewd : İşçinin, ücret almadan ve istemeyerek başkası için yaptığı iş, angarya (bazı yörelerde **«suxre»** denir).
Zewıcandın : Evlendirmek anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili **«dızewıcîne»**.
Zewq : Bir şeyden duyulan haz, zevk. A.
Zeyt : Zeytinyağı. A.
Zeytûn : Zeytin.

Zêde : Fazla, zait, artı.

Zêdêbûn : Fazlalaşmak, zait olmak, artmak, artış göstermek, fazla olmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**zêde dıbe**».

Zêdekırın : Artırmak, fazlalaştırmak, çoğaltmak anlamına bileşik fiil (kendi kendine gittikçe artış gösteren şeyler, örneğin yağmurun gittikçe artması, şiddetlenmesi gibi durumlar da bu fiille ifade edilir). Şimdiki zaman fiili «**zêdedıke**».

Zêdeyî : Fazlalık, artış, fazlalaşma.

Zêr : Altın (sazcükteki «z» harfi kalın okunur).

Zêrîn : Altından yapılmış şey.

Zêwık : Garzan'da bir köy.

Zêwî : Şirvan'da bir köy.

Zıbare : Birçok kişinin, bir kimseye, herhangi bir işinde yaptıkları yardım (imece).

Zıbıl : Zibil. A.

Zıft : Zift. Bilinen bir şeydir.

Zıvıng : Bohtan'da bir köy. Güzel tütünü ünlüdür.

Zıvır : Pürüzlü şey (bazı yörelerde «**gızre**» denir).

Zıvırandın : Bir şeyi çevirip bir başka şeyin etrafına sarmak, döndürmek anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dızıvırîne**» (sözcükteki «r» harfi kalın okunur).

Zıvırîn : Dönmek anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dızıvıre**».

Zıha : Büyük yılan, ejderha (bazı yörelerde «**zîya**» denir).

Zıxrık : Ufak taş, çakıl.

Zıxt : Ucunda iğne gibi sivri bir demir bulunan uzun sırık. Bununla, hızlı yürüsünler diye öküzlere vurulur (aslında, sırığın ucundaki sivri demire

«zıxt» denir; sırığın kendisi ise «mısas»tır)

Zıxur : İki dağın arasındaki derin geçit (genellikle bir akarsuyun da bulunduğu «zıxur» un «gelî»den farkı, «gelî»nın uzun, «zıxur» un kısa olmasıdır).

Zıqaf : Karasaban demirinin çift sürme sırasında toprağa derinlemesine işlemesi durumu.

Zıqafkırın : Karasaban demirini çift sürme sırasında toprağa derinlemesine batırmak, derinden çift sürerek toprağı işlemek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**zıqaf dıke**».

Zıqumandın : Zıkkımlanmak anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dızıqumîne**».

Zıqûm : Zıkkım.

Zık : Karın.

Zıkak : Sokak, binalar arasındaki yol. «**Zıqaq**» ın bozulmuş şeklidir. A.

Zıkat : Malın, şeriata göre ödenmesi gerekli olan zekâtı.

Zıkır : Yüce Allah'ın zikri. Örneğin «Allah Hay» gibi.

Zıkırkırın : Zikir getirmek, yüce Allah'ın zikrini söylemek anlamına bileşik. fiil. Şimdiki zaman fiili «**zıkır dıke**».

Zıkmakî : Hayvan'da (ya da insanda) doğumundan önce beliren nitelik. Örneğin ana karnında beliren sakatlık, bir organın eğik olması durumu gibi (kısaca «doğuştan» demektir).

Zıkmezın : Obur olan, çok yemek yiyen kimseler için söylenen söz (sözcüğün sözlük anlamı «büyük karınlı» demektir).

Zıko : Midesine çok düşkün olan kimse, mideci (bazı yörelerde

böylelerine **«zıkonî»** denir).

Zıkreş : Başkasını çekemeyen, kıskanan kimse, kıskanç. Asıl anlamı (sözlük anlamı) «karnı kara olan» demektir (bazı yörelerde böylelerine **«dılreş»** denir; «kara kalpli» demektir).

Zıl : Saz, kamış.

Zılam : Erkek, adam (bazı yörelerde «zelâm» şeklinde söylenir ve her iki söyleyişte de «z» ve «l» harfleri kalın okunur).

Zılek : Sazlık, sazların yeşerdiği yer.

Zıl : Saz, kamış.

Zılam : Erkek, adam (bazı yörelerde **«zelam»** şeklinde söylenir ve her iki söyleyişte de «z» ve «l» harfleri kalın okunur).

Zılek : Sazlık, sazların yeşerdiği yer.

Zılınbo : Bir çeşit kudret helvası. Kudret helvasının görüldüğü yerlerde görülür. Nadir bulunan bir kudret helvasıdır. (sözcükteki «z» harfi kalın okunur).

Zılm : Zulüm. A. (Sözcükteki «z» ve «l» harfleri kalın okunur).

Zılumat : Karanlık. A.

Zılûk : Sazlardan yapılan hasır.

Zılûke : Uçlarında kibrit (kükürt) bulunan ve pürüzlü bir şeye sürtüldüğü zaman tutuşan küçük çubuklar (kibrit çöpü).

Zılût : Tüysüz, çıplak, örtüsüz. Her şey için kullanılır (sözcükteki «z» ve «l» harfleri kalın okunur).

Zıman : Dil (bu sözcük, coğu zaman ağızdaki organ olan dil ile konuşulan dil anlamında birlikte kullanılıyorsa da, aslında ağızdaki organ anlamındadır; konuşulan dil ise **«zar»**dır).

Zımandırêj : Uzun dilli, kırıcı konuşan, küstahça sözler söyleyen kimse.

Zımanzêrîn : Sır saklamayan, kendisine söylenmiş gizli şeyleri yada söylenmesinde herhangi bir açıdan sakınca görülen şeyleri ona buna söyleyen kimse (sözcüğün sözlük anlamı «altın dilli»dir; alay için bu anlamda kullanılır).

Zımîn : Cami, hamam gibi kubbeli bir yerde ya da mağarada yapılan uğultunun çıkardığı sesi belirten sözcük.

Zımrût : Değerli taşlardan zümrüt.

Zına : Zina. Allah bizi ondan korusun. A.

Zınakırın : Zina etmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili **«zına dıke»**.

Zınar : Büyük, yüksek, iri taş. Kaya.

Zından : Zindan. Bilinen bir şeydir.

Zındî : Diri, sağ, «ölü» nün karşıtı.

Zınexf . Garzan'da bir köy.

Zınge-zıng : Çıngırak gibi şeylerin çıkardığı sesi anlatmak için kullanılan sözcük.

Zıngıl : Çıngırak (bazı yörelerde **«zengıl»** şeklinde söylenir).

Zıngırîn : Sadece köpeklerin ölümünde kullanılan ve köpeğin ölmesi anlamına gelen fiil. Şimdiki zaman fiili **«dızıngıre»**.

Zıntot : İri-yarı insan ya da iri hayvan (sözcükteki «z» harfi kalın okunur).

Zıpık : Vücutta meydana gelen sivilce (bazı yörelerde **«pızık»** ya da **«pısık»** veya **«bızrık»** şeklinde söylenir).

Zır : İri cisim, iri olan şey. Her şey için kul-

lanılır (sözcükteki «z» harfi kalın okunur).

Zırav : İnce, «kalın»ın karşıtı. Her şey için kullanılır (bunun yufka anlamındaki ince ile karıştırılmaması gerekir; o anlamdaki incenin karşılığı Kürtçede «**tenık**» sözcüğüdür; «**zırav**» sözcüğü ise uzunlamasına ince olan şeyler, örneğin ip, çubuk, dal gibi şeyler için kullanılır).

Zıravbûn : İncelmek, ince olmak, ince duruma gelmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**zırav dıbe**».

Zıravî : İncelik, ince olma durumu.

Zıravkırın : İnceltmek, ince duruma getirmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**zırav dıke**».

Zırbab : Üvey baba, kişinin anasının kocası olup da babası olmayan erkek (sözcükteki «r» kalın okunur; ayrıca bazı yörelerde üvey babaya «**bamarî**» denir).

Zıre-zır : Zırlama, zırıltı çıkarma.

Zırx : Zırh, demirden yapılmış zırh.

Zırxesû : Kişinin karısının üvey anası (sözcükteki «r» harfi kalın okunur).

Zırxezûr : Kişinin karısının üvey babası.

Zırîç : Kurşun.

Zırîn : Eşeğin zırlaması, anırması anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dızıre**» (sözcükteki «r» harfi kalın okunur).

Zırîyet : Soy, sülâle, zürriyet. A.

Zırqetık : Sarı renkte, balarısına benzer bir arı. (Eşek arısı).

Zırkan : Şirvan ilçesinde bir bucak.

Zırne : Zurna (sözcükteki «r» harfi kalın okunur).

Zırt : Kişinin, kendisinde bulunmayan ve

haddi olmayan cesaret, yiğitlik gibi niteliklere sahip olduğunu iddia etmesi (palavra).

Zırtek : Kendisinde bulunmayan cesaret, yiğitlik gibi niteliklere sahip olduğunu iddia eden kimse. «**Zırtker**» de aynı anlama gelir (palavracı, palavra atan kimse).

Zırtılî : Zayıf-nahif, rengi sararmış kimse.

Zırtawî : Kürtlerin «**tawî**» diye adlandırdıkları ağacın bir türü. Ancak bu, «**tawî**»den daha kalitesizdir (sözcükteki «t» kalın okunur).

Zırtol : Elbise, deri gibi şeylerden kesilen uzun ince parça.

Zıtımkırın : Zaptetmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**zıtım dıke**».

Zıyan : Zarar, ziyan.

Zıyaret : 1 — Ermiş kimselerin elini öperek kutsanmak. 2 — Mübarek, kutsal yer, türbe.

Zîbeq : Cıva, Bilinen bir şeydir.

Zîv : Gümüş.

Zîvîn : Gümüşten yapılmış şey.

Zîvker : Gümüş ve benzeri madenlerden çeşitli eşya yapan kimse (kuyumcu).

Zîk : Mumlanmış, balmumu sürülmüş iplik.

Zîl : Topraktan yeni çıkan, yeni uç veren bitki.

Zîlan : Rojkan aşiretlerinden biri.

Zîlo : Suda yaşayan ve kan emen bir kurt, sülük (bazı yörelerde «**zelû**» şeklinde söylenir).

Zîn : Ata binerken üzerine oturulan eyer.

Zînet : Süs eşyası, zinet. A.

Zînî : Toprağın üzerindeki yükseklikler (tümsek).

Zîp : Yılın uğursuz sayılan günleri. Kürtler

arasında bilinen günlerdir (Rumî takvime göre 26 Şubat ile 5 Mart tarihleri arasındaki günler).

Zîpık : 1 — Dolu, ekinlere zarar veren dolunun tanesi. 2 — Ter damlacıkları.

Zîrç : Tavuk, kaz, hindi, güvercin gibi kuşların dışkısı (kısaca kuş dışkısı).

Zîrek : Zeki, akıllı kimse (bazı yörelerde «**jîrek**» ve «**jîr**» şeklinde de söylenir).

Zîtık : At, katır gibi hayvanların attığı tekme.

Zîz : Sevgi, şefkat dolu kalp, başkasına acıyan yürek (ayrıca alıngan kimseler için de kullanılır; öylelerine «**dılzîz**» de denir).

Zîzık : Balarısı şeklinde yeşil renkli bir sinek. Bağırarak ses çıkarır. Üzüm ağacının dallarını ısırınca ölür.

Zobaşî : Bucak yöneticisi ve en büyük amiri. Türkçesi «subaşı»dır (sözcükteki «z» harfi kalın okunur).

Zov : Akreplerden kırkayak.

Zoq : Garzan'da bir köy.

Zoqan : Bohtan'da bir köy.

Zoqeyd : Garzan'da bir köy.

Zoqpırt : Garzan'da bir köy.

Zol : Deriden uzunlamasına kesilen parça.

Zolkırın : Deriyi uzun parçalara ayırmak anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**zol dıke**».

Zonp : Taş kırmakta kullanılan balyoz (bazı yörelerde «**gıran**» denir ve «r» harfi kalın okunur).

Zope : İri asa, sopa. T.

Zor : 1 — Baskı, zor (ayrıca güç). 2 — Baskıcı, başkalarını bir şeye zorlama gücüne sahip olan kimse.

Zorave : Bohtan'da bir köy.

Zorbe : Zor kullanan kimse, zorba. T.

Zordest : Başkasına karşı zor kullanabilen kimse, zorba.

Zozan : Yayla.

Zuha : Kuru, «yaş»ın karşıtı (bazı yörelerde «**zuwa**» şeklinde söylenir).

Zuhabûn : Kurumak, yaşken kurumuş olmak, kuru hale gelmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**zuha dıbe**».

Zuhakırın : Kurutmak, yaşken kuru hale getirmek anlamına bileşik fiil. Şimdiki zaman fiili «**zuha dıke**».

Zuhayî : Kuraklık.

Zuhım : Ette bulunan yağ, iç yağı.

Zû : Erken.

Zûr : Toprak bakımından yoksul olan, toprağı az olan yer (çorak yer).

Zûre-zûr : Kurt ulumasını anlatmak için kullanılan söz.

Zûrî : Kan emen ve suda yaşayan kurt, sülük.

Zûrîn : Kurtların uluması anlamına fiil. Şimdiki zaman fiili «**dızûre**» (sözcükteki «z» ve «r» harfleri kalın okunur).

ÇIRA YAYINLARI : 2

Mehmet Emin BOZARSLAN

M E Y R O

(Hikâyeler)

Kapak resmi :

Tan ORAL

Yakında çıkacak

MEHMET EMİN BOZARSLAN'IN DİĞER ESERLERİ

İSLÂMİYET AÇISINDAN ŞEYHLİK - AĞALIK (1964)

DOĞU'NUN SORUNLARI (1966)

ALFABE (Kürtçe, 1968)

MEM Û ZÎN (Kürt Ozanı Ehmed'ê Xanî'den çeviri, 1968)

HİLÂFET VE ÜMMETÇİLİK SORUNU (1969)

SOSYAL DEVRİMLER ULUSAL SAVAŞLAR (Hindistan eski Başbakanı Nehru'dan çeviri, 1970)

FİLİSTİN'DE HALK SAVAŞI VE ORTADOĞU (Nayif Havatme'den çeviri, 1970)

ARAP DEVRİMİNİN YÖNTEMLERİ (Mısır eski Cumhurbaşkanı Nâsır'dan çeviri, 1970)

ŞEREFNAME-I KÜRT TARİHİ (Şeref Han'dan çeviri, 1971)

ŞEREFNAME-II OSMANLI - İRAN TARİHİ (Şeref Han'dan çeviri, 1971)

İÇERDEKİLER VE DIŞARDAKİLER (12 Mart'ın Doğu'daki uygulamalarına ilişkin hikâyeler, 1974)

MERVANÎ KÜRTLERİ TARİHİ (İbn'ül-Ezrak'tan çeviri, 1975)

MEHABAD KÜRT CUMHURİYETİ (William Aegleton'dan çeviri, 1976)

SAVAŞAN LÜBNAN (1976)

«ANARŞİSTLER» (12 Mart'ın toplumda körüklediği junalcılığın hikâyesi, 1977)

03

PAS

YUSUF ZİYAEDDİN PAŞA

KÜRTÇE-TÜRKÇE SÖZLÜK

Aslen Kudüs'lü olan Yusuf Ziyaeddin Paşa, XIX. yüzyılın sonlarında Bitlis'in Modkan (Mutki) ilçesinde kaymakamlık yaptığı sırada, bu sözlüğü, bölgedeki din adamlarının yardımıyla ve Kürtçe-Arapça olarak hazırlamıştır.

Ciddi bir çalışma sonucunda ortaya çıkan sözlük, ilk kez 1310 (1894) yılında İstanbul'da «Şirket-i Mürettibiye Matbaası»nda eski harflerle basılıp yayınlanmış ve geniş ilgi görmüştür.

O dönemden günümüze kalmış önemli bir eser olan bu sözlük, Mehmet Emin Bozarslan tarafından uzun süren titiz bir çalışma sonucunda gözden geçirilip yeniden düzenlenmiş ve Arapçası Türkçeye çevrilerek **Kürtçe-Türkçe Sözlük** adıyla yenibaştan hazırlanmıştır.

75 LİRA

ÇIRA YAYINLARI